

İĞDIR SEÇİM SONUÇLARININ MEKANSAL ANALİZİ

Serhat TÜRKEİ
Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN
2023
(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

Serhat TÜRKEİ

İĞDIR SEÇİM SONUÇLARININ MEKANSAL ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN

AĞRI – 2023

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “İğdır Seçim Sonuçlarının Mekansal Analizi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

25/09/2023

Serhat TÜRKEİ

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜMÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN danışmanlığında, Serhat TÜRKEİ tarafından hazırlanan bu çalışma 28/08/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Coğrafya Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Serhat ZAMAN

İmza:

Danışman:Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN

İmza:

Jüri Üyesi :Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

İmza:

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine ait olup:

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../2023 tarih ve / No.lu kararı ile onaylanmıştır.

.... /...../.....

Prof. Dr. İbrahim HAN

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	v
TABLolar DİZİNİ	vi
HARİTALAR DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	6
1.3. Varsayımlar	7
1.4. Sınırlılıklar	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. Iğdır'ın Coğrafi Özellikleri	8
2.1.1. Coğrafi konum	8
2.1.2. Fiziki coğrafya özellikleri.....	10
2.1.3. Beşeri coğrafya özellikleri.....	16
2.2. Siyasi Coğrafya ve Seçim Coğrafyası.....	27
2.2.1. Siyasi coğrafya kavramı.....	27
2.2.2. Siyasi coğrafyanın tarihçesi	29
2.2.3. Seçim coğrafyası kavramı.....	31
2.2.4. Seçim coğrafyasının tarihçesi	32
2.2.5. Seçim coğrafyasının siyasi coğrafyadaki yeri	33
2.3. Seçmen davranışlarını etkileyen faktörler.....	34
2.4. Türkiye’de Demokrasinin Evrimi ve Seçimlerin Rolü	44
2.4.1. Osmanlı dönemi seçimleri ve siyasi süreçler.....	45

2.4.2. Tek parti dönemi ve seçim süreçleri	46
2.4.3. Çok partili hayat ve darbeler dönemi.....	47
2.4.4. 2000'ler ve günümüz.....	51
2.5. Mekansal Analiz.....	53
2.5.1. Mekansal analiz türleri.....	54
2.5.2. LISA analizi nedir?	60
2.5.3. LISA analizinin uygulanması ve yorumlanması.....	61
2.6. Konu İle İlgili Önceki Çalışmalar	62
2.6.1. Türkiye’de yapılan çalışmalar.....	62
2.6.2. Yurt dışında yapılan çalışmalar	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	76
3.1. Araştırma Modeli	76
3.2. Veri Toplama	76
3.3. Veriler Hazırlanması	77
3.4. Veri Analizi.....	77

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE TARTIŞMA	80
4.1. Iğdır’da Kayıtlı Seçmenlerin İlçelere Göre Dağılımı.....	80
4.2. Iğdır’da Sandık Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı.....	81
4.3. Iğdır’da Seçmenlerin Seçimlere Katılım Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı	82
4.4. Iğdır’da Kullanılan Oylarının Geçerli Olma Durumlarının İlçelere Göre Dağılımı	84
4.5. Iğdır’da Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı	85
4.5.1. 1995 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı.....	85
4.5.2. 1999 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı.....	87
4.5.3. 2002 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı.....	89
4.5.4. 2007 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı.....	91
4.5.5. 2011 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı.....	93

4.5.6. 2015 Yılı 7 Haziran Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı.	94
4.5.7. 2015 yılı 1 Kasım genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı	95
4.5.8. 2018 Yılı Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı	97
4.5.9. 2023 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı.....	99
4.6. Iğdır'da Siyasi Partilerin Çıkardıkları Milletvekili Sayılarının Dağılımı	100
4.7. Iğdır'da İlçelere Göre Siyasi Partilerin Aldıkları Oyların Dağılımı	102
4.7.1. AK Parti'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı	102
4.7.2. CHP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı.....	104
4.7.3. DSP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı	105
4.7.4. DYP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı	107
4.7.5. FP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı.....	109
4.7.6. HDP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı	110
4.7.7. MHP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı.....	112
4.8. Iğdır İlinde 2023 Seçimlerinde Siyasi Partilerin Aldıkları Oyların Mekânsal Dağılımı	114
4.8.1. AK Partinin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen	114
4.8.2. MHP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen.....	117
4.8.3. CHP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen	119
4.8.4. İYİ Partinin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen	121
4.8.5. YSP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen.....	123
4.9. Iğdır İlinde 2023 Seçimlerinde Siyasi Partilerin Aldıkları Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltisiyle İlişkisi	125
5. SONUÇLAR.....	146
KAYNAKÇA.....	158

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İĞDIR SEÇİM SONUÇLARININ MEKANSAL ANALİZİ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN

2023, 169 sayfa

Jüri:Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN

Prof. Dr. Serhat ZAMAN

Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Betimsel bir yaklaşımla hazırlanan bu çalışmanın verileri TÜİK ve YSK'dan temin edilmiş ve frekans, yüzde analizi ile birlikte LISA analizi yöntemleriyle incelenmiştir. 1995-2023 yılları arasındaki seçim sonuçlarına bakıldığında, coğrafi konumun oy dağılımına etkisinin oldukça belirgin olduğu görülmektedir. Farklı siyasi partilerin oy oranları arasında yerleşim birimleri ve ilçeler bazında önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle 2023 seçimlerine yönelik mekansal analiz, coğrafi faktörlerin partilerin seçim sonuçları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, seçim süreçlerinin yönetiminin ve sandık sayısının artışının seçimlere katılımı olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Seçimlerin mekansal analizinde partilerin mahalle ve köy bazında oy dağılımları ve bu dağılımların mekansal korelasyonları incelenmiştir. Özellikle MHP'nin Iğdır'daki oy dağılımı şehir ve kırsal alanlar arasında farklılık göstermiştir.

2002 seçimlerinden sonra ANAP ve CHP'nin Iğdır genelinde ve ilçelerinde düşük oy potansiyeli bulunmaktadır. Aynı durum İP, Millet Partisi, YDH, YDP ve Yeni Parti gibi partiler için de geçerli olup, bu partiler genel olarak düşük oy oranlarına sahip olmuşlardır. DTP, BBP ve DP gibi partilerin de benzer bir durumda olduğu görülmektedir. 1995'te en yüksek oyu alan partinin, sonraki yıllarda önemli bir oy kaybı yaşadığı ve bu düşüşün hem şehir hem de kırsal bölgelerde benzer bir oranda gerçekleştiği tespit edilmiştir.

2002'den 2007'ye, DEHAP ve AK Parti'nin oy oranlarında ciddi artışlar görülmüştür. Ancak CHP'nin oy sayısında azalış tespit edilmiştir. Bu dönemde MHP, 25,700 oy ile ikinci sırada yer alırken, AK Parti 10,293 oy ile üçüncü sırayı almıştır. Ayrıca, HADEP'in her ilçede önemli bir oy potansiyeline sahip olduğu ve Merkez ilçesinde en yüksek oyu aldığı görülmüştür.

Özellikle 2015 seçimlerinde DSP'nin Iğdır'da aldığı oy sayısının oldukça düşük seviyelere gerilediği gözlemlenmiştir. Ancak bu durum, Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca gibi ilçelerde genel trende paralel artışlara sahne olmuştur. Aynı zamanda, MHP'nin oylarında artış görülürken, FP'nin oyları düşmüştür.

Iğdır genelinde seçmen sayısı 1995'teki 65,568'den, 2023'te %104 artışla 133,968'e yükselmiştir. Bu artışın nüfus artışı, göç ve genç nüfusun seçme yaşına ulaşmasıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Merkez ilçede seçmen sayısı ise %148 artışla 38,257'den 95,186'ya çıkmıştır. Bu değişimler, siyasi eğilimlerdeki ve demografik yapıdaki değişikliklerle ilişkili olduğunu göstermektedir ve gelecekteki seçim süreçleri için önemli bilgiler içermektedir.

2023 seçimlerinde Iğdır ilindeki yerleşim yerinde siyasi partilerin aldıkları oy oranları ile yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisi arasında bir ilişki bulunmazken, siyasi partilerin aldıkları oy sayıları ile yerleşim yerlerinin ortalama yükseltileri arasında negatif yönlü anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Aynı yerleşim yerinin ortalama yükseltisi ile yerleşim yerlerindeki seçmen sayıları arasında çok güçlü negatif yönlü anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisi arttıkça yerleşim yerlerindeki seçmen sayıları azalmaktadır. Bu da ortalama yükseltisi fazla olan yerleşim yerlerinde siyasi partilerin daha az sayıda oy almasına neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Iğdır Seçim Sonuçları, Mekansal Analiz, Parti Oy Dağılımları, Coğrafi Faktörler, Siyasi Dinamikler Değişiklikleri

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

SPATIAL ANALYSIS OF IGDIR ELECTION RESULTS

Advisor: Dr. Lecturer Yılmaz KESKİN

2023, 169 page

Jury: Dr.Lecturer Yılmaz KESKİN

Prof. Dr. Serhat ZAMAN

Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

This research, prepared using a descriptive approach, utilized data from TUIK and YSK and analyzed it using frequency, percentage analysis, and LISA analysis methods. Evaluating the election results between 1995 and 2023, it is evident that geographical location significantly influences the distribution of votes. Notable differences have been identified in the vote percentages of different political parties across settlements and districts. Specifically, the spatial analysis for the 2023 elections revealed that geographical factors significantly impacted the election results of the AK Party. Moreover, it was found that the management of election processes and an increase in the number of ballot boxes could positively influence election participation.

In the spatial analysis of elections, the distribution of votes of parties at the neighborhood and village level and their spatial correlations were examined. Especially, the distribution of votes of the MHP in Iğdır showed differences between urban and rural areas.

ANAP and CHP have low vote potential in Iğdır in general and in the districts. The same applies to parties like İP, the National Party, YDH, YDP, and the New Party, which have generally low vote rates. A similar situation has been observed for parties such as DTP, BBP, and DP. It was detected that the party with the highest vote in 1995 experienced a significant loss of votes in subsequent years, and this decrease occurred at a similar rate in both urban and rural areas.

In particular, it was observed that the number of votes the DSP received in Iğdır in the 2015 elections had significantly decreased. However, this situation has witnessed increases parallel to the general trend in districts like Aralık, Karakoyunlu,

and Tuzluca. At the same time, an increase in MHP's votes was observed, while FP's votes decreased.

From 2002 to 2007, there were significant increases in the vote rates of DEHAP and the AK Party. However, a decrease was detected in the number of votes for CHP. During this period, MHP ranked second with 25,700 votes, while the AK Party came third with 10,293 votes. Also, it was observed that HADEP had a significant vote potential in every district and received the highest votes in the central district.

The number of voters in Iğdır increased from 65,568 in 1995 to 133,968 in 2023, a 104% increase. This increase is associated with population growth, migration, and the younger population reaching voting age. The number of voters in the central district increased by 148% from 38,257 to 95,186. These changes may be related to changes in political tendencies and demographic structure and contain important information for future election processes.

In the 2023 elections in Iğdır, Turkey, no relationship was found between the vote percentages garnered by political parties and the average elevation of the localities. However, a significant negative correlation was identified between the number of votes obtained by political parties and the average elevation of these localities. Additionally, a strong negative correlation was observed between the average elevation of a locality and the number of voters therein. As the average elevation of localities increased, the number of voters in these areas decreased. This phenomenon results in political parties receiving fewer votes in localities with higher average elevations.

Key Words: Iğdır Election Results, Spatial Analysis, Party Vote Distributions, Geographical Factors, Changes in Political Dynamics

ÖNSÖZ

Seçim Coğrafyası açısından Iğdır ilinin değerlendirilmesi bu alanın bu alanın literatürüne katkıda bulunacaktır. Ayrıca Iğdır’da seçim sonuçlarının mekansal analizinin yapılması daha önce çalışılmayan bir konu olması ve gelecekte yapılacak seçimlere ve siyasi adaylara açıklayıcı bir çalışma olabilmesi nedeniyle bu çalışmayı gerçekleştirdik. Seçim coğrafyası çalışmalarına katkıda bulunacak bu çalışma siyasi adayların seçmenleri tanınmasına da yardımcı olacaktır.

Tez çalışmam sürecinde tüm bilgi ve deneyimini benimle paylaşan ve yol gösteren, değerli zamanlarını benim için feda eden, bu süreçte her türlü sorunumla yakından ilgilenen ve çözümleyen, danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz KESKİN’e sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışma süresince mesleki, sosyal ve ailevi yaşamım boyunca bana her türlü sevgi ve özveri ile destek sağlayan kıymetli eşime ve çocuklarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

Serhat TÜRKELİ

25/09/2023

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. İğdır İlinde 2007-2022 Yılları Arası Nüfus Değişimi.....	17
Tablo 2. İğdır İli Nüfusunun Yaş gruplarına Göre Dağılımı (2022)	17
Tablo 3. İğdır ilinde Yaşayanların Eğitim Durumları	18
Tablo 4. İğdır İlinde Kayıtlı seçmenlerin İlçelere Göre Dağılımı	80
Tablo 5. İğdır İlinde Sandık Sayılarının İlçelere göre Dağılımı.....	81
Tablo 6. İğdır İlinde Seçmenlerin Seçimlere Katılım Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı	83
Tablo 7. İğdır İlinde Kullanılan Oyların Geçerlilik Oranının İlçelere Göre Dağılımı	84
Tablo 8. İğdır İlinde 1995 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı	86
Tablo 9. İğdır İlinde 1999 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı	87
Tablo 10. İğdır İlinde 2002 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı	89
Tablo 11. İğdır İlinde 2007 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı	91
Tablo 12. İğdır İlinde 2011 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı	93
Tablo 13. İğdır İlinde 2015 Yılı 7 Haziran Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı.....	94
Tablo 14. İğdır İlinde 2015 Yılı 1 Kasım Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı.....	95
Tablo 15. İğdır İlinde 2018 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı	97
Tablo 16. İğdır İlinde 2023 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı	99
Tablo 17. İğdır İlinde Milletvekillerinin Partilere Göre Dağılımı.....	100
Tablo 18. AK Partinin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı.....	102
Tablo 19. CHP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı.....	104
Tablo 20. DSP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı	106

Tablo 21. DYP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı.....	107
Tablo 22. FP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı	109
Tablo 23. HDP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı.....	111
Tablo 24. MHP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı	113
Tablo 25. Iğdır İli ve İlçelerinin Ortalama Yükselteleri	126
Tablo 26. Aralık İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükselteleri	127
Tablo 27. Iğdır Merkez İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükselteleri	129
Tablo 28. Karakoyunlu İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükselteleri	131
Tablo 29. Tuzluca İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükselteleri	132
Tablo 30. Iğdır İlinde Yerleşim Yerlerine Göre Kayıtlı Seçmen Sayısı, Siyasi Partilerin Oy Sayıları ve Oy Oranları İle Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltisi Arasındaki İlişki	134

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Iğdır İli Lokasyon Haritası.....	8
Harita 2. AK Partinin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi	115
Harita 3. AK Partinin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi	116
Harita 4. MHP'nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi.....	117
Harita 5. MHP'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi	118
Harita 6. CHP'nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi.....	119
Harita 7. CHP'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi	120
Harita 8. İYİ Parti'nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi	121
Harita 9. İYİ Parti'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi	122
Harita 10. YSP'nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi	123
Harita 11. YSP'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi	124
Harita 12. Iğdır İli Yükselti Basamakları	125
Harita 13. Aralık İlçesi Yükselti Basamakları	126
Harita 14. Iğdır Merkez İlçesi Yükselti Basamakları	128
Harita 15. Karakoyunlu İlçesi Yükselti Basamakları	130
Harita 16. Tuzluca İlçesi Yükselti Basamakları	132
Harita 17. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, AK Parti Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı.....	136
Harita 18. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, CHP Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı.....	138
Harita 19. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, İyi Parti Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı	140
Harita 20. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, YSP Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı.....	142
Harita 21. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, MHP Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı.....	144

KISALTMALAR DİZİNİ

%	:Yüzde Oranı
ADNKS	:Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AKP	:Adalet ve Kalkınma Partisi
AKT.	:Aktaran
ANAP	:Anavatan Partisi
AP	:Adalet Partisi
ARCGİS	: Ölçeklendirilebilir Entegre Bir Coğrafi Bilgi Sistemi
ATP	:Atılım Türkiye Partisi
BBP	:Büyük Birlik Partisi
BĞMSZ	:Bağımsız
BKZ.	:Bakınız
BP	:Barış Partisi
BTP	:Bağımsız Türkiye Partisi
CHP	:Cumhuriyet Halk Partisi
DBP	:Demokrasi ve Barış Partisi
DEHAP	:Demokratik Halk Partisi
DEPAR	:Değişen Türkiye Partisi
DP	:Demokrat Parti
DSP	:Demokratik Sol Parti
DTP	:Demokratik Toplum Partisi

DTP	:Demokrat Türkiye Partisi
DYP	:Doğru Yol Partisi
EMEP	:Emeğin Partisi
FP	:Fazilet Partisi
GBP	: Güç Birliği Partisi
GIS	:Coğrafi Bilgi Sistemleri
GP	:Genç Parti
HADEP	:Halkın Demokrasi Partisi
HAKPAR	:Hak Partisi
HAP	: Hak Ve Adalet Partisi
HAS PARTİ	: Halkın Sesi Partisi
HEPAR	: Hak ve Eşitlik Partisi
HGM	: Harita Genel Müdürlüğü
HÜDAPAR	: Hür Dava Partisi
HYP	:Halkın Yükselişi Partisi
IDW	: Inverse Distance Weighting
İP	:İşçi Partisi
KKTC	:Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KP	: Komünist Parti
LDP	:Liberal Demokrat Partisi
LISA	:Yerel Göstergeler Mekansal İlişkiler Analizi

MEP	: Merkez Parti
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MP	: Millet Partisi
ÖDP	: Özgürlük ve Dayanışma Partisi
RP	: Refah Partisi
SİP	: Sosyalist İktidar Partisi
SP	: Saadet Partisi
SPSS	: Statistical Packet Of Social Science (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TKH	: Türkiye Komünist Hareketi Partisi
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
YSP	: Yeşil Sol Parti
YTP	: Yeni Türkiye Partisi
YURT-P	: Yurt Partisi

1. GİRİŞ

Seçim coğrafyası, siyasetle coğrafyanın birleşim noktasını temsil eder ve seçimlerin mekânsal yönlerini ele alır. Bu disiplin, seçmen davranışlarını, seçim sonuçlarını, siyasi parti dağılımlarını ve seçim sistemlerinin coğrafi unsurlarını inceler (Agnew, 2014). Seçimlerin coğrafi değişkenlikleri ve coğrafi öğelerin seçim neticelerine etkisinin üzerinde durulmaktadır. Bu çalışma, Iğdır ilinde gerçekleştirilen seçim sonuçlarının mekânsal analizini kapsamakta ve seçim coğrafyasının ana konuları ve teknikleri üzerine kuramsal bir başlangıç sunmaktadır. Bu nedenle, coğrafi faktörlerin seçim sonuçlarına olan etkilerini anlamak için, seçim coğrafyasının disiplinlerarası bir yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. Ayrıca, seçim sonuçlarının analizi, politik süreçlerin coğrafi boyutlarını anlamamızı ve demokrasinin işleyişini daha iyi değerlendirmemizi sağlar. Bu çalışmanın sonuçları, seçimlerin coğrafi analizi ve seçim coğrafyasının önemi konusunda daha geniş bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Seçimler, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından biri olarak kabul edilir ve her seçimin kendine has bir coğrafi boyutu vardır. Türkiye, 1946 yılından itibaren çok partili demokratik bir siyasi sistem aracılığıyla hükümetlerini seçmekte olup, bu durum Türkiye'nin seçim coğrafyasının oluşumunda kritik bir rol oynamıştır (Cizre & Yeldan, 2005). Çok partili siyasi yapı, hükümetin seçim yoluyla belirlendiği bir süreçtir ve bu, Türkiye'nin seçim coğrafyasının şekillenmesinde etkili bir faktördür. Seçimler, demokratik sürecin en temel taşlarından biri olarak görülür ve her seçimin kendine özgü bir coğrafi yansıması bulunur. Türkiye, 1946'dan bu yana çok partili bir demokratik siyasi düzende hükümetini seçme yolunu izlemektedir. Bu durum, Türkiye'nin seçim coğrafyasının oluşumunda belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Kasaba & Bozdoğan, 2000; Turan, 2015).

Seçim coğrafyası, seçimlerin coğrafi ve mekânsal özelliklerini inceleyen bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır (Warf, 2011). Bu bilim dalı, seçim neticelerini etkileyen coğrafi unsurları ve seçmen davranışlarının yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerdeki dağılımını inceler. Türkiye'nin politik tarihini ve demografik yapısını derinlemesine kavrama noktasında, seçim coğrafyası hayati bir öneme sahiptir. Bu

disiplin, coğrafi faktörlerin seçim sonuçlarına olan etkisini ve seçmen davranışlarının yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte nasıl bir dağılım gösterdiğini analiz etmektedir (Johnston, 2014). Türkiye'nin siyasi geçmişi ve demografik yapısının daha iyi anlaşılması için seçim coğrafyası, önemli bir araç olabilir.

Iğdır, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde konumlanmış bir il olup, etnik ve dil çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Iğdır'ın bu demografik ve coğrafi nitelikleri, seçim sonuçlarına etki edebilecek belirleyici unsurlar arasındadır. Bu ilin sunduğu etnik ve dilbilimsel çeşitlilik, demografik ve coğrafi karakteristiği, seçim sonuçları üzerinde önemli bir rol oynayabilir. Dolayısıyla, Iğdır'ın sahip olduğu bu özellikler, seçim sonuçlarını şekillendirmede belirgin bir etkiye sahip olabilmektedir (Sayari & Esmer, 2002). Bu çerçevede, bu ildeki seçimlerin analizi, Türkiye'nin genel seçim coğrafyası bağlamında anlamlı ve ilgi çekici bulgular sunabilir.

Coğrafi bilgi sistemleri (GIS) ve mekansal analiz, seçim coğrafyası araştırmalarında sıklıkla başvurulanan yöntemler ve teknolojilerdir. GIS, seçim sonuçlarının coğrafi olarak görselleştirilmesini ve analiz edilmesini sağlar, dolayısıyla seçimlerin coğrafi değişkenlikleri ve örüntülerini tespit etmeyi basitleştirir (Brunsdon & Comber, 2014). Seçimlerin coğrafi yönünü incelerken, GIS ve mekansal analiz kullanılır çünkü bu teknikler, seçim sonuçlarının coğrafi çeşitliliğini ve desenlerini belirlemeye yardımcı olur. Bu durum, seçimlerin ve seçmen davranışlarının coğrafi boyutlarını anlamak için önemlidir. Böylelikle, seçim coğrafyasındaki yerel, bölgesel ve ulusal örüntüler ortaya çıkarılır. GIS ve mekansal analiz araçları, seçimlerin coğrafi boyutlarını anlamak ve açıklamak için önemli bir role sahiptir.

Mekansal analiz, coğrafyanın kritik bir metodolojisini oluşturmaktadır ve yerel, bölgesel, ve ulusal düzeylerde seçim sonuçlarını çözümlemekte kullanılmaktadır. Bu analiz biçimi, coğrafi verinin mekansal ve coğrafi ölçekte incelenmesini temel alır (O'Sullivan & Unwin, 2010). Türkiye'de gerçekleştirilen seçim coğrafyası çalışmaları genellikle bu analiz yöntemlerine dayanmaktadır. Verinin bu biçimde analiz edilmesi, seçimlerin coğrafi çeşitlilik ve mekansal dağılımını anlama noktasında önemli bir araçtır. Dolayısıyla, seçim coğrafyasının bir parçası

olarak mekansal analiz, Türkiye'nin siyasi coğrafyasını anlamak için kullanılan temel tekniklerden biri haline gelmiştir.

Bu çalışmada, Yerel Göstergeler Mekansal İlişkiler Analizi (LISA) isimli özelleşmiş bir mekansal analiz tekniği kullanılmaktadır. LISA analizi, bir coğrafi bölgedeki mekansal ilişkileri ve bağlantıları belirlemek üzere kullanılır (Anselin, 2005). Iğdır ilinin seçim sonuçlarını incelemek için bu metodolojinin seçilmesi, Iğdır'ın seçim coğrafyasını ve seçim sonuçlarını etkileyen yerel ve bölgesel faktörlerin daha derinlemesine kavranmasına olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede, LISA analizi sayesinde Iğdır'ın seçimler üzerindeki coğrafi ve mekansal etkileri daha detaylı bir şekilde belirlenecektir. Bu yaklaşım, seçim sonuçlarını etkileyen coğrafi dinamikleri ve mekansal ilişkileri anlamada büyük bir öneme sahiptir.

Iğdır, etnik ve dilsel çeşitliliğin öne çıktığı bir il olup, Türklerin ve Kürtlerin bir arada yaşadığı bir bölgedir (Yavuz, 2001). Bu çeşitlilik, Iğdır'ın seçim coğrafyasını ve seçim sonuçlarını belirgin bir biçimde şekillendirebilmektedir. Bu demografik çeşitlilik, seçmen tercihlerini ve dolayısıyla seçim sonuçlarını belirlemede kritik bir faktör olmaktadır. Iğdır'ın bu çok kültürlü yapısı, seçimlerin coğrafi ve mekansal çözümlemesini de karmaşık ve önemli hale getirmektedir. Bu nedenle, Iğdır'ın etnik ve dilsel çeşitliliğinin seçim coğrafyası üzerindeki etkilerini anlamak, seçim sonuçlarını tam anlamıyla kavrayabilmek adına son derece önemlidir.

Türkiye'nin doğusunda konumlanan Iğdır'ın bu coğrafi konumu, seçim coğrafyası ve sonuçları üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmaktadır (Yıldırım, 2009). Iğdır'ın bir sınır ili olması, hem ulusal hem de uluslararası politikaların, seçmenlerin tercihleri üzerinde belirgin bir rol oynamasına yol açabilir. Öyle ki, bu etkenler, bölgenin genel seçim trendlerini ve politik çizgisini belirlemektedir. Böylece, coğrafi konumun seçim sonuçları üzerindeki etkisini dikkate almak, Iğdır'ın seçim coğrafyasını ve seçim sonuçlarındaki değişkenleri tam manasıyla anlamak için önem arz etmektedir (Gumuscu & Sert, 2009). Bu nedenle, Iğdır'ın coğrafi konumunun, seçim sonuçları üzerindeki potansiyel etkisini incelemek, seçimlerin mekansal analizi açısından kritik önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Iğdır'daki seçim sonuçlarının mekansal analizi gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde, siyasi partilere verilen oyların coğrafi yayılımının örüntüleri net bir biçimde belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, siyasi partilerin oylarının coğrafi dağılımının detaylı bir analizi sunulmuştur. Mekansal analizin uygulanmasıyla, Iğdır'daki seçim sonuçlarının coğrafi boyutlarına dair derinlemesine bir anlayış kazanılmıştır. Iğdır'daki seçimlerin coğrafi özelliklerini ve bu özelliklerin seçim sonuçları üzerindeki etkisini anlamak için bu tür analizler kritik önem taşımaktadır. Bu sayede, seçmen davranışları ile coğrafi faktörler arasındaki potansiyel ilişkiler belirlenmiştir. Sonuç olarak, seçim coğrafyası ve mekansal analiz, seçim sonuçlarını anlama ve yorumlama konusunda etkili bir araç olmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Demokratik toplumların ayrılmaz bir parçası olan seçimler, vatandaşların politik iradelerini ifade etme biçimleri ve toplumların politik, sosyal ve ekonomik eğilimlerinin bir yansımasıdır (Johnston, 2002). Seçim coğrafyası, seçim sonuçlarının coğrafi ve mekansal dağılımını inceleyen bir disiplindir. Bu çalışmada, Iğdır'ın seçim sonuçlarını mekansal analiz yöntemleri kullanarak değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Mekansal analiz, coğrafi verilerin anlaşılmasında etkin bir araç olarak kabul edilmektedir (Goodchild, 2009).

Iğdır, çok kültürlü yapısı, etnik çeşitliliği ve belirgin coğrafi özellikleriyle Türkiye seçim coğrafyasında özel bir öneme sahiptir (Yavuz, 2001). Bu sebeple, Iğdır'ın seçim sonuçlarını mekansal boyutta analiz etmek, seçim coğrafyasının daha geniş bir anlayışına katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmanın amacı, Iğdır seçim sonuçlarının mekansal analizini yaparak, siyasi partilerin aldıkları oyların mekânsal dağılışındaki desenleri tespit etmektir.

Araştırmanın amacına bağlı kalınarak aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir;

1. Iğdır'da kayıtlı seçmenlerin ilçelere göre dağılımı nedir?
2. Iğdır'da sandık sayılarının ilçelere göre dağılımı nedir?
3. Iğdır'da seçmenlerin seçimlere katılım oranlarının ilçelere göre dağılımı nedir?

4. Iğdır'da kullanılan oylarının geçerli olma durumlarının ilçelere göre dağılımı nedir?
5. Iğdır'da genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - a. Iğdır'da 1995 genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - b. Iğdır'da 1999 genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - c. Iğdır'da 2002 genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - d. Iğdır'da 2007 genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - e. Iğdır'da 2011 genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - f. Iğdır'da 2015 Yılı 7 Haziran genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - g. Iğdır'da 2015 yılı 1 Kasım genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - h. Iğdır'da 2018 genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
 - i. Iğdır'da 2023 genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı nedir?
6. Iğdır'da siyasi partilerin çıkardıkları milletvekili sayılarının dağılımı nedir?
7. Iğdır'da ilçelere göre siyasi partilerin aldıkları oyların dağılımı nedir?
 - a. AK PARTİ'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı nedir?
 - b. CHP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı nedir?
 - c. DSP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı nedir?
 - d. DYP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı nedir?
 - e. FP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı nedir?
 - f. HDP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı nedir?
 - g. MHP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı nedir?
8. Iğdır'da 2023 seçimlerinde siyasi partilerin aldıkları oyların mekânsal dağılımı nedir?

- a. AK Partinin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen nedir?
 - b. MHP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen nedir?
 - c. CHP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen nedir?
 - d. İYİ Partinin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen nedir?
 - e. Yeşil Sol Partinin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen nedir?
9. Iğdır'da 2023 seçimlerinde siyasi partilerin aldıkları oy sayılarının ve oy oranlarının yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisiyle ilişkisi nedir?

1.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Seçimler, toplumun sosyo-ekonomik ve politik eğilimlerinin somut bir yansımasıdır ve bu eğilimler mekânsal olarak farklılık gösterebilir (Johnston, 2002). İlgili literatür incelendiğinde, seçim sonuçlarına ilişkin mekansal analizlerin demokratik toplumların karar verme süreçlerini anlamada büyük önem taşıdığı görülmektedir (Agnew, 2014). Bu bağlamda, Türkiye'nin Iğdır ilindeki seçim sonuçlarının mekansal analizinin yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Iğdır ilinin etnik, dini ve sosyal yapısı, Türkiye'nin geneliyle kıyaslandığında dikkate değer bir çeşitliliğe sahiptir. Bu çeşitlilik, seçim sonuçları üzerinde belirgin bir etkiye sahip olabilir (Yavuz, 2001). Öyleyse, Iğdır'ın seçim sonuçlarını mekansal bir açıdan incelemek, bu çeşitliliğin seçim eğilimleri üzerindeki etkisini anlama konusunda bize yardımcı olacaktır.

Seçim coğrafyası, seçim sonuçlarını incelemek için coğrafi ve mekansal bilgileri kullanan bir bilim dalıdır (Agnew, 2014). Seçim sonuçlarının coğrafi ve mekansal dağılımını anlamak, seçim eğilimlerini ve politik hareketleri daha geniş bir perspektiften değerlendirebilmemize olanak sağlar (Johnston, 2002). Bu açıdan bakıldığında, Iğdır'da gerçekleştirilecek mekansal bir seçim analizinin, Türkiye'nin seçim coğrafyası literatürüne önemli bir katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Mekansal analiz, coğrafi verilerin değerlendirilmesinde etkili bir yöntemdir (Goodchild, 2009). Bu yöntem, belirli bir coğrafi bölgedeki seçim sonuçlarının nasıl

dağıldığını ve hangi faktörlerin bu dağılımı etkilediğini anlamamıza yardımcı olur. Bu nedenle, mekansal analiz kullanarak Iğdır seçim sonuçlarını incelemenin, seçim sonuçlarındaki mekansal örüntüler ve bu örüntülerin altında yatan faktörler hakkında derinlemesine bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın gerekçesi ve önemi, Iğdır'daki seçim sonuçlarını mekansal bir perspektiften anlamak ve bu bilgileri, seçim coğrafyası literatürüne katkı sağlamak olarak özetlenebilir. Türkiye'nin çok kültürlü ve etnik açıdan çeşitli bir ilinde seçim sonuçlarının mekansal analizini yapmak, hem Türkiye'nin genel seçim eğilimlerini anlamak hem de seçim coğrafyası ve mekansal analiz konularındaki bilimsel literatüre değerli bir katkı sağlamak için önemlidir.

1.3. Varsayımlar

Bu araştırmada;

1. YSK ve TÜİK'ten temin edilen verilerin eksiksiz ve hatasız olduğu,
2. Referans veri olarak kullanılan Google Maps köy ve mahalle sınırlarının doğru olduğu varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Iğdır ili ile,
2. 1995 - 2023 milletvekili seçim sonuçları ile,
3. TÜİK ve YSK'nın sağlamış olduğu veriler ile sınırlıdır.

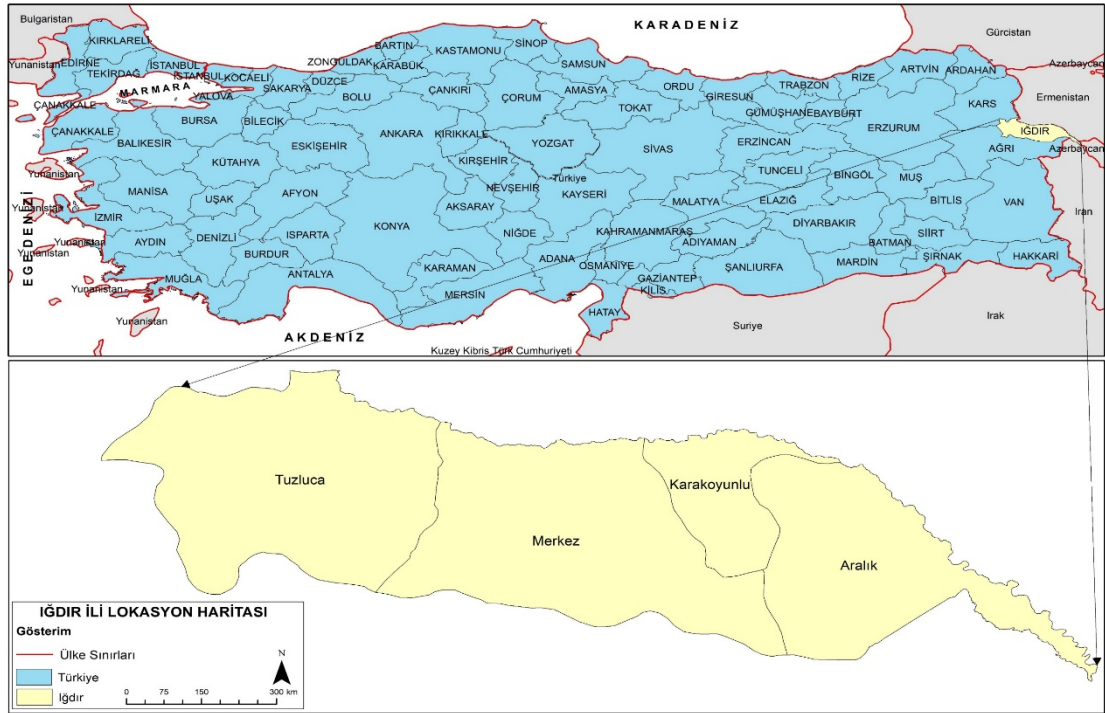
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Iğdır'ın Coğrafi Özellikleri

2.1.1. Coğrafi konum

Iğdır, Türkiye'nin doğusunda yer alan bir sınır kenti olup, Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır. Coğrafi konum olarak 39° 55' kuzey enlemleri ve 43° 34' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Coğrafi konumu itibariyle hem stratejik hem de ekonomik açıdan önemli bir noktada bulunan Iğdır, Azerbaycan, İran ve Ermenistan gibi üç farklı ülke ile kara sınırı olan bir sınır kenti özelliği taşımaktadır. Bu durum, kentin hem kültürel hem de ekonomik dinamiklerini şekillendiren önemli bir faktördür (Kaya, 2015).

Harita 1. Iğdır İli Lokasyon Haritası

Iğdır, coğrafi özellikleri itibariyle geniş ve düz bir arazi üzerinde kurulmuştur. Bu arazi, güneydeki Büyük ve Küçük Ağrı Dağlarının etekleri ve kuzeyindeki Aras Nehri tarafından belirlenmiştir. Iğdır Ovası olarak bilinen bu geniş ve verimli tarım arazisi, kentin ekonomisine büyük ölçüde katkı sağlar (Karaoğlu & Çelim, 2018). Tarım, Iğdır ekonomisinin belkemiği olup, özellikle sebzeçilik, meyvecilik, buğday,

mısır gibi ürünlerde önemli bir üretim merkezi olmuştur. Bu tarım faaliyetleri, kentin ekonomik yapısını belirleyen temel unsurlardan biridir (Altıkat & Çelik, 2011).

Kentin coğrafi konumunu şekillendiren en önemli unsurlardan biri de Büyük ve Küçük Ağrı Dağlarıdır. Çevresi 128 km ve yüzölçümü yaklaşık 1.188 km² olan Ağrı Dağları, bölgenin iklimini ve coğrafi görünümünü belirleyen önemli bir unsur olup, aynı zamanda turistik bir cazibe merkezi olarak da bilinir. Bu dağlar, Iğdır Ovası'nın güneyini çevreleyen en yüksek noktalardır. Iğdır'ın iklimini büyük ölçüde etkileyen Ağrı Dağları, kış aylarında yoğun kar yağışı alır. Bu durum, Iğdır'ın kış turizmi açısından da potansiyel bir destinasyon olmasını sağlamaktadır (Kaban & Korkusuz, 2022; Kaya, 2016; Şimşek & Alım, 2009).

Iğdır, karasal iklimin hüküm sürdüğü bir bölge üzerindedir. Bu iklim tipi, genellikle sıcak ve kurak yazlar ile soğuk ve kar yağışlı kışlarla karakterize edilir. Ancak, Aras Nehri vadisindeki rüzgarlar, yazın serinletici, kışın ise ısıtıcı etkiye sahip olabilmektedir. Bu rüzgarlar, kentin iklim özelliklerini ve dolayısıyla tarım faaliyetlerini etkilemektedir (Karaoğlu, 2011).

Iğdır, demografik ve ekonomik açıdan da büyük bir öneme sahiptir. Sınır kenti olması ve coğrafi konumu nedeniyle, Iğdır, Türkiye'nin farklı etnik ve kültürel gruplarının yaşadığı bir kenttir. Bu çeşitlilik, Iğdır'ın sosyal ve kültürel yapısını zenginleştirmekte ve kentin özgün bir karakter kazanmasını sağlamaktadır (Şimşek, 2018; Yılmaz, 2022).

Iğdır'ın coğrafi konumu ve verimli tarım arazileri, tarım ve hayvancılık sektörlerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Bu durum, kent ekonomisine büyük bir katkı sağlamakta ve tarım ve hayvancılık, kentin ekonomisinde büyük bir rol oynamaktadır (Savaş vd., 2019). Ayrıca, sınır ticareti ve turizm de Iğdır ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır (Karabağ, 2006).

Kısacası, Iğdır'ın coğrafi konumu, doğal özellikleri, iklimi, demografik yapısı ve ekonomisi, kenti şekillendiren önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu etmenler, Iğdır'ın özgün bir coğrafi karaktere ve çeşitliliğe sahip olmasını sağlamaktadır. Iğdır, doğu Anadolu'nun en ilgi çekici ve farklı kentlerinden biri olmayı

başarmıştır ve bu çeşitlilik, onu Türkiye'nin en dikkate değer kentlerinden biri yapmaktadır. Iğdır'ın bu özellikleri, kentin hem turistik hem de ekonomik potansiyelini belirlemekte ve Türkiye'nin dikkate değer bir kenti olmasını sağlamaktadır.

2.1.2. Fiziki coğrafya özellikleri

Türkiye'nin doğu bölgesinde konumlanan Iğdır ilinin coğrafi çevresi, Ağrı ve Kars gibi iller tarafından çevrelenmiştir. İl, tamamıyla Aras Nehri havzası içerisine yayılmış olup, sınırları içerisinde Gaziler Çayı ve Buruksu gibi akarsuların Aras Nehri'ne karıştığı görülmektedir. Bu coğrafi durum, Iğdır'ın Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile sürdürdüğü siyasi ilişki çerçevesinde, onun tarihsel ve stratejik değerini yükseltmektedir. Aras Nehri, Iğdır'ın kuzey ve kuzeydoğu sınırlarını çizmektedir ve aynı zamanda Türkiye-Ermenistan sınırını da belirlemektedir (Türkoğlu, 2019).

Iğdır'ın iklim özellikleri, genel olarak Doğu Anadolu karasal iklim tipi olarak tanımlanmaktadır. Her dört mevsimin belirgin olarak yaşandığı ilin ova kısımlarında, Doğu Anadolu Bölgesi'nin diğer bölümlerine benzer bir karasal iklim hakimdir. Bölgenin iklimi ve bitki örtüsü, rakım, yer şekilleri ve toprak verimliliği gibi unsurların etkisi altında kalarak, bölgenin özgün çevresel özelliklerine katkı sağlar (Demircan, 2022).

Iğdır, kendi fiziki coğrafya özellikleri, iklimi ve hava durumu modelleri ile dikkat çekmektedir. İlin özellikle Doğu Anadolu'ya özgü karasal iklimi hâkim olup, bu durumun getirdiği yüksek sıcaklıklar ve kısıtlı yağış miktarı söz konusudur. Bu faktörlerden ötürü, Iğdır'ın sahip olduğu iklim yapısı yarı kurak bir özelliğe sahip olup, bölgenin bitki örtüsünün büyük ölçüde bozkırlarla kaplı olmasına neden olmaktadır. Düşük yağış seviyeleri ile bilinen il, Türkiye'nin en kurak alanlarından biri olma özelliği taşır. Iğdır Ovası'nın ortalama sıcaklığı 11.6°C olarak belirlenmiştir ve bu alanda yaz mevsimleri oldukça sıcak ve uzun sürelidir (Demircan, 2022). Tüm bu iklimsel ve coğrafi etmenler, mevcut yağış miktarının sınırlı olmasına rağmen, çeşitli meyve türlerinin il sınırlarında yetişebilmesine olanak sağlamıştır (Alım & Kaya, 2005).

Aras Nehri, Iğdır'ın kuzey ve kuzeydoğu sınırlarını oluşturarak, ilin coğrafi yapısında önemli bir unsur haline gelmektedir. İl sınırları içerisinde Gaziler Çayı da dâhil olmak üzere birçok akarsu, bu önemli nehre karışmaktadır. Iğdır'ın fiziki coğrafyası, bölgede gözlemlenen en düşük yağış miktarının alındığı bu kuytu konumu ile karakterizedir. Bu coğrafi özellik, orman örtüsünün ilde diğer bölgelere göre daha az oluşunu da etkilemiştir (Açar, 2022). Ağrı ve Kars gibi yüksek komşu illerle çevrelenen Iğdır, bu coğrafi konumu sayesinde çeşitli fiziki özelliklerini daha da belirginleştirmiştir.

İlin iklim özellikleri ve hava durumu, Iğdır'ın nüfusu ve tarımsal etkinlikleri üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Yarı kurak iklimi ve sınırlı yağış miktarı, özellikle su kaynaklarının azlığı nedeniyle tarım açısından zorluklara yol açmaktadır. Ancak, Iğdır'ın coğrafi özellikleri, çevresi ile karşılaştırıldığında bu ovada meyvecilik için önemli fırsatlar yaratmıştır (Alım & Kaya, 2005). İklimsel sınırlamalara rağmen, Iğdır hâlâ çevresinin ve yerleşimcilerinin tarımsal beslenme ürünlerini üreten bir bölge olmayı sürdürmektedir.

Iğdır İli, Doğu Anadolu'nun önemli bir parçası olarak çeşitli fiziki coğrafya özellikleri göstermektedir. Kendine has özelliklerini, dağlar, platolar ve ovaların birleşimi ile kazanmaktadır. İl, güney ve batı bölgelerinde yüksek dağlarla tanımlanırken, kuzey ve doğu bölgeleri ise geniş ovalarla çevrelenmiştir. Dağlar ve ovalar arasındaki bu belirgin yükseklik farkı, Iğdır İli'nin dikkat çekici topografik özelliklerine önemli bir katkı sağlamaktadır (Güner, 1995; Karaoğlu & Çelim, 2018).

Ovasıyla bilinen Iğdır İli, geniş ve uzanan sıradağları ile de dikkat çekmektedir. İl, Anadolu'dan Asya'ya kadar uzanan sıradağların buluşma noktası görevini üstlenmektedir. Bu dağlar, doğuya doğru uzanarak Yukarı Murat-Van Kesimi ile Erzurum-Kars Kesimi arasında belirgin bir sınır çizmektedir (Karaoğlu & Çelim, 2018). Ağrı Dağı'nın Iğdır'a bakan yamaçları, ilin peyzajının çeşitliliğine katkıda bulunur.

Akarsu sistemleri, Iğdır İli'nin tarımında önemli bir yer tutmaktadır. İlin tamamı, bölgesel coğrafyanın belirlenmesinde kilit bir role sahip olan Aras Nehri havzasının içinde bulunmaktadır. Gaziler Çayı ve Buruksu Çayı gibi bir dizi önemli

akarsu, ilin sınırları içinde yer alarak Aras Nehri'ne karışmaktadır. Bu akarsu sistemleri, bölgedeki toprak verimliliğine katkıda bulunmakta ve tarımsal faaliyetleri desteklemektedir (Açar, 2022). Ayrıca, Iğdır İli'nin Aras Nehri üzerinde yer alan Türkiye-Ermenistan sınırına olan yakınlığı, bölgenin jeopolitik önemini artırmaktadır. Nehir aynı zamanda Türkiye ile Ermenistan arasındaki sınırı oluşturmaktadır. Iğdır'ın coğrafi konumu ve yarı kurak iklimi, bitki örtüsünü ve genel fiziki coğrafyasını şekillendirir. İl aynı zamanda Ağrı-Iğdır sınırında deniz seviyesinden 5.137 metre yükseklikte bulunan Ağrı Dağı'nın zirvesine de ev sahipliği yapmaktadır (Türkoğlu, 2019).

Iğdır, bitki örtüsü ve biyolojik çeşitlilik dahil olmak üzere çeşitli fiziksel ve coğrafi özelliklere sahiptir. İl, özellikle Ağrı Dağları'nın eteklerinde meşelik alanlar ve ağaçlık alanlarla karakterizedir. Bununla birlikte, Iğdır, genel orman örtüsü açısından nispeten zayıf kabul edilir. Iğdır'ın bitki örtüsü, yarı kurak iklimin kendine özgü bitki örtüsünü yarattığı Doğu Anadolu'ya özgüdür (Batan vd., 2013; Günal, 2013; Karaoğlu & Erdel, 2022; Türkoğlu, 2019).

Nispeten az yağış alan il, Türkiye'nin en az yağış alan bölgelerinden biridir. Bununla birlikte, Iğdır, biyolojik çeşitliliğinde önemli rol oynayan çeşitli sulak alanlara ev sahipliği yapmaktadır (Zor, 2014). Örneğin, önemli kuş potansiyeli ile bilinen Iğdır'daki Bulakbaşı sulak alanı, Aras-Karasu taşkını ve Aras vadisi içinde yer almaktadır (Çelik vd., 2021). Genel olarak, bitki örtüsü, sulak alanlar ve iklimi dahil olmak üzere Iğdır'ın fiziksel coğrafi özellikleri, doğal ortam çeşitliliğine katkıda bulunmaktadır.

Iğdır'ın hidrolojik manzarası bu su kütlelerinin etkisiyle büyük oranda şekillenmiştir. Iğdır'da, hem hidrolojik yapıya katkı sağlamakta hem de sulak alanların flora ve faunasına zenginlik katmakta olan birçok göl ve baraj gölü bulunmaktadır (Açar, 2022). Bu su kütleleri, çeşitli türlerin yaşam alanlarını oluştururken, aynı zamanda bölgenin ekolojik çeşitliliğini desteklemektedir.

Iğdır da öne çıkan bir jeolojik özellik, il genelinde kaya oluşumlarının varlığıdır. Zamanla bu kaya oluşumları, buzul hareketi ve su döngüleri gibi jeolojik olaylardan etkilenerek Iğdır'ın çeşitli peyzajlarını oluşturmuştur (Karaoğlu & Çelim,

2018). Iğdır ili, jeolojik zenginliğine katkıda bulunan birçok fosil ve paleontolojik sit alanına ev sahipliği yapmaktadır. Fosiller, Dünya'nın tarihi hakkında değerli bilgiler sağlar ve jeolojik araştırmalarda önemli bir rol oynar. Paleontoloji, bilim adamlarının bir alanı şekillendiren geçmiş ortamları, türleri ve jeolojik olayları anlamalarını sağlayan fosil bilimidir. Iğdır Dağları'ndaki volkanik anakaya, toprak örtüsünün oluşumuna katkı sağlamakta ve ilin jeolojik çeşitliliğini daha da artırmaktadır (Güner, 1991). Bu jeolojik özellikler ve fosillerin varlığı, Iğdır'ı jeolojik araştırma ve keşif için önemli bir yer haline getirmektedir.

Iğdır ilinin jeolojik yapısı belirli tehlikeler arz etmektedir. Diğer birçok bölge gibi Iğdır da deprem ve toprak kayması gibi jeolojik tehlikelere karşı bağımsız değildir. Iğdır ilinin eski yerleşim yeri şimdiki yerleşim yerinin 36 km doğusunda yer alan Büyük Ağı Dağının Kuzeybatı yamacında yer alan bugün Korhan yaylası olarak bilinen yerdir. Bu alanlarda 1664 ve 1840 yıllarında büyük depremler yaşanmış depremlerden sonra yaşanan toprak kayması, kaya düşmesi gibi olaylar büyük can ve mal kayıplarına neden olmuştur. Bu afetler sonrasında halk bugünkü Iğdırmava adıyla bilinen şehrin ilk yerleşim alanlarına yerleşmiştir.

Jeolojik olayların dinamik doğası ile iklim ve insan faaliyetlerinin etkisi toprakların stabilitesini etkileyebilir (Çakır, 1994; Karaoğlu & Çelim, 2018). Ancak bu potansiyel tehlikelere rağmen, Iğdır'ın jeolojik ve coğrafi özellikleri de turizmi teşvik etmiştir. İlin kendine has iklimi, doğal güzellikleri ve kültürel mirası, onu turistler için cazip bir destinasyon haline getirmektedir (Şimşek & Mete, 2009). Iğdır İli, çeşitli fiziksel, coğrafi ve jeolojik özellikleriyle araştırmacıları ve turistleri çekmeye devam etmektedir.

Iğdır'ın fiziki coğrafyası, çay, akarsu, göl ve baraj gölü gibi su kaynaklarının varlığından büyük oranda etkilenmiştir. İlin hidrolojik özellikleri, toprak yapısı, iklim ve topoğrafyası, tarihsel süreç içinde bölgenin şekillenmesinde belirleyici olmuştur (Karataş, 2022). Ağı ve Kars gibi komşu illerle çevrili olan Iğdır'ın coğrafi konumu, ilin kendine has fiziki coğrafyasına önemli bir değer katmaktadır. Bu hidrolojik öğelerin anlaşılması ve incelenmesi, bu bölgedeki tarih öncesi uygarlıklar hakkında bilgi sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır (Aydın, 2015; Karaoğlu & Çelim, 2018; Karataş, 2022).

Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Iğdır İli, tarımsal potansiyeline katkıda bulunan fiziksel ve coğrafi özelliklere sahiptir. İl, kuzey ve kuzeydoğu sınırlarını oluşturan Aras Nehri havzasında yer almaktadır. Yaylalar ve dağlarla karakterize edilen bölge, çok çeşitli iklim, toprak ve bitki örtüsüne sahiptir. Bu coğrafi faktörler, Iğdır'da mevcut toprak türlerinin ve uygulanabilir tarımsal uygulamaların belirlenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır (Karaoğlu & Çelime, 2018).

Iğdır ilindeki topraklar, süregelen jeolojik ve iklimsel olaylar nedeniyle çeşitli özellikler sergilemektedir. Toprakta meydana gelen fiziksel ve kimyasal süreçler ile iklimsel etkiler toprağın verimliliğini ve tarımsal uygulamalara uygunluğunu etkilemektedir. İl toprakları çok çeşitli ve çok verimli olup alüvyonlu ve tınlı topraklar da dahil olmak üzere bitkisel üretime uygundur (Alım & Kaya, 2005). Iğdır, uzun yıllardır pamuk üretimi ile tanınmaktadır ancak değişen iklim ve tarım uygulama koşulları nedeniyle pamuk ekimi yapılan alan önemli ölçüde azalmıştır.

Iğdır'ın tarımsal potansiyeli, elverişli iklimi ve bitki örtüsü sayesinde daha fazla kullanılmaktadır. Bölge, Doğu Anadolu'da kışları soğuk ve yazları sıcak olan karasal bir iklime sahiptir. Verimli topraklarla birleşen bu iklim, çeşitli meyve ve mahsullerin yetiştirilmesi için uygundur (Altıkay & Çelik, 2011). İlde ayrıca Aras Nehri'ne dökülen ve sulama için güvenilir bir su kaynağı sağlayan birçok akarsu vardır. Iğdır İli, üstün coğrafi konumu ve tarımsal kaynakları ile tarımsal gelişme için büyük bir potansiyele sahiptir ve Türkiye'nin genel tarımsal dokusuna katkıda bulunmaktadır.

Iğdır, ekonomik ve endüstriyel çeşitliliğine katkıda bulunan birçok maden yatağına ev sahipliği yapmaktadır. Iğdır'da Gaziler Nehri ve Aras Nehri gibi akarsular vardır ve bu su yolları bölgede maden yataklarının oluşmasında belirleyici rol oynamaktadır. Iğdır'ın iklim ve bitki örtüsü özellikleri, maden yataklarının dağılımını, jeolojisini ve coğrafi konumunu etkileyen faktörlerden biridir (Karaoğlu & Çelime, 2018). Bu durum, Iğdır'ın çeşitli madenlerin çıkarılması ve değerlendirilmesinde büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Iğdır'ın enerji kaynakları da ilin doğal zenginliğine katkıda bulunmaktadır. Iğdır'daki Erzurum-Kars bölgesi dışında kuzey ve kuzeydoğu sınırlarını Aras Nehri oluşturur. Son dönemde petrol ve gaz arama faaliyetlerindeki artış Iğdır'da bu enerji

kaynaklarının önemini daha da belirgin hale getirmiştir (Doğan & SertkayaDoğan, 2022).

Iğdır ilinin coğrafi konumu, iklim özellikleri ve genel coğrafyası, ilin doğal karakterinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Iğdır, sert karasal iklimin yaşandığı Doğu Anadolu bölgesinin özelliklerini taşır. Kışları soğuk, yazları sıcak geçen bu iklim tipi, bölgenin bitki örtüsünü ve genel peyzajını belirlemektedir (Karaoğlu & Çelim, 2018). Iğdır Ovası, flora ve fauna çeşitliliği açısından Doğu Anadolu'nun geri kalanından belirgin farklılıklar sergilemektedir (Batan vd., 2013). İl, Ağrı ve Kars gibi komşu illerle çevrili olup, bu komşu illerin etkisini yansıtarak eşsiz bir fiziki coğrafya oluşturmaktadır.

Yerel mikro iklime sahip olan Iğdır, bu yönüyle çevre illerinden ayrılmaktadır. İl, karasal iklimin hüküm sürdüğü Doğu Anadolu tipi bir iklimle karakterize edilirken, özellikle ova kesimlerinde bölgenin diğer kısımlarıyla ortak özellikler taşır. Bu çeşitlilik ve eşsiz özellikler, Iğdır'ın genel fiziki özelliklerini ve çevresel atmosferini belirlemektedir (Kaban & Korkusuz, 2022).

Iğdır İli, biyolojik çeşitlilik açısından zengin olan milli parklara ve tabiatı koruma alanlarına ev sahipliği yapmaktadır. Bu korunan bölgeler, birçok farklı bitki ve hayvan türünün yaşam alanı olarak işlev görmekte ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu alanların yönetimi ve korunması konusunda Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü önemli bir görev üstlenmiştir. Bu çevre koruma çabaları, sadece Iğdır'ın doğal mirasını muhafaza etmekle kalmamakta, aynı zamanda eko-turizmi destekleyerek ziyaretçilerin ilin flora ve faunasının çeşitliliğini ve güzelliğini keşfetmelerini sağlamaktadır (Batan vd., 2013; Türkoğlu, 2019).

Her ne kadar Iğdır, doğal güzellikleri ile ön plana çıksa da, bazı çevresel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle dağlık alanlar, hava sirkülasyonunu yavaşlatarak hava kirliliği sorununu artırmaktadır. Ayrıca, bölgenin karasal iklim özellikleri, yerleşim yerlerinde yaşayan topluluklar için belirli zorluklar yaratmaktadır (Şimşek, 2005). Iğdır İl Özel İdaresi, bu çevresel sorunlara çözüm bulmak amacıyla stratejik planlar oluşturmuştur (Gürçam & Konuralp, 2022). İl yönetimi, yerel düzeyde

özüm önerileri geliştirerek ve çevresel sorunlara karşı etkili önlemler alarak, sakinleri ve ziyaretçiler için sürdürülebilir ve çevre dostu bir gelecek inşa etmeyi amaçlamaktadır.

Iğdır İli, ormansızlaşma ve arazi bozulması gibi ciddi çevre sorunlarıyla karşı karşıyadır. Iğdır çevresindeki dağlar hava sirkülasyonunu yavaşlatarak hava kirliliğine katkıda bulunmaktadır (Ulaş, 2022). Ayrıca ormansızlaşma, arazi bozulmasını ve erozyonu hızlandırır. Bu durum sadece doğal çevrenin özelliklerini değiştirmekle kalmamakta, aynı zamanda tarımsal verimlilik ve bölgesel ekolojik dengenin sürdürülmesi üzerinde de büyük etkiye sahiptir (Gürçam & Konuralp, 2022).

Iğdır'ın fiziki coğrafyasını etkileyen bir diğer önemli faktör de iklim değişikliğidir. Bölge, kışları soğuk, yazları sıcak geçen karasal bir iklime sahiptir. Ancak iklim değişikliği bölgede yağış modellerinin değişmesine, kuraklık olaylarının sıklık ve şiddetinin artmasına neden olmuştur (Türkes, 2012). İklim değişikliğine yönelik bireysel farkındalık ve tutumlar, bu zorlukların ele alınmasında ve uyum stratejilerinin belirlenmesinde kilit rol oynamaktadır (Duran, 2023). İklim değişikliğinin Iğdır'ın fiziki coğrafyası üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak için sürdürülebilir çözümler aramak ve bu konuda stratejik planlar geliştirmek önemlidir.

2.1.3. Beşeri coğrafya özellikleri

2.1.3.1. Iğdır ili nüfus ve demografik özellikler

Iğdır, 4000 yıl öncesine uzanan bir yerleşim geçmişi ile, tarihinde birçok farklı medeniyetlere ve topluluklara ev sahipliği yapmış bir il olarak bilinir. İl, 1927 yılında Bayazıt (bugünkü Ağrı) vilayetine dahil edilmiş olup, 1927 yılı Türkiye nüfus sayımına göre 25.209 nüfusa sahip olduğu kaydedilmiştir. Iğdır'ın demografik yapısı, çoğunlukla nüfusun yoğunlaştığı kuzey ovasının coğrafi koşullarından etkilenmiştir (Şimşek, 2018).

Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Iğdır İli, nüfusu ve demografik yapısı bakımından kendine has özelliklere sahiptir. 2007 yılında 181.866 olan Iğdır'ın nüfusu, 2022 yılında 203.594 kişiye ulaşmıştır. Iğdır ilinde 2007-2022 yılları arasındaki nüfus değişimi tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1.İğdır İlinde 2007-2022 Yılları Arası Nüfus Değişimi

İlçe	2007	2010	2015	2020	2022
Aralık	22155	21810	21495	21097	20133
Karakoyunlu	14597	14042	13686	13908	13565
Merkez	119432	123570	133704	142559	147197
Tuzluca	25682	24996	23550	23750	22699
İğdır Toplam	181866	184418	192435	201314	203594

Tablo 1 incelendiğinde İğdır ili nüfusunun genel anlamda artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak ilçeler bazında incelendiğinde ise Merkez dışındaki diğer ilçelerin yıllar itibariyle nüfusunun düşerken Merkez nüfusunun artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum İğdır’da kırdan kente göçün yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

İğdır’da nüfusun yaş dağılımı, ilin sosyal ve ekonomik özelliklerinin anlaşılmasında önemli bir faktördür. Bir popülasyonun yaş ve cinsiyet yapısının, onun demografik önemi ve genel gelişimi üzerinde önemli etkileri vardır (Şimşek 2018). İğdır ilinin nüfusu 2022 yılı itibarıyla 104.931 erkek ve 98.663 kadın olmak üzere 203.594’tür. Bu dağılım yaklaşık olarak %54 erkek ve %46 kadın anlamına gelir. İğdır’daki yaş dağılımını anlamak, ildeki farklı yaş gruplarının ihtiyaçları ve öncelikleri hakkında fikir verebilir. İğdır ilindeki nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2. İğdır İli Nüfusunun Yaş gruplarına Göre Dağılımı (2022)

	Toplam	0-14		15-64		65+	
		f	%	f	%	f	%
Toplam	203594	56833	27,91	131439	64,56	15322	7,53
Erkek	104931	29158	27,79	68868	65,63	6905	6,58
Kadın	98663	27675	28,05	62571	63,42	8417	8,53

Tablo 2 incelendiğinde nüfusun büyük çoğunluğunun 15-64 yaş grubunda olduğu ve yaklaşık ve 3’te 1’inin 0-14 yaş aralığındaki çocuk nüfustan oluştuğu dikkati çekmektedir. 65 yaş üstü nüfusun oranı kadınlarda daha yüksekken toplam nüfusta % 7.53’tür.

İğdır’da yaş dağılımının yanı sıra cinsiyet dağılımı da nüfus özelliklerinin bir diğer önemli yönüdür. İl, nispeten dengeli bir cinsiyet oranına sahiptir ve erkeklerin

sayısı kadınlardan biraz daha fazladır. Bu cinsiyet dağılımı, il içindeki sosyal dinamiklerin ve fırsatların şekillenmesinde rol oynamaktadır. Ayrıca, nüfusun eğitim durumu, Iğdır'ın genel gelişiminin ve potansiyelinin anlaşılmasında önemli bir faktördür. Eğitim düzeylerinin dağılımının analizi, ilde yaşayanlar için mevcut olan eğitim fırsatları ve kaynakları hakkında fikir verebilir (Şimşek 2018). Iğdır ilinde yaşayanların eğitim durumlarına ilişkin dağılım tablo 3 de verilmiştir.

Tablo 3. Iğdır ilinde Yaşayanların Eğitim Durumları

	Aralık	Karakoyunlu	Merkez	Tuzluca	Iğdır Toplam
Toplam Nüfus	20133	13565	147197	22699	203594
6 Yaş Üstü Nüfus	17957	11798	129044	20240	179039
Okuma Yazma Bilmeyen	1041	871	6429	1551	9892
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	2202	1678	18433	2906	25219
İlkokul	4397	2530	23818	5031	35776
İlköğretim	1662	943	8759	1736	13100
Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	4051	2803	26254	4864	37972
Lise Ve Dengi Meslek Okulu	3129	2048	26529	2654	34360
Yüksekokul Veya Fakülte	1386	868	16535	1352	20141
Yüksek Lisans (5 Veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	84	54	1938	139	2215
Doktora	5	3	349	7	364

Tablo 3 incelendiğinde Aralık ilçesinde 6 yaş üzerinde 17957 kişinin bulunduğu ve bu nüfus içinde 1041 kişinin okuma yazma bilmediği ve sadece 84 kişi yüksek lisans, 5 kişi doktora olmak üzere toplam 89 kişinin lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Aralık ilçesindeki nüfusun 4397'si ilkokul mezunlarından, 4051'i ortaokul veya dengi meslek ortaokuldan mezunlarından oluşmaktadır. Lisans ve üzerinde eğitim düzeyine sahip olanların toplamı ise sadece 1475 kişidir. Lisans üzerinde eğitim düzeyine sahip olanlar 6 yaş üstü nüfusun sadece %8.21'ini oluşturmaktadır. Genel olarak bakıldığında Aralık ilçesindeki nüfusun eğitim düzeyinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Karakoyunlu ilçesinde 6 yaş üstü nüfus 11798 kişidir. Bu nüfusun 871 kişisi okuma yazma bilmezken, sadece 54 kişi yüksek lisans 3'ü doktora olmak üzere toplam

57 kişisi lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Nüfus içinde en yüksek sayıya sahip olan grup 2803 kişiden oluşan ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunlarıdır. Lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların toplamı sadece 925 kişidir. Lisans üzerinde eğitim düzeyine sahip olanlar 6 yaş üstü nüfusun sadece %7,84 'ünü oluşturmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde Karakoyunlu ilçesindeki nüfusun eğitim düzeyinin oldukça düşük olduğu ifade edilebilir.

Iğdır merkez ilçede 6 yaş üzerinde 129044 kişi bulunmakta ve bu nüfus içinde 6429 kişi okuma yazma bilmemektedir. 1938 kişi yüksek lisans, 349 kişi doktora olmak üzere toplam 2287 kişinin lisansüstü eğitime sahiptir. Nüfus içinde en yüksek sayıya sahip olan grup 26529 kişiden oluşan lise ve dengi meslek okulu mezunlarıdır. Lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların toplamı 18822 kişidir. Lisans üzerinde eğitim düzeyine sahip olanlar 6 yaş üstü nüfusun sadece %14.59'unu oluşturmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde Iğdır merkez ilçesindeki nüfusun eğitim düzeyinin diğer ilçelere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tuzluca ilçesinde 6 yaş üstü nüfus 20240 kişidir. Bu nüfusun 1551 kişisi okuma yazma bilmezken, sadece 139 kişi yüksek lisans 7'si doktora olmak üzere toplam 146 kişisi lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Nüfus içinde en yüksek sayıya sahip olan grup 5031 kişiden oluşan ilkokul mezunlarıdır. Lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların toplamı sadece 1498 kişidir. Lisans üzerinde eğitim düzeyine sahip olanlar 6 yaş üstü nüfusun sadece %7,40'ını oluşturmaktadır. Bu oran Iğdır ilindeki ilçeler arasında 6 yaş üstü nüfus içinde en az lisans ve üzerinde eğitim düzeyine sahip olma oranının Tuzluca ilçesine ait olduğunu göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise Iğdır ilinde en düşük eğitim düzeyine sahip ilçenin Tuzluca olduğu ifade edilebilir.

Iğdır ili nüfusunun geneli incelendiğinde ise 6 yaş üzerinde 179039 kişinin bulunduğu ve bu nüfus içinde 9892 kişinin okuma yazma bilmediği ve 2215 kişi yüksek lisans, 364 kişi doktora olmak üzere toplam 2579 kişinin lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Nüfus içinde en yüksek sayıya sahip olan grup 37972 kişiden oluşan ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunlarıdır. Lisans ve üzerinde eğitim düzeyine sahip olanların toplamı 22720 kişidir. Lisans üzerinde eğitim düzeyine sahip olanlar 6 yaş üstü nüfusun % 12.69'unu oluşturmaktadır. Genel olarak

değerlendirildiğinde Iğdır ili genelinde nüfusun eğitim düzeyinin çok yüksek olmadığı söylenebilir. Iğdır ilinde eğitim düzeyi en yüksek olan ilçe Merkez ilçeyken en düşük olan ilçenin Tuzluca olduğu ifade edilebilir.

2.1.3.2. Kültürel özellikleri

Iğdır İli, etnik çeşitliliği ve sınırlarında konuşulan dillerin geniş yelpazeyle dikkate değer bir kültürel zenginliğe sahiptir. İlin bu çok kültürlü ve enerjik ortama çeşitli etnik grupların ev sahipliği yapması ek katkı sağlar. Iğdır İli'nin demografik yapısı, bölgenin çeşitli etnik kompozisyonunu vurgulayan bir mercek altında incelenmiştir (Kapan & Coşanar, 2020). Iğdır İli'ndekisosyo-kültürel yapı, çeşitli etnik grupların ve onların dillerinin mevcudiyeti tarafından biçimlendirilmiştir (Andrews & Benninghaus, 1989). Bu çeşitlilik, ilin kültürel derinliğine büyük katkıda bulunur ve onu keşfetmeye değer, özgün ve büyüleyici bir yer yapar.

Iğdır İli'nin kültürel kimliğinin oluşumunda, yerel bayramlar ve örfi ritüeller belirleyici bir rol oynamaktadır. İl, Kayısı Festivali, Korhan Yaylası Şenliği ve Geleneksel Ağrı Dağı Şenliği gibi çeşitli neşeli etkinlikleri ile bilinir. Bu etkinlikler, bölgelere özgü gelenekler, müzik, dans ve gastronomik lezzetlerin vitrini olmaktadır. Bu festivaller zaman içerisinde yerel halkın derinlemesine geleneklerini ve örf ve adetlerini yansıtarak Iğdır'ın kültürel yapısının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Alım, 2009). Bu kutlamalara katılmak, Iğdır İli'nin zengin kültürel mirasını gözler önüne sermektedir.

Iğdır İli, zengin tarihsel geçmişi ve kültürel değeri yansıtan birçok tarihi alan ve anıta ev sahipliği yapmaktadır. Bölge, çeşitli medeniyetlerin izlerini taşıyan bu tarihi yerler sayesinde, ilin geçmişine dair değerli bir mirasa sahiptir. Şehit Türkler Anıt Müzesi, Karakale Harabeleri, Ejder Kervansarayı ve Ağrı Dağı ziyaret edilmesi gereken tarihi ve doğal mekânlar arasında yer almaktadır. Bu tarihi alanlar, yalnızca turistik cazibe merkezleri olmaktan öte, Iğdır İli'nin kültürel kimliğine önemli bir katkı sağlamaktadır (Yardımcıel, 2014). Bu tarihsel zenginlikleri deneyimlemek, ziyaretçilere ilin etkileyici tarihini keşfetme ve kültürel mirasını anlama fırsatı sunmaktadır.

2.1.3.3. Iğdır ilinin ekonomik özellikleri

Iğdır İli, kendine özgü ekonomik özelliklerle belirginleşen bir beşeri coğrafya sergilemektedir. İl ekonomisi, çoğunlukla tarım ve hayvancılık sektörlerine dayalıdır, sanayi ve turizm alanında ise gelişim sınırlıdır. Iğdır Ovası, Aras Nehri tarafından sulanmakta olup, bölgesel tarımsal üretimde kritik bir rol oynamaktadır. Öte yandan, ildeki sanayi sektörü, yapı malzemeleri, süt ve et kombinaları ve tekstil fabrikasından ibaret olup, nispeten zayıf bir profil çizmektedir. Bu sınırlı endüstriyel gelişim, Iğdır'ın eşsiz ekonomik manzarasını ve beşeri coğrafyasını şekillendiren faktörler arasında yer almaktadır (Güner, 1991).

Iğdır Ovası, bereketli toprakları ve Aras Nehri'nin sağladığı sulama imkanıyla, ilin can alıcı bir tarım bölgesi olma özelliğini taşımaktadır. Iğdır'da buğday, arpa, mısır ve çeşitli meyveler gibi tarım ürünlerinin yetiştirilmesi yaygın bir durumdur. Ayrıca, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıkla birlikte kümes hayvancılığı da, il ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Tarım ve hayvancılık sektörlerinin bütünleşmesi, Iğdır'ın ekonomik dengesine ve beşeri coğrafya yapısına önemli katkılar sunmaktadır (Özdemir, 2020).

Sanayi ve turizm sektörleri Iğdır'da henüz tam anlamıyla gelişmemiş olsa da, turizm alanında büyüme imkanları bulunmaktadır. Iğdır'ın coğrafi konumu, Aras Nehri'nin sunduğu manzaralar ve Ermenistan ile Azerbaycan gibi komşu ülkelerle çevrelenmiş olması, bölgeyi çapraz sınır turizmi için ideal bir aday haline getirmektedir (Zaman & Coşkun, 2015). Iğdır, kendine özgü kültürel mirası, tarihi alanları ve doğal peyzajlarıyla turistik çekim noktaları oluşturabilmektedir. Ancak, turizm sektörü, bölgenin turistik potansiyelini tam olarak keşfetmek adına daha fazla yatırım ve tanıtıma ihtiyaç duyduğu bir gelişim aşamasındadır. Iğdır'ın tarım ve hayvancılık üzerine kurulu ekonomisi, turizm sektörünün gelişme potansiyeli ile birleşerek, ilin beşeri coğrafyasına katkı sağlamaktadır (Bayat, 2018; Kaban & Korkusuz, 2022; Kaya, 2016).

2.1.3.4. Iğdır İli Ulaşım ve Altyapı

Iğdır ilinde mevcut olan karayolları ve otoyollar, ilin Türkiye'nin diğer bölgelerine bağlantısını mümkün kılmaktadır. Iğdır, coğrafi sınırlarını belirleyen Aras

Nehri ile çevrilmiştir; bu nehir, ilin kuzey ve kuzeydoğu yönlerindeki sınırları çizirken, Türkiye-Ermenistan sınırını da oluşturmaktadır. Iğdır'da bulunan ulaşım sistemi, bölgenin coğrafi ve beşeri yapısına dikkate değer bir şekilde entegre olmuştur ve karayolu, bölgedeki ulaşımın en belirgin şeklidir (Bakırcı, 2020) Bu altyapı ağı, eşya, hizmet ve insan taşımacılığını kolaylaştırarak, Iğdır'ın genel gelişimine ve bölgesel entegrasyonuna önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

Iğdır, toplu taşıma hizmetleri yönünden, bölge halkının ulaşım ihtiyaçlarını karşılamak üzere etkin bir sistemle donatılmıştır. İl sınırları içerisinde, insanların kendi içinde ve çevresinde seyahat etmelerini mümkün kılan güvenilir ve verimli bir toplu taşıma ağı mevcuttur. Bu ağ, belirlenmiş rotalarda hareket eden otobüs ve minibüsleri kapsamakta olup, yerel halka uygun ulaşım alternatifleri sunmaktadır (Şimşek, 2018). Toplu taşıma hizmetlerinin varlığı, Iğdır'ın sakinlerinin erişimini ve hareket yeteneğini genişleterek, hedeflerine kolaylıkla ulaşabilmelerini sağlamaktadır.

Iğdır ili, havalimanı yoluyla Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlere yapılan seferler ile bağlanmıştır. Iğdır havalimanı, Iğdırlıların yurt içi ve yurt dışı destinasyonlarına ulaşabilmeleri için önemli bir köprü görevi görmektedir. Ek olarak, yapılması planlanan Zengezur koridoru demiryolu bağlantısı projesi ile Nahçıvan'a ve Azerbaycan'a bağlanacak , hem insanların hem de malların verimli bir şekilde hareket edebilmesi için büyük bir katkı sağlayacaktır. Demiryolu sistemi, ticaretin ve ulaşımın kolaylaşması konusunda hayati bir öneme sahip olup, Iğdır ve çevresindeki bölgelerin ekonomik büyümesini teşvik edecektir. (Bakırcı, 2020). Iğdır ilinin ulaşım ve altyapı imkanları, bölge içinde ve dışında mal ve insanların akışını kolaylaştırmak için önemli bir rol oynamaktadır.

2.1.3.5. Iğdır ili çevre koruma ve sürdürülebilirlik

Iğdır İli, kendi belirgin çevresel problemleri ve bu sorunları çözme amacıyla ortaya konulan çabalarıyla dikkat çekmektedir. Bu il, Iğdır Ovası olarak adlandırılan, doğal güzellikler ve çeşitli ekosistemlerin bulunduğu bir bölgede yer almaktadır (Alım, 1998). Iğdır'ın özgün mikro iklimi, coğrafi pozisyonundan kaynaklıdır ve bu durum, komşu illere kıyasla daha yüksek sıcaklıkların oluşmasına sebep olmaktadır (Kaban & Korkusuz, 2022). Bu benzersiz iklim, Iğdır'ın çevresel durumlarına etki

etmekte ve çevresel korumanın sağlanmasına yönelik hem fırsatlar sunmakta hem de zorluklar yaratmaktadır.

Iğdır İli'nin, yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı potansiyeli bulunmaktadır. Türkiye'nin fosil enerji kaynaklarına geniş çapta sahip olmamasına karşın, coğrafi ve iklim özellikleri yenilenebilir enerji üretimini destekleyici niteliktedir. İlin özellikle Aras Nehri'ne olan yakınlığı ve Türkiye-Ermenistan sınırına komşu konumu, yenilenebilir enerji projelerinin yürütülmesi açısından büyük fırsatlar yaratmaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, sadece sürdürülebilir kalkınmayı hedeflerken değil, aynı zamanda yenilenemeyen enerjiye olan bağımlılığın ve çevresel etkilerin azaltılması konusunda da önemli bir role sahiptir (Doğan & Uludağ, 2018).

Iğdır İl'inde, son yıllarda, sürdürülebilir kalkınmayı esas alan bir dizi çaba ve girişim gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar, çevresel korumayı, yerel toplumun refahını ve ekonomik büyüme düşüncesini bir arada tutmayı hedeflemektedir. Yeşilirmak Havzası örneğinde olduğu gibi, kirliliğin önlenmesi ve sosyal, kültürel, ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi amacıyla projeler yürütülmüştür. Serhat Kalkınma Ajansı, Iğdır İl'ini kapsama alanında tutarak, kalifiye personeli ve hazırlanan araştırma raporlarıyla bölgenin kalkınmasına ciddi katkıda bulunmuştur. Bu tür sürdürülebilir kalkınma faaliyetleri, Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmekte ve böylece ilin sosyal ve ekonomik coğrafyasının genel gelişimine hizmet etmektedir (Sinemillioğlu, 2009).

2.1.3.6. Iğdır'da eğitim ve sağlık tesisleri

Iğdır İli, Türkiye sınırları içerisinde birçok eğitim kurumuna ve okula ev sahipliği yapmaktadır. İlde gözlenen nüfus artış hızı, yeni eğitim kurumlarının inşasına yönlendirici bir etkiye sahiptir. Erivan, Tiflis, Kars ve Iğdır gibi yerlerde, Türk ve Müslüman ailelerin dikkatini çeken Rusça eğitim imkanları sunan okullar bulunmaktadır. Iğdır'ın coğrafi özellikleri ve beşeri coğrafya dinamikleri, ilde var olan eğitim olanakları ve potansiyellerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Şimşek, 2018).

Iğdır Üniversitesi, yükseköğrenim bağlamında öğrencilere önemli olanaklar sunmaktadır. Kurulduğu 2008 yılından günümüze hızla büyüyen üniversite 10 fakülte,

1 yüksekokul, 4 meslek yüksekokulu, 1 lisansüstü eğitim enstitüsü, 23 uygulama ve araştırma merkezinin yanında toplam 466 akademik, 200 idari, 164 yardımcı personeli ve 4568 ön lisans, 4839 lisans, 1523 yüksek lisans ve 70 doktora öğrencisi olmak üzere toplam 11000 öğrencisi ile Türkiye'nin saygın üniversitelerinden biri olmuş ve il insanlarına lisans eğitimi ve yüksek istihdam fırsatları sağlanmıştır. Bu tür bir eğitim olanaklarının genişlemesi, ilin genel kalkınmasına ve yerel halkın yükseköğrenime erişimine pozitif katkı sağlamaktadır. Iğdır'ın bir üniversiteye ev sahipliği yapması, diğer coğrafi bölgelerden öğrencilerin dikkatini çekmekte ve böylece eğitim sahnesini zenginleştirmektedir (Altıntaş, 2017; Sevinç & Erol, 2021).

Bu ilde, sağlık ihtiyaçlarını karşılayabilecek aile sağlığı merkezleri ve birer adet devlet hastanesi, özel hastane ve ağız ve diş sağlığı hastanesi bulunur. Sağlık hizmetlerinin yetersiz kaldığı Iğdır'da bin kişiye düşen hekim sayısı 1'dir. Doktor ve ekipman yetersizliği Iğdır halkını sağlık hizmeti almak için Erzurum'a gitmek zorunda bırakmaktadır. Iğdır'ın Aras Nehri ve Türkiye-Ermenistan sınırına olan yakınlığı, bölgede sağlık hizmetlerinin sağlanabilmesi üzerinde etkili olmaktadır. Iğdır'ın coğrafi pozisyonu ve iklimsel özellikleri, sağlık tesislerinin özgünlüğüne ve önemine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bütünüyle bakıldığında, Iğdır İli, vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılamak için eğitim ve sağlık hizmetlerini etkin bir şekilde sunmaktadır.

2.1.3.7. Iğdır'da sosyal ve toplumsal gelişim

Iğdır İli, sosyal ve toplumsal evrim yönünden çeşitli nitelikler sergilemektedir. Bu gelişimin bir boyutu, halkın refahını artırmayı hedefleyen sosyal hizmetlerin ve refah programlarının sunulmasıdır. Bu hizmetler, her bir vatandaşın yaşam standardını ve yaşam kalitesini yükseltmeyi hedeflemektedir. Devletin bu noktada, sosyal refah hizmetlerinin her bireye, sosyoekonomik geçmişleri ne olursa olsun, ulaşılabilir olması hususunda oynadığı rol son derece önemlidir. Bu tür devlet müdahalesi, eşitliğin desteklenmesi ve yardıma ihtiyaç duyanlara gereken desteğin temin edilmesi için zorunludur (Yıldırım & Karaaslan, 2015).

Devlet inisiyatiflerine ek olarak, sivil toplum kuruluşları ve girişimcilik faaliyetleri de Iğdır İli'nin sosyal evrimine katkı sağlamaktadır. Bu kurumlar, birlik ve

işbirliği hissini güçlendirerek, yerel toplulukların gereksinimlerini ve kaygılarını ele almaya çalışmaktadırlar. Yaptıkları çabalar, kültürel ve eğitimsel girişimlerden ekonomik büyüme projelerine kadar geniş bir yelpazede seyretnmektedir. Bu toplum kuruluşları, birlikte çalışma kültürü oluşturarak, sosyal uyum ve ilerlemeyi destekleyen bir atmosfer yaratmaktadırlar.

Iğdır İli'ndeki yaşam kalitesi göstergeleri, bölgenin genel refahının ve gelişmişliğinin bir ölçüsüdür. Bu göstergeler demografik özellikler, sosyal dinamikler ve ekonomik koşullar gibi çeşitli faktörleri hesaba katar. Yerel ve ulusal yönetimler bu göstergeleri analiz ederek dikkat gerektiren alanları belirleyebilir ve kaynakları buna göre tahsis edebilir. Bu veriye dayalı yaklaşım, Iğdır İli'nin sosyal ve toplumsal gelişimini daha da artırabilecek hedefli müdahalelere ve politikalara izin verir.

Iğdır İli'nde yaşam kalitesini belirleyen göstergeler, bölgenin genel refah seviyesini ve gelişmişlik durumunu yansıtmaktadır. Bu göstergeler, demografik yapı, sosyal hareketlilik ve ekonomik durum gibi faktörlere dayanarak oluşturulmaktadır (Çağlar, 2020). Hem yerel hem de ulusal otoriteler, bu göstergeleri değerlendirerek, müdahale gereksinimi duyulan alanları tespit edebilir ve buna göre kaynak dağılımı yapabilirler. Bu bilgiye dayalı strateji, Iğdır İli'nin sosyal ve toplumsal evrimini destekleyen odaklanmış politika ve uygulamaların oluşturulmasına olanak tanımaktadır (Sevindi & Daşdemir, 2011).

2.1.3.8. Iğdır ili için zorluklar ve gelecek beklentileri

Iğdır ili, birtakım çevresel endişelerle mücadele etmektedir ve bu nedenle doğal kaynaklarını koruma yönünde adımlar atmaktadır. Özellikle Iğdır, Ağrı ve Doğubayazıt gibi şehirleşmiş bölgelerde, hava kirliliği, erozyon, düzensiz yapılaşma gibi meselelerin giderilmesi gereksinimi ön plana çıkmaktadır (Kocaman & Kaya, 2014). İlin benzersiz ekolojik yapıları, korunma ihtiyacı duyan değerli varlıklardır. Bu bağlamda, doğanın korunmasını sağlamak ve sürdürülebilirliği desteklemek adına çeşitli stratejiler ve politikalar geliştirilmektedir. Bu politikalar, bölgenin ekolojik dengesini muhafaza etmeye yönelik olarak hayata geçirilmektedir.

Iğdır ili, ekonomik büyüme ve istihdam fırsatlarına dair önemli hedeflere sahiptir. Ekonomik potansiyelini maksimize etmek ve yatırımları bölgeye çekmek

amacıyla belirli stratejiler geliştirmektedir. Özellikle tarım, hayvancılık ve turizm gibi anahtar sektörlere yaptığı yatırımlarla, istihdam olanaklarını genişletmeye çalışmaktadır. Bu yatırımların temel hedefi, Iğdır'da yaşayan bireylerin yaşam kalitesini artırmak ve böylece ilin ekonomik refahını yükseltmektir. Bu stratejik yaklaşım, bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını desteklemekte ve Iğdır'ın ekonomik olarak daha da güçlenmesini sağlamaktadır (Çelik vd., 2021; Deniz vd., 2014; Şahin & Gürsoy, 2016; Şıktaş & Künü, 2021).

2.1.3.9. Altyapı ve hizmet iyileştirme planları

Iğdır ilinin, altyapı hizmetlerini ve tesislerini geliştirme yönünde belirgin stratejileri bulunmaktadır. Bu stratejiler, ulaşım ağlarının genişletilmesi, sağlık hizmetlerinin modernleştirilmesi, eğitim kurumlarının iyileştirilmesi ve kamu hizmetlerinin etkinleştirilmesi gibi önemli alanları kapsamaktadır. İlin temel hedefi, vatandaşlarının yaşam kalitesini yükseltmek ve temel hizmetlere erişimlerini kolaylaştırmaktır. Bununla birlikte, Aras Nehri Havzası'ndaki çevresel sorunlarla mücadele ve il genelinde sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeyi hızlandıracak projelerin hayata geçirilmesi de planlar arasındadır. Bu çalışmaların tümü, Iğdır'ın nüfusunun gereksinimlerini karşılamaya yönelik taahhüdünü ve sürdürülebilir bir refah düzeyi yaratma konusundaki istikrarını gözler önüne sermektedir (Gürçam & Konuralp, 2022).

Kapsamlı bir değerlendirmede bulunmak gerekirse, Iğdır ili; nüfus yapısı, kültürel dokusu, ekonomik etkinlikler, ulaşım ve altyapı olanakları, siyasi ve idari düzenlemeler, çevre koruma çalışmaları, eğitim ve sağlık tesisleri, sosyal ve toplumsal gelişim düzeyi, karşılaştığı zorluklar ve gelecek hedefleri ile bir bütün olarak incelenmelidir.

Iğdır ilinin nüfus yapısı, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi faktörler dikkate alındığında çeşitlilik göstermektedir. Kültürel bakımdan, Iğdır; farklı etnik grupların konuştuğu diller, geleneksel ritüeller ve festivaller, koruma altında olan tarihi anıtlar ve mekanlar ile zengin bir mirasa sahiptir.

Ekonomik anlamda Iğdır'ın ekonomik yapılanması, tarım, hayvancılık ve tarıma dayalı sanayi sektörlerine dayalıdır. Ulaşım ağı ile dikkat çeken il, yollar,

otoyollar, havaalanı ile bölge halkına hizmet vermektedir. Yapılması planlanan Kars-Iğdır- Nahçıvan demiryolu ile ilin ulaşım ve ticareti daha fazla gelişecektir. Siyasi ve idari yapı açısından bakıldığında ise, Iğdır; yerel yönetimler ve seçilmiş temsilciler aracılığıyla merkeziyetçi olmayan bir yapıda işleyiş gösterir.

Çevre koruma alanında, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı dahil olmak üzere, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için önemli adımlar atılmaktadır. Iğdır'da bulunan eğitim ve sağlık tesisleri, il sakinlerinin sosyal ve toplumsal gelişimine katkı sağlamaktadır.

Bu olumlu durumların yanı sıra, Iğdır; çevresel sorunlar, ekonomik gelişme ihtiyacı, istihdam fırsatları ve altyapı ile hizmetlerin geliştirilmesi gibi konularda bazı zorluklarla karşı karşıyadır. Ancak, bu zorlukların üstesinden gelmek için stratejik planlama ve iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu doğrultuda, il; bu sorunların çözümüne yönelik olarak, sakinleri için daha iyi bir gelecek oluşturma potansiyeline sahiptir.

Sonuç olarak, Iğdır ilinin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini ele alarak bir değerlendirme yapmak, bu topraklardaki yaşamın çeşitliliğini ve zenginliğini anlamak açısından önemlidir. İl, bir yandan var olan zorluklarla başa çıkmaya çalışırken, diğer yandan da çeşitli alanlarda gelişimini sürdürmeye ve vatandaşlarının yaşam kalitesini artırmaya devam etmektedir. Gelişimini sürdürürken karşılaştığı sorunları aşmak için, Iğdır, uygun planlama ve iyileştirme çalışmalarıyla geleceğe umutla bakmaktadır. Bu bakımdan, Iğdır ilinin gelecekte de sosyal, ekonomik ve çevresel anlamda sürdürülebilir bir kalkınma gösterme potansiyeli olduğunu söylemek mümkündür.

2.2. Siyasi Coğrafya ve Seçim Coğrafyası

2.2.1. Siyasi coğrafya kavramı

Siyasi coğrafya, siyasi olayların, bölgelerin ve coğrafya ile siyaset arasındaki ilişkinin incelenmesine odaklanan bir coğrafya alt alanıdır. Yer şekilleri, sınırlar ve kaynaklar gibi coğrafi faktörlerin siyasi süreçleri ve kararları nasıl etkilediğini inceler (Öngör, 1963). Bir Alman coğrafyacı olan Friedrich Ratzel, siyasi coğrafyanın

kurucusu olarak kabul edilir ve "Siyasi Coğrafya" adlı kitabı konuya kapsamlı bir genel bakış sunar (Yılmaz, 2013). Siyasi coğrafya ile yakından ilgili bir terim olan jeopolitik, savaşlar arası dönemde ortaya çıkmış ve coğrafya ile uluslararası politika arasındaki ilişkinin incelenmesini ifade etmektedir. Jeopolitik ve siyasi coğrafya benzerlikler paylaşırsa da, daha geniş bir stratejik ve askeri hususları kapsayan jeopolitik ile eşanlamlı değildir (Akengin, 2010).

Siyasi coğrafyayı anlamak, küresel siyaseti anlamak için çok önemlidir. Yer şekilleri ve doğal kaynaklar siyasi politikaları ve kararları şekillendirebileceğinden, coğrafyanın siyaset üzerindeki etkileri önemlidir. Dünya Savaşı sırasında önem kazanan jeopolitik ve jeostrateji, coğrafyanın siyasi analiz ve planlamadaki önemini daha da vurgulamıştır (Yaşar & Akengin, 2020). Siyasi coğrafyada temel bir kavram olan sınırlar, yalnızca bölgesel sınırlar olarak hizmet etmekle kalmaz, aynı zamanda devlet güvenliği, kalkınması ve uluslararası ilişkilerde de rol oynar (Gümüşçü, 2010). Siyasi coğrafyanın birincil konusu olan devletler, coğrafi konumları, büyüklükleri, şekilleri, kaynakları ve nüfus yapıları bakımından farklılık gösterirler (Akengin, 2010). Şu anda, Birleşmiş Milletler'de her biri kendine özgü özelliklere ve siyasi sınırlara sahip 193 üye devlet bulunmaktadır.

Siyasi coğrafya, devlet idaresi, iç politika ve dış politikanın karmaşıklığına dair değerli bilgiler sağlar. Coğrafyanın devlet davranışını, bölgesel anlaşmazlıkları ve güç dağılımını nasıl etkilediğini inceler (Öngör, 1963). Siyasi coğrafyacılar, devletlerin coğrafi yönlerini analiz ederek, ülkeler içinde ve ülkeler arasındaki sosyal, ekonomik ve siyasi dinamikler hakkında daha derin bir anlayış kazanabilirler. Dahası, siyasi coğrafya, devlet parçalanmasının, ulusların oluşumunun ve küreselleşmenin siyasi sistemler üzerindeki etkisinin nedenlerini ve sonuçlarını açıklamaya yardımcı olur (Akengin, 2010). Genel olarak, siyasi coğrafya çalışması, coğrafya ve siyaset arasındaki yerel, bölgesel ve küresel ölçeklerdeki karmaşık ilişkiyi anlamak için gereklidir.

Sonuç olarak, siyasi coğrafya, küresel siyasetin karmaşıklığını anlamamıza yardımcı olan çok önemli bir çalışma alanıdır. Siyasi coğrafyanın tanımını ve kapsamını inceleyerek, onun güç ve toprak dinamiklerini anlamadaki önemini takdir edebiliriz. Sınırlar, devletler ve ulusların temel kavramları, siyasi varlıkların nasıl

oluşturduğunu ve birbirleriyle nasıl etkileşime girdiklerini analiz etmek için bir çerçeve sağlar. Nihayetinde, siyasi coğrafya, içinde yaşadığımız dünya ve onu şekillendiren güçler hakkında daha derin bir anlayış kazanmamızı sağlar.

2.2.2. Siyasi coğrafyanın tarihçesi

Siyasi coğrafya, siyaset ve coğrafya kelimelerinin birleşiminden oluşan bir disiplindir. Siyasi coğrafya, devletlerin coğrafi konumu, şekli, boyutu, doğal kaynakları, çevresi, nüfus yapısı, insanların sosyal dayanışması gibi unsurları inceler. Soğuk Savaş dönemi boyunca ve sonrasında dünya siyasi yapısı, siyasi coğrafya ve jeopolitik konularına olan ilgiyi yeniden genişletmiştir (Yaşar & Akengin, 2020). Özellikle son yıllarda devlet sınırları, yeni politikalar ve Türkiye'deki sınır kavramı, siyasi coğrafi olarak büyük önem taşımaktadır (Gümüştü, 2010).

Coğrafyanın siyasi güç üzerindeki etkisi, toprak yapısının politikaları ve siyasi kararları üretmedeki rolüyle açıklanabilir. İnsan topluluklarının yaşadığı bölgelerin coğrafi özellikleri ile siyasi ve sosyal örgütlenme yapıları arasındaki ilişki, siyasi coğrafyanın temel noktalarından biridir. Coğrafi unsurlar siyasi yapılar ve kuruluşlar tarafından alınan kararlara etkisi, siyasi coğrafyanın ana odak noktasıdır (Yaşar & Akengin, 2020). Coğrafya, faaliyetlerini sürdürürken aynı zamanda politikaları etkilemeye devam etmektedir. Bu nedenle, siyasi coğrafya, tarih boyunca siyasi görevliler ve uluslararası gözetimde önemli bir rol oynamaktadır.

Ulus-devletlerin yükselişi ve modern sınırların kurulması, siyasi coğrafyanın gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Meşruiyetini belirli bir ulusun belirli bir coğrafi sınır içindeki egemenliğinden alan ulus-devletler, toplumsal ve siyasal hayatın oluşumunu ve gelişimini şekillendirmiştir. Siyasi ve jeopolitik bir varlık olarak ulus-devlet kavramı, modern çağın ortaya çıkışından bu yana siyasetin merkezinde yer almıştır (Aydın, 2018; Eren, 2018). Devletlerin egemenlik alanlarını belirleyen ve birbirinden ayıran siyasi sınırlar çeşitli tarihsel süreçlerle oluşmuştur. Siyasi bir ideoloji olarak milliyetçilik, ulus-devletlerin kurulmasının ve modern siyasi sınırların çizilmesinin ardındaki itici güç olmuştur (Arslan, 2019). Siyasal coğrafyanın sistematik bir disiplin olarak incelenmesi, modern jeopolitiğin temellerini atan Friedrich Ratzel ve Rudolf Kjellén gibi akademisyenlerin katkılarına çok şey

borçludur (Yaşar & Akengin, 2020). Siyasi coğrafyanın kurucusu sayılan Ratzel, teorisinde bölgesel genişlemenin ve ülkelerin değişen sınırlarının önemini vurgulamıştır (ÖzsavaşAtay, 2016). Avrupa ülkeleri arasındaki sömürge yarışı, siyasi haritaların yeniden şekillenmesinde ve yeni sınırların oluşturulmasında da önemli bir etkiye sahiptir (Anaz, 2015).

Sömürgeciliğin etkisi ve siyasi haritaların yeniden çizilmesi, siyasi coğrafyanın gelişmesinde önemli faktörler olmuştur. Sömürge güçleri, sömürgecilik döneminde siyasi sınırların yeniden tanımlanmasında ve yeni bölgelerin kurulmasında önemli bir rol oynadı. Bu süreç, çoğu zaman bölgelerin kültürel ve etnik çeşitliliğini göz ardı ederek bölgelerin bölünmesine ve yeniden yapılandırılmasına yol açtı. Sömürgeciliğin etkileri bugün hala birçok ülkenin siyasi coğrafyasında görülmektedir. Sömürgeciliğin mirası, siyasi manzarayı şekillendirdi ve egemenlik ve bölgesel anlaşmazlıklarla ilgili devam eden zorluklar yarattı (Gündüz, 2016). Sömürgeciliğin siyasi coğrafya üzerindeki etkisi, bu alandaki akademisyenler tarafından incelenmeye ve analiz edilmeye devam eden karmaşık ve çok yönlü bir konudur.

Küreselleşmenin siyasi coğrafya üzerinde derin bir etkisi olmuştur. Küreselleşmenin getirdiği birbirine bağlılık ve karşılıklı bağımlılık, geleneksel sınırları bulanıklaştırmış ve siyasi dinamikleri yeniden şekillendirmiştir (Demir & Terzi, 2020). Sınırlar boyunca artan mal, sermaye, bilgi ve insan akışı, geleneksel ulus-devlet kavramına meydan okudu ve yeni yönetim biçimlerinin ve siyasi ilişkilerin ortaya çıkmasına yol açtı (Fukuyama, 2012). Küreselleşmenin siyasi coğrafya üzerindeki etkisi, Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütlerin yükselişi ve iklim değişikliği ve küresel güvenlik gibi ulusötesi konuların artan önemi gibi çeşitli yönlerde belirgindir. Küreselleşme bağlamında siyasi coğrafya çalışması, coğrafi faktörlerin siyasi kararları nasıl etkilediğini ve coğrafyanın küresel güç dinamiklerini şekillendirmedeki rolünü incelemeyi içerir (Demirci, 2005). Dünya giderek daha fazla birbirine bağlı hale geldikçe, siyasi coğrafya çalışması, coğrafya ve siyaset arasındaki karmaşık etkileşimleri anlamada her zamankinden daha alakalı hale gelmektedir.

Siyasi coğrafya, sınırları belirleme ve siyasi yapılar üzerindeki etkiler gibi konuları ele alır. Sınırlar, siyasi coğrafi açıdan önemli bir mesele ve devletler arasındaki ilişkiler ve yapıları belirleyenlerdir. Özellikle son yıllarda devlet yapıları,

yeni yapıların ve çatışmaların merkezi haline getirilmiştir (Gümüüşü, 2010). Sınır çatışmaları ve yapılar, siyasi coğrafyanın önemli bir sorunudur ve uluslararası ilişkileri etkilemektedir (Akengin & Gürçay, 2014).

Bölgesel talepler ve milliyetçilik, siyasi coğrafyanın bir diğer önemli özelliğidir. Bölgesel gruplar, kendi kimliklerini ve bulma savunmak için milliyetçilik düşüncesine sığınabilir. Bu talepler genellikle tarihi, kültürel veya ekonomik faktörleri oluşturan ve siyasi bir yapıyı yönetmeye yol açabilir. Milliyetçilik, bölgesel taleplerin ve yardımların artması, neden ve siyasi coğrafyada güç dinamiklerini içerebilir (Mazlum Aksoy, 2021).

Jeopolitik değişimleri ve güç dinamikleri, siyasi coğrafyanın temel kararlarından biridir. Jeopolitik, coğrafi unsurlardaki siyasi unsurlar üzerindeki inceler (Hacısalihoglu, 2006). Tarih boyunca jeopolitik değişimler, devletler arasındaki güç yolculuğunu etkilemiş ve uluslararası açıklamalarda önemli etkiler yaratmıştır (ÖzsavaşAtay, 2016). Bu değişiklikler, savaşlar, kararlar, anlaşmalar ve diğer siyasi olaylarla gerçekleşebilir (İşcan, 2004). Jeopolitik değişimler, siyasi coğrafyanın tarihi boyunca nasıl evrildiği ve güç dinamiklerinin nasıl şekillendiğini anlamak için önemlidir.

Sonuç olarak, siyasi coğrafya tarihi, coğrafya ile siyasi iktidar arasındaki girift ilişkiyi gözler önüne seren büyüleyici bir yolculuktur. Siyasi yapıların ve sınırların erken oluşumlarından ulus devletlerin yükselişine ve sömürgeleştirme yoluyla siyasi haritaların yeniden şekillendirilmesine kadar, modern siyasi coğrafyanın gelişimi çeşitli faktörler tarafından şekillendirilmiştir. Ayrıca, sınır çatışmaları, bölgesel talepler ve jeopolitik değişimler gibi siyasi coğrafyadaki güncel sorunlar, bu alanın devam eden önemini ve karmaşıklığını vurgulamaktadır. Dünya gelişmeye devam ederken, siyasi coğrafya şüphesiz güç ve toprak dinamiklerini anlama ve yönlendirmede çok önemli bir rol oynayacaktır.

2.2.3. Seçim coğrafyası kavramı

Seçim coğrafyası kavramı, seçimlerin coğrafi unsurlarıyla ilişkisini anlamak için kullanılan bir terimdir. Seçim coğrafyası, seçimlerin koruma bölgelerin analizi ve bu eldeki seçmen tüketicilerinin incelenmesini içerir (Gençkaya & Bakırcı, 2022a).

Coğrafya, yüzey toprağını, bu yüzeyde yaşayan toplulukları ve dalgalanmalar halinde olan bölgeleri, yerleri ve konumları düzenleyen bir bilim dalıdır. Seçim coğrafyası, seçim sonuçlarını ve seçmen davranışını nasıl şekillendirdiğini araştırır. Bu analizler, seçim tasarruflarının ve politikaların seçim bölgelerine yönelik taktiklerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar (Johnston & Sidaway, 2015).

Coğrafya, seçimlerdeki rolüyle seçim bölgesinin önemini vurgular. Coğrafi faktörler, seçmenlerin tercihlerini çalıştırma ve seçim sonuçlarını çalıştırır. Örneğin, bir bölgenin sosyoekonomik yapısı, ekonomik yapısı veya coğrafi konumu, seçmen davranışlarının ağırlık kazanması ve bir adayın seçim başarısının artması gibi. Coğrafi unsurların seçim sonuçları üzerindeki etkisi, seçim coğrafyasının önemini vurgulamaktadır (Arzheimer vd., 2016).

Seçim coğrafyası, demokratik bir seçim muhafazası ve seçim sonuçlarının adil olması açısından büyük bir öneme sahiptir (Özdemir & Nişancı, 2019). Coğrafyanın seçim sonuçları üzerindeki etkisi, seçimlerin demokratik bir şekilde gerçekleşmesi için dikkate alınması gereken bir faktördür. Seçim coğrafyasının analizi, adayların seçim bölgelerine yönelik stratejilerini belirlemelerine ve seçmenin davranışlarını anlamaya yardımcı olabilir. Bu nedenle, seçim coğrafyası dikkate alınmalıdır (Gimpel vd., 2006).

Sonuç olarak, seçim coğrafyası kavramını anlamak, siyasi sonuçları analiz etmek ve yorumlamak için çok önemlidir. Coğrafyanın seçimlerdeki tanımlarını ve rollerini inceleyerek, oy kullanma davranışının kalıpları ve dinamikleri hakkında değerli bilgiler edinebiliriz. Seçim coğrafyasının önemi, siyasi desteğin mekansal dağılımına ve seçim sonuçlarını etkileyen faktörlere ışık tutabilmesinde yatmaktadır. Siyasi analistler ve politika yapımcılar, coğrafi bağlamı göz önünde bulundurarak, coğrafya ve siyaset arasındaki karmaşık etkileşimi daha iyi anlayabilir ve sonuç olarak daha bilinçli karar verme ve etkin yönetim sağlayabilir.

2.2.4. Seçim coğrafyasının tarihçesi

Seçim coğrafyası, zaman içinde önemli değişimler geçirmiştir. İlk başlarda seçim coğrafyası, temel olarak bölge parametreleri yönetiliyordu. Coğrafi olarak birbirine yakın yaşadığı insanların benzer politik tercihlere sahip olması gibi konulara

odaklanmaktaydı (Gençkaya & Bakırcı, 2022a). Bu dönemde, seçim sonuçları genellikle bölgesel sonuçlarla uğraşıyordu.

Ancak, yeniden dağıtma ve gerrymandering gibi politik stratejiler seçim coğrafyasını etkilemeye başlamıştır (Çitçi, 2005). Gerrymandering, seçim bölgelerinin sınırlarının belirli bir siyasi partinin veya grubun seçim avantajını artırmak amacıyla yeniden çizilmesi anlamına gelmektedir (Wang, 2016). Bu süreç, demokratik seçimlerin adaletini tehlikeye atabilir ve sonuçları çarpıtabilir (McCarty vd., 2009). Bu uygulamanın önlenmesi adına, bağımsız komisyonların oluşturulması ve seçim bölgelerinin sınırlarının belirlenmesinde adaleti sağlamak için objektif kriterler kullanılması önerilmektedir (Balinski & Young, 2010). Ancak bu çözümün etkinliği, yerel siyasi dinamikler ve çeşitli diğer faktörlere bağlı olup, tüm durumlarda ideal bir sonuç sağlamamaktadır (Stephanopoulos & McGhee, 2015).

Teknolojik gelişmeler ve dijital çağ, seçim coğrafyasını daha da değiştirmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, seçim kampanyalarının ve seçim sonuçlarının analizinde yeni olanaklar sunmuştur (Özel, 2016). Seçim coğrafyası artık sadece belirli bölgelerle sınırlı kalmamaktadır, aynı zamanda dijital operasyon da idare etmektedir. Seçmenlerin internet ve sosyal medya kullanımı, seçim sonuçlarını etkilemektedir. Bu nedenle, seçim coğrafyası analizinin ve anlamlandırılması için yeni amaç ve araştırmaların yapılması gerekmektedir (Davis vd., 2016; Zayani, 2015).

Sonuç itibariyle, seçim coğrafyasının tarihsel süreçte önemli bir evrim geçirdiği gözlemlenmektedir. Başlangıçtaki ilk formlarından, yeniden sınırlama ve gerrymandering'in etkisine kadar, bu alanın, dönüşen siyasi peyzajları yansıtacak şekilde gelişim gösterdiği görülmektedir. Ayrıca, teknolojik yenilikler ve dijital çağın etkisiyle seçim coğrafyası daha da şekillenmiş ve oy verme eğilimlerinin daha kesin ve etkin bir biçimde analiz edilmesi mümkün hale gelmiştir. İlerleyen süreçte, bilinçli kararlar vermek ve adaletli, temsil gücü yüksek seçimler sağlamak adına seçim coğrafyasının tarihsel arka planının anlaşılması büyük önem taşımaktadır.

2.2.5. Seçim coğrafyasının siyasi coğrafyadaki yeri

Siyasi partilerin mekânsal dağılımını çözümlemek adına seçim coğrafyası kritik bir rol üstlenmektedir. Seçim neticeleri, belirli bir bölgedeki partilerin

eylemlerini ve alınan desteği gözler önüne sermektedir. Seçim coğrafyası, seçim sonuçlarının analizi yoluyla, çeşitli bölgelerdeki siyasi partilerin oy dağılımını anlamamızı kolaylaştırır. Bu durum, siyasi partilerin politikalarının yerel seviyede nasıl bir etkisi olduğunu ve seçmen tercihlerinin niçin çeşitlilik gösterdiğini anlamamıza yardımcı olur. (Gençkaya & Bakırcı, 2022a).

Oy verme eğilimlerinin ve genel seçimlerin çözümlemesi, siyasi coğrafyanın kritik bir unsuru olmaktadır. Oy verme eğilimleri, seçmen tercihlerini ve oy kullanma niteliklerini ele alır. Sosyal yaşamları ve ekonomik durumlarına bağlı olarak bireylerin hangi yönde oy kullandığını kavramak, seçim sonuçlarının öngörülmesi açısından önemlidir. Seçim coğrafyası, bu oy verme eğilimlerini ve seçim davranışlarını analiz ederek, seçmenlerin nasıl hareket ettiğini ve siyasi tercihlerinin ne yönde şekillendiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır (Aydoğan Ünal, 2016).

Bir seçimin siyasi coğrafya üzerindeki etkisinin detaylıca ele alınması gerekmektedir. Çeşitli seçim sistemlerinin, siyasi partilerin ve adayların stratejilerinin seçim sonuçlarına etkisi büyük önem taşır. Seçim coğrafyası, farklı seçim bölgelerinin nasıl çeşitli sonuçlara neden olduğunu inceleyerek, siyasi coğrafya içerisindeki seçim dinamiklerini kavramamıza yardımcı olmaktadır (Gençkaya & Bakırcı, 2022a). Bu da seçimlerin nasıl organize edildiği ve sonuçlanacağı konusunda daha derin bir anlayış sağlar.

Sonuç olarak, seçim coğrafyasının incelemesi, siyasi coğrafyada hayati bir rol oynamaktadır. Siyasi partilerin mekansal dağılımlarını çözümlememize, oy verme eğilimlerini ve seçim davranışlarını analiz etmemize, ayrıca seçim sistemlerinin siyasi coğrafya üzerindeki etkilerini irdelememize yardımcı olur. Seçim coğrafyasının detaylı bir şekilde incelenmesi, siyasi dinamikler hakkında önemli bilgiler kazandırır ve politika stratejileri ve politikalar hakkında bilgi temelli kararlar almayı mümkün kılar. Dolayısıyla seçim coğrafyası, siyasi coğrafya disiplini içerisinde haklı bir yere sahip olmaktadır.

2.3. Seçmen davranışlarını etkileyen faktörler

Seçmenlerin oy verme davranışını etkileyen sosyoekonomik faktörler içerisinde, seçmenlerin gelir düzeyleri önemli bir role sahiptir. Gelir seviyeleri,

seçmenlerin oy verme eğilimlerini derinden etkileyebilmektedir. Bir araştırma, 1995 ile 2002 yılları arasında gerçekleşen seçimlerde Isparta ilini temel alarak, politik partilerin sosyoekonomik zeminlerini incelemiştir. Bu araştırma, gelir beklentilerinin, seçmenlerin hangi partiye oy vereceklerini belirlerken önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (Beren, 2013). Yani, daha yüksek gelir sistemine sahip olan seçmenlerin genellikle belirli bir partiye oy verdikleri görölmektedir. Bu durum, seçmen alıcıların sosyoekonomik etkenlerden etkilendiğini göstermektedir.

Seçmenlerin toplandığı bölgelerde eğitim seviyeleri de önemli bir faktör olarak göz önüne çıkmaktadır. Siyasi katılım genellikle eğitim seviyesi ile doğru orantılıdır. Genellikle eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin siyasi katılımları daha yoğun olmaktadır. Yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin politik konulara daha fazla ilgi göstermekte ve oy kullanma oranlarının daha yüksek olmaktadır (Persson, 2015). Dolayısıyla, eğitim seviyesi, seçmen davranışlarını şekillendiren başka bir önemli sosyoekonomik faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Seçmen topluluklarında meslek ve siyasi tercihler önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Yapılan bir araştırmada, meslek grupları ile siyasi tercihler arasında belirgin bir ilişki tespit edilmiştir (Beren, 2013). Örneğin, işçi sınıfının genellikle sol görüşlü partilere eğilim gösterdiği, tüccarlar ve iç insanlarının ise daha çok muhafazakar partilere yöneldiği görölmüştür (Coşkun & etin, 2019). Meslek grupları, bireylerin politik tercihlerinin anlaşılmasında dikkate alınması gereken sosyoekonomik faktörler olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, meslek ve siyasi tercihlerin analizi, seçmen davranışlarını özömlmek için önemli unsurlardır.

2.3.1.1. Seçmen davranışlarını şekillendiren demografik faktörler

Yaş, seçmen davranışlarını biçimlendiren önemli bir demografik faktördür. Farklı yaş grupları arasında oy verme kalıpları ve tercihler çeşitlilik gösterebilmektedir. Genç seçmenlerin çoğunlukla daha liberal ve ilerici politikalara eğilim gösterdiği görölrken, yaşlı seçmenler genellikle daha muhafazakâr ve geleneksel politikalara yönelmektedir. Bu durumun sebebi, yaşın bireylerin deneyimleri, değerleri ve yaşam biçimleri üzerinde belirgin etkileri olmasıdır (Tüfekçioğlu vd., 2017). Örneğin, genç seçmenler ekonomik ve sosyal adalet

konularına genellikle daha duyarlı iken, yaşlı seçmenler daha çok güvenlik ve istikrar arayışında olabilmektedirler. Bu nedenle, yaş, seçmen davranışlarını anlamada önemli bir faktördür.

Cinsiyet, seçmen davranışlarını etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmalar, erkekler ile kadınlar arasında siyasi eğilimler ve oy verme tercihlerinde farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, bazı çalışmalarda kadınların genellikle sosyal politikalara ve refah devletine daha fazla destek verdiği belirlenmiştir. Öte yandan, erkekler daha çok muhafazakar politikaları ve ekonomik konulara odaklanmış olabilirler (Kaufmann, 2017; Norrander vd., 2010; Steel, 2022). Dolayısıyla, cinsiyet, bireylerin politik eğilimlerini ve tercihlerini belirleyen kritik bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Etnik köken, seçmen davranışları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olan önemli bir faktör olarak görülmektedir. Oy verme eğilimleri ve politik tercihler, farklı etnik gruplar arasında çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, çeşitli ülkelerdeki etnik gruplar, kendi etnik kimliklerini temsil eden politik partilere yönelim göstermektedir (Beren, 2013; Reilly, 2001). Etnik köken ayrıca, bir bireyin politik konumlandırmasını ve hangi konulara ne şekilde odaklanacağını etkilemektedir. Göçmen kökenli seçmenler, genellikle göç politikaları ve vatandaşlık konularına daha duyarlı olabilmektedir (Birbir, 2006; Grofman, 1998). Dolayısıyla, etnik köken, seçmen davranışlarını şekillendiren kritik bir unsurdur.

2.3.1.2. Siyasi parti üyeliği ve seçmen davranışları

Partiye bağlılık, seçmen davranışlarını belirleyen kritik bir faktör olarak kabul edilmektedir. Birçok seçmenin oy verme eğilimleri, bağlı oldukları siyasi partinin etkisi altında şekillenmektedir. Örneğin, belirli bir partiye üye olan bir seçmenin, genellikle o partiye olan sadakati doğrultusunda o partiye oy verme eğilimi bulunmaktadır. Bu sadakat, seçmenin parti liderine, partinin politikalarına ve ideolojisine olan güven ve bağlılığından kaynaklanmaktadır. Araştırmalar, partiye olan sadakatin seçmenlerin oy verme eğilimlerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Dalton, 2016; Inglehart & Klingemann, 1976; Lewis-

Beck vd., 2009). Bu nedenle, partiye bağıllık, seçmenin oy verme kararlarında önemli bir rol oynamaktadır.

Parti politikaları ve seçmen uyumu, oy verme tercihlerini şekillendiren diğer önemli unsurlardır. Parti politikaları, seçmenlere sunulan fikirler, vaatler ve politik yaklaşımların bütünüdür. Seçmenlerin kendi politik görüşleri ve değerleriyle uyumlu olan parti politikalarına daha sıcak bir yaklaşım sergilemeleri beklenir. Örneğin, bir seçmen ekonomik meselelere büyük önem atfediyorsa, ekonomiye odaklanan bir parti politikası onun oy verme tercihlerini belirleyebilir. Araştırmalar, seçmenlerin parti politikaları ile kişisel değerleri ve görüşleri arasında bir uyum sağlamayı tercih ettiklerini ve bu uyumun oy verme eğilimlerini etkilediğini göstermektedir (Lawson & Merkl, 2014; Ware, 2015).

Parti kimliği, seçmenlerin oy verme eğilimlerini belirlemede önemli bir faktör olarak görülmektedir. Parti kimliği, bir seçmenin kendini belirli bir partiye ait hissetmesi ve bu partiyle kimlik bağına içermektedir. Partiye olan bağıllık, seçmenin partiyle özdeşleşme düzeyini ve bağıllığını ifade etmektedir. Seçmenler, parti kimliklerine uygun olarak adaylara veya partilere oy verme eğiliminde olabilirler. Örneğin, eğer bir seçmen kendini sol görüşlü bir partiye aidiyet hissi içinde buluyorsa, genellikle sol görüşlü parti adaylarına oy verme eğilimi gösterebilir (Budge vd., 2010; Miller, 1991). Dolayısıyla, parti kimliği, seçmenlerin oy verme tercihlerini etkileyen bir faktör olarak kabul edilmektedir.

2.3.1.3. Seçmen davranışlarını etkileyen medya ve bilgi kaynakları

Geleneksel medya kanalları, seçmenlerin davranışlarını ve algılarını şekillendirmede etkin bir rol oynamaktadır. Gazete, televizyon ve radyo gibi geleneksel medya araçlarından elde edilen bilgiler, seçmenlerin siyasi partilere, adaylara ve meselelere dair algılarını önemli ölçüde etkilemektedir. Seçmenler genellikle siyasi gelişmeler, politikalar ve politikacıların performansları hakkındaki bilgileri bu kaynaklardan toplama eğilimindedirler. Araştırmalar, seçmenlerin oy verme kararlarında siyasi parti liderlerinin ve adayların görüşlerini ve beyanlarını dikkate aldıklarını ortaya koymaktadır. (Graber & Graber, 1984; Iyengar & Kinder,

2010; Taydaş, 2021). Bu nedenle, geleneksel medya tarafından yayılan bilgilerin seçmen davranışı ve karar verme süreçleri üzerinde önemli bir etkisi olabilir.

Sosyal medyanın yükselişi, seçmen davranışları üzerinde belirgin bir etki yaratmıştır. Sosyal medya platformları, bireylerin siyasi görüşlerini beyan etmelerine, siyasi münazaralara katılmalarına ve siyasi içerik yayınlamalarına olanak sağlamaktadır. Bu durum, kullanıcıların genellikle kendi inançları ve önyargılarına uygun bilgilere maruz kaldıkları çevrimiçi yankı odalarının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Netice itibarıyla, sosyal medya bireylerin siyasi inançlarını teyit edebilir ve amplifikasyon sağlayabilir, bu da siyasi görüşlerin kutuplaşmasına neden olabilir (Allcott & Gentzkow, 2017; Cinelli vd., 2021; Koç Akgül & Pazarbaşı, 2020).

Sürekli olarak sosyal medyadaki siyasi içeriklere maruz kalmak, seçmenlerin siyasi inançlarını, tutumlarını ve eylemlerini biçimlendirebilir ve etkileyebilir. Ancak, sosyal medyanın seçmen davranışı üzerindeki etkisinin, olumlu ve olumsuz yönleriyle karmaşık ve çok boyutlu olduğunu belirtmek önem arz etmektedir (Bakshy vd., 2015; Bond vd., 2012).

Sahte haberlerin ve yanıltıcı bilgilerin yaygınlaşması, seçmen davranışları üzerinde kayda değer bir etkiye sahiptir. Sosyal medya başta olmak üzere birçok platformda hatalı bilgi ve dezenformasyonun geniş çapta yayılması, seçmenlerin siyasi olayları, adayları ve politikaları anlama şekillerini deforme edebilir. Araştırmalar, sahte haberlerle karşılaşmanın, yanıltıcı inançların oluşumuna ve var olan önyargıların güçlenmesine neden olabileceğini ortaya koymuştur (Koç Akgül & Pazarbaşı, 2020). Yanıltıcı bilgilerin yayılması, seçmenleri aldatabilir ve karar alma süreçlerini etkileyerek görüşlerini ve oy verme eylemlerini olası bir biçimde manipüle edebilir (Beren, 2013). Bu sebeple, sahte haberlerin yayılmasının önüne geçmek ve medya okuryazarlığını teşvik etmek, seçmenlerin bilinçli kararlar alabilmeleri adına doğru ve güvenilir bilgilere erişimlerini sağlamakta hayati bir öneme sahiptir.

2.3.1.4. Adaylar ve bunların seçmen davranışları üzerindeki etkisi

Adayların seçmenler nezdindeki beğenilirlik durumu ve seçmen tercihleri, seçmen davranışını şekillendiren mühim etkenlerdendir. Türkiye'deki seçmen davranışının incelenmesi gerektiğinde, siyasi propaganda, adayın toplumdaki imajı,

güncel gündem ve siyasi partilerin belirlediği politikalar gibi faktörler seçmenlerin kararlarını belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır. 1995 ile 2002 yılları arasında Isparta ilinde düzenlenmiş seçimler üzerine yapılan bir çalışma, siyasi partilerin sosyo-ekonomik tabanını detaylı bir şekilde analiz ederek bu konuyu akademik bir bakış açısıyla ele almıştır (Beren, 2013). Seçmenlerin adaylara karşı besledikleri beğeni ve tercihlerin durumu, seçim sonuçlarını anlamlandırmak adına önemli bir faktördür.

Adayların belirlediği politikalar, seçmenlerin oy kullanma kararlarını etkileyen önemli bir etmendir. Ekonomik gelişmeler odaklı oy verme davranışı incelendiğinde, kişisel norm ve ideolojik faktörlerin yanı sıra, algılanan davranış kontrolü, güven duygusu ve medya tüketimi de pozitif etkiler oluşturmaktadır (Arı vd., 2015). Bu faktörler, seçmenlerin adayların politikalarını ele alırken ve oylarını belirlerken göz önünde bulundurdıkları unsurlardır. Ayrıca, adayların karizmatik duruşları ve seçmenler üzerinde yarattıkları çekicilik de seçmen davranışlarını belirleyen diğer faktörler arasındadır (Antonakis vd., 2011). İşte bu faktörler, seçmenlerin adayları değerlendirme sürecinde ve oy verme kararlarını belirleme aşamasında önemli bir rol oynamaktadır.

Seçmen davranışını belirleyen bir başka faktör de psikolojik unsurlardır. Seçmenlerin psikolojik eğilimleri, onların adayları beğenme ve politik düşüncelerini şekillendirme durumlarında etkili olabilir. Fakat, yapılan araştırmalar göstermektedir ki, seçmen davranışı yalnızca psikolojik faktörlere bağlı olarak tanımlanamaz. Politik psikoloji üzerine yapılan çalışmalar, seçmenlerin oy kullanma kararlarını belirleyen duygusal sonuçları korumak ve seçmenlerin daha karmaşık oy tercihlerine yol açabilecek unsurları keşfetmektedir. Bu sebeple, seçmen davranışlarını etkileyen parametreler ve bu durumun karmaşıklığı göz önünde bulundurulmalıdır (Caprara vd., 2007; Lodge & Taber, 2013; Redlawsk, 2002).

2.3.1.5. Siyasi kampanyalar ve seçmen davranışları

Seçim kampanyalarının, seçmen katılımı üzerinde belirleyici bir rol oynadığı açıktır. Siyasi partiler ve adaylar, oy kullanmayı özendirmek ve seçmenlerin harekete geçmelerini sağlamak için çeşitli taktikler ve stratejiler uygulamaktadırlar. Araştırmalar, seçmenlerin kampanya mesajlarına ve konularına ne kadar maruz

kalırsa, oy verme olasılıklarının o derece yüksek olduğunu göstermektedir. Isparta'da yapılan bir araştırma örneğinde, politik propaganda araçlarının seçmen davranışları üzerinde nasıl bir etkisi olduğu ve seçim kampanyalarının, seçmenlerin oy verme eğilimlerini nasıl belirlediği incelenmiştir (Baltacı & Eke, 2012). Bu sebeple, seçim kampanyalarının, seçmenlerin politik katılımlarını yükseltmek için kullanılan etkili bir yöntem olduğu görüşü kabul görmektedir.

Kampanya mesajının, seçmen tercihlerini belirlemede etkili bir faktör olduğu kabul edilir. Seçmenlerin oy verme kararları, politik partilerin ve adayların sundukları mesajların incelenmesi üzerine kurulmaktadır. Araştırmalar, seçmenlerin politik parti liderlerinin ve adayların sunduğu fikirlere dayanarak oy tercihlerini oluşturduklarını göstermektedir (Taydaş, 2021). Ayrıca, seçmenlerin demografik ve sosyo-ekonomik bilgilerinin yanı sıra, kampanya mesajlarının da oy tercihlerini şekillendirdiği üzerinde durulmaktadır (Sesli & Arslanel, 2022). Kampanya mesajlarının etkili bir biçimde iletilmesi ve seçmenlerin dikkatini çekmesi, seçmen davranışları üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmaktadır.

Kampanya faaliyetlerinin, seçmen kararlarını şekillendirmede belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Siyasi partiler ve adaylar, seçim süreci boyunca çeşitli etkinlikler ve toplantılar organize etmektedirler. Bu tür organizasyonlar, seçmenlerin ilgisini çekme ve onların fikirlerini etkileme amacı taşımaktadır. Yapılan araştırmalara göre, seçmenlerin bu tür kampanya faaliyetlerine katılımlarının, oy verme tercihlerini değiştirme potansiyeline sahip olduğu belirlenmiştir (Taydaş, 2021). Yerel seçimlerde gerçekleştirilen bir incelemede, oy verme tercihlerinin değerler ve ihtiyaçlar temelinde şekillendiği ve kampanya faaliyetlerinin seçmen davranışları üzerinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir (Tüfekçioğlu vd., 2017). Bu bağlamda, kampanya faaliyetlerinin etkili bir biçimde düzenlenmesi ve sunulması, seçmen kararları üzerinde ciddi bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmaktadır.

2.3.1.6. Seçmen davranışlarını etkileyen coğrafi faktörler

Kentsel ve kırsal alanların özellikleri, seçim bölgelerinde belirleyici coğrafi unsurlar arasında yer almaktadır. Birçok araştırma, kentsel ve kırsal bölgeler arasında oylama eğilimlerinin farklılaştığını ortaya koymaktadır. Kentsel alanlar genelde daha

çeşitli ve çok kültürlü bir yapıya sahip olup, bu durum siyasi tercihlerde de büyük çeşitliliklere yol açmaktadır. Öte yandan, kırsal bölgeler daha homojen bir karaktere sahip olduğundan, bu alanlarda siyasi tercihler genellikle belirgin bir yön izlemektedir (Beren, 2013; McCarty vd., 2013; McCarty vd., 2019). Bu nedenle, bu tür coğrafi yapıların, seçim bölgelerinin karakteristik özelliklerini belirlemede önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir.

Bölgesel farklılıklar, seçmenlerin siyasi eğilimleri üzerinde belirleyici olabilmektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerin farklılık gösterdiği bölgelerde, seçmenlerin siyasi tercihleri de değişkenlik gösterebilmektedir (Leigh, 2005). Örneğin, bir bölgede ekonomik kalkınmanın ön planda olduğu durumlarda, seçmenlerin genellikle ekonomik büyümeyi destekleyen politikalara sahip siyasi partilere yönelim gösterdikleri görülmektedir. Bir diğer bölgede ise, eğitim ve çevre konuları ön planda olabilir ve bu durumda seçmenler, çevre dostu politikalar benimsemiş partilere oy verebilirler (Hilbig & Riaz, 2022). Bölgesel özellikler, seçmenlerin siyasi tercihlerini şekillendirmede etkin rol oynarlar ve bu durum, siyasi eğilimlerin coğrafi bağlama göre değişiklik gösterebileceğini ortaya koymaktadır (Frey & Teixeira, 2008).

Yerel meseleler, seçmen tercihlerinin belirlenmesinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Çok sayıda seçmen, yerel sorunlara odaklanan siyasi partilere oy vermekte olup, bu durum yerel altyapı, sağlık hizmetleri veya eğitim gibi konularda belirleyici olabilmektedir. Aynı zamanda, yerel liderlerin ve adayların seçmenler üzerindeki etkisi de göz ardı edilemez. Güçlü bir aday profili ve ikna edici politika önerileri, seçmenlerin tercihlerini biçimlendirmede rol oynamaktadır (Coşkun & Çetin, 2019). Dolayısıyla, yerel meselelere ve yerel liderlerin etkinliğine verilen önem, seçmenlerin oy kullanırken dikkate aldıkları önemli faktörler arasında yer almaktadır.

2.3.1.7. Seçmen davranışlarını şekillendiren tarihi ve kültürel faktörler

Tarihi ve kültürel faktörler, seçmen eğilimlerini belirlemede kritik bir rol oynamaktadır. Geçmişte yaşanan siyasi olaylar, seçmenlerin tutumlarını etkileyebilmekte ve oy verme eğilimlerini belirlemektedir. Türkiye'deki seçmen davranışını inceleyen araştırmalar, politik propaganda, adayın imajı ve gündem gibi

faktörlerin seçmenlerin kararlarını etkilediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, geçmişteki oy verme alışkanlıklarının da devam ettiği ve seçmen tercihlerini etkilediği gözlemlenmektedir (Beren, 2013). Türkiye'deki seçmen kitlesi genellikle muhafazakar bir karaktere sahiptir (Tüfekçioğlu vd., 2017).

Kültürel değerler, oy verme kararlarını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Siyasi pazarlama çerçevesinde bireyler 'seçmen' olarak adlandırılırken, genel pazarlama bağlamında 'tüketiciler' olarak anılmaktadırlar (Baydaş & Tan, 2017). Yapılan araştırmalar, bireysel normlar ve ideolojik faktörlerin, ekonomik odaklı oy verme davranışı, algılanan davranış kontrolü, güven ve medya kullanımı gibi unsurlar üzerinde olumlu etkilerinin bulunduğunu ortaya koymaktadır (Arı vd., 2015). Dolayısıyla, kültürel değerler ve kişisel inançlar, seçmenlerin oy verme kararlarını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Tarihi olaylar ve kültürel değerler, seçmen davranışları üzerinde uzun süreli etkileri bulunmaktadır. Örneğin, genç seçmenler üzerine yürütülen çalışmalar, sosyo-psikolojik unsurların ve yöneticilerin oy kullanma süreçlerinde etkin olduğunu, bu etkinin seçim sonuçlarını belirlemede rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, duygusal etkileşimlerin seçmenlerin oy verme seçimlerini yaparken daha detaylı bilgileri dikkate almalarına yardımcı olduğu da araştırmalarla belgelenmiştir (Öztürk Küçük & Toklu, 2020). Sonuç olarak, seçmen davranışlarını anlamak ve analiz etmek için tarihi ve kültürel özelliklerin göz önünde bulundurulması gerekliliği vurgulanmaktadır.

2.3.1.8. Seçmen ilgisizliği ve bunun seçmen davranışları üzerindeki etkisi

Seçmen ilgisizliği, seçmen davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Seçmen ilgisizliğinin ortaya çıkmasının birçok sebebi bulunmaktadır. Türk seçmenin genelde muhafazakar bir yapısının olduğu belirtilmektedir (Tüfekçioğlu vd., 2017). Seçmen ilgisizliği, siyasi partilerin ortaya koyduğu politikaların anlaşılabilirliği, düşük güven seviyeleri ve siyasi sistemde gözlemlenen saldırganlık gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır (Beren, 2013). Bu durumun incelemesi, seçmen ilgisizliğinin seçmen değerlendirmelerini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Düşük seçmen katılımı, seçim sonuçları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilir. Seçmen katılımı, bir seçimde kayıtlı seçmenlerin oy kullanma oranını ifade etmektedir. Düşük seçmen katılımı, demokratik sistemin meşruiyetini azaltabilir ve halkın temsiliyetini zayıflatabilir. Ayrıca, düşük seçmen katılımı, seçim sonuçlarının gerçek halk iradesini yansıtmamasına ve siyasi sistemdeki temsil boşluğuna yol açabilir (Cunningham vd., 2017). Bu nedenle, seçmen katılımını artırmak ve seçmenleri siyasi süreçlere dahil etmek önem taşımaktadır.

"Seçmenlerin oy kullanma eğilimini artırmak için çeşitli stratejiler bulunmaktadır. Seçimlerin adil ve şeffaf bir biçimde gerçekleştirilmesi, seçmenlerin güven duygusunu güçlendirmekte ve oy kullanma sürecini basitleştirmekte önemli bir adımdır (Coşkun & Çetin, 2019). Seçmen bilincinin geliştirilmesi ve seçmenlere politik meseleler hakkında daha derinlemesine bilgi sunulması, seçmen katılımını teşvik eden etmenler arasında yer almaktadır. Siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, medya da seçmen katılımını artırmada önemli bir role sahiptir (Beren, 2013). Bu farklı unsurların bir araya gelmesiyle, seçmen katılımı ivme kazanabilir ve seçmen çevresinde pozitif bir etki oluşturulabilir.

Sonuç olarak, seçmen davranışları üzerinde çeşitli unsurların etkisi bulunmaktadır. Gelir ve eğitim seviyeleri gibi sosyoekonomik faktörler, meslek grupları gibi unsurlar, seçmenlerin oy kullanma süreçlerini ve politikaya katılımlarını şekillendirebilmektedir. Bunun yanında, yaş, cinsiyet ve etnik köken gibi demografik özellikler de oy tercihlerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynayabilmektedir. Siyasi partiye olan bağlılık, bireylerin güvendiği medya ve bilgi kanalları da, oy kullanma kararlarını derinden etkileyebilir. Seçimlere katılan adayların kişisel özellikleri, politikaları ve siyasi kampanyaların stratejileri ile mesajları da, seçmen tercihlerini belirleyen unsurlardan biridir.

Ayrıca, coğrafi konumun yanı sıra tarihi ve kültürel unsurlar da seçmen tutumları ve davranışları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilir. Son olarak, seçmenlerin seçimlere olan ilgisi ve bu konuda gösterdikleri alaka düzeyi, seçim sonuçları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu tür faktörlerin çözümlenmesi ve anlaşılması, siyasi partilerin, adayların ve politika yapıcılarının

seçmenleri daha etkin bir şekilde katılıma teşvik etme ve harekete geçirme çabaları için oldukça kritik öneme sahiptir.

Bu çeşitli etkenlerin anlaşılması ve çözümlenmesi, politik süreçlere katılımı teşvik etme, seçmen davranışlarını yönlendirme ve demokratik sürecin genel işleyişini geliştirme konusunda önemli bir bilgi kaynağı sağlar. Hem politika yapıcılar, hem de siyasi adaylar ve partiler için, bu unsurları anlamak ve uygulamak, seçmen katılımını ve demokratik sürecin kalitesini artırma çabalarının temel bir parçası olabilir. Yani, bu faktörlerin tam olarak kavranması ve üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi, seçmen davranışlarını daha iyi anlama ve bu davranışları etkileme stratejileri geliştirmeye yardımcı olur. Bu nedenle, seçmen davranışları üzerinde etkili olan bu faktörlerin analiz edilmesi, siyasi ve toplumsal anlamda çok büyük bir öneme sahiptir.

2.4. Türkiye’de Demokrasinin Evrimi ve Seçimlerin Rolü

Demokrasi, modern politik teorinin temel ilkelerinden biri olup, halkın kendini yönetme hakkını ifade eder (Dahl, 2020). Demokrasinin evrimi, tarih boyunca bir dizi sosyo-politik ve ekonomik değişim süreciyle şekillenmiştir. Bu evrimin en önemli parçalarından biri, halkın liderlerini ve politikalarını belirlemek için kullandığı seçimlerdir (Przeworski, 2010). Türkiye, bu demokratik evrim sürecinde çeşitli aşamalarla kendine özgü bir rota izlemiştir.

1923'teki Cumhuriyet'in kuruluşu, Türkiye'nin politik yapısında radikal bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Tek parti döneminde, demokratik süreç, modern Türkiye'nin inşasının bir parçası olarak kullanılmıştır (Zürcher, 2017). Seçimler, bir yandan yönetimde istikrarı sağlarken, diğer yandan da halkın politik sürece katılımını sınırlı bir şekilde sağlamıştır. 1946'da çok partili hayata geçiş, Türkiye'deki demokrasinin bir sonraki aşamasını temsil etmektedir (Heper & Sayari, 2013). Bu dönemde, seçimler, politik rekabetin bir aracı olarak kullanılmış ve halkın politik sürece katılımı önemli ölçüde genişlemiştir. Sonraki dönemlerde, 1960, 1971, 1980 ve 1997'deki askeri müdahaleler, Türkiye'nin demokratik sürecinde belirgin dönüm noktaları olmuştur (Hale & Özbudun, 2009). Her bir darbenin ardından, seçimler demokratik sürecin yeniden inşasının bir parçası olmuştur. 2000'ler ve günümüz Türkiye'si, demokrasinin evriminde yeni bir aşamaya işaret etmektedir. Bu dönem,

demokrasinin genişlemesi ve derinleşmesi, seçimlerin daha özgür ve adil hale gelmesi, ve halkın politik sürece daha geniş kapsamlı katılımını ifade etmektedir (Kalaycıoğlu, 2005).

Bu süreçte, Türkiye'nin demokratik evrimi ve seçimlerin rolü, toplumun politik, ekonomik ve sosyal dinamiklerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Türkiye'nin demokratik sürecinin incelenmesi, demokrasinin evriminin ve seçimlerin rolünün daha geniş bir anlayışını sağlamaktadır.

2.4.1. Osmanlı dönemi seçimleri ve siyasi süreçler

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1876 yılında ilan edilen ilk anayasa olan Kanun-i Esasi Osmanlı İmparatorluğu'nda modern anlamda ilk parlamentonun, yani Meclis-i Mebusan'ın oluşumunu mümkün kılmıştır ve bu durum seçim süreçlerinin ilk adımını oluşturmuştur. Kanun-i Esasi hükümlerine göre, Meclis-i Mebusan'ın alt kanadı, yani mebuslar meclisi, belirlenmiş bir seçim sistemine tabi tutulmuştur. Bu seçim süreci, ilk izlenimde modern demokratik seçim süreçlerine benzer bir yapıda olsa da, dönemin sosyo-politik durumları göz önünde bulundurulduğunda, seçimlerin büyük oranda elit bir kesimin parlamentoya girmesi için bir araç olduğu görülmektedir (Findley, 2010; Fortna, 2016). Bu durum, Osmanlı İmparatorluğu'nda seçim süreçlerinin karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Yine de, Kanun-i Esasi'nin ilanı ve Meclis-i Mebusan'ın kurulması, Osmanlı İmparatorluğu'nda modern parlamentarizmin temellerinin atıldığı bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir.

Kanun-i Esasi'ye göre seçimler, genel olarak üç aşamalı bir süreç olarak düzenlenmiştir: İlk olarak, her ilçede seçmenler, ilçe meclislerini seçmek için toplanırlardı. İkinci aşamada, bu ilçe meclisleri üyeleri, il meclislerini oluşturacak kişileri seçerlerdi. Son olarak, il meclisleri, Meclis-i Mebusan'ı oluşturacak mebusları belirlerdi (Zürcher, 2017). Bu sürecin, modern demokratik seçim süreçlerinden önemli bir şekilde farklı olduğu göz önüne alındığında, seçimlerin daha çok bir elit tabakanın parlamentoya girişi için bir araç olarak işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Özellikle, seçim süreci, halkın geniş tabanlı katılımı yerine, belirli bir eğitim düzeyine ve sosyo-ekonomik statüye sahip olanların parlamentoya girebildiği bir süreç olmuştur (Findley, 2010). Osmanlı seçim sistemi, bu bakımdan, elitlerin siyasi süreçlere katılımını

sağlayan ve onların çıkarlarını koruyan bir mekanizma olarak işlev görmüştür. Bu durum, dönemin sosyal ve ekonomik koşulları göz önüne alındığında anlaşılabilir. 19. yüzyıl Osmanlı toplumu, geniş ölçüde okuma yazma bilmeyen ve politik süreçlerden büyük ölçüde uzak olan bir toplumdur. Bu durum, seçim sürecinin, elitlerin çıkarlarını koruyan ve onların siyasi iktidara erişimini sağlayan bir araç olarak işlev görmesini kolaylaştırmıştır (Fortna, 2016). Ayrıca, dönemin sosyo-politik koşulları, seçim sürecinin gerçek anlamda bir demokratik süreç olarak işlemlerini zorlaştırmıştır. Özellikle, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, imparatorluk içerisindeki çeşitli etnik ve dini grupların çıkarlarının temsil edilmesi konusunda ciddi zorluklar yaşanmıştır. Bu durum, seçim sürecinin gerçek anlamda bir çoğulculuk ve eşit temsil mekanizması olarak işlemlerini engellemiştir (Hanioğlu, 2008; Zürcher, 2014).

Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nda seçim süreçleri, modern anlamda bir demokratik seçim sürecinin gerçekleşmesine olanak sağlayan bir mekanizma olmaktan ziyade, elitlerin siyasi iktidara erişimini sağlayan ve onların çıkarlarını koruyan bir mekanizma olarak işlev görmüştür. Bu durum, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yaşanan sosyo-politik koşullar ve dönemin sosyal ve ekonomik koşulları göz önüne alındığında anlaşılabilir.

2.4.2. Tek parti dönemi ve seçim süreçleri

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından 1923 yılında gerçekleşen ilk genel seçimler, Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) tek parti olarak hüküm sürdüğü bir dönem başlatmıştır. 1924 Anayasası'nın kabulü ile birlikte başlayan bu süreç, Türkiye'nin siyasi tarihinde, seçimlerin etkin bir demokratik araç olmaktan ziyade, devletin tekelinde olan bir süreç olduğunu gösteren önemli bir dönemdir (Heper & Sayari, 2013).

1924-1946 yılları arasında gerçekleşen seçimlerde, CHP'nin rakipsiz olduğu ve genellikle yüksek bir oy oranına sahip olduğu bilinmektedir. Ancak, bu dönemdeki seçimlerin, modern anlamda bir demokratik seçim sürecinin gerçekleştiğini göstermekten ziyade, CHP'nin iktidarını pekiştirdiğini ve devletin tekelindeki politik gücünü sürdürdüğünü göstermektedir (Feroz, 2002; Karpat, 2015).

Bu dönemde, seçim süreçleri, CHP'nin politikasının ve ideolojisinin topluma empoze edildiği ve devletin tekelindeki politik gücün sürdürüldüğü bir araç olarak işlev görmüştür. (Heper & Sayari, 2013). Bu süreçte, CHP, devletin resmi ideolojisi olan Kemalizm'i benimsemiş ve bu ideolojiyi topluma empoze etmiştir. Kemalizm, devletin modernleşme ve Batılılaşma politikalarının temelini oluşturan bir ideoloji olmuştur. Bu süreçte, seçimler, CHP'nin politikalarının ve ideolojisinin topluma empoze edilmesine ve bu politikaların ve ideolojilerin kabul edilmesine yardımcı olmuştur (Ciddi, 2009).

Sonuç olarak, bu süreçte, seçimler, halkın siyasi süreçlere aktif bir şekilde katılmasına veya politik tercihlerini belirlemesine olanak sağlayan bir mekanizma olmaktan ziyade, CHP'nin iktidarını pekiştiren ve devletin kontrolündeki politik gücü sürdüren bir araç olarak işlev görmüştür.

2.4.3. Çok partili hayat ve darbeler dönemi

Çok partili hayata geçiş, Türkiye siyasi tarihinde önemli bir dönemeç olmuştur. Bu süreç, daha demokratik bir siyasi yapılanmanın oluşmasına ve farklı politik görüşlerin temsil edilmesine olanak sağlamıştır. 1946'da Türkiye'de çok partili hayata geçiş, demokratikleşme sürecinin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Ancak bu süreç, Türkiye siyasi tarihinde askeri müdahalelerle de damgalıdır. Çok partili hayatın başlangıcı, siyasi kutuplaşmaları ve ideolojik farklılıkları da beraberinde getirmiştir (Kalaycıoğlu, 2005).

Türkiye'de çok partili hayata geçiş, CHP'nin tek parti iktidarının sona erdiği 1946 seçimleri ile başlamıştır. Bu seçimlerde, Türkiye'de ilk kez birden fazla parti, halkın oylarına talip olmuştur. Bu partiler arasında, DP öne çıkmıştır. DP, liberal ekonomi politikaları ve bireysel özgürlüklerin genişletilmesi söylemiyle popülerlik kazanmıştır (Hale, 2013). 1946 seçimleri, çoğunluğu CHP'nin kazandığı bir seçim olmuştur. Ancak, DP'nin de parlamentoya girmeyi başarması, çok partili hayatın gerçek anlamda başladığının bir göstergesi olmuştur. Bu seçimler, halkın politik tercihlerini belirleme ve siyasi sürece aktif bir şekilde katılma hakkının tanındığı bir süreç olmuştur (Zürcher, 2017).

1950 seçimleri, çok partili hayatın önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu seçimlerde, DP, halkın çoğunluğunun desteğini alarak iktidara gelmiştir. Bu seçimler, Türkiye'de ilk kez CHP dışında bir siyasi partinin, iktidara gelmesini sağlamış ve CHP'nin iktidar dönemini sona erdirmiştir. DP'nin iktidara gelmesi, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde önemli bir adım olmuştur (Rodríguez vd., 2013). Bu dönemde, DP'nin politikaları, ekonomik liberalizm ve bireysel özgürlüklerin genişletilmesi üzerine odaklanmıştır. DP, liberal ekonomi politikaları ve bireysel özgürlüklerin genişletilmesi söylemiyle halkın desteğini kazanmıştır. DP'nin bu politikaları, Türkiye'de ekonomik ve sosyal değişimlerin yaşanmasına vesile olmuştur (Zürcher, 2017).

Sonuç olarak, çok partili hayata geçiş, Türkiye'de demokratikleşme sürecinin önemli bir parçası olmuştur. Bu süreç, daha demokratik bir siyasi yapılanmanın oluşmasına ve farklı politik görüşlerin temsil edilmesine olanak sağlamıştır. 1946 ve 1950 seçimleri, bu sürecin en önemli dönüm noktaları olmuştur.

2.4.3.1. 27 Mayıs 1960 darbesi

27 Mayıs 1960 darbesi, Türkiye'nin siyasi tarihindeki ilk askeri müdahale olmuştur. DP'nin iktidarına son veren bu darbe, Türkiye'nin çok partili demokratik hayatını belirgin şekilde etkilemiştir (Zürcher, 2017).

1960'ların sonlarına doğru, Türkiye'de siyasi ve ekonomik gerginlikler artmıştır. DP hükümeti, özellikle basın özgürlüğünün sınırlanması ve üniversiteler üzerindeki baskının artmasıyla demokratik hakları kısıtlamıştır. Ayrıca, ekonomik sorunlar ve köylerde yaşanan toprak sorunları da DP hükümetine karşı halk nezdinde bir hoşnutsuzluk oluşturmuştur (Feroz, 2002). Bu gerginliklerin sonucunda, 27 Mayıs 1960'ta Türk Silahlı Kuvvetleri, demokratik sisteme müdahale ederek iktidarı devralmıştır. Bu darbe, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından, DP hükümetinin demokratik hakları kısıtlayıcı politikalarına bir tepki olarak gerçekleştirilmiştir (Zürcher, 2017).

27 Mayıs 1960 darbesinin ardından Türkiye'de politik düzen yeniden yapılandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci anayasası olan 1961 Anayasası kabul edilmiştir. Bu anayasa, bireysel hak ve özgürlükleri genişletmeyi amaçlayan bir

yapıya sahiptir. Özellikle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı gibi temel hak ve özgürlükler anayasal güvence altına alınmıştır. Ayrıca, 1961 Anayasası, Türkiye'deki siyasi partilerin çoğulcu bir yapıda örgütlenmesini sağlamıştır (Landau & Heper, 2016). Ancak, 1960 darbesi, Türkiye'nin demokratik sürecinde bir kırılma noktası olmuştur. Bu darbe, demokratik sürecin kırılganlığını ve askeri vesayetinin etkisini göstermiştir. Darbe sonrası dönemde, Türkiye'de siyasi kutuplaşmalar ve ideolojik çatışmalar artmıştır. Bu da, Türkiye'nin siyasi tarihindeki sonraki askeri müdahalelere zemin hazırlamıştır (Güneş Ayata, 1994).

Sonuç olarak, 27 Mayıs 1960 darbesi, Türkiye'nin siyasi tarihinde önemli bir dönemeç olmuştur. Bu darbe, Türkiye'nin demokratik sürecinde bir kırılma noktası olmuştur ve Türkiye'nin siyasi tarihindeki sonraki askeri müdahalelere zemin hazırlamıştır.

2.4.3.2. 12 Mart 1971 muhtırası

12 Mart 1971, Türkiye'nin siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Bu tarih, askeri yönetimin sivil hükümete verdiği bir muhtıra olarak kabul edilir ve bu durum, darbe niteliği taşır. Bu dönem, Türkiye'nin demokratik siyasi tarihinde askeri müdahalenin devam ettiğini ve ülkede demokrasinin kırılgan bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir (Hale, 2013).

1971 yılına gelindiğinde, Türkiye'de siyasi ve ekonomik krizler giderek artmıştır. Ekonomik sıkıntılar, siyasi partiler arasında ideolojik çatışmaları körüklemiş ve ülkede sosyal huzursuzluğa yol açmıştır. Bu dönemde, sağ ve sol gruplar arasında şiddet olayları artmış, ülke genelinde huzursuzluk ve kaos durumu yaşanmıştır. Sivil hükümet, bu durumu kontrol etmekte zorlanmıştır (Zürcher, 2017). Bu gergin ortamın bir sonucu olarak, Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Mart 1971 tarihinde bir muhtıra yayınlamış ve hükümeti istifaya zorlamıştır. Askerler, bu eylemi, ülkedeki kaos durumunu kontrol altına almak ve demokratik düzeni korumak amacıyla gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir (Hale, 2013).

12 Mart 1971 muhtırası, Türkiye'de siyasi ve sosyal yaşamı derinden etkilemiştir. Muhtıranın hemen ardından hükümet istifa etmiş ve yerine bir teknokrat hükümet atanmıştır. Askerler, bu hükümet aracılığıyla ülkede düzeni sağlamaya

çalışmışlardır. Ancak, bu süreçte, demokratik haklar ve özgürlükler üzerindeki kısıtlamalar artmıştır. Basın özgürlüğü üzerindeki baskılar ve siyasi partilere uygulanan yasaklar, demokratik yaşamı olumsuz etkilemiştir (Göle, 1996; Zürcher, 2017).

Sonuç olarak, 12 Mart 1971 muhtırası, Türkiye'nin siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu muhtıra, demokratik sürecin kırılmasını ve askeri vesayetin etkisini göstermiştir.

2.4.3.3. 12 Eylül 1980 darbesi

12 Eylül 1980 darbesi, Türkiye tarihindeki üçüncü askeri müdahale olmuştur. Bu darbe, Türkiye'nin demokratik sürecini belirgin şekilde etkilemiştir ve askeri yönetimin, sivil hükümet üzerindeki kontrolünü artırmıştır (Altun, 2016).

1970'lerin sonlarına doğru, Türkiye'de siyasi ve sosyal gerginlikler artmıştır. Sağ ve sol görüşlü gruplar arasında yaşanan şiddet olayları, hükümetin kontrolü altında değildir. Ekonomik kriz, siyasi istikrarsızlık ve terör olayları, ülkedeki genel hoşnutsuzluğu artırmıştır (Zürcher, 2017). Bu durum karşısında, Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül 1980 tarihinde bir askeri darbe gerçekleştirmiştir. Askeri yönetim, bu eylemi, ülkedeki kaos durumunu kontrol altına almak ve demokratik düzeni korumak amacıyla gerçekleştirdiğini ifade etmiştir (Hale, 2013).

12 Eylül 1980 darbesi, Türkiye'deki siyasi ve sosyal yaşamı derinden etkilemiştir. Darbenin ardından, tüm siyasi partilere yasak getirilmiş, Türkiye'nin üçüncü anayasası olan 1982 Anayasası kabul edilmiştir. Bu anayasa, Türkiye'nin siyasi yaşamını ve devlet yapısını büyük ölçüde yeniden düzenlemiştir. Bununla birlikte, 1982 Anayasası, demokratik hak ve özgürlükler üzerindeki kısıtlamaları da artırmıştır (Landau & Heper, 2016). Darbenin bir diğer sonucu, askeri yönetimin, siyasi yaşam üzerindeki etkisinin artması olmuştur. Darbenin ardından, askeri yönetim, sivil hükümetin politikaları üzerinde belirleyici bir rol oynamıştır (Zürcher, 2017).

Sonuç olarak, 12 Eylül 1980 darbesi, Türkiye'nin siyasi tarihindeki en belirgin askeri müdahalelerden biri olmuştur. Bu darbe, Türkiye'nin demokratik sürecinde bir kırılma noktası olmuş ve demokratik gelişmeleri olumsuz yönde etkilemiştir.

2.4.3.4. 28 Şubat 1997 muhtırası

Türkiye'nin siyasi tarihinde "postmodern darbe" veya "28 Şubat süreci" olarak da bilinen 1997 muhtırası, Türkiye'nin siyasi tarihinde askeri ve sivil yetkililer arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını ve askeri kurumların demokratik süreçlere olan etkisini açığa çıkaran bir döneme işaret etmektedir (Güzel, 2021).

28 Şubat 1997 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu (MGK), o dönemde iktidarda olan Refahiyol hükümetine bir muhtıra vermiştir. Bu muhtıra, dini temelli politikalara ve eğitim sistemine müdahale etme eğiliminde olan hükümetin, laiklik ilkesini tehdit ettiği iddiasıyla verilmiştir. Bu süreç, Türkiye'nin laiklik ve demokrasi arasındaki gerilimlerinin ve çatışmalarının net bir örneğidir (Cizre, 2008). Muhtıranın ardından, Refahiyol hükümeti istifa etmek zorunda kalmış ve bu olay, Türkiye'nin siyasi tarihinde demokratik süreçlere askeri müdahalenin sert bir örneğini teşkil etmiştir. Askeri yetkililer, hükümetin politikalarını ve dini temelli eğilimlerini denetleme ve kontrol etme amacıyla bu adımı atmıştır. Bu durum, askeri kurumların Türkiye'nin siyasi ve demokratik süreçlerine olan etkisini ve bu etkinin nasıl kullanıldığını göstermektedir (Hale, 2013). Muhtıranın ardından gerçekleşen dönem, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde önemli bir dönüm noktasıdır. Bu dönemde, hükümetin politikaları ve eğilimleri, askeri kurumların kontrolü ve denetimi altına girmiştir (Zürcher, 2017).

Sonuç olarak, 1997 muhtırası, Türkiye'nin siyasi tarihinde önemli bir dönemdir. Bu dönem, askeri kurumların Türkiye'nin siyasi ve demokratik süreçlerine olan etkisini ve bu etkinin nasıl kullanıldığını göstermektedir. Aynı zamanda, bu dönem, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin karmaşıklığını ve bu sürecin askeri kurumların etkisi altında nasıl şekillendiğini göstermektedir.

2.4.4. 2000'ler ve günümüz

Türkiye'nin 2000'li yıllara girişi, ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda dönüşümün belirgin olduğu bir süreçle başlamıştır. 2001 ekonomik krizi, Türkiye ekonomisini ve siyasi yapısını derinden etkileyen bir olay olmuştur. Bu krizin ardından, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi reformlara olan ihtiyacı daha da belirginleşmiştir (Öniş, 2004).

2002 yılında gerçekleşen genel seçimler, Türkiye'nin siyasi tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) bu seçimde iktidara gelmiş ve Türkiye'nin siyasi sahnesinde dominant bir güç haline gelmiştir. AKP'nin iktidara gelmesi, Türkiye'nin hem iç hem de dış politikasında önemli değişikliklere yol açmıştır (Yavuz, 2009). İlk olarak, AKP döneminde Türkiye'de demokratikleşme sürecinde önemli adımlar atılmıştır. AB ile müzakerelere başlanması ve yasal reformların hayata geçirilmesi, bu sürecin en belirgin özelliklerinden biridir. Bunun yanında, Türkiye'nin dış politikasında da "sıfır sorun" politikasıyla komşularıyla ilişkilerde yeni bir dönem başlamıştır. Ancak, bu politika zamanla bölgesel gelişmeler nedeniyle değişikliklere uğramıştır (Öniş & Yılmaz, 2009).

2007 ve 2010 yıllarında yapılan anayasa referandumları, Türkiye'nin siyasi yapısında ve demokratik süreçlerinde önemli değişikliklere işaret etmektedir. Özellikle 2010 referandumu, yargının yapısında ve seçim süreçlerinde önemli reformların yapılmasını sağlamıştır (Müftüler Baç, 2020). Ancak, 2013 yılında Gezi Parkı protestolarıyla birlikte Türkiye'de siyasi gerilimlerin arttığı bir döneme girilmiştir. Bu protestolar, hükümetin politikalarına ve olan tepkilerin bir yansıması olarak kabul edilmiştir (Esen & Gumuscu, 2021).

2016'da gerçekleşen 15 Temmuz darbe girişimi, Türkiye'nin siyasi tarihinde kritik bir dönüm noktasıdır. Bu olay, Türkiye'de demokratik süreçlerin ve devletin kurumlarının nasıl tehdit altında olduğunu göstermektedir. Darbe girişiminin ardından, Türkiye'de olağanüstü hal (OHAL) ilan edilmiş ve bu süreçte birçok yasal değişiklik yapılmıştır. OHAL döneminde, hükümet, terörle mücadele ve darbe girişiminin etkilerinin ortadan kaldırılması amacıyla birçok yasal düzenlemeye gitmiştir (Kakışım & Erdoğan, 2018).

Günümüzde, Türkiye'de demokratik süreçlerin ve seçimlerin, geçmiş dönemlere göre daha karmaşık bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ekonomik zorluklar, dış politikadaki gelişmeler ve iç siyasetteki gerilimler, Türkiye'nin siyasi tarihinde yeni bir dönemin başladığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, 2000'ler ve günümüz dönemi, Türkiye'nin siyasi tarihinde dönüşümün, değişimlerin ve gerilimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde, Türkiye'de

demokratik süreçlerin, seçimlerin ve siyasi yapının, hem iç hem de dış dinamiklerden etkilendiğini görmek mümkündür.

2.5. Mekansal Analiz

Mekansal analiz, coğrafi verilerin yeri ve mekanı dikkate alarak incelenerek anlamlandırılması sürecini tanımlar (Fotheringham & Rogerson, 2009). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) gibi teknolojilerin gelişmesiyle birlikte, mekansal analiz daha fazla derinlik ve karmaşıklığa sahip hale gelmiştir. Demografi, epidemiyoloji, kriminoloji, coğrafya ve çevre bilimleri gibi çeşitli alanlarda mekansal analiz uygulanmaktadır (Fotheringham vd., 2003). Bu çeşitli kullanım alanları, mekansal analizin coğrafi verilerin anlaşılması ve anlamlandırılmasındaki gücünü ve geniş kapsamlılığını göstermektedir.

Mekansal analiz, bir olayın veya olgunun coğrafi dağılımını ve bu dağılımın zaman içerisinde nasıl değiştiğini inceleyen bir tekniktir (Anselin, 2005). Coğrafi verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması amacıyla çeşitli istatistiksel araçlardan yararlanır. Hastalıkların yayılma biçimleri ya da suç olaylarının yerel örüntülerini anlamak için mekansal analiz metotları kullanılabilir (Lawson, 2018). Bu örnekler, mekansal analiz yöntemlerinin pratikte nasıl uygulandığını göstermektedir ve aynı zamanda bu analizlerin ne denli değerli bilgiler sunabildiğini belgeler niteliktedir.

Mekansal analiz, coğrafi verilerin çok yönlü ve karmaşık özelliklerini etkin bir biçimde çözümleme kapasitesine sahip olup, bu özelliği ile belirginleşir (O'Sullivan & Unwin, 2010). Bu yetkinlik, bir olayın veya olgusun mekan ve zaman boyutunda nasıl bir etkileşim içinde olduğunu anlaşılmasını kolaylaştırır. Ek olarak, mekansal analiz, genel ve lokal eğilimlerin ayrıştırılması ve birbiriyle mukayesesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu sayede, sadece belirli bir bölgedeki durumun tanımlanması ile kalmaz, geniş kapsamlı trendler ile lokal durumlar arasındaki ilişkinin de ortaya çıkarılmasını sağlar. Dolayısıyla, mekansal değişkenler ve etkileşimler konusunda derinlemesine anlayış geliştirmeleri gereken politika yapıcılar, araştırmacılar ve uzmanlar için hayati bir bakış açısı sunmaktadır (De Smith vd., 2007; Fotheringham & Rogerson, 2009).

Belirli bir coğrafi bölgenin içerisinde özgül bir olayın yoğunluk kazanmasını tespit etmek, geniş kapsamlı süreçlerin çözümlenmesi ve anlaşılması noktasında hayati bir yöntem olabilir (Getis & Ord, 1992). Bu durum, mekansal analizin, geniş bir coğrafi saha içerisinde meydana gelen çeşitliliklerin ve bu çeşitliliklerin neyi ifade ettiğinin anlaşılmasında bize yardımcı olduğunu göstermektedir. Bu, özellikle, belli bir yerde gerçekleşen olaylar ve durumlar ile geniş coğrafi bölgelerde ortaya çıkan genel süreçler arasındaki ilişkiyi anlamak için önemli bir yöntemdir (Grubestic vd., 2016; Parker & Asencio, 2009). Dolayısıyla, mekansal analiz, coğrafi dağılım ve etkileşimler konusunda derinlemesine bir bakış açısı sağlar ve bu bakış açısı, politika yapımcıların, araştırmacıların ve uzmanların kararlarında etkili bir temel oluşturabilir.

Sonuç itibarıyla, mekansal analiz, bir olayın veya fenomenin coğrafi dağılımını anlama ve çözümleme noktasında kritik bir yöntemdir. Bu teknik, karmaşık coğrafi verileri inceler ve bu verilerden anlamlı bilgiler elde etme kapasitesine sahiptir. Dolayısıyla, coğrafi bilgilerin çok boyutlu ve karmaşık yapısını aydınlatmak için mekansal analiz esaslı bir araçtır.

2.5.1. Mekansal analiz türleri

Mekansal analiz, coğrafi olayları ve fenomenleri anlama ve yorumlama hususunda büyük ölçüde etkin bir yöntemdir. Bu analizler, bir olayın ya da fenomenin coğrafi yayılımını, birleşimini ve desenlerini tespit etmeye yardımcı olur. Ayrıca, belirli bir coğrafi alanı etkileyen faktörler hakkında daha kapsamlı bir anlayış sunar. Mekansal analizler, ana hatlarıyla betimleyici mekansal analiz, mekansal ilişki analizi, mekansal örüntü analizi, mekansal interpolasyon analizi, mekansal regresyon analizi olmak üzere 5 kategoriye ayrılmaktadır (De Smith vd., 2007; Goodchild, 1987; Longley, 2005; O'Sullivan & Unwin, 2010):

2.5.1.1. Betimleyici mekansal analiz

Bu tür analizler, coğrafi verilerin görselleştirilmesine ve kavranmasına hizmet etmektedir. Verinin mekansal yayılımını gösteren haritalar, grafikler ve tablolar oluşturulmaktadır (Fotheringham & Rogerson, 2009). Tanımlayıcı mekansal analizler, bir olayın veya fenomenin coğrafi dağılımını daha kapsamlı bir şekilde anlamamızı sağlar. Örneğin, bir hastalığın yayılış biçimini kavramak için kullanılmaktadır.

Betimleyici, diğ er bir adıyla tanımlayıcı mekansal analiz, coğrafi verilerin anlaşılmasını ve g orselleştirilmesini sağlayan bir y ontemdir. Bu t ur analizler genellikle, verinin mekansal dağılımındaki çeşitli özellikleri aydınlatmaya yardımcı olur (Fotheringham & Rogerson, 2009).

Betimleyici mekansal analizler, bir olayın veya fenomenin coğrafi yayılımını g orselleştirmek ve betimlemek için bir dizi araç ve teknikten yararlanmaktadır. Haritalar, grafikler, tablolar ve benzeri g orselleştirme araçları, bu t ur analizlerde yoğun olarak kullanılmaktadır. Örneğin, bir hastalığın yayılışını anlamak ve g orselleştirmek amacıyla çizilen haritalar, hastalığın yoğunlaştığı ve daha az yaygın olduğu alanları belirlemekte ve bu şekilde hastalığın yayılım deseni ve etkisi hakkında kritik bilgiler sunmaktadır (Peterson, 2014).

Ayrıca, betimleyici mekansal analizler, coğrafi verinin mekansal olarak nasıl değiştiiğinin kavranmasını da sağlar. Bu, nüfus yoğunluğunun bir alandan diğerine nasıl değiştiiğini anlamak veya bir bölgedeki iklim değişikliğinin mekansal etkilerini incelemek gibi durumlar için kullanılabilir (De Smith vd., 2007).

Bu t ur analizler genellikle, daha karmaşık mekansal analizlerin ilk adımını oluşturur. Betimleyici mekansal analizler, mekansal ilişki analizleri veya mekansal regresyon analizleri gibi daha ileri düzeydeki analizlerin temelini atabilir (Fotheringham vd., 2003).

Betimleyici mekansal analizler, bir olayın veya fenomenin coğrafi dağılımına dair genel bir kavrayış sağlar. Bu nedenle, çeşitli disiplinler ve uygulamalar için önemlidir. Bu analizler, coğrafi verinin karmaşıklığı ve çeşitliliği ile başa çıkmak ve onu anlamak için bir yetenek sunar, bu da onları çevresel bilimler, coğrafi bilgi sistemleri (GIS), coğrafya, şehir planlama, epidemiyoloji ve daha pek çok alan için değerli kılar (Boots & Getis, 2020; Cliff & Haggett, 1992).

2.5.1.2. Mekansal ilişki analizi

Mekansal ilişki analizi, bir veya birden fazla coğrafi olay ya da fenomen arasındaki mekansal bağlantıları inceleyen bir y ontemdir. Bu analizler, coğrafi fenomenler arasındaki etkileşimleri, bağımlılıkları ve ilişkileri belirlemek amacıyla

kullanılır. Mekansal ilişki analizi, belirli bir olayın ya da fenomenin başka bir olay ya da fenomen üzerindeki etkisini tespit etmek için genellikle korelasyon ve regresyon analizleri gibi istatistiksel tekniklere başvurur. Bu analizler, mekansal etkileşimlerin ve bağlantıların genel bir anlayışını sağlar, örneğin bir bölgedeki su kirliliği düzeyleri ile balık popülasyonları arasındaki ilişkiyi anlamak için kullanılabilir (Griffith & Chun, 2014; Ward & Gleditsch, 2018).

Mekansal ilişki analizi ayrıca, olaylar ve fenomenler arasındaki mekansal bağımlılığı belirlemek için mekansal otokorelasyon analizlerini de kullanır. Mekansal otokorelasyon, belirli bir yerdeki bir özelliğin ya da durumun, yakındaki diğer yerlerle benzerlik gösterme eğilimini ifade eder. Örneğin, suç haritaları üzerinde mekansal otokorelasyon analizi yapılması, suç oranlarının belirli bölgelerde yoğunlaşp yoğunlaşmadığını belirlemeye yardımcı olabilir (Chainey vd., 2008).

Bu tür analizler genellikle, coğrafya, çevre bilimleri, şehir planlama, halk sağlığı ve diğer alanlarda politika ve karar verme süreçlerini bilgilendirmek için kullanılır. Örneğin, bir hastalığın yayılım desenini belirlemek ve yayılımını kontrol altına almak için en etkili stratejileri tespit etmek için mekansal ilişki analizlerine başvurulabilir (Elliott & Wartenberg, 2004).

Sonuç olarak, mekansal ilişki analizleri, bir olayın ya da fenomenin mekansal dağılımını ve diğer coğrafi olaylar ya da fenomenlerle olan ilişkisini anlama yeteneği sağlar. Bu da, coğrafi verilerin karmaşıklığı ve çeşitliliğini yönetme ve anlama yeteneğinin önemini vurgular (Gahegan, 2005).

2.5.1.3. Mekansal örüntü analizi

Mekansal örüntü analizi, bir olay ya da fenomenin coğrafi dağılımının düzenliliği ya da rastgeleliği üzerine yoğunlaşan bir inceleme sürecidir. Bu dağılımın düzenli olup olmadığını ya da tamamen rastgele bir yapıda mı olduğunu belirlemek için mekansal otokorelasyon ve kümeleme analizleri gibi metotlara başvurulmaktadır (O'Sullivan & Unwin, 2010). Bu tür analizler, coğrafi dağılımın özelliklerinin ve örüntülerinin anlaşılmasında hayati bir rol oynamaktadır.

Mekansal örüntü analizi, coğrafi veri setlerinin mekansal dağılım ve örüntülerini araştırmakta kullanılan bir yöntemdir (Anselin, 2005). Bu analizler, genellikle bir olay ya da fenomenin coğrafi alandaki dağılımı, yoğunluğu, yönü ve ilişkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu tür bir analiz, bir bölgenin suç oranlarının belirli bir düzen içerisinde mi, yoksa rastgele bir yapıda mı olduğunu ortaya koymaktadır.

Mekansal örüntü analizi, coğrafi verinin mekansal dağılımını gözler önüne sermekte ve bu dağılımın anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Genellikle haritalar, grafikler ve benzeri görselleştirme araçları bu sürecin bir parçasıdır. Bu analiz tekniği, örneğin bir şehirdeki suç olaylarının dağılımını belirleyerek hangi bölgelerin en yüksek suç oranlarına sahip olduğunu göstermek için kullanılabilir (Chainey & Ratcliffe, 2013). Bu tür bilgiler, toplumun daha güvenli hale getirilmesi ve suçla mücadele stratejilerinin geliştirilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, mekansal örüntü analizi, bir olay ya da fenomenin coğrafi dağılımının bölgeden bölgeye nasıl farklılaştığını belirlemekte kullanılır. Bu, belirli bir bölgedeki iklim değişikliklerinin mekansal etkilerini çözümlemekte veya bir yerleşim biriminin nüfus yoğunluğunun zaman içindeki değişimlerini anlamlandırmakta oldukça değerlidir (Turner vd., 2013). Bu analiz türü, zamanla değişen coğrafi verilerin sistematik olarak incelenmesini sağlar.

Mekansal örüntü analizi, genellikle bir olayın ya da fenomenin coğrafi alandaki dağılımının rastgelelik durumunu belirlemekte kullanılmaktadır. Bu analiz sürecinde sıklıkla mekansal otokorelasyon incelemeleri gerçekleştirilir. Mekansal otokorelasyon, belirli bir bölgedeki özelliğin veya durumun çevresindeki diğer yerlerle benzerlik gösterme eğilimini ifade etmektedir. Bu, olayların veya fenomenlerin mekansal dağılımının düzenliliğinin anlaşılması için önemli bir kavramdır (Clifford & Richardson, 1985).

Sonuç olarak, mekansal örüntü analizi, bir fenomenin ya da olayın coğrafi dağılımını ve bu dağılımın örüntülerini çözümleme imkanı sunmaktadır. Bu analiz türü, çevre bilimleri, coğrafi bilgi sistemleri (GIS), coğrafya, şehir planlama ve epidemiyoloji gibi birçok disiplin ve uygulamada değerli bir araçtır. Çünkü bu alanlar, belirli bir coğrafi alandaki olayların veya fenomenlerin dağılımını ve etkileşimini

anlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirirler. Bu nedenle, mekansal örüntü analizi geniş bir uygulama alanına sahiptir ve çeşitli disiplinlerde önemli bir rol oynamaktadır.

2.5.1.4. Mekansal interpolasyon analizi

Mekansal interpolasyon analizi, belirli bir alanın bilinmeyen değerlerini tahmin etmek için kullanılan bir tekniktir. Bilinen komşu değerler, bilinmeyen bir konumun değerini tahmin etme sürecinde göz önünde bulundurulur. Bu yöntem, genellikle sürekli bir yüzey oluşturan mekansal dağılımlarda kullanılır. Kriging ve Inverse Distance Weighting (IDW) gibi mekansal interpolasyon analiz teknikleri, bu tür değer tahminlerinde öne çıkar (Li & Heap, 2011). Bu tekniklerin kullanılma nedeni, her veri noktasının etkisinin mesafeye bağlı olarak değişen bir ağırlıklandırma şeması sunmasıdır.

Bir örnek olarak, hava istasyonlarından alınan sıcaklık verilerini düşünelim. Bu veriler, istasyonlar arasındaki alanlarda sıcaklık değerini tahmin etmek amacıyla kullanılabilir. Bu durum, sıcaklığın mekansal dağılımı hakkında daha detaylı bir bilgi sağlar. Benzer bir uygulama, hava kalitesi ölçüm istasyonlarından elde edilen verilerin kullanılmasıdır. Bu veriler, belirli bir bölgedeki hava kalitesini tahmin etmek için kullanılır, böylece hava kalitesinin sürekli bir mekansal dağılımı gözlemlenebilir (Daly vd., 2008).

Mekansal interpolasyon analizi, birçok farklı uygulamada kullanılır. Çevresel izleme, hava kalitesi tahminleri, suç haritalama ve şehir planlaması bu uygulamalar arasında yer alır. Her bir durumda, mekansal interpolasyon analizi, verinin sürekli bir mekansal dağılımını görselleştirmek ve anlamak için oldukça değerli bir araç olarak karşımıza çıkar (Kyriakidis & Yoo, 2005).

Sonuç olarak, mekansal interpolasyon analizi sayesinde, bir olayın veya fenomenin mekansal dağılımını tahmin etme ve anlama yeteneği elde edilir. Bu yetenek, çevresel bilimler, coğrafi bilgi sistemleri (GIS), coğrafya, halk sağlığı ve epidemiyoloji gibi bir dizi disiplin ve uygulamada önemli bir değer taşır. Mekansal interpolasyon analizinin sunduğu bu fırsat, analiz süreçlerinin detaylandırılmasına ve verinin mekansal dağılımının daha iyi anlaşılmasına olanak sağlar. Bu da, tahmin edilen ve bilinen değerler arasındaki ilişkilerin daha net bir biçimde ifade edilmesine

ve mekansal dağılımın daha ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesine katkıda bulunur. Bu sayede, çeşitli bilimsel disiplinlerin ve uygulamaların bu analiz yönteminden yararlanmasına ve alanda ilerlemesine imkan sağlanmaktadır (Goodchild vd., 2000; Goovaerts, 1999; Kulldorff & Nagarwalla, 1995; Li & Heap, 2011).

2.5.1.5. Mekansal regresyon analizi

Mekansal regresyon analizi, coğrafi olaylar ve fenomenlerin arasındaki mekansal etkileşim ve bağımlılığı anlamada vazgeçilmez bir araçtır. Bu analizler, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin coğrafi konum tarafından nasıl etkilendiğini belirler. Böylelikle, örneğin, gelir seviyeleri ve eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiyi anlamamızı sağlamaktadır. Bu analiz türü, bağımlı değişkenin coğrafi dağılımının, bir veya daha fazla bağımsız değişken tarafından nasıl etkilendiğini çözümlmek için başvurulur (Fotheringham & Rogerson, 2009).

Mekansal regresyon analizinin uygulama sahası oldukça geniştir. Örneğin, bir bölgedeki ev fiyatlarının belirlenmesinde, evin konumu, boyutu, yaşı ve diğer özellikleri gibi bağımsız değişkenler üzerinde etkili olmaktadır. Bu analizin sağladığı bilgiler, ev fiyatları üzerindeki etkileri ölçer ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri anlamamızı sağlar. Bu şekilde ev fiyatlarının mekansal dağılımını belirlemekte ve anlamakta yardımcı olmaktadır (Anselin, 1982).

Mekansal regresyon analizinin genel olarak iki ana tipi bulunmaktadır: Mekansal otoregresif modeller ve mekansal hata modelleri. Mekansal otoregresif modeller, bir mekansal birimin değerinin, yakındaki diğer mekansal birimlerin değerleri tarafından etkilendiği varsayımı üzerine kurulmuştur. Diğer taraftan, mekansal hata modelleri, bir mekansal birimin değerindeki hataların, yakındaki diğer mekansal birimlerdeki hatalar tarafından etkilendiği öngörüsünü taşır. Bu model türleri, bir olayın veya fenomenin mekansal dağılımını, etkileşimini ve desenini belirlemede oldukça değerli araçlar sunmaktadır (Anselin, 1988; LeSage & Pace, 2009; Wall, 2004).

Mekansal regresyon analizi, bir olay veya fenomenin mekansal dağılımını belirlemede kritik bir rol oynar. Mekansal etkileşim ve mekansal bağımlılık kavramları, bir mekandaki olayların veya fenomenlerin, yakındaki diğer mekanlardaki

olaylar veya fenomenler tarafından etkilendiği anlamına gelir. Bu durum, coğrafi bilgi sistemleri (GIS), coğrafya, çevresel bilimler, ekonomi, şehir planlama ve halk sağlığı gibi bir dizi alanda büyük öneme sahiptir (Fotheringham vd., 2003).

Sonuç olarak, mekansal regresyon analizi, coğrafi olaylar ve fenomenler arasındaki mekansal etkileşimleri ve bağlantıları anlamak için kritik bir araçtır. Bu analizler, coğrafi bilgilerin karmaşıklığını ve çeşitliliğini yönetme ve anlama yeteneğine sahip olmanın önemini vurgulamaktadır. Bu mekansal analiz türleri, bir olayın veya fenomenin coğrafi dağılımını, etkileşimini ve desenini belirlemek için oldukça değerli araçlar sunmaktadır. Mekansal veri analizi, mekansal etkileşim ve mekansal bağımlılığı olan verilerle çalışmak için kullanılan bir teknik olup, bir olay veya fenomenin mekansal dağılımının belirlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır (Anselin, 1988; LeSage & Pace, 2009). Bu bakımdan, coğrafi bilgi sistemleri (GIS), coğrafya, çevresel bilimler, ekonomi, şehir planlama ve halk sağlığı gibi çeşitli disiplinler ve uygulamalar arasında mekansal regresyon analizi, büyük bir değere sahiptir.

2.5.2. LISA analizi nedir?

Mekansal analizlerin öne çıkan tekniklerinden biri olan Yerel Göstergeler Mekansal İlişkiler Analizi (Local Indicators of Spatial Association - LISA), bir olayın ya da fenomenin mekansal dağılımını ve etkileşimini anlamaya yardımcı olmaktadır. Genellikle mekansal otokorelasyonu belirlemek amacıyla başvurulmuş bu analiz, bir bölgedeki olayların veya fenomenlerin, yakın çevresindeki diğer bölgelerdeki olaylar veya fenomenler tarafından nasıl etkilendiğini belirleme kabiliyetine sahiptir (Anselin, 1995). Haritalar, grafikler ve diğer görselleştirme araçları kullanılarak, bu etkileşimler ve mekansal dağılımlar anlaşılmaktadır.

LISA analizi, ayrıca mekansal verinin yerel özelliklerini belirlemekte ve bu özelliklerin coğrafi dağılımını anlamada büyük yardımcı olmaktadır. Özellikle bir bölgedeki suç oranları veya hava kalitesi gibi olayların mekansal dağılımının anlaşılmasında oldukça değerlidir. Bu analiz tekniği, bu tür olayların coğrafi dağılımını belirlemekte ve analiz etmekte kullanılır (Gulliver & Briggs, 2005).

Belirli bir alanın mekansal özelliklerini belirleme ve bu özelliklerin mekansal dağılımını anlama konusunda da LISA analizi, oldukça değerli bir araçtır. Bu analiz tekniği, çevresel bilimler, coğrafi bilgi sistemleri (GIS), coğrafya, şehir planlama ve epidemiyoloji gibi bir dizi alanda geniş bir uygulama alanına sahiptir (Anselin, 1995; Maroko vd., 2009).

Sonuç olarak, Yerel Göstergeler Mekansal İlişkiler Analizi (LISA), bir olayın veya fenomenin coğrafi dağılımını ve etkileşimlerini anlamak için kritik bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu analizler, mekansal dağılımların daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını sağlamakta ve çeşitli disiplinler ve uygulamalar arasında geniş bir kullanım alanı bulmaktadır. Mekansal analizlerin bu kadar geniş bir alanda kullanılabilmesi, bu tekniklerin coğrafi bilgilerin karmaşıklığını ve çeşitliliğini yönetme ve anlama yeteneği sayesinde mümkün olmaktadır (Anselin, 2005; Anselin & Rey, 2014; Fotheringham & Rogerson, 2009).

2.5.3. LISA analizinin uygulanması ve yorumlanması

Mekansal veri analizinde kritik bir öneme sahip olan Yerel Göstergeler Mekansal İlişkiler Analizi (Local Indicators of Spatial Association - LISA), bir verinin coğrafi düzlemdeki örüntülü dağılımını tespit etme görevini üstlenir. Analizin uygulanabilmesi için, uygun bir mekansal ağırlıklar matrisinin oluşturulması ve incelenecek değişkenlerin belirlenmesi gerekmektedir (Anselin, 1995; Anselin vd., 2009).

LISA analizinin sonuçları, mekansal otokorelasyonun dört farklı durumunu ayırt edebilmekte; yüksek-yüksek (HH), düşük-düşük (LL), düşük-yüksek (LH) ve yüksek-düşük (HL) durumlarıdır. HH ve LL durumları, bir bölgedeki değerlerin komşu bölgelerin değerleriyle benzer olduğu durumları temsil ederken, bu duruma pozitif mekansal otokorelasyon denilmektedir. Diğer yandan, LH ve HL durumları, bir bölgenin değerlerinin komşu bölgelerin değerlerinden farklı olduğu durumları ifade eder ve bu duruma negatif mekansal otokorelasyon adı verilmektedir (Anselin, 2019; Haining, 2003).

LISA analizinin yorumlanması sürecinde, pozitif ve negatif mekansal otokorelasyonun varlığının, bir olayın veya fenomenin mekansal dağılımının

anlaşılmasında ve özellikle belirli bir bölgedeki mekansal etkileşimlerin kavranılmasında büyük önem taşımaktadır. Bu analiz tekniği, genellikle LISA küme haritası şeklinde sunulan sonuçları ile bir olayın veya fenomenin mekansal dağılımını ve bu dağılımdaki yerel ve global özellikleri daha iyi anlamayı sağlar (Anselin vd., 2009).

Sonuçların genellikle LISA küme haritası üzerinde görselleştirildiği LISA analizinde, yüksek-yüksek ve düşük-düşük kümeler pozitif mekansal otokorelasyonu, yüksek-düşük ve düşük-yüksek kümeler ise negatif mekansal otokorelasyonu temsil eder. Bu haritalar, analiz sonuçlarını görsel olarak sunarak mekansal örüntülerin ve ilişkilerin daha rahat anlaşılmasını sağlamaktadır (Anselin, 1995, 2021).

Sonuç olarak, LISA analizinin uygulanması ve sonuçlarının yorumlanması, çeşitli disiplinlerde faaliyet gösteren araştırmacılara, coğrafi, halk sağlığı, ekonomi ve çevre bilimleri gibi alanlarda, bir olayın veya fenomenin mekansal dağılımını ve bu dağılımın içerdiği yerel ve global özellikleri daha iyi kavramalarına yardımcı olmaktadır. Bu analiz tekniği, mekansal dağılım ve etkileşim konusundaki bilgi birikimini artırarak, bilimsel araştırmaların daha sağlıklı ve doğru sonuçlara ulaşmasını desteklemektedir (Anselin, 1995, 2005; Bivand vd., 2008).

2.6. Konu İle İlgili Önceki Çalışmalar

2.6.1. Türkiye’de yapılan çalışmalar

Ömer vd. (2011) “2011 genel seçimlerinde partilerin aldığı oy oranlarının ilçeler ölçeğinde mekânsal analizi” adlı çalışmalarında Türkiye'deki 2011 genel seçim sonuçlarının mekânsal istatistik yöntemlerine tabi tutulduğu bir analizi sunmaktadır. Seçimler, bir mekânda yaşayan bireylerin siyasi tercihlerini ve genel siyasi yapının bir yansımasıdır. Mekânsal istatistik, bu olayları ve olguları birbirleriyle olan ilişkileri açısından incelemeye yarar. Bu analizde, meclise giren partilerin oy oranlarına bakılarak, bu oyların coğrafi olarak nasıl kümelenmiş olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Yerel mekânsal otokorelasyon yöntemleri *Gi** istatistiği ve LISA (LocalIndicator of SpatialAssociation) kullanılarak, her partinin oy oranlarının kümeleme eğilimleri belirlenmiştir. Analiz sonuçları, her partinin oylarının farklı

bölgelerde yoğunlaştığını ve bu durumun ülke genelinde farklı mekânsal kalıpların ortaya çıktığını göstermektedir.

Kedersiz (2014) “After year 2000, spatial analysis and electoral geography approach of the Turkish general elections: case of İzmir” adlı çalışmasında seçim coğrafyasının tarihsel arka planını ve analiz modellerini, teorilerini ve spekülative modellerini ele almaktadır. Oy verme coğrafyasını üç başlık altında inceleyerek, oy verme üzerine etkisi olan coğrafi faktörler, temsilci coğrafyası ve seçim sınırlarının düzenlenmesi ve yerleştirilmesi hakkındaki prosedürler incelenmiştir. Çalışma alanı olarak İzmir seçilmiş ve İzmir'deki seçimlerin mekânsal analizi, ADNKS arşivleri, TÜİK ve YSK milletvekili seçim sonuçları ve Bakanlar Kurulu kararlarına dayanarak yapılmıştır. Çalışma, seçimler ve eğitim durumu, yaş grupları, cinsiyet ve göç gibi toplumsal değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlamaktadır. ArcGIS, Global Mapper, MapInfo, SPSS ve Microsoft Office programları kullanılmış ve çok değişkenli istatistik yöntemler ile seçmen profillerini ve seçim sonuçlarını gösteren tematik haritalar, diyagramlar ve tablolar hazırlanmıştır. İzmir'deki seçim bölgeleri, seçim katılım oranı, İzmir'in temsiliyet durumu, Türkiye ve İzmir'deki oyların politik kanatlara göre dağılımı ve kayıtlı nüfusun coğrafi ve sosyo-ekonomik yapısı incelenmiştir. Son olarak, 12 Haziran 2011'deki son seçimde partilerin aldığı oylar ve seçmen profilleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.

Oğlakcı (2021) “Sosyal medya madenciliği ile seçim coğrafyası: 31 Mart 2019 yerel seçimi örneğinde Ankara” adlı çalışmasında 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimi'nde sosyal ağların (Twitter) ve mekânsal referansın seçim süreçlerine etkisini inceler. Ankara'nın altı ilçesi baz alınmış ve Twitter'dan toplanan 541.184 tweet analiz edilmiştir. Araştırmanın odak noktası, sosyal ağ içeriklerinin duygu durumları ve seçim sonuçları arasındaki ilişki ve sanal yerlerin seçim coğrafyası açısından önemi olmuştur. Duygu analizi ve konu modellemesi yöntemleri kullanılarak, adayların popülarite oranları ve tweetlerin hedef varlıkları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal ağ içeriklerinin seçim coğrafyası araştırmaları için önemli bir veri kaynağı olduğu ve seçim olayının sosyal ağ üzerindeki söylem ve tutumları önemli şekilde artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, sosyal ağların seçmen davranışı, katılımı ve

oylamadaki mekânsal farklılıkları anlama sürecinde önemli bir rol oynadığı sonucu elde edilmiştir.

Canakay (2004) “Seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ve Çanakkale'nin seçim coğrafyası” adlı çalışmasında 1983 yılından bu yana Türkiye genelinde ve özellikle Çanakkale'de gerçekleştirilen genel seçim sonuçlarını, kartografik yöntemler aracılığıyla analiz etmektedir. Çanakkale'nin farklı ilçelerindeki sosyal ve ekonomik özelliklerin ve bu özelliklerin seçim sonuçlarına etkilerinin incelenmesi dikkat çekmektedir. Çalışma ayrıca, Çanakkale Merkez ve Biga İlçesi'ndeki seçmenler arasında yüz yüze anketler yapmıştır. Ankete katılanların seçmen eğilimleri ve öncelikli sorunları, seçimlere etkisi olan faktörler ile birlikte ele alınmıştır. Çanakkale Merkez ve Biga arasında belirgin farklılıklar tespit edilmiştir ve bu farklılıkların nedenleri üzerinde durulmuştur.

Kumbaracıbaşı (2014) “Cumhuriyet Halk Partisi Oylarının Birikimli Düzey Analizi ve Türkiye'de Merkez Solun Seçim Coğrafyasının İncelemesi” adlı çalışmasında Türkiye'nin politik dönüşümünü ve özellikle Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) seçim dinamiklerini analiz etmektedir. 2002 seçimleri, Türk siyasetinde bir dönüm noktası olarak kabul edilir; çünkü Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidara gelmiş ve Türkiye'yi yeni bir dönüşüm sürecine sokmuştur. Öte yandan, bu süreçte CHP, seçimlerden nispeten başarılı bir şekilde çıkan tek muhalefet partisi olmuştur. Yazar, 1950'lerden bu yana CHP'nin seçim performansını birikimli düzeyde analiz ederek, merkez solun politik dinamiklerini incelemektedir. Bu çerçevede, bir dizi bilimsel yayında ileri sürülen tezlerin geçerliliği istatistiksel regresyon analizleri ile test edilmektedir.

Polat (2017) “Seçim coğrafyası bağlamında Gaziantep ilindeki genel seçimlerin değerlendirilmesi” adlı çalışmasında Gaziantep ilinin genel seçim sonuçlarını ilçeler bazında analiz etmekte ve sonuçları Türkiye geneli ile karşılaştırmaktadır. Türkiye'deki çok partili hayatın 1950 genel seçimleri ile başlaması ve seçmenlere tercih hakkı vermesi, demokratik yaşam tarzını kalıcı kılmıştır. Çalışmada, seçimlere katılan siyasi partilerin genel özellikleri incelenmiş ve seçmen davranışı ile aralarında bağlantı kurulmuştur. Gaziantep ilçelerinin ekonomik, sosyal, kültürel ve nüfus özellikleri, seçmen davranışlarını nasıl etkilediği konusunda bir

anlayış sunar. Ayrıca, seçim sonuçlarını etkileyen eğitim durumu, yaş grupları, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve göç gibi değişkenler üzerinde durulmuştur. İlçelerin seçmen sayısı, seçime katılım oranı, partilerin aldıkları oy oranları ve temsil oranı ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir.

Özilmen (2019) “Siyasi coğrafya açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Genel seçimleri (1985-2018)” adlı çalışmasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) kuruluşundan itibaren düzenlenen milletvekili seçimlerini ele almaktadır. 1985-2018 yılları arasındaki seçimler, basına yansımaları üzerinden incelenmiş ve seçimlerin siyasi ve seçim coğrafyası perspektiflerinden değerlendirmeler yapılmıştır. KKTC'nin kuruluş süreci, Türk halkı için zorlu geçmiş ve bu süreç, özellikle Rumlar olmak üzere dış güçlerin baskılarına karşı büyük bir mücadele gerektirmiştir. Nihayetinde, millet egemenliği üzerine kurulu olan ve çok partili hayatı benimseyen KKTC, genel seçimlerle halkın iktidarı belirlemesine olanak sağlamıştır. KKTC'nin altı idari bölgesinin olması, genel seçimlerin mekânsal analizini zorlaştıran bir faktördür.

Aydoğan Ünal (2020) “Türkiye Seçmen Tercihlerinin Kümeleme Analizi: 24 Haziran 2018 Seçimleri” adlı çalışmasında 24 Haziran 2018 seçimlerine odaklanarak bu engeli aşmayı hedeflemekte ve seçmen tercihlerinin oluşturduğu optimal küme sayısını otomatik olarak hesaplamaktadır. İki aşamalı kümeleme analizi kullanılmıştır; ilk aşamada Akaike Bilgi Kriteri ile çeşitli kümeleme çözümlerinin performansı karşılaştırılmış, ikinci aşamada ise en iyi performans gösteren çözüm belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçları, seçmen tercihlerinin bir üçlü kümeleme modelini takip ettiğini ve bu kümeleri oluşturan illerin coğrafi yakınlığının, oy verme davranışını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Bakırcı (2022) “Genel seçimler bağlamında Türkiye’de ilçe temelli seçim coğrafyaları, 2011-2018” adlı çalışmasında 2011, 2015 ve 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri'nin ilçe bazında coğrafi dağılımlarını kümeleme analizi ile incelemeyi hedeflemiştir. K-ortalamlar tekniği kullanılarak yapılan analizler, ilçe bazında belirgin bir oy verme örüntüsü olduğunu ve bu örüntünün il bazlı önceki çalışmalara benzediğini ortaya koymaktadır. Dahası, 2017 İlçe Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE) verileri, seçim coğrafyası ve ilçelerin

sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılmıştır. Bu çerçevede, seçim coğrafyası ve sosyo-ekonomik gelişmişlik arasındaki ilişki üzerine değerli analizler sağlanmıştır.

Sakınç (2022) “Seçim coğrafyası kapsamında 2014-2019 yılları arasındaki seçimlerin mekansal analizi: Karaman örneği” adlı çalışmasında seçimlerin, insan ve toplum üzerindeki etkilerini ve seçim süreçlerini mekânsal bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle Karaman ilinin, ilçe ve köylerini baz alarak, bu bölgedeki seçim algılarını ve coğrafi faktörlerin oy kullanma süreçlerine olan etkilerini araştırmıştır. 2014'ten itibaren yapılan tüm seçimlerin oy oranları hesaplanmış, bu hesaplamalar haritalara aktarılmış, il, ilçe ve mahallelerdeki değişimler belirlenmiş ve bu değişimlerin sebepleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, coğrafi bölgenin, sosyo-kültürel yaşamın, eğitim ve gelişmişlik düzeyinin seçim sürecini doğrudan etkilediği, siyasi parti imajı ve aday imajının seçmen üzerinde önemli olduğu, yerel seçimlerle milletvekili genel seçimleri arasında oy farklılıkları yaşandığı tespit edilmiştir.

Taş (2018) “İstanbul'un seçim coğrafyası: 2002-2015 genel seçimlerinin mekânsal analizi” adlı çalışmasında 1950'lerden itibaren İstanbul'a gelen yoğun göçün, kentin mekânsal ve demografik yapısında yarattığı değişimleri ve bu değişimlerin seçimlere olan etkisini irdelemiştir. Göçler, kent altyapısının yetersiz kalmasına ve gecekondu bölgelerinin artmasına neden olmuştur. İstanbul'un son 52 yılda göçler yoluyla demografik yapısının önemli oranda değiştiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, göçmenlerin belli alanlarda toplandığı ve bu durumun seçim sonuçlarını etkileyen mikro evrenler oluşturduğu tespit edilmiştir. İlçe ve mahalle seviyesinde, göçmenlerin kökenlerine bağlı olarak seçim sonuçlarında önemli farklılıklar görülmüştür. Örneğin, HDP ve MHP'nin yüksek oy aldığı alanlar ve AKP ve CHP'nin yüksek oy aldığı mahalleler belirlenmiştir. Çalışma, göçün ve kentsel dönüşümün seçim sonuçları üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Yiğit (2018) “1980-2000 yılları arasında Türkiye’de gerçekleşen genel seçim sonuçları üzerine mekânsal bir analiz” adlı çalışmasında genel seçim sonuçlarına mekânsal farklılıkların etkisini ölçmeyi ve seçmen tercihlerinin iller arası komşuluk ilişkilerinden ne derece etkilendiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, iller arası

mekânsal bağımlılık derecelerinin ölçülmesi için ağırlıklandırma ve komşuluk matrisi hesaplamaları gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, Moran'ın I ve Geary'nin C test istatistikleri kullanılarak hem küresel hem de yerel düzeyde bağımlılık seviyeleri saptanmıştır. Dört alt disiplin olan seçim sonuçları, ekonomik coğrafya, siyasi coğrafya ve mekânsal analiz ele alınmıştır. Araştırma sonuçları, seçmen tercihlerinin mekânsal farklılıklar ve komşuluk ilişkileri ile belirli bir ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Ek (2022) “Erzurum ili seçim coğrafyası: (2015-2018 Milletvekili Genel Seçimleri)” adlı çalışmada Erzurum'un seçim coğrafyasını mahalle ölçeğinde incelemiştir. Erzurum'daki seçmenlerin davranışları, sosyolojik, sosyo-psikolojik ve rasyonel yaklaşımlar kullanılarak belirlenmiştir. Tezin odaklandığı genel seçimler, 7 Haziran 2015, 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 tarihlerinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleri'dir. 20 ilçe ve 1188 mahallede 55 değişken, idari birimler, ekonomik seviye, nüfus, eğitim, yaş ve kimlik verilerini içerir. K-kümeleme Analizi, ekonomik ve demografik verilere uygulanarak mahalleler sınıflandırılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), sınıflandırılan mahallelere uygulanmıştır. AK Parti ve HDP'nin seçim sonuçları, Lokal Moran's Analizi (LISA) ile analiz edilmiştir. Erzurum'un özgün yapısı, seçimlerde belirli kırılmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kırılmalar, Türk-Kürt, Eğitimli-Eğitimsiz, Zengin-Fakir ve Sünni-Alevi ekseninde olmuştur. Bu kırılmalar sonucunda, Erzurum halkının büyük çoğunluğunun sosyo-psikolojik faktörlere dayanarak oy verdiği belirlenmiştir. Erzurum'da, kırsal mahallelerden kentsel mahallelere doğru gidildikçe sol partilerin oylarının arttığı tespit edilmiştir.

Işık (2017) “Antalya merkez ilçeleri seçim coğrafyası (1980-2015)” adlı çalışmada Antalya merkez ilçelerinin seçim coğrafyasını 1980-2015 yılları arasındaki genel ve yerel seçimler ışığında incelemektedir. Seçmen katılım oranları ve geçerli oy sayısı üzerinde durulmuştur ve bu sonuçlar Türkiye genelindeki sonuçlarla karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda, bu dönem boyunca ilçede gerçekleşen siyasi değişimler ve nedenleri üzerinde yoğunlaşmıştır. İlçelerin sosyo-kültürel yapısının seçimlere olan etkisi fark edilmiştir. Genel seçimlere katılım oranları zaman zaman Türkiye ortalamasını aşmış, ancak yerel seçimlerde bu oranlar genellikle ortalamayı aşmamıştır. Antalya merkez ilçelerinde seçmen tercihlerinin dönemsel değişimler

gösterdiği, özellikle milliyetçi ve muhafazakar seçmen kitlesinin oy yoğunluklarında farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Yerel seçimlerde ise siyasi kanat değişimleri daha az olmuştur ve genellikle merkez sağın etkisi belirgin olmuştur.

Gençkaya ve Bakırcı (2022b) “Türkiye’de seçim coğrafyası: 24 Haziran 2018 seçimleri üzerine ilçe temelli bir analiz” adlı çalışmalarında 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimlerinin sonuçlarını ilçe bazında inceleyerek, oy verme örüntülerinin coğrafi dağılımını anlamayı hedeflemektedir. K-ortalamlar tekniği kullanılarak yapılan kümeleme analizi, güçlü bir oy verme örüntüsünün varlığını göstermektedir ve bu örüntünün daha önce il temelli yapılan çalışmalarla benzer olduğunu belirtmektedir. Makale, üçlü kümelemenin Türkiye'deki seçim coğrafyasını açıklamakta güçlü olduğunu vurgulamaktadır. Makalenin özgünlüğü, il düzeyindeki seçim coğrafyası çalışmalarında ele alınmayan ve ilçe düzeyindeki oy verme örüntülerini incelemesidir. Ayrıca, altılı kümelemenin de ilçe temelli seçim coğrafyasında anlamlı sonuçlar ortaya koyduğunu iddia etmektedir.

Araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde Özilmen (2019), Bakırcı (2022), Yiğit (2018) ve Aydoğan Ünal (2020), seçim coğrafyası ve seçmen davranışları üzerine detaylı çalışmalar yapmışlar. Genel olarak, bu çalışmaların hepsi seçimlerin mekansal ve sosyo-ekonomik analizini yapmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmalarda, seçim sonuçlarının coğrafi ve sosyo-ekonomik faktörlere göre değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Yiğit (2018), Aydoğan Ünal (2020) ve Bakırcı (2022) Türkiye'deki seçimler üzerinde yoğunlaşmışken, Özilmen (2019) ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki seçimleri incelemiştir. Yiğit (2018) ve Aydoğan Ünal (2020), kümeleme analizini ve komşuluk ilişkilerini dikkate alarak seçim sonuçlarını analiz etmişlerdir. Aydoğan Ünal (2020) ve Bakırcı (2022), sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ve seçim sonuçları arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Özilmen (2019)'in çalışması, seçimlerin basına yansımalarını da dikkate alarak daha geniş bir perspektif sunmaktadır. Bakırcı (2022), k-ortalamlar tekniklerini kullanarak ilçe bazında belirgin bir oy verme modelini ortaya koymuştur. Aydoğan Ünal (2020) ise iki aşamalı bir kümeleme analizi kullanarak seçmen tercihlerinin

oluşturduğu optimal küme sayısını belirlemiştir. Yiğit (2018)'in çalışması, mekansal farklılıkların ve komşuluk ilişkilerinin seçmen tercihleri üzerindeki etkisini belirlemiştir.

Araştırmaların tamamı, seçim sonuçlarının, seçmen davranışlarının ve bu faktörlerin mekansal ve sosyo-ekonomik bağlamdaki etkileşimlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmalar, seçim coğrafyası üzerine bilgi birikimini genişleterek seçim analizlerine yeni boyutlar getirmektedirler. Ancak, her bir çalışma farklı yöntem ve perspektifler kullanarak konuya farklı bir yaklaşım sunmaktadır.

2.6.2. Yurt dışında yapılan çalışmalar

Craumer ve Clem (1999) “Ukraine's emerging electoral geography: A regional analysis of the 1998 parliamentary elections” adlı çalışmalarında Mart 1998'de Ukrayna parlamentosuna yapılan seçimlerin sonuçlarını incelemiştir. Araştırmacılar, seçmen katılımı ve belirli siyasi partilere olan tercih gibi oylama davranışının iki önemli unsuru üzerinde dururlar ve bu unsurların Ukrayna'nın 27 idari bölgesindeki sosyoekonomik ve demografik değişkenlerle ilişkilerini tespit ederler. Ayrıca, bölgesel olarak dengesiz olan oy ağırlığı ve parti etkinliği değişkenlikleri (seçimdeki 30 partinin toplam oylara kıyasla sandalye kazanma yeteneği) de analize tabi tutulmaktadır.

West II (2005) “Regional cleavages in Turkish politics: An electoral geography of the 1999 and 2002 national elections” adlı çalışmada Türkiye'deki 1999 ve 2002 genel seçimlerinin bölgesel politik bağlılık açısından benzer kalıplar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Siyasi ayrışma teorileri ile seçim coğrafyası tekniklerini birleştirerek, bu kalıpların kültürel ve ekonomik bileşimini inceler. Ayrışma teorileri, incelenen bölünmeler ile bu bölünmelerin temsil ettiği iddia edilen nüfuslar arasında açıkça mekansal bir bağlantıya sahip olmamıştır. Türkiye örneğinde, her seçimin il sonuçlarının küme analizleri, ülkenin seçim coğrafyasında güçlü bir üçlü bölgesel ayrım gösterir. Farklı partilere olan destek seviyelerini her bölgedeki ilgili politik platformlarıyla karşılaştırıldığında, seçim coğrafyasını şekillendiren dört ana bölünme olduğu görülür: din, etnisite, bölgesel ekonomik refah ve önceki devlet ilişkisi. Bu

durum, hem laik hem de Türk milliyetçisi bir oryantasyona sahip olan ve Türkiye'nin küresel ekonomik sistem içindeki çekirdek-dışı durumuna bağlı olan baskıcı bir askeri aygıtın gözetimi tarafından kısmen açıklanmaktadır.

Clem ve Craumer (2005) "Shades of orange: The electoral geography of Ukraine's 2004 presidential elections" adlı çalışmalarında 2004 yılının sonlarında Ukrayna'nın hayati ve büyük ölçüde tartışmalı olan başkanlık seçimlerinin üç turunu betimler ve analiz eder. Oylamanın altında yatan demografik ve sosyo-ekonomik etmenleri (örneğin, yaş, gelir, kırsal/kentsel ikamet, dil/etnik köken) aydınlatmak amacıyla, yazarlar özellikle turlar arasındaki değişikliklere odaklanır ve ikinci turda (ilk tur) yaygın seçim sahtekarlığı iddialarına arka plan sağlar. Son olarak, farklı etmenlerin oylamadaki farklılıkları açıklamada en çok katkıda bulunanları ortaya koyan bivariate ve çok değişkenli regresyon analizlerinin sonuçlarını özetlerler.

Clem (2006) "Russia's electoral geography: A review" adlı çalışmasında 1989'daki SSCB Halk Temsilcileri Kongresi için yapılan seçimlerden 2004'teki başkanlık yarışına kadar olan süre zarfında ulusal seçimler temelinde konu hakkında var olan çalışmaları incelemektedir. Yazar, Rusya'nın politik topografyasına dair tartışmada önemli temalar ve yöntemler belirler ve ülkenin ortaya çıkan seçim haritasının ne ölçüde tanımlandığını değerlendirir. Seçim sonuçlarının mekansal kalıplarını yorumlamada ölçeğin önemini, bölgeler arası oylamanın sosyal ve ekonomik ilişkileriyle birlikte vurgulamaktadır.

Morrill vd. (2007) "Anomalies in red and blue: Exceptionalism in American electoral geography" adlı çalışmalarında Amerika'da siyasi bölünmeyi ifade eden "Kırmızı ve Mavi Amerika" kavramının geçerliliğini ve tutarlılığını 2000 ve 2004 başkanlık seçimlerine dayanarak değerlendirmektedir. Genel kabul gören düşünce, büyük kentlerdeki "Mavi" ve kırsal "Kırmızı" alanlar ile gelenekçi "Kırmızı" ve modern "Mavi" alanlar arasında bir bölünme olduğudur. Ancak, bu çalışma özellikle anomali teşkil eden sonuçları inceler: Başkan Bush'un kazandığı "metropol" veya "modern" alanlar ve Demokratların kazandığı "kırsal" ve "geleneksel" alanlar. Anomali gösteren ilçeler için bir tipoloji geliştirir ve karakteristik özelliklerini basit bir analizle ortaya koyar. 2000 ve 2004 seçim sonuçları karşılaştırılarak partileri değiştiren veya daha fazla veya daha az taraflı hale gelen anomali bölgeler belirlenir.

2000 ile 2004 arasındaki eğilimler, metropol ve kırsal boyutun zayıflamasını ancak kültürel boyutun derinleşmesini göstermektedir.

Clem ve Craumer (2008) “Orange, blue and white, and b onde: the electoral geography of Ukraine's 2006 and 2007 Radaelections” adlı çalışmalarında 2006 ve 2007'deki Ukrayna seçim sonuçlarını incelemişlerdir. Ana amaçları, Ukrayna genelinde seçmen tercihlerinde ve katılımında mekansal farklılıkları belirlemek ve bu farklılıkların tarihi geçmiş ile Ukrayna bölgelerindeki sosyal ve ekonomik koşullarla olan ilişkilerini tespit etmektir. Coğrafi konum ve seçim sonuçları arasındaki genel ilişkiler, zamanla bölgeler arasında seçmen katılımındaki ve parti tercihindeki değişimlerin incelenmesine uygulandığında, 2010'daki Ukrayna'nın bir sonraki cumhurbaşkanlığı seçiminde ortaya çıkabilecek oylama modelleri hakkında içgörüler sağlamaktadır.

Rykiel (2011) “Polish electoral geography and its methods” adlı çalışmasında seçim coğrafyasının sosyal bilimlerdeki farklı anlayışlarını ve Polonya seçim coğrafyasının ana alanlarını ve mekansal ölçeklerini ele almaktadır. Çok boyutlu istatistiklerin ana metotları ve oy verme davranışı teorilerine dayalı, istatistiksel modellere uygun değişken seçiminin önemi vurgulanmaktadır. Kanonik analizin uygulanması, seçim coğrafyasındaki istatistiksel yaklaşıma metodolojik bir dönüşüm getirmiştir. Bu analiz, seçim sonuçlarının sosyo-ekonomik özelliklerle ilişkisini ve tarihi mirasın günümüz oy verme davranışındaki rolünü niceliklendirme olanağı sağlamıştır. Polonya'nın siyasi alanının, sağa eğilimli güneydoğu yarı ve sola eğilimli kuzeybatı yarı arasında polarize olduğu gösterilmiştir.

Schurr (2013) “Towards an emotional electoral geography: The performativity of emotions in electoral campaigning in Ecuador” adlı çalışmasında feminist jeopolitika ve duygusal coğrafya üzerine inşa ederek, seçim çalışmalarının 'yer' aldığı zaman-mekan bağlamıyla iç içe, somutlaşmış ve yerleşik olarak anlaşıldığı bir duygusal seçim coğrafyasını savunmaktadır. Duyguların, belirli yerlere, tarihlere ve (kollektif) bedenlere bağlanmasını kolaylaştıran performans temelli bir anlayışın, duyguların hem beden hem de konuşma eylemleri aracılığıyla ifade edildiği düşünülmesine yardımcı olduğunu öne sürmektedir. Makale, Ekvador'daki bir Amazon kasabasında yerel bir seçim kampanyasının görsel etnografik saha

alışmasına dayanmaktadır. Gözlemlenen kadın ve yerli yerel politikacıların duygusal performansları, son on yıllar boyunca Ekvador siyasetini domine eden çoğunlukla mestizo erkekler olan ulusal popülistlerin duygusal performanslarıyla karşılaştırılmaktadır. Araştırma, rabia (fke) ve amor (aşk) etrafında dönen benzer duygusal kalıpları belirlemektedir. Ancak, karşılaştırma, farklı adayların duygusal performanslarının, el pueblo'nun cinsiyetlendirilmiş, ırklaştırılmış ve sınıflandırılmış sınırlarını belirli zamanlarda ve yerlerde farklı şekillerde performansla ürettiğini göstermektedir. Ampirik vaka çalışması, seçim coğrafyalarının, ağdaş popülist politikanın duygusal boyutunu anlamak için seçim alanlarının duygusal boyutuna daha fazla dikkat etmesi gerektiğini iddiasını göstermektedir.

Zarycki (2015) “The electoral geography of Poland: Between stable spatial structures and their changing interpretations” adlı çalışmasını 19. yüzyılda Polonya'nın bölünmesi sırasında oluşturulan mirasın çeşitli yorumlarını ve olası yeniden üretimini tartışma amacıyla hazırlamıştır. Bu amaç, Polonya'nın seçim coğrafyasının desenlerinin analiziyle gerçekleştirilmiştir. 2005-2007 dönemindeki Polonya politikasındaki değişikliklerin, hem seçim coğrafyasının yapılarını hem de onun yorumlanma biçimlerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Bu değişiklikler, Polonya'nın Doğu-Batı farklılaşmasının rolünü vurgular. Rus yönetiminin olumsuz mirasına dayanan oryantalistik yorumlar, Polonya alanının temel Doğu-Batı bölünmesi hakkında daha ayrıntılı bir görüşle karşılaştırılır. Önerilen model, Pierre Bourdieu'nun farklı türlerdeki sermaye teorisini uygular; Doğu Polonya'nın Avusturya ve Rus yönetiminden gelen mirası daha kültürel sermaye odaklı, Batı Polonya'nın ise Prusya yönetiminden gelen mirası daha ekonomik sermaye odaklı olarak sunar. Makale, bu şekilde mekansal analizin yeni bir modelini önermektedir.

Shin (2015) “Electoral geography in the twenty-first century” adlı çalışmasında coğrafyanın seçimleri anlamada ve demokrasiyi şekillendirmedeki rolünü incelemekte ve yakın çalışmaları seçim coğrafyasının  analitik geleneği içinde konumlandırmaktadır. İlk olarak, destek coğrafyası veya seçim sonuçlarının haritalandırılması aracılığıyla seçimler ve oy verme davranışları hakkında elde edilebilecek bilgiler tartışılmakta ve gözden geçirilmektedir. Ardından, mahalle etkileri gibi oy verme üzerindeki coğrafi etkiler ve kompozisyon ve bağlam

yaklaşımları arasındaki tartışma ele alınmaktadır. Üçüncü olarak, seçim sistemi ve demokrasi üzerindeki etkileri, seçim eğiliminden yanlış orantıya kadar, sunulmaktadır. Çalışma, seçim coğrafyasını genişletme fırsatları ve son trendler üzerine bir tartışmayla sona ermektedir.

Šimon (2015) “Measuring phantom borders: the case of Czech/Czechoslovakian electoral geography” adlı çalışmasında eski ara savaş dönemi Çekoslovakya'dan Çek/Alman etnik sınırına ve seçilmiş post-1989 seçimlerindeki seçmen davranışında bu sınırın kalıcılığına (veya geçiciliğine) odaklanmaktadır. Makalenin analitik bölümünde, bölgelerdeki nüfuslarla seçim sonuçları arasındaki bağlantılar, hayalet sınırları 'çıkarmak' amacıyla tartışılmaktadır. Analiz, hayalet sınırların konseptini incelemek için hem tarihi mekansal birimler üzerine güncel CBS verilerine hem de tarihi seçim verilerine dayanmaktadır. Odak noktası, seçim verilerinde gözlemlenebilen ve mevcut sosyo-ekonomik veri veya yapılarla belirlenemeyen, böylece bölgesel kurumların seçim davranışında yansıttığı kurumsal hayalet sınırlardır. Sonuç olarak, makale, seçim haritalarında hayalet sınırların sınırlandırılması ve görselleştirilmesiyle ilgili bazı metodolojik sorunlara dikkat çekmektedir.

De Miguel (2017) “The role of electoral geography in the territorialization of party systems” adlı çalışmasında bir ülkenin sosyal yapısının, yerleşmiş parti sistemlerinin gelişimini ne zaman teşvik ettiğini incelemiştir. Seçim coğrafyasının -sosyal çeşitliliğin coğrafyası ve seçim kurallarının etkileşimi olarak tanımlanan- bu soruyu yanıtlamada kilit rol oynadığını savunur. İki iddia sunar: İlk olarak, coğrafi olarak yoğunlaşmış çeşitliliğin parti sistemi yerleşmesi üzerindeki etkisi, seçim kurallarının orantılılığına bağlıdır. İkinci olarak, coğrafi ayrımların türleri (etnik ,ekonomik) ve bunların çakışıp çakışmadığı da parti sistemi yerleşme olasılığını etkiler (seçim sistemi koşuluyla). Bu iddialar, dil, ırk, din ve gelir gibi farklı türlerde coğrafi olarak yoğunlaşmış çeşitliliklerin karşılaştırmalı uluslararası ölçümlerini de içeren 60 ülkede 382 seçimde parti sistemi yerleşmesini ölçen orijinal bir veri setiyle test edilmiştir. Ana sonuç, orantılı seçim sistemlerinin ve çapraz kesen ayrımların, bölgesel etnik ayrımların yerleşmiş parti sistemlerine dönüştürülmesi üzerinde güçlü bir kısıtlama oluşturabileceğidir.

Furlong (2019) "The changing electoral geography of England and Wales: Varieties of "left-behindedness"" adlı çalışmasında 1979-2017 yılları arasında İngiltere ve Galler'deki genel seçimlerde "geri kalmışlık" tanımlarını test etmek için nüfus sayımı verileri ve seçim sonuçlarını birleştirmektedir. Kesin sonuçlar, Konservatiflerin esas olarak yaşlı, beyaz, işçi sınıfı seçmen bölgelerinde İşçi Partisi'nin desteğini aldığını göstermektedir. Ancak, İşçi Partisi, güvencesiz istihdamın yüksek olduğu dezavantajlı bölgelerde dominant kalmakta ve yoksulluk, İşçi Partisi'nin desteği için en önemli pozitif gösterge olmaya devam etmektedir. Bu nedenle, "geri kalmış" bölgelerin İşçi Partisi'nden Konservatiflere doğru kaydığına dair iddiaların erken olduğu söylenebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde çalışmaların ortak temalarının, yerel ve geniş çaplı seçimlerin analizini ve seçmen tercihleri ile demografik ve sosyoekonomik faktörler arasındaki ilişkileri incelemek olduğu görülmektedir.

Craumer and Clem (1999, 2005, 2008) ve Rykiel (2011) çalışmaları ise Ukrayna ve Polonya'daki seçimlerin analizini içermektedir. Bu çalışmalar, sosyoekonomik ve demografik faktörler ile seçmen tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Ukrayna üzerine yapılan analizler, seçim sonuçlarının demografik ve sosyoekonomik faktörlere nasıl bağlı olduğunu ve bu faktörlerin zaman içinde nasıl değiştiğini inceleme eğilimindedir. Rykiel'in çalışması ise, seçim coğrafyası ve oy verme davranışları arasındaki ilişkilerin istatistiksel analizine odaklanmıştır. Craumer ve Clem'in çalışmaları özellikle Ukrayna üzerine odaklanırken, Rykiel, Polonya'daki seçim coğrafyasını incelemektedir.

Morrill et al. (2007) ve De Miguel (2017) çalışmaları arasında siyasi coğrafyanın analizine odaklanma gibi bir benzerlik görülmektedir. Morrill et al., Amerikan seçimlerini inceleyerek bölgesel anormalliklerin saptanması ve bunların belirlenmesi üzerine yoğunlaşırken, De Miguel, coğrafi çeşitliliğin ve seçim kurallarının etkileşiminin parti sistemi yerelleşmesi üzerindeki rolünü incelemiştir. Morrill et al., anormalliklerin ve sapmaların analizine odaklanırken, De Miguel genel bir parti sistemi teorisi öne sürmekte ve bu teoriyi bir dizi ülkede test etmektedir.

Son olarak, hepsi yerel ve geniş çaplı seçimlerin analizi ve seçmen tercihleri ile demografik ve sosyoekonomik faktörler arasındaki ilişkileri içerse de, her bir çalışma kendi benzersiz yaklaşım ve yöntemlerini uygular. Bu da coğrafi seçimlerin analizinde ne kadar geniş bir yelpaze olduğunu göstermektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ve uygulama süreci hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, Iğdır'ın seçim sonuçlarını mekânsal analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, betimsel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş olup, doğal bağlamda meydana gelen olayları ve durumları gözlemleyerek, analiz ederek ve yorumlayarak bu olayların ve durumların özelliklerini ve ilişkilerini anlamayı hedeflemektedir (Creswell, 2014). Coğrafya alanında, arazi kullanımı, iklim, topoğrafya ve diğer coğrafi özelliklerin incelenmesine bu yöntem önemli bir katkı sağlamaktadır (Goodchild vd., 2005). Iğdır ilinin seçim süreçleri, ilgili coğrafi faktörlerle birlikte ele alınarak, mekânsal farklılıklar ve desenlerin belirlenmiştir. Bu çalışmanın, ilgili alanda yeni perspektifler sunması ve gelecekteki benzer araştırmalara temel oluşturması beklenmektedir.

3.2. Veri Toplama

Araştırmada Iğdır'ın il olduğu 1992 yılından itibaren incelenen seçim sonuçlarına ilişkin veriler YSK ve TÜİK'ten temin edilmiştir. 2018 ve öncesi seçimlere ilişkin veriler TÜİK web sayfasından alınmıştır. Bu veriler Iğdır ili genelinde ve ilçeler bazında şehir ve kırsal ayrımı da yaparak Toplam seçmen sayısı, toplam sandık sayısı, oy kullanan seçmen sayısı, geçerli oyların sayısını ve siyasi partilerin aldıkları oylara ilişkin bilgiler barındırmaktadır. 2023 seçim sonuçlarına ilişkin veriler ise YSK web sayfasından temin edilmiştir. Bu veriler TÜİK'in sağladığı şehir ve kırsal ayrımını yapmazken sandık bazlı veriler olduğu için siyasi partiler mahalle ve köylerde aldıkları oyların daha detaylı bir analizini sağlamaktadır.

Araştırmada verilerin mekânsal analizini yapabilmek için gerekli olan Iğdır ili için İl, İlçe ve mahalle sınırları kullanılmıştır. İl ve İlçe sınırlarına ilişkin veriler HGM'den temin edilmiştir. Ancak Mahalle sınırlarına ilişkin güncel veri

bulunamamıştır. Mahalle sınırları ArcMap programı aracılığıyla Google Maps verileri referans olarak kullanılmak suretiyle araştırmacı tarafından çizilmiştir.

3.3. Veriler Hazırlanması

Seçim sonuçlarına ilişkin TUIK'ten 2011 ve sonrası yıllara ait alınan veriler excel formatında temin edilmiş satır ve sütunlarda gerekli düzenlemeler yapılarak kullanılabilmiştir. Ancak 2011 öncesi seçimlere ait veriler pdf formatında temin edilebilmiş ve araştırmacı tarafından excel ortamına aktarılmıştır.

Seçim sonuçlarına ilişkin YSK'dan temin edilen 2023 seçim sonuçlarına ilişkin veriler sandık bazlı verilerdir. Her ilçe için sandık bazlı veriler öncelikle excel formatında temin edilmiştir. Daha sonra araştırmacı tarafından sandıkların bulunduğu mahalle veya köyler esas alınarak gerekli hesaplamalar yapılmıştır. Mahalle ve köy için hazırlanan verilerin ArcMap ortamına aktarılabilmesi için gerekli dönüştürme işlemi yapılarak kullanıma hazır hale getirmiştir.

ArcMap için temin edilmiş olan il ve ilçe sınırların uyumu kontrol edilerek gerekli projeksiyon dönüşümü yapılmıştır. Bütün katmanlarda "ETRS 1989" projeksiyonu kullanılmıştır. Mahalle sınırları öncelikle ekran sayısallaştırması yöntemi kullanılarak altlık harita kullanılarak sayısallaştırılmıştır. Daha sonra seçim sonuçlarında kullanılan mahalle ve köy adlarıyla sayısallaştırılan haritada kullanılan mahalle ve köy adlarının uyumu kontrol edilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak kullanıma hazır hale getirilmiştir.

3.4. Veri Analizi

Seçim sonuçlarının il ve ilçe bazlı değerlendirmelerinde frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Frekans analizi ve yüzde analizi, istatistiksel analizin temel bileşenleridir ve genellikle bir veri setindeki değişkenlerin dağılımını anlamak için kullanılır (Moore, 2009).

Bir frekans analizi, belirli bir veri setinde her kategori veya değerin kaç kez görüldüğünü sayar (Gravetter vd., 2020). Bu çalışmada seçim sonuçlarına ilişkin siyasi partilerin aldıkları oy sayıları, seçmen veya sandık sayıları gibi konularda frekans analizi kullanılmıştır.

Yüzde analizi, genellikle frekans analizi ile birlikte kullanılır. Bu, belirli bir kategori veya değerin toplam yanıtların yüzde kaçını oluşturduğunu gösterir (Pallant, 2020). Bu araştırmada siyasi partilerin oy artışları yorumlanırken yüzde analizi kullanılmıştır.

2023 seçimlerinde Iğdır'da en yüksek oy sayısına ulaşan 5 siyasi partinin aldıkları oy oranlarının mekânsal dağılımını belirlemek için Lokal Moran's I (Local Spatial Autocorrelation, LISA) analizi yapılmıştır. Lokal Moran's I, yaygın olarak LISA (Local Indicators of Spatial Association) olarak da bilinen, bir veri setinde belirli bir mekânsal konumun çevresindeki diğer konumlarla ne kadar benzer veya farklı olduğunu belirlemek için kullanılan bir ölçüttür. Bu ölçüt, belirli bir konumda mekânsal korelasyonu, yani belirli bir konumdaki verinin çevresindeki verilere benzerliğini ölçmektedir. Bir konumdaki verinin çevresindeki diğer verilerle olan ilişkisini ölçmek için LISA ölçütü kullanılır. Buna göre, bir konumdaki veri, çevresindeki diğer verilerle pozitif bir korelasyon (benzer değerler) veya negatif bir korelasyon (farklı değerler) gösterebilir. Pozitif bir korelasyon, bir konumdaki yüksek veya düşük değerlerin çevresindeki diğer konumlarda da yüksek veya düşük değerlerin olması anlamına gelir. Buna karşılık, negatif bir korelasyon, bir konumdaki yüksek değerlerin çevresindeki diğer konumlarda düşük değerlerin (veya tersi) olması anlamına gelir (Anselin, 1995).

LISA ölçütü, mekânsal veri analizinde sıcak noktaları, soğuk noktaları ve diğer mekânsal desenleri belirlemek için önemli bir araçtır. Örneğin, bir şehirde suç oranları, gelir seviyeleri veya hastalık prevalansı gibi belirli değişkenlerin mekânsal dağılımını analiz ederken kullanılabilir (Anselin, 2005).

Bir Lokal Moran's I analizinde p-değerleri de çok önemlidir. p-değeri, belirli bir konumdaki korelasyonun tesadüfi olup olmadığını belirlemeye yardımcı olur. Genellikle, p-değeri 0.05'ten küçükse, korelasyonun anlamlı olduğu kabul edilir, bu da belirli bir konumdaki değerlerin çevresindeki diğer konumlardaki değerlerle tesadüfen oluşmadığı anlamına gelir (Anselin, 1995).

Bir LISA analizi sonucunda elde edilen dört temel kategori vardır: yüksek-yüksek, düşük-düşük, yüksek-düşük ve düşük-yüksek. Yüksek-yüksek ve düşük-

düşük, pozitif mekânsal korelasyonu temsil eder. Yüksek-yüksek, bir konumdaki yüksek değerlerin çevresindeki diğer konumların da yüksek değerlere sahip olduğu durumlara karşılık gelir. Benzer şekilde, düşük-düşük, bir konumdaki düşük değerlerin çevresindeki diğer konumların da düşük değerlere sahip olduğu durumları temsil eder. Diğer taraftan, yüksek-düşük ve düşük-yüksek, negatif mekânsal korelasyonu temsil eder. Yüksek-düşük, bir konumdaki yüksek değerlerin çevresindeki diğer konumların düşük değerlere sahip olduğu durumlara işaret eder. Düşük-yüksek ise, bir konumdaki düşük değerlerin çevresindeki diğer konumların yüksek değerlere sahip olduğu durumları temsil eder (Getis & Ord, 1992).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Iğdır'da Kayıtlı Seçmenlerin İlçelere Göre Dağılımı

Araştırmanın 1. alt problemi kapsamında Iğdır'daki kayıtlı seçmenlerin analizi yapılmıştır. Iğdır ilinde Yüksek Seçim Kurulu (YSK)'na göre oy kullanabilecek kayıtlı seçmenler tablo 4 de verilmiştir.

Tablo 4. Iğdır İlinde Kayıtlı seçmenlerin İlçelere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe / seçim yılı	Iğdır	Merkez	Aralık	Karakoyunlu	Tuzluca
1995	65568	38257	8785	7351	11175
1999	78998	47900	10295	8470	12512
2002	87307	53835	11336	8772	13364
2007	89703	55736	11504	8982	13481
2011	108494	72436	12471	8706	14881
2015 Haziran	115783	79533	12765	8698	14787
2015 Kasım	115416	79587	12511	8695	14623
2018	119655	83206	12697	8995	14757
2023	133.968	95186	14074	8965	15743

Tablo 4 incelendiğinde, 1995-2023 yılları arasında Iğdır il geneli ve ilçelerindeki seçmen sayısında önemli değişimler olduğu görülmektedir. Bu değişimler hem nicel hem de nitel açıdan analiz edildiğinde, bölgenin demografik ve politik dinamiklerinde belirgin bir gelişme olduğunu göstermektedir.

1995'ten 2023'e kadar olan süreçte Iğdır il genelinde kayıtlı seçmen sayısı %104'lük bir artış göstererek 65,568'den 133,968'e yükselmiştir. Bu büyük artış, nüfus artışı, göç hareketleri ve seçme yaşına gelen genç nüfusun etkisiyle şekillenmiştir.

Merkez ilçede ise seçmen sayısı 1995 yılında 38,257 iken, 2023 yılında 95,186'ya ulaşmıştır. Bu da %148'lik bir artışa denk gelmektedir. Merkez ilçede seçmen sayısındaki bu hızlı artış, bölgenin demografik ve sosyo-ekonomik yapısında da ciddi değişimlere işaret etmektedir. Bu, özellikle şehirleşme ve kırsal alandan kente göç hareketleri ile paralel bir durum olarak görülebilir.

Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca ilçeleri incelendiğinde ise, bu ilçelerdeki seçmen sayısında genel trende paralel bir artış olduğu görülmektedir. Aralık ilçesinde

1995 yılında 8,785 olan seçmen sayısı, 2023'te 14,074'e yükselmiş ve %60'lık bir artış göstermiştir. Karakoyunlu'da seçmen sayısı %22 artarak 7,351'den 8,965'e, Tuzluca'da ise %41'lik bir artışla 11,175'ten 15,743'e çıkmıştır.

Bu ilçelerdeki artış oranları, Merkez ilçesinin artış oranı ile karşılaştırıldığında daha düşük olsa da, bu durum bu ilçelerdeki demografik ve politik dinamiklerin daha istikrarlı bir şekilde ilerlediğini göstermektedir. Kırsal alanda seçmen sayısındaki artış, özellikle genç nüfusun seçme yaşına gelmesi ve seçmen sayısının artması şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Iğdır'da Sandık Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı

Araştırmanın 2. alt problemi kapsamında Iğdır'daki sandıkların dağılımının analizi yapılmıştır. Iğdır ilinde YSK tarafından belirlenen sandıkların dağılımı tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Iğdır İlinde Sandık Sayılarının İlçelere göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe / seçim yılı	Iğdır	Merkez	Arahk	Karakoyunlu	Tuzluca
1995	324	155	41	31	97
1999	488	265	60	45	118
2002	426	220	60	38	108
2007	385	201	47	33	104
2011	482	279	53	38	112
2015 Haziran	434	248	48	32	106
2015 Kasım	436	249	48	32	107
2018	408	245	48	33	82
2023	474	285	50	32	107

Tablo 5 incelendiğinde, Iğdır il genelinde ve ilçelerinde 1995-2023 seçimleri arasında sandık sayısındaki değişikliklerin görüldüğü tespit edilmektedir. Bu durum, demografik değişimler, seçim mevzuatındaki değişiklikler ve politikaların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Iğdır il genelinde 1995 yılında 324 olan sandık sayısı, 2023 yılında 474'e yükselmiştir. Bu durum, seçmen sayısındaki genel artışın bir sonucu olarak değerlendirilmektedir ve seçim süreçlerinin yönetiminde daha fazla kaynağa ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu durumun ayrıca seçimlerin düzenlenmesi ve

yönetilmesi konusunda seçim kurullarına daha fazla sorumluluk yüklediği anlaşılmaktadır.

Merkez ilçede 1995 yılında 155 olan sandık sayısı, 2023 yılında 285'e çıkmıştır. Bu durum, %83.9'luk bir artışa işaret etmektedir. Bu artış, Merkez ilçenin nüfus yoğunluğundaki artış ve şehirleşmenin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu, seçim süreçlerinin yönetilmesi ve düzenlenmesi açısından ilçe seçim kurullarına daha fazla sorumluluk yüklemektedir.

Aralık ilçesinde sandık sayısı 1995'te 41'den 2023'te 50'ye çıkmıştır, bu da %22'lik bir artışı ifade etmektedir. Karakoyunlu ilçesinde sandık sayısı, 1995'teki 31'den 2023'teki 32'ye çıkmıştır, bu da %3.2'lik bir artışı göstermektedir. Tuzluca ilçesinde sandık sayısı, 1995'teki 97'den 2023'teki 107'ye çıkmıştır, bu da %10.3'lük bir artışı temsil etmektedir.

Bu ilçelerdeki artış oranları, Merkez ilçeye kıyasla daha düşük olmasına rağmen, genel olarak seçmen sayısındaki artışa paralel bir trendi göstermektedir. Ancak, il geneli ve Merkez ilçe ile karşılaştırıldığında, bu ilçelerdeki sandık sayısındaki artışın daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, bu ilçelerdeki seçmen sayısının daha düşük bir hızla arttığını göstermektedir.

Bunun yanı sıra, bu veriler seçmen sayısındaki artışın yanı sıra seçim süreçlerinin yönetilmesi ve seçmenlerin oy kullanma kolaylığı açısından da önemli olduğunu göstermektedir. Seçimlerin yönetilmesi ve düzenlenmesi, demokratik sürecin önemli bir parçasıdır ve sandık sayısındaki bu artış, bu sürecin daha da geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.3. Iğdır'da Seçmenlerin Seçimlere Katılım Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı

Araştırmanın 3. alt problemi kapsamında Iğdır'daki seçim dönemlerinde seçmenlerin seçimlere katılım oranlarının analizi yapılmıştır. Iğdır ilinde 1995-2018 yılları arasında gerçekleştirilen seçimlerde seçmenlerin seçime katılım oranlarının dağılımı tablo 6 da verilmiştir.

Tablo 6. Iğdır İlinde Seçmenlerin Seçimlere Katılım Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe / seçim yılı	Iğdır	Merkez	Aralık	Karakoyunlu	Tuzluca
1995	78,88	79,39	77,31	79,79	77,74
1999	81,86	79,02	86,48	85,41	85,35
2002	73,35	71,78	77,57	76,69	73,89
2007	72,72	72,37	72,16	70,72	75,97
2011	75,84	76,58	74,21	74,10	74,61
2015 Haziran	83,20	83,84	81,39	85,43	80,00
2015 Kasım	82,08	82,99	80,05	83,39	78,03
2018	77,97	78,95	74,30	76,09	76,74

Tablo incelendiğinde, Iğdır ve bağlı ilçelerde 1995-2018 yılları arasında seçime katılım oranlarında çeşitli değişimlerin olduğu görülmektedir. Genel bir değerlendirmeye, seçime katılım oranlarının genellikle yüksek olduğu söylenebilir. Ancak belirli dönemlerde bu oranlarda dalgalanmaların meydana geldiği dikkate değerdir.

1995 yılında Iğdır geneli için seçime katılım oranı %78,88 iken, bu oran 2018 yılında %77,97'ye gerilemiştir. Bu süre zarfında seçime katılım oranında genel bir düşüş olduğu görülmekle birlikte, belirli yıllarda (1999, 2015 Haziran) katılım oranlarında önemli artışlar gözlenmiştir.

Iğdır'ın Merkez ilçesinde, 1995 yılında %79,39 olan seçime katılım oranı, 2018 yılında %78,95'e gerilemiştir. Bu süre zarfında, seçime katılım oranlarında önemli dalgalanmalar gözlemlenmiştir. Özellikle 2015 Haziran seçimlerinde katılım oranının %83,84'e çıktığı dikkate değerdir.

Aralık ilçesinde, 1995 yılında %77,31 olan seçime katılım oranı, 2018 yılında %74,30'a düşmüştür. Bu düşüş, bölgedeki demografik veya politik değişiklikleri yansıtır olabilir.

Karakoyunlu ilçesinde, 1995 yılında %79,79 olan seçime katılım oranı, 2018 yılında %76,09'a düşmüştür. Bu düşüş, belirli dönemlerde (2007 ve 2015 Kasım) seçime katılım oranlarında dalgalanmalar yaşanmasına rağmen genel bir eğilim olarak belirginleşmiştir.

Tuzluca ilçesinde ise, 1995 yılında %77,74 olan seçime katılım oranı, 2018 yılında %76,74'e gerilemiştir. Ancak 2015 Haziran seçimlerinde katılım oranının %80'e çıktığı gözlemlenmiştir.

Genel olarak, seçime katılım oranlarındaki değişimlerin birçok farklı etmene bağlı olduğu söylenebilir. Bunlar arasında politik iklim, seçim sürecinin organizasyonu, seçimin yapıldığı ay, seçmenlerin politikaya olan ilgisi ve güveni ve yerel demografik dinamikler bulunmaktadır.

4.4. Iğdır'da Kullanılan Oylarının Geçerli Olma Durumlarının İlçelere Göre Dağılımı

Araştırmanın 4. alt problemi kapsamında Iğdır'daki seçim dönemlerinde seçmenlerin kullandıkları oyların geçerli olma yüzdesinin analizi yapılmıştır. Iğdır ilinde 1995-2018 yılları arasında gerçekleştirilen seçimlerde seçmenlerin kullandıkları oyların geçerli olma yüzdesine ilişkin dağılım tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Iğdır İlinde Kullanılan Oyların Geçerlilik Oranının İlçelere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe / seçim yılı	Iğdır	Merkez	Aralık	Karakoyunlu	Tuzluca
1995	97,00	96,66	95,92	97,07	97,20
1999	94,75	94,93	95,23	93,16	93,82
2002	96,51	96,32	97,17	95,41	95,49
2007	98,51	98,73	98,47	98,54	98,31
2011	98,22	97,92	98,53	98,08	98,24
2015 Haziran	98,52	98,48	98,89	98,78	98,28
2015 Kasım	98,21	98,19	98,30	98,00	98,44
2018	97,66	97,77	97,41	98,35	96,81

Tablo incelendiğinde, Iğdır ve bağlı ilçelerde 1995-2018 yılları arasında kullandıkları oyların geçerli olma yüzdesinde belirgin bir istikrarın olduğu görülmektedir. Verilere bakıldığında, genel olarak yüksek oranlarda geçerli oy kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak yıllar içinde çeşitli dalgalanmaların olduğu da göz önüne alınmalıdır.

1995'te Iğdır genelinde geçerli oy oranı %97,00 iken, 2018'de bu oran %97,66'ya yükselmiştir. Bu süre zarfında, 2007'de %99,01 ile en yüksek geçerli oy oranının kaydedildiği görülmektedir.

Merkez ilçesinde, 1995 yılında %96,66 olan geçerli oy oranı, 2018'de %97,77'ye çıkmıştır. Belirgin bir artışın olduğu bu süre zarfında, 2007'de %98,73 ile en yüksek geçerli oy oranı kaydedilmiştir.

Aralık ilçesinde, 1995'te %95,92 olan geçerli oy oranı, 2018'de %97,41'e yükselmiştir. Bu artış sürecinde, 2015 Haziran seçimlerinde %98,89 ile en yüksek geçerli oy oranının olduğu dikkate değerdir.

Karakoyunlu ilçesinde, 1995'te %97,07 olan geçerli oy oranı, 2018'de %98,35'e çıkmıştır. Ancak 2007'de %98,54 ile en yüksek geçerli oy oranının kaydedildiği görülmektedir.

Tuzluca ilçesinde ise, 1995'te %97,20 olan geçerli oy oranı, 2018'de %96,81'e düşmüştür. Bu ilçede, 2015 Haziran seçimlerinde %98,28 ile en yüksek geçerli oy oranı kaydedilmiştir.

Geçerli oy oranlarındaki bu tür değişimler genellikle seçmenlerin oy kullanma sürecindeki bilgi ve becerileri, seçim sürecinin organizasyonu, ve seçmenlerin seçimlerin önemini anlama dereceleri ile ilişkili olabilir. Örneğin, yüksek geçerli oy oranları genellikle seçmenlerin oy kullanma sürecinde yeterli bilgiye sahip olduğunu ve seçimlerin demokratik sürecin önemli bir parçası olduğunu anladığını gösterir. Ayrıca, seçim organizasyonunun düzgün bir şekilde yürütülmesi ve seçmenlerin oylarını doğru bir şekilde kullanmaları için gerekli bilgilere sahip olmalarını sağlamak da geçerli oy oranlarını etkileyebilir.

4.5. Iğdır'da Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı

Araştırmanın 5. Alt problemi kapsamında Iğdır'daki seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı seçim dönemleri esas alınarak 8 alt başlıkta incelenmiştir.

4.5.1. 1995 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı

Iğdır'da 1995 yılında gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Iğdır İlinde 1995 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi / Parti	Iğdır	Merkez	Aralık	Karakoyunlu	Tuzluca
RP	4716	2386	1348	225	700
DYP	9922	4781	743	1006	3369
ANAP	2739	1652	496	405	163
DSP	7134	4941	654	916	605
CHP	3507	2371	454	410	260
HADEP	10863	7100	1109	825	1824
İP	104	66	10	10	18
MHP	7582	5104	958	1260	246
MİLLET PARTİSİ	177	94	32	14	36
YDH	228	117	44	26	40
YDP	162	84	30	15	33
YENİ PARTİ	85	42	19	11	13
BĞMZ	2948	622	618	570	1138

Tablo incelendiğinde, Iğdır ve bağlı ilçelerde 1995 yılında yapılan seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayılarına dair farklı bir resim çıkmaktadır. Partilerin seçim sonuçları, seçim bölgelerinin demografik yapısı, seçmenlerin politik eğilimleri ve o dönemdeki sosyo-ekonomik koşullar gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir.

İlk olarak, HADEP'in her ilçede önemli bir oy potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Özellikle Merkez ilçesinde en yüksek oyu aldığı gözlenmektedir. Bu durum, HADEP'in Iğdır ve çevresindeki demografik yapının ve politik tercihlerin önemli bir yansımasıdır.

DYP ise Iğdır genelinde ve özellikle Merkez ve Tuzluca ilçelerinde önemli bir oy almayı başarmıştır. Bu durum, DYP'nin bu dönemde ulusal düzeydeki popülaritesinin ve belki de bölgesel politikalarının bir yansıması olabilir.

MHP'nin oy sayılarına bakıldığında, özellikle Merkez ve Karakoyunlu ilçelerinde belirgin bir oy potansiyeli olduğu görülür. Bu durum, MHP'nin bu dönemde bu bölgelerdeki politik tercihleri etkileyebilme kapasitesini göstermektedir.

RP'nin ve DSP'nin de özellikle Merkez ilçesinde önemli bir oy potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, her iki partinin bu dönemde genel olarak politik etkisini ve bu ilçede seçmenler üzerindeki belirli etkilerini yansıtmaktadır.

ANAP ve CHP'nin oy sayılarına bakıldığında, her iki partinin de Iğdır genelinde ve ilçelerinde daha düşük oy potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, her iki parti de Merkez ilçesinde belirgin bir oy potansiyeline sahiptir.

İP, Millet Partisi, YDH, YDP, Yeni Parti ve BĞMZ partilerinin ise genellikle daha düşük oy oranlarına sahip olduğu gözlenmektedir. Bu durum, bu partilerin bölgedeki politik etkisinin sınırlı olduğunu veya belirli demografik gruplara veya politik tercihlere hitap ettiğini gösterebilir.

4.5.2. 1999 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı

Iğdır'da 1999 yılında gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Iğdır İlinde 1999 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe	Iğdır	Merkez	Aralık	Karakoyunlu	Tuzluca
DSP	2535	1205	357	351	607
MHP	10416	7497	781	1430	686
FP	7921	3164	2858	706	1178
ANAP	7382	4096	647	735	1889
DYP	4884	2031	457	1322	1071
BP	351	174	32	24	122
BBP	386	185	55	74	72
CHP	7603	4399	1150	746	1289
DP	204	95	18	23	71
DBP	88	44	7	15	22
DTP	377	109	83	46	139
DEPAR	84	47	4	7	27
EMEP	69	39	7	8	16
HADEP	18226	12484	1936	1171	2621
İP	109	61	9	20	18
LDP	107	46	14	13	31
MİLLET PARTİSİ	101	40	16	15	30
ÖDP	166	78	15	12	59

SİP	85	49	11	5	19
YDP	95	60	6	7	26
BĞMZ	80	29	15	9	26

Tablo incelendiğinde, HADEP'in, tüm ilçelerde en yüksek oy oranına sahip partisi olduğu görülmektedir. Özellikle Iğdır ve Merkez ilçelerinde seçmenlerin önemli bir kısmının oyunu kazanmıştır. Bu durum, bölgedeki demografik yapının ve politik tercihlerin HADEP'in lehine olduğunu gösterebilir.

MHP ve FP'nin de Iğdır genelinde ve ilçelerde önemli bir oy potansiyeline sahip olduğu gözlenmektedir. MHP'nin özellikle Merkez ve Karakoyunlu ilçelerinde, FP'nin ise Aralık ilçesinde önemli bir oy kitlesine sahip olduğu görülmektedir. ANAP, DSP ve DYP'nin de bölgede belirgin bir oy potansiyeline sahip olduğu görülürken, özellikle DSP'nin ve CHP'nin Iğdır ve Merkez ilçelerinde, ANAP'ın ise Iğdır ve Tuzluca ilçelerinde önemli bir oy oranına sahip olduğu gözlenmektedir.

DTP, BBP, DP ve BĞMZ gibi partilerin ise daha düşük oy oranlarına sahip olduğu görülmektedir. LDP, Millet Partisi, ÖDP, SİP, YDP, DEPAR, DBP ve EMEP gibi partilerin ise genel olarak çok düşük oy oranlarına sahip olduğu görülmektedir.

1995 ve 1999 yıllarındaki seçimlerde Iğdır ve ilçelerindeki siyasi partilerin aldığı oy sayıları karşılaştırıldığında, 1995 seçimlerine kıyasla, 1999 seçimlerinde HADEP'in oylarını önemli ölçüde artırdığı gözlemlenmektedir. Bu durum, bölgedeki seçmenlerin politik tercihlerinde bir kayma olabileceğini göstermektedir. Özellikle Iğdır, Merkez ve Tuzluca ilçelerinde HADEP'e olan talep belirgin bir şekilde artmıştır.

MHP ve FP'nin 1999 seçimlerinde de 1995 seçimlerinde olduğu gibi önemli bir oy kitlesi elde ettiği görülmektedir. Ancak, MHP'nin oylarında belirgin bir artış varken, FP (1995'teki RP'nin devamı olarak kabul edilir) 1995'e kıyasla daha düşük bir oy oranı elde etmiştir.

ANAP, DSP ve DYP'nin oylarında 1995'e kıyasla belirgin bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu durum, bu partilere olan talebin azaldığını veya bölgedeki siyasi eğilimlerin değiştiğini göstermektedir.

4.5.3. 2002 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı

Iğdır’da 2002 yılında gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Iğdır İlinde 2002 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe	Iğdır	Merkez	Aralık	Karakoyunlu	Tuzluca
AK PARTİ	4015	2623	732	190	456
CHP	9175	5907	1353	913	963
ANAP	5085	2354	1930	341	429
BBP	322	215	38	33	35
BTP	211	126	31	17	36
DEHAP	20199	13381	2177	1382	3209
DSP	318	187	44	23	62
DYP	6123	3132	633	1935	413
GENÇ PARTİ	468	258	114	43	52
İP	165	69	54	21	20
LDP	67	35	14	11	7
MİLLET PARTİSİ	171	92	21	23	35
MHP	8204	5954	539	1234	442
ÖDP	145	90	19	14	21
SAADET PARTİSİ	306	209	35	28	32
TKP	62	36	11	2	13
YURT-P	333	187	66	32	47
YTP	375	161	60	9	142
BĞMZ	6062	2206	673	167	3016

2002 seçimlerinde, çeşitli partilerin Iğdır ve ilçelerinde aldığı oylar çerçevesinde, birkaç belirgin eğilim ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, DEHAP'ın bölgedeki en yüksek oy sayısına sahip olduğu görülmektedir. DEHAP, özellikle Iğdır ve Merkez ilçelerinde önemli bir oy potansiyeline sahipken, diğer ilçelerde de tutarlı bir destek alarak genelde baskın bir konuma geçmiştir.

AK PARTİ'nin oy sayıları ise daha düşük bir seviyededir. Ancak bu durum, 2002 seçimlerinin AK PARTİ'nin ilk seçimlerinden biri olduğu düşünüldüğünde doğal görülmektedir. AK PARTİ'nin genelde daha düşük oy aldığı bu dönem, partinin daha sonraki yıllarda ülke genelinde elde edeceği başarıların bir öncüsü olabilir.

CHP ve MHP'nin ise bölgedeki oy sayıları birbirine yakın seviyededir. CHP'nin oyları genelde Merkez ilçede yoğunlaşmış görünürken, MHP'nin oyları daha dengeli bir şekilde dağılmıştır.

DYP ve BĞMZ partileri de belirli bir oy oranına sahip olmuştur. Ancak, bu partilerin oylarının çoğunlukla belirli ilçelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, bölgesel faktörlerin ve belki de yerel politikaların oy dağılımını etkileyebileceğine işaret etmektedir.

Son olarak, daha küçük partilerin oy sayıları incelendiğinde, bu partilerin genellikle düşük bir oy oranına sahip olduğu görülmektedir. Ancak, bu durum, bu partilerin belirli bir yerel tabana veya spesifik politikalara hitap edebileceğini göstermektedir.

Tablolar incelendiğinde, 1999 ve 2002 yılları arasındaki Iğdır'daki seçimlerde siyasi partilerin aldığı oy sayılarına dair bir takım çarpıcı değişiklikler gözlenmektedir. Bu değişiklikler, bu iki seçim arasında geçen süre zarfında bölgesel politikada yaşanan önemli dinamik değişimleri yansıtmaktadır.

Öncelikle, DEHAP'ın 2002 seçimlerinde özellikle Iğdır ve Merkez ilçelerinde en yüksek oy sayısına sahip olduğunu gözlemleyebiliriz. Bu, 1999 seçimlerinde HADEP'in benzer bir başarı göstermesine paralel bir durumdur. Bu durum, bu iki partinin bölgedeki etkinliklerini ve bölgesel politika üzerindeki güçlü etkilerini göstermektedir.

Öte yandan, 1999 seçimlerinde MHP'nin Iğdır genelinde ikinci en yüksek oy oranına sahip olduğunu görürüz. Ancak 2002 seçimlerinde MHP'nin oy oranı düşmüş ve diğer partilerin gerisinde kalmıştır. Bu durum, bölgedeki seçmenlerin politik tercihlerinde bir değişim olduğuna işaret edebilir.

Ayrıca, AK PARTİ'nin 2002 seçimlerinde ilk kez ortaya çıktığını ve bu seçimlerde bölgede belirli bir oy oranına ulaştığını gözlemleyebiliriz. Bu, AK PARTİ'nin 1999 seçimlerine kıyasla bölgedeki politik manzarada yeni bir aktör olduğunu göstermektedir.

CHP ve DYP'nin 1999 ve 2002 seçimlerinde tutarlı bir şekilde bölgede belirli bir oy oranına sahip olduğunu da not edebiliriz. Ancak, bu partilerin oylarında belirgin bir artış veya azalış görülmemektedir. Bu durum, bu partilerin bölgedeki seçmen tabanının nispeten stabil olduğunu göstermektedir.

Son olarak, 1999 ve 2002 seçimlerinde diğer partilerin aldığı oy oranlarına baktığımızda, bu partilerin genellikle düşük bir oy oranına sahip olduğunu görebiliriz. Ancak, bu durum, bu partilerin belirli bir yerel tabana veya belirli politikalara hitap edebileceğini göstermektedir.

Bu nedenle, 1999 ve 2002 seçimleri arasında Iğdır ve ilçelerindeki siyasi manzara önemli ölçüde değişmiştir. Bu değişiklikler, bölgenin dinamik politik yapısını ve zaman içinde değişen seçmen tercihlerini yansıtmaktadır.

4.5.4. 2007 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı

Iğdır'da 2007 yılında gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.Iğdır İlinde 2007 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe	Iğdır	Merkez	Aralık	Karakoyunlu	Tuzluca
AK PARTİ	18672	10317	3344	1463	3401
CHP	5401	3432	651	492	796
MHP	9786	7387	962	1019	353
DP	2757	952	113	92	1591
GENÇ PARTİ	121	73	12	19	16
SAADET PARTİSİ	179	112	13	19	34
BTP	410	232	41	36	99
HYP	199	105	28	16	49
İP	78	48	10	6	13
ATP	307	198	21	31	53
TKP	376	234	35	45	60
ÖDP	68	42	6	3	16
LDP	56	24	6	5	21
BĞMZ	26175	16664	2932	3013	3566

Bağımsızlar (BĞMZ), 26,175 oy ile toplamda en fazla oy alan grup olmuştur. Bu durum, Iğdır'daki seçmenlerin büyük bir kısmının bağımsız adayları tercih ettiğini göstermektedir. AK PARTİ ise 18,672 oy ile ikinci sırada yer almaktadır. MHP ise 9,786 oy ile üçüncü sıradadır.

DEHAP bu seçimlere siyasi parti logosu adı altında değil bağımsız milletvekili adaylarıyla girmeyi tercih etmiştir. Dolayısıyla bağımsız milletvekili adaylarının aldıkları oylar aslında DEHAP'ın aldığı oylar şeklinde değerlendirilebilir. İlçe bazında bakıldığında ise, Bağımsızlar'ın her ilçede yoğun destek gördüğü görülmektedir. En yüksek oy sayılarına ulaştıkları Merkez ve Tuzluca ilçelerinde, diğer partilerden daha fazla destek görmüşlerdir..

Diğer taraftan, AK PARTİ'nin her ilçede ikinci veya üçüncü sırada yer almasına rağmen genel olarak yüksek oy oranlarına sahip olduğu görülmektedir. Bu, partinin Iğdır genelinde geniş bir seçmen kitlesi tarafından kabul gördüğünü göstermektedir.

2002 seçim sonuçlarına bakıldığında, en çok oyu alan partinin DEHAP olduğu görülmektedir. DEHAP, Iğdır genelinde 20.199 oy almıştır. Bu durum, 2007 seçimlerinde DEHAP'ın bağımsız adaylarıyla katıldığı BĞMZ grubunun, 26.175 oy alarak DEHAP'ın oy sayısını önemli ölçüde aştığını göstermektedir. Bu, DEHAP'ın 2002'den 2007'ye oy oranında ciddi bir artış yaşadığını ve bu süre zarfında seçmen tabanını genişlettiğini göstermektedir.

AK PARTİ'nin oy sayısı 2002'den 2007'ye 4.015'ten 18.672'ye önemli bir artış göstermiştir. Bu durum, AK PARTİ'nin Iğdır'da 2002'den 2007'ye kadar olan süreçte büyük bir oy artışı yakaladığını göstermektedir. AK PARTİ'nin oylarındaki bu artış, partinin 2002'den 2007'ye kadar Iğdır'da ciddi bir popülerlik kazandığını göstermektedir.

CHP'nin oy sayısı ise 2002 seçimlerinde 9.175 iken, 2007 seçimlerinde 5.401'e düşmüştür. Bu durum, CHP'nin Iğdır'da 2002'den 2007'ye kadar olan süreçte oylarının azaldığını göstermektedir. Bu durum, CHP'nin bu dönemdeki siyasi stratejisinin veya politikalarının seçmenler nezdinde beklenen ilgiyi çekmediğini göstermektedir.

MHP'nin oy sayısı 2002'den 2007'ye 8.204'ten 9.786'ya çıkmıştır. Bu durum, MHP'nin bu dönemde Iğdır'da oy sayısında artış yaşadığını göstermektedir. Bu, MHP'nin 2002'den 2007'ye kadar olan süreçte seçmen tabanını genişlettiğini ve daha fazla seçmenin desteğini kazandığını göstermektedir.

4.5.5. 2011 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı

Iğdır'da 2011 yılında gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12.Iğdır İlinde 2011 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe	Iğdır	Aralık	Merkez	Tuzluca	Karakoyunlu
AK PARTİ	22860	4000	13997	3500	1279
DP	253	18	163	49	22
CHP	1374	259	792	189	130
MİLLET PARTİSİ	53	10	26	13	4
LDP	24	6	14	4	0
SAADET PARTİSİ	173	14	107	35	16
HEPAR	78	7	50	14	7
HAS PARTİ	290	34	191	40	25
MHP	27554	2212	19778	2765	2747
DYP	226	16	159	31	20
TKP	254	50	143	44	16
MMP	104	6	63	25	10
BBP	1222	156	805	184	75
DSP	914	63	648	130	71
BĞMZ	25437	2268	17380	3884	1905

MHP, 27.554 oy ile Iğdır genelinde en çok oy alan parti olmuştur. Bunu 25.437 oy ile BĞMZ ve 22.860 oy ile AK PARTİ izlemektedir. Bu sonuçlar, MHP'nin Iğdır'da önemli bir siyasi etki oluşturduğunu göstermektedir. Buna karşılık, BĞMZ'nin aldığı oy sayısı, 2007 yılındaki seçimlere kıyasla azalmıştır.

AK PARTİ'nin oy sayısı, 2007'deki seçimlere kıyasla artmıştır. Bu durum, partinin Iğdır'da sürekli bir popülerlik kazandığını göstermektedir. Özellikle Merkez ilçesinde elde ettiği 13.997 oy, AK PARTİ'nin bu ilçede güçlü bir seçmen tabanına sahip olduğunu göstermektedir.

CHP'nin oy sayısı, önceki seçimlere göre düşmüş, toplamda 1.374 oy almıştır. Bu durum, partinin bu dönemde Iğdır'da beklenen popülerliği yakalayamadığını göstermektedir.

İlçe bazında değerlendirildiğinde, en çok oy alan parti genellikle MHP ve AK PARTİ olmuştur. Ancak Tuzluca ve Karakoyunlu ilçelerinde BĞMZ'nin daha fazla oy aldığı görülmektedir. Bu durum, ilçelerin siyasi tercihlerinin genel il trendinden ayrılabilmesini göstermektedir.

DSP, BBP ve DP gibi partilerin aldıkları oy sayısı düşük olmasına rağmen, bu partilerin Iğdır'da belirli bir seçmen tabanına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, Iğdır'daki seçmenin çeşitli siyasi tercihlere sahip olduğunu ve birden fazla partiye oy verme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

4.5.6. 2015 Yılı 7 Haziran Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı

Iğdır'da 2015 yılında 7 Haziranda gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 13 de verilmiştir.

Tablo 13. Iğdır İlinde 2015 Yılı 7 Haziran Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe	Iğdır	Aralık	Merkez	Tuzluca	Karakoyunlu
DYP	131	14	92	21	4
ANADOLU PARTİSİ	10	0	6	4	0
HAK-PAR	88	15	45	26	2
KP	17	1	13	3	0
MİLLET PARTİSİ	34	5	21	5	3
HAP	83	12	60	8	3
MEP	57	5	35	13	4
TURK PARTİ	118	19	66	21	12
HKP	130	13	80	25	12
LDP	99	7	70	11	11
MHP	25700	1559	19761	1986	2394
HDP	53844	6494	35945	7505	3900
SAADET PARTİSİ	479	39	347	68	25
CHP	3409	542	2045	543	279
AK PARTİ	10293	1489	6834	1310	660
DSP	64	8	43	9	4

YURT-P	30	3	10	14	3
DP	51	8	22	11	10
VATAN PARTİSİ	59	6	43	7	3
BTP	213	36	130	36	11

Iğdır il genelinde 2015 genel seçimlerinde en fazla oyu HDP'nin aldığı görülmektedir. HDP, Iğdır ilinde toplamda 53,844 oy alarak bölgenin en popüler partisi olmuştur.

MHP'nin ise 25,700 oy alarak Iğdır'daki ikinci en popüler parti olduğu gözlenmektedir. AK PARTİ'nin oylarında 2011 seçimlerine göre düşüş olduğu, 10,293 oy ile üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. CHP'nin ise 3,409 oy alarak dördüncü sırada yer aldığı görülür.

İlçe bazında incelendiğinde, en yüksek oy sayısını HDP'nin aldığı tüm ilçelerde olduğu görülmektedir. Aralık, Merkez, Tuzluca ve Karakoyunlu ilçelerinde HDP, en yüksek oy sayısına sahip parti olarak öne çıkmaktadır.

Bu sonuçlar, HDP'nin Iğdır bölgesinde güçlü bir destek bulduğunu, MHP ve AK PARTİ'nin ise belirli bir oy tabanına sahip olduğunu göstermektedir. Ancak AK PARTİ'nin ve MHP'nin oylarında bir düşüş olduğu görülürken, HDP'nin oylarının arttığı görülmektedir. Bu durum, Iğdır'daki seçmenlerin politik tercihlerinde belirgin bir değişim olduğunu göstermektedir.

4.5.7. 2015 yılı 1 Kasım genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı

Iğdır'da 2015 yılında 1 Kasım'da gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Iğdır İlinde 2015 Yılı 1 Kasım Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe	Iğdır	Aralık	Merkez	Tuzluca	Karakoyunlu
MİLLET PARTİSİ	34	5	20	8	1
VATAN PARTİSİ	46	5	32	7	2
CHP	1620	296	927	318	79
HAK-PAR	244	27	150	53	14

SAADET PARTİSİ	156	10	121	21	4
DSP	37	4	19	11	3
DP	60	8	33	14	5
BTP	101	11	65	14	11
MHP	11790	656	8585	930	1619
HKP	500	42	327	74	57
LDP	0	0	0	0	0
HDP	48975	5638	33644	6410	3283
BBP	471	51	311	70	39
AK PARTİ	28816	3065	20499	3275	1977
KP	89	16	58	12	3
DYP	98	11	63	15	9

Tablo incelendiğinde 2015 1 Kasım seçimlerinde Iğdır genelinde en yüksek oyu HDP aldığı görülmektedir. HDP'nin toplamda 48,975 oy alarak Iğdır'da birinci sırayı elde ettiği gözlenmektedir. AK PARTİ ise 28,816 oy ile ikinci sıradadır. MHP'nin aldığı 11,790 oy ile üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Diğer partilerin aldığı oy sayılarına göre, bu üç parti Iğdır genelinde öne çıkan partilerdir.

İlçe bazında incelendiğinde, HDP'nin Aralık, Merkez, Tuzluca ve Karakoyunlu'da en yüksek oy sayısına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Ancak, MHP ve AK PARTİ'nin de özellikle Merkez ilçesinde ciddi bir oy oranına sahip olduğu belirlenmektedir.

CHP'nin ise Iğdır genelinde ve ilçelerinde daha düşük bir oy oranına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, Iğdır bölgesinde CHP'nin daha sınırlı bir seçmen kitlesine sahip olduğunu göstermektedir.

Bunun yanı sıra, birçok küçük parti ve bağımsız adayın da Iğdır'da oy aldığı görülmektedir. Ancak bu partilerin oy sayıları, büyük partilere göre oldukça düşük kalmaktadır. Bu durum, Iğdır seçmenin büyük ölçüde üç ana partiye (HDP, AK PARTİ, MHP) yöneldiğini, ancak belli bir kesimin de diğer partilere oy verdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, Iğdır'da 2015 seçim sonuçları, bölgenin siyasi dinamiklerini ve seçmen tercihlerini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Özellikle HDP'nin bölgede güçlü bir destek bulduğu, AK PARTİ ve MHP'nin ise belirli bir oy tabanına sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu tercihler, Iğdır'ın sosyo-kültürel yapısını ve siyasi dinamiklerini yansıtmaktadır.

HDP, 1 Kasım 2015 seçimlerinde, 7 Haziran 2015 seçimlerine kıyasla Iğdır genelinde yaklaşık 4,869 oy kaybetmiştir. Bu, büyük olasılıkla Türkiye genelinde yaşanan siyasi gelişmelerin bir yansıması olabilir. Özellikle 7 Haziran ve 1 Kasım seçimleri arasında yaşanan ve HDP'nin genel oy oranını etkileyen bazı kritik olaylar bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, AK PARTİ'nin oy sayısı, 7 Haziran seçimlerine göre artış göstermiştir. Bu artışın sebepleri arasında, belki de seçmenlerin politik istikrarsızlık dönemlerinde daha güçlü ve stabil bir hükümeti tercih etme eğilimleri olabilir. Ancak bu durum kesin bir gerçek olmayıp, çeşitli faktörlerin etkisi altında değişebilir.

MHP'nin oyları ise 7 Haziran 2015 seçimlerine göre düşüş göstermektedir. Bu durum, MHP'nin genel seçmen tabanının diğer partilere yönelmesi sonucu olabilir.

CHP'nin oyları da 7 Haziran 2015 seçimlerine göre düşüş göstermiştir. Bu durum, CHP'nin genel olarak Iğdır'da sınırlı bir oy tabanına sahip olmasından kaynaklanabilir.

4.5.8. 2018 Yılı Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı

Iğdır'da 2018 yılında gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15.Iğdır İlinde 2018 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

Seçim çevresi ve ilçe	Iğdır	Aralık	Iğdır Merkez	Tuzluca	Karakoyunlu
AK PARTİ	17737	2122	11619	2620	1376
MHP	21885	1682	16194	1849	2160
HÜDA PAR	198	18	116	39	25
VATAN PARTİSİ	203	51	110	28	14
HDP	41057	4000	29321	5198	2538
CHP	2141	217	1428	360	136
SAADET PARTİSİ	1836	740	843	161	92
İYİ PARTİ	5336	314	4072	617	333

Tablo incelendiğinde, 2018 seçimlerinde Iğdır'da en fazla oyu Halkların Demokratik Partisi (HDP) almıştır. HDP'nin toplamda 41057 oyla birinci olduğu görülmektedir. Bu rakam, HDP'nin Iğdır ilindeki etkinliğini ve popülerliğinin devam

ettiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) 21885 oy ile ikinci sırada yer almaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ) ise 17737 oy ile üçüncü sıradadır. Bu üç parti, Iğdır'daki siyasi dinamiklerin anahtar aktörleri olarak görülebilir.

HDP'nin Iğdır'da genel olarak en fazla oyu aldığı gözlemlenmektedir, ancak bu durum ilçe bazında farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Aralık ilçesinde HDP, AK PARTİ ve MHP'nin oy sayılarına kıyasla daha düşük bir oy sayısına sahiptir. Bu, Aralık ilçesinin diğer ilçelere göre HDP'ye daha az destek verdiğini işaret eder.

MHP'nin Iğdır merkezde 16194 oyla birinci olduğu görülüyor. Bu durum, merkezi alanların genellikle daha farklı politik dinamiklere sahip olduğunu ve belirli siyasi partilerin burada daha etkin olduğunu gösterebilir.

Tuzluca ve Karakoyunlu ilçelerinde, partilerin oy sayıları birbirlerine yakın görünmektedir. Bu durum, bu ilçelerdeki seçmenlerin siyasi tercihlerinin belirli bir parti etrafında yoğunlaşmadığını gösteriyor olabilir. Bu ilçelerde, seçim sonuçları bir dizi farklı faktöre dayanmaktadır ve bu, çok partili bir siyasi kültürün varlığına işaret eder.

Diğer yandan, İYİ Parti, Saadet Partisi, Vatan Partisi ve HÜDA-PAR'ın oy sayıları diğer üç büyük partiye kıyasla çok daha düşük görünmektedir. Bu partilerin oy oranları Iğdır genelinde düşük seyretmektedir ve bu durum, bu partilerin Iğdır'da nispeten düşük bir popülerliğe ve etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Halkların Demokratik Partisi (HDP) 2015 seçimlerinde 48975 oy alarak birinci sırada yer alırken, 2018 seçimlerinde 41057 oy alarak yine birinci sırada yer almıştır. Bu durum, HDP'nin Iğdır ilinde sürekli olarak yüksek bir popülerliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, HDP'nin oy sayısında belirgin bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu durum, HDP'nin belli bir kısmını kaybettiğini veya seçmenin başka bir partiye yönelmiş olabileceğini gösterir.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ) 2015 seçimlerinde 28816 oy alarak ikinci sırada yer alırken, 2018 seçimlerinde 17737 oy alarak üçüncü sıradadır. AK PARTİ'nin oy sayısında belirgin bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu, AK PARTİ'nin

2018 seçimlerinde bazı oy kayıpları yaşadığını gösterir. Bu durumun çeşitli nedenleri olabilir, ancak en olası sebep, Iğdır'da belirgin bir siyasi değişim olmuş olabileceğidir.

2015 seçimlerinde MHP 11790 oy alarak üçüncü sırada yer alırken, 2018 seçimlerinde 21885 oy alarak ikinci sıraya çıkmıştır. Bu durum, MHP'nin Iğdır'da önemli bir oy artışı yaşadığını gösterir. MHP'nin bu yükselişi, partiye yönelik artan bir destek olduğuna işaret eder ve bu durum, MHP'nin Iğdır'daki etkinliğinin ve popülerliğinin arttığını gösterir.

4.5.9. 2023 yılı genel seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı

Iğdır'da 2023 yılında gerçekleştirilen seçimlerde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Iğdır İlinde 2023 Yılı Genel Seçimleri Oy Sayılarının Partilere Göre Dağılımı

İlçe Adı	IĞDIR	ARALIK	MERKEZ	KARAKOYUNLU	TUZLUCA
MİLLET	55	9	34	4	8
HAK-PAR	100	11	68	5	16
TKP	141	27	89	4	21
TKH	39	5	23	2	9
SOL PARTİ	574	78	394	34	68
GENÇPARTİ	59	17	33	6	3
MEMLEKET	414	85	242	30	57
BBP	205	27	118	8	52
AK PARTİ	35252	3351	25746	2880	3275
YENİDEN REFAH	457	72	315	17	53
MHP	4581	903	2951	283	444
YEŞİL SOL PARTİ	45388	4204	33292	2828	5064
AB	167	18	107	12	30
ANAP	174	25	95	22	32
YP	37	7	21	4	5
HKP	86	14	53	7	12
MİLLÎ YOL	33	8	17	0	8
VATAN PARTİSİ	59	10	36	3	10
GBP	104	50	39	2	13
CHP	6010	932	4105	310	663
İYİ PARTİ	6706	353	4878	237	1238
AP	221	22	152	15	32

Tablo incelendiğinde, 45388 oy ile Yeşil Sol Parti'nin birinci sırada olduğunu görmekteyiz. HDP'nin bu seçimde adaylarını Yeşil Sol Parti çatısı altında seçime soktuğunu dikkate aldığımızda, bu durum, HDP'nin politik gücünün ve geniş destek tabanının, bu yeni çatı altında da devam ettiğini göstermektedir. Yani, bu değişim, seçmenlerin partinin isminden ziyade politikalarına ve adaylarının kim olduğuna odaklandığını göstermektedir.

İkinci sıradaki parti ise 35252 oy ile Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ)'dir. AK PARTİ'nin 2018 seçimlerine kıyasla oy sayısında önemli bir artış gösterdiği görülmektedir. Bu durum, AK Parti'nin Iğdır'daki etkinliğinin ve popülerliğinin arttığını ve hala önemli bir destek tabanına sahip olduğunu göstermektedir.

İYİ Parti'nin ise 6706 oy ile üçüncü sıradaki parti olduğu gözlemlenmektedir. İYİ Parti, 2018 seçimlerine kıyasla oy sayısında belirgin bir artış göstermiştir, ancak toplam oy sayısının hala AK Parti ve Yeşil Sol Parti'nin çok gerisinde olduğu görülmektedir.

Diğer bir dikkat çekici durum ise, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin oy sayılarında belirgin bir düşüş yaşanmış olmasıdır. Bu durum, bu iki partinin Iğdır'da adaylarının seçmenlerden onay almadığına ve popülerliğini kaybetmiş olabileceğine işaret etmektedir.

4.6. Iğdır'da Siyasi Partilerin Çıkardıkları Milletvekili Sayılarının Dağılımı

Araştırmanın 6. Alt problemi bağlamında Iğdır'dan milletvekili çıkaran siyasi partiler analiz edilerek tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17.Iğdır İlinde Milletvekillerinin Partilere Göre Dağılımı

	2023	2018	1.Kas.15	7.Haz.15	2011	2007	2002	1999	1995
Milletvekili sayısı	2	2	2	2	2	2	2	2	2
AK PARTİ	1		1			1			
CHP							1		
DSP									1
DYP									1
FP								1	
HDP		1	1	2					

MHP	1	1	1
YSP	1		
BĞMZ		1	1

Tablo 17 incelendiğine Iğdır'ın her seçimde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) 2 milletvekili ile temsil edildiği görülmektedir. Bu iki sandalye, zaman içinde farklı partiler ve hareketler tarafından elde edilmiş, böylece bu partilerin ve hareketlerin belirli seçim dönemlerinde Iğdır'daki etkinliklerini ve popülerliklerini artırdıkları görülmektedir.

2023 yılında AK Parti ve YSP'nin birer milletvekili çıkardığı görülmektedir. AK Parti'nin 2018 seçimlerinde herhangi bir milletvekili çıkaramamasına karşın 2023 seçimlerinde bir milletvekili çıkarması, bu partinin Iğdır'daki siyasi gücünün ve popülerliğinin arttığını göstermektedir. Bu, AK Parti'nin seçim stratejilerinin etkinliği, yerel ve ulusal konulara olan duyarlılığı ve seçmenlerin ihtiyaçlarına ve beklentilerine yanıt verebilme kapasitesi hakkında olumlu bir izlenim bırakmaktadır.

2023 seçimlerinde YSP'nin bir milletvekili çıkardığı da önemlidir. Bu durum, HDP'nin seçime katılmama kararı sonrası bu partinin Iğdır'daki geniş destek tabanını devralmış olabileceğini gösterir. Bu, Iğdır'daki politik iklimin ne kadar dinamik olduğunu ve politik yapıların ve partilerin dönüşebildiğini vurgular.

2018 yılında MHP ve HDP'nin birer milletvekili çıkardığı görülür. Ancak MHP'nin 2015, 2007 ve 2002 seçimlerinde milletvekili çıkaramadığı ve sadece 2011 ve 1999 seçimlerinde birer milletvekili çıkardığı gözlemlenir. Bu değişken performans, MHP'nin Iğdır'daki seçmen tabanının belirli seçim dönemlerinde daha güçlü olduğunu, bazı seçim dönemlerinde tabanının AKP'ye kaydığını ve Iğdır'daki politik iklimin belirli dönemlerde MHP'ye daha elverişli hale geldiğini gösterir.

CHP'nin 2002 seçimlerinde, FP'nin 1999 seçimlerinde ve DSP ile DYP'nin 1995 seçimlerinde birer milletvekili çıkardığı görülür. Ancak bu partilerin daha sonraki seçimlerde milletvekili çıkaramadığı görülür. Bu durum, bu partilerin Türkiye genelinde olduğu gibi, Iğdır'daki politik iklimin değişken dinamiklerine adapte olamamış olabileceklerini ve Iğdır'daki seçmen tabanlarına hitap etme yeteneklerinin zamanla azalmış olabileceğini gösterir.

2002-2011 yılları arasında üç dönem boyunca birer bağımsız milletvekili çıktığı görülmektedir. 2002 Yılındaki bağımsız adayın kazanması diğer partilerin ülke genelindeki seçim barajını aşamamasından dolayı, 2007 ve 2011 yıllarında ise HDP'nin seçimlere bağımsız adaylarla katılma kararı alması neticesinde aslında HDP'nin kazandığı milletvekillerini göstermektedir.

4.7. Iğdır'da İlçelere Göre Siyasi Partilerin Aldıkları Oyların Dağılımı

Araştırmanın 7. Alt problemi kapsamında siyasi partilerin aldıkları oyların ilçere göre dağılımı analiz edilirken sadece bugüne kadar Iğdır'da milletvekili çıkarabilmiş partiler dikkate alınmıştır.

4.7.1. AK Parti'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı

AK Partinin kuruluşunda sonra katıldığı ilk seçimler olan 2002 seçimlerinden 2023 seçimlerine kadar aldığı oyların dağılımı tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18.AK Partinin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı

		2002	2007	2011	2015 Haziran	2015 Kasım	2018	2023
Iğdır İl Toplamı	Toplam	4015	18672	22860	10293	28816	17737	35252
	Şehir	2183	7205	11328	6060	18765	9130	
	Kır	1818	11320	11448	4233	10051	8607	
Merkez	Toplam	2623	10317	13997	6834	20499	11619	25746
	Şehir	1663	5121	9140	4886	15491	7465	
	Kır	960	5196	4857	1948	5008	4154	
Aralık	Toplam	732	3344	4000	1489	3065	2122	3351
	Şehir	306	577	730	437	1454	525	
	Kır	426	2767	3270	1052	1611	1597	
Karakoyunlu	Toplam	190	1463	1279	660	1977	1376	2880
	Şehir	42	419	298	252	732	272	
	Kır	148	1044	981	408	1245	1104	
Tuzluca	Toplam	456	3401	3500	1310	3275	2620	3275
	Şehir	172	1088	1160	485	1088	868	
	Kır	284	2313	2340	825	2187	1752	

Tablo incelendiğinde, 2002 ve 2023 yılları arasında Iğdır ilinde gerçekleşen seçimlerde AK Parti'nin aldığı oyların dağılımı ve bunun zaman içindeki değişimi

görülebilmektedir. Bu süre zarfında AK Parti'nin oy sayısında belirgin bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Ayrıca seçim dönemleri arasında önemli artış ve azalışlar görülmektedir. Bu durum parti adayının seçim sonuçlarına etkisine belirgin bir örnek oluşturmakta olduğunu göstermektedir. 2002'de 4015 olan toplam oy sayısı, 2023'te 35252'ye çıkmıştır. Bu genel trendin altında, ilçelere ve şehir-kır ayrımına göre farklı dinamiklerin yattığı anlaşılmaktadır.

Öncelikle, Iğdır'ın merkez ilçesi üzerinden bir değerlendirme yapılabilir. Bu ilçede, 2002 yılında 2623 olan AK Parti'nin oy sayısı, 2023 yılında 25746'ya çıkmıştır. Oyların dağılımına bakıldığında, özellikle şehir merkezlerinden alınan oylarda belirgin bir artış olduğu görülmektedir. Bu durum, şehir merkezinin sosyoekonomik ve politik dinamiklerinin zaman içinde değiştiği ve AK Parti'ye olan eğilimin arttığı sonucunu çıkarabiliriz. Ancak, kırsal alanda da bir artış olduğu görülse de, bu artışın şehir merkezine göre daha az olduğu anlaşılmaktadır. Bu da kırsal ve şehir arasında politik tercihler açısından bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Aralık ilçesine bakıldığında, 2002 yılında 732 olan AK Parti'nin oy sayısı, 2023 yılında 3351'e çıkmıştır. Oyların dağılımı incelendiğinde, kırsal alanda ve şehir merkezinde hem nicel hem de nispi artışlar görülmektedir. Ancak, kırsal alanda alınan oylardaki artış, şehir merkezine göre daha belirgin olmuştur. Bu durum, Aralık ilçesinin kırsal kesiminin, politik tercihler konusunda belirgin bir değişim geçirdiği ve AK Parti'ye daha fazla eğilim gösterdiği düşüncesini doğrurabilir.

Karakoyunlu ilçesinde, 2002'de 190 olan AK Parti'nin oy sayısı, 2023'te 2880'e yükselmiştir. Hem şehir merkezi hem de kırsal kesimde belirgin artışlar yaşanmıştır. Ancak, kırsal alanda alınan oylardaki artışın, şehir merkezine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, Karakoyunlu ilçesinin kırsal kesiminin, politik tercihler konusunda şehir merkezine göre daha hızlı bir değişim yaşadığı sonucunu çıkarabiliriz.

Son olarak Tuzluca ilçesinde, 2002'de 456 olan AK Parti'nin oy sayısı, 2023'te 3275'e çıkmıştır. Burada da hem şehir merkezi hem de kırsal alanda artışlar yaşanmıştır. Ancak, kırsal alanda alınan oylardaki artışın, şehir merkezine göre daha belirgin olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, Tuzluca ilçesinin kırsal kesiminin, politik

tercihler konusunda şehir merkezine göre daha hızlı bir değişim yaşadığı düşüncesini doğrurabilir.

Sonuç olarak, 2002-2023 yılları arasında Iğdır ilinde AK Parti'ye verilen oyların dağılımında belirgin değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu değişimlerin, hem ilçeler arası hem de şehir-kır ayrımı çerçevesinde farklılaştığı tespit edilmektedir. Bu durum, sosyoekonomik ve politik dinamiklerin, zaman ve mekân çerçevesinde nasıl değişebileceği ve bu değişimin politik tercihleri nasıl etkileyebileceği konusunda önemli ipuçları sunmaktadır. Her ilçenin, kendi içindeki sosyoekonomik ve politik dinamikler nedeniyle, politik tercihler konusunda belirgin farklılıklar gösterebileceği anlaşılmaktadır.

4.7.2. CHP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı

CHP'nin 2002 - 2023 seçimlerinde aldığı oyların dağılımı tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19.CHP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı

		1995	1999	2002	2007	2011	2015 Haziran	2015 Kasım	2018	2023
Iğdır İl Toplamı	Toplam	7134	7603	9175	5401	1374	3409	1620	2141	6010
	Şehir	3338	2365	3646	2408	833	2070	1098	1441	
	Kır	3778	5219	5490	2963	537	1339	522	700	
Merkez	Toplam	4941	4399	5907	3432	792	2045	927	1428	4105
	Şehir	2757	1244	2581	1624	607	1396	739	1122	
	Kır	2184	3155	3326	1808	185	649	188	306	
Aralık	Toplam	654	1150	1353	651	259	542	296	217	932
	Şehir	321	391	688	459	118	427	218	146	
	Kır	333	759	665	192	141	115	78	71	
Karakoyunlu	Toplam	916	746	913	492	130	279	79	136	310
	Şehir	123	144	68	131	26	72	20	30	
	Kır	793	602	845	361	104	207	59	106	
Tuzluca	Toplam	605	1289	963	796	189	543	318	360	663
	Şehir	137	586	309	194	82	175	121	143	
	Kır	468	703	654	602	107	368	197	217	

Tablo incelendiğinde, 1995 ve 2023 yılları arasında Iğdır ilinde gerçekleşen seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) aldığı oyların dağılımı ve bu dağılımın zaman içinde nasıl değiştiği görülebilmektedir. Bu süre zarfında CHP'nin oy sayısında dalgalı bir seyir olduğu ve genelde bir düşüş eğilimi gözlenirken, 2023 yılında bir artış

olduğu görülmektedir. İlçelere ve şehir-kır ayrımına göre bu genel trendin altında yatan farklı dinamikler vardır.

Öncelikle, Iğdır'ın merkez ilçesinde, 1995 yılında 4941 olan CHP'nin oy sayısı, 2023 yılında 4105'e düşmüştür. Ancak, 2002'den itibaren genel bir düşüş eğilimi görülse de, 2023'te bir artış yaşanmıştır. Bu artışın özellikle şehir merkezlerinden alınan oylarda daha belirgin olduğu görülmektedir. Bu durum, şehir merkezinin politik dinamiklerinde son yıllarda belirli bir değişim olduğunu ve CHP'ye olan eğilimin arttığını gösterebilir. Ancak, kırsal alanda da bir artış olduğu görülse de, bu artışın şehir merkezine göre daha az olduğu anlaşılmaktadır.

Aralık ilçesinde, 1995 yılında 654 olan CHP'nin oy sayısı, 2023 yılında 932'ye çıkmıştır. Oyların dağılımı incelendiğinde, genelde bir düşüş eğilimi olsa da, 2023'te bir artış olduğu görülmektedir. Bu artışın, özellikle şehir merkezlerinden alınan oylarda daha belirgin olduğu görülmektedir. Bu durum, Aralık ilçesinin politik dinamiklerinde belirli bir değişim olduğunu ve CHP'ye olan eğilimin arttığını gösterebilir.

Karakoyunlu ilçesinde, 1995'te 916 olan CHP'nin oy sayısı, 2023'te 310'a düşmüştür. Hem şehir merkezi hem de kırsal kesimde belirgin bir düşüş yaşanmıştır. Bu durum, Karakoyunlu ilçesinin politik dinamiklerinde CHP'ye olan eğilimin azaldığını gösterebilir.

Tuzluca ilçesinde, 1995'te 605 olan CHP'nin oy sayısı, 2023'te 663'e çıkmıştır. Hem şehir merkezi hem de kırsal alanda belirgin bir düşüş yaşanmış olsa da, 2023'te bir artış görülmektedir. Bu durum, Tuzluca ilçesinin politik dinamiklerinde son yıllarda belirli bir değişim olduğunu ve CHP'ye olan eğilimin arttığını gösterebilir.

Sonuç olarak, 1995-2023 yılları arasında Iğdır ilinde CHP'ye verilen oyların dağılımında dalgalı bir değişim yaşandığı görülmektedir. Bu değişimlerin, hem ilçeler arası hem de şehir-kır ayrımı çerçevesinde farklılaştığı tespit edilmektedir.

4.7.3. DSP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı

DSP'nin 2002 - 2023 seçimlerinde aldığı oyların dağılımı tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20.DSP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı

		1995	1999	2002	2011	2015 Haziran	2015 Kasım
İğdır İl Toplamı	Toplam	7134	2535	318	914	64	37
	Şehir	3338	1240	108	516	39	20
	Kır	3778	1280	208	396	25	17
Merkez	Toplam	4941	1205	187	648	43	19
	Şehir	2757	718	77	450	32	15
	Kır	2184	487	110	198	11	4
Aralık	Toplam	654	357	44	63	8	4
	Şehir	321	140	14	5	4	0
	Kır	333	217	30	58	4	4
Karakoyunlu	Toplam	916	351	23	71	4	3
	Şehir	123	134	0	1	1	0
	Kır	793	217	23	70	3	3
Tuzluca	Toplam	605	607	62	130	9	11
	Şehir	137	248	17	60	2	5
	Kır	468	359	45	70	7	6

Tablo incelendiğinde, 1995-2015 yılları arasında İğdır ilinde gerçekleşen seçimlerde Demokratik Sol Parti'nin (DSP) aldığı oyların dağılımı ve bu dağılımın zaman içinde nasıl değiştiği gözlemlenmektedir. DSP'nin 2007, 2018 ve 2023 seçimlerine katılmadığı bilgisi göz önünde bulundurulduğunda, bu partinin seçimlere katıldığı dönemlerde İğdır'da nasıl bir performans gösterdiği daha net anlaşılmaktadır.

İlk olarak, 1995 yılında İğdır'da DSP'nin toplam 7134 oy aldığı görülmektedir. Ancak bu oy sayısı, 1999 yılında 2535'e, 2002 yılında ise 318'e düşmektedir. Bu durum, DSP'nin İğdır'da 1990'ların sonunda ve 2000'lerin başında ciddi bir oy kaybı yaşadığını göstermektedir. 2011 yılında alınan 914 oy, 2002'ye göre bir artış olmasına rağmen, 1995 ve 1999 yıllarına kıyasla oldukça düşük bir değerdir. Son iki seçimde, 2015 Haziran ve Kasım seçimlerinde DSP'nin oy sayısı oldukça düşük seviyelerdedir. Bu durum, DSP'nin İğdır'da giderek daha az tercih edildiğini göstermektedir.

Merkez ilçesine bakıldığında, DSP'nin oy sayısının genel eğilimle uyumlu olarak düştüğü görülmektedir. Özellikle şehir kesiminde, 1995'te 2757 olan oy sayısı, 2015 Kasım seçimlerinde sadece 15'e düşmüştür. Kırsal kesimde de benzer bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu, Merkez ilçesinin DSP'nin oy kaybında önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Aralık ilçesinde, DSP'nin oy sayısının genel eğiliminin altında bir düşüş yaşadığı görülmektedir. Özellikle kırsal kesimde, 1995'te 333 olan oy sayısı, 2015 Kasım seçimlerinde sadece 4'e düşmüştür. Şehir kesiminde ise 2015 Haziran seçimlerinde alınan oy sayısı 2015 Kasım'da sıfıra düşmüştür.

Karakoyunlu ilçesinde DSP'nin oy sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Hem şehirde hem de kırsal kesimde, partinin aldığı oy sayısı 1995'ten itibaren sürekli olarak azalmaktadır. Özellikle 2002 yılında şehirde hiç oy alamamıştır.

Tuzluca ilçesinde ise, DSP'nin 1995'te aldığı 605 oy, 1999'da 607'ye çıkmıştır. Ancak, bu ilçede de sonraki yıllarda DSP'nin oy sayısında belirgin bir düşüş gözlemlenmektedir. Özellikle kırsal kesimde 1995'ten 2015 Kasım'a kadar olan süreçte yaşanan düşüş dikkat çekicidir.

Sonuç olarak, 1995-2015 yılları arasında Iğdır ilinde DSP'ye verilen oyların dağılımında belirgin bir düşüş eğilimi gözlemlenmektedir. Bu düşüş, hem ilçeler arası hem de şehir-kır ayrımı çerçevesinde benzer bir seyir izlemektedir. DSP'nin Iğdır'daki bu performansı, partinin genel politik trendlerinin ve bölgesel dinamiklerin etkisi altında şekillenmiştir. Iğdır'da DSP'ye olan ilginin giderek azaldığı, partinin bölgede eski popüleritesini kaybettiği anlaşılmaktadır.

4.7.4. DYP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı

DYP, 2007 yılında DP ile protokol imzalayarak DP çatısı altında birleşmiştir. 2007 ve sonrasındaki seçimlerde DP'nin aldığı oylar dikkate alınarak DYP'nin 1995 - 2023 seçimlerinde aldığı oyların dağılımı tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. DYP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı

		1995	1999	2002	2007	2011	2015 Haziran	2015 Kasım
Iğdır İl Toplamı	Toplam	9922	4884	6123	2757	253	51	60
	Şehir	3597	1886	3167	1367	122	21	30
	Kır	6302	2995	2946	1381	130	30	30
Merkez	Toplam	4781	2031	3132	952	163	22	33
	Şehir	2217	1081	1661	697	98	10	20
	Kır	2564	950	1471	255	65	12	13
Aralık	Toplam	743	457	633	113	18	8	8
	Şehir	260	295	364	62	1	5	5
	Kır	483	162	269	51	17	3	3

	Toplam	1006	1322	1935	92	49	10	5
Karakoyunlu	Şehir	98	394	1008	33	19	3	2
	Kır	908	928	927	59	30	7	3
	Toplam	3369	1071	413	1591	22	11	14
Tuzluca	Şehir	1022	116	134	575	4	3	3
	Kır	2347	955	279	1016	18	8	11

Tablo incelendiğinde, 1995-2015 yılları arasında Iğdır ilinde gerçekleşen seçimlerde Doğru Yol Partisi'nin (DYP) aldığı oyların dağılımı ve bu dağılımın zaman içinde nasıl değiştiği gözlemlenmektedir. DYP'nin 2018 ve 2023 seçimlerine katılmadığı bilgisi göz önünde bulundurulduğunda, bu partinin seçimlere katıldığı dönemlerde Iğdır'da nasıl bir performans gösterdiği daha net anlaşılmaktadır.

Iğdır İl Toplamı olarak değerlendirdiğimizde, 1995 yılında DYP'nin toplam 9922 oy aldığı görülmektedir. Bu sayı 1999 yılında 4884'e düşmüş, 2002 yılında ise 6123'e yükselmiştir. Bu dönemde DYP'nin belirgin bir oy artışı yaşadığı söylenebilir. Ancak 2007 seçimlerinde bu oy sayısı 2757'ye düşmüş, sonraki seçimlerde de düşük seviyelerde seyretmiştir. Bu durum, DYP'nin Iğdır'da bir dönem popülerliğini artırdığı, ancak sonraki dönemlerde bu popüleriteyi kaybettiğini göstermektedir.

Merkez ilçesine bakıldığında, DYP'nin oy sayısının genel eğilimle uyumlu olarak değiştiği görülmektedir. 1995'te 4781 olan oy sayısı, 2002'de 3132'ye yükselmiş, ancak 2007'de 952'ye düşmüştür. Sonraki seçimlerde de oy sayısı düşük seviyelerde kalmıştır.

Aralık ilçesinde, DYP'nin oy sayısının genel eğiliminin biraz dışında değiştiği görülmektedir. 1995'te 743 olan oy sayısı, 1999'da 457'ye düşmüş, 2002'de 633'e yükselmiş ancak 2007'de 113'e düşmüştür. Sonraki seçimlerde oy sayısı düşük seviyelerde kalmıştır. Bu durum, DYP'nin Aralık ilçesindeki oy dağılımının genel eğilimden biraz farklı olduğunu göstermektedir.

Karakoyunlu ilçesinde ise DYP'nin oy sayısı, 1995'te 1006 iken, 1999'da 1322'ye ve 2002'de 1935'e yükselmiştir. Ancak 2007 seçimlerinde bu oy sayısı 92'ye düşmüş ve sonraki seçimlerde düşük seviyelerde kalmıştır. Bu durum, DYP'nin Karakoyunlu ilçesinde bir dönem oy sayısını artırdığı, ancak sonraki dönemlerde bu oy sayısını koruyamadığını göstermektedir.

Tuzluca ilçesinde ise, DYP'nin 1995'te aldığı 3369 oy, 1999'da 1071'e düşmüştür. Ancak, bu ilçede 2002'de 413 oy alırken, 2007'de 1591 oy alarak belirgin bir artış göstermiştir. Sonraki seçimlerde ise oy sayısı düşük seviyelerde kalmıştır. Bu durum, Tuzluca ilçesinde DYP'nin oy dağılımının diğer ilçelere kıyasla daha farklı bir eğilim gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, 1995-2015 yılları arasında Iğdır ilinde DYP'ye verilen oyların dağılımında ilçeden ilçeye değişen bir eğilim gözlemlenmektedir. Genel olarak DYP'nin Iğdır'daki oy sayısının 2000'lerin başında bir artış gösterdiği, ancak sonraki dönemlerde bu artışın sürmediği görülmektedir.

4.7.5. FP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı

1995 seçimlerine Refah Partisi (RP) olarak katılan parti 1999 seçimlerine Fazilet Partisi (FP) olarak katılmış, 2002 ve sonraki seçimlerde ise Saadet Partisi olarak yoluna devam etmiştir. Iğdır milletvekili çıkarmayı başardıkları tek seçim dönemi 1999 seçimlerinde partinin adının FP olmasından dolayı incelemede bu isim kullanılmış ancak diğer seçim dönemlerindeki kullandıkları RP ve Saadet Parti adı altında aldıkları oylar da dikkate alınmıştır. FP'nin 1995 - 2023 seçimlerinde aldığı oyların dağılımı tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22.FP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı

		1995	1999	2002	2007	2011	2015 Haziran	2015 Kasım	2018
Iğdır İl Toplamı	Toplam	4716	7921	306	179	173	479	156	1836
	Şehir	1266	1867	165	83	98	322	105	760
	Kır	3393	6039	139	95	74	157	51	1076
Merkez	Toplam	2386	3164	209	112	107	347	121	843
	Şehir	839	909	138	63	75	283	94	568
	Kır	1547	2255	71	49	32	64	27	275
Aralık	Toplam	1348	2858	35	13	14	39	10	740
	Şehir	223	570	11	8	6	15	3	94
	Kır	1125	2288	24	5	8	24	7	646
Karakoyunlu	Toplam	225	706	28	19	16	25	4	92
	Şehir	15	92	5	1	3	1	1	21
	Kır	210	614	23	18	13	24	3	71
Tuzluca	Toplam	700	1178	32	34	35	68	21	161
	Şehir	189	296	11	11	14	23	7	77
	Kır	511	882	21	23	21	45	14	84

Tablo incelendiğinde, 1995-2018 yılları arasında Iğdır ilinde gerçekleşen seçimlerde Fazilet Partisi (FP)'nin aldığı oyların dağılımı ve bu dağılımın zaman içinde nasıl değiştiği analiz edilmektedir. FP'nin 2023 seçimlerine katılmadığı bilgisi, partinin seçimlere katıldığı dönemlerde Iğdır'da nasıl bir performans gösterdiğini daha iyi anlamamızı sağlamaktadır.

FP'nin Iğdır İl Toplamı olarak değerlendirdiğimizde, 1995 yılında toplam 4716 oy aldığı görülmektedir. Bu sayı 1999 yılında 7921'e yükselmiştir, ki bu dönem FP'nin Iğdır'da milletvekili çıkarmayı başardığı dönemdir. Ancak, 2002 yılında oy sayısı dramatik bir şekilde 306'ya düşmüştür ve sonraki seçimlerde de düşük seviyelerde kalmıştır. 2018 seçimlerinde ise oy sayısı 1836'ya çıkmıştır.

Merkez ilçesinde, FP'nin 1995 yılında 2386 oy alarak iyi bir başlangıç yaptığı görülmektedir. Bu oy sayısı 1999'da 3164'e yükselmiştir. Ancak 2002'de oy sayısı 209'a düşmüş ve sonraki seçimlerde düşük seviyelerde kalmıştır. 2018'de oy sayısı 843'e çıkmıştır.

Aralık ilçesinde FP, 1995'te 1348 oy alarak başlamış ve 1999'da 2858 oy ile zirveye çıkmıştır. Ancak 2002'den itibaren oy sayısı hızla düşmüş ve düşük seviyelerde kalmıştır. 2018'de oy sayısı 740'a yükselmiştir.

Karakoyunlu ilçesinde ise FP'nin oy sayısı 1995'te 225 iken, 1999'da 706'ya yükselmiştir. Ancak 2002'de oy sayısı 28'e düşmüş ve sonraki seçimlerde düşük seviyelerde kalmıştır. 2018 seçimlerinde ise bu sayı 92'ye çıkmıştır.

Tuzluca ilçesinde ise FP'nin 1995'te 700 oy alırken, 1999'da 1178'e yükseldiği görülmektedir. 2002'de oy sayısı 32'ye düşmüş, ancak 2018'de 161'e çıkmıştır.

Sonuç olarak, FP'nin Iğdır ilinde aldığı oyların dağılımı ve bu dağılımın zaman içinde nasıl değiştiği belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Partinin 1999'da milletvekili çıkardığı dönemde oy sayısının en yüksek olduğu görülmektedir.

4.7.6. HDP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı

1995 ve 1999 HADEP olarak katılan parti 2002 seçimlerine DEHAP olarak katılmış, 2002 seçimlerinde baraj altında kalarak milletvekili çıkaramaması

neticesinde 2007 ve 2011 seçimlerine bağımsız adaylarla katılmış 2015 ve 2018 seçimlerinde HDP olarak seçimlerde yer alırken 2023 seçimlerine YSP listelerinden girmiştir. Partini 1995 - 2023 seçimlerinde aldığı oyların dağılımı tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23.HDP’nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı

		1995	1999	2002	2015 Haziran	2015 Kasım	2018	2023
İğdir İl Toplamı	Toplam	10863	18226	20199	53844	48975	41057	45388
	Şehir	3515	6796	7970	24423	22524	21300	
	Kır	7343	11416	12179	29421	26451	19757	
Merkez	Toplam	7100	12484	13381	35945	33644	29321	33292
	Şehir	2607	5603	6619	20814	19362	18589	
	Kır	4493	6881	6762	15131	14282	10732	
Aralık	Toplam	1109	1936	2177	6494	5638	4000	4204
	Şehir	74	70	150	700	551	457	
	Kır	1035	1866	2027	5794	5087	3543	
Karakoyunlu	Toplam	825	1171	1382	3900	3283	2538	5064
	Şehir	8	41	11	78	57	33	
	Kır	817	1130	1371	3822	3226	2505	
Tuzluca	Toplam	1824	2621	3209	7505	6410	5198	2828
	Şehir	826	1082	1190	2831	2554	2221	
	Kır	998	1539	2019	4674	3856	2977	

Tablo incelendiğinde, 1995-2023 yılları arasında İğdir ilinde gerçekleşen seçimlerde Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin ve önceki versiyonları olan Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) ve Demokratik Halk Partisi (DEHAP)'nin aldığı oyların dağılımı ve bu dağılımın zaman içinde nasıl değiştiği analiz edilmektedir. 2002 seçimlerinde baraj altında kalmasının ardından parti, 2007 ve 2011 seçimlerine bağımsız adaylarla katılmış, 2015 ve 2018 seçimlerinde HDP olarak ve 2023 seçimlerine Yurttaşlar için Demokrasi Partisi (YSP) listelerinden girmiştir.

İğdir İl Toplamı olarak bakıldığında, parti 1995 yılında toplam 10863 oy alırken, bu sayı 1999 yılında 18226'ya yükselmiştir. 2002 yılında 20199 oyla seçimlere katılan parti, barajı geçemeyince 2007 ve 2011 seçimlerine katılmamıştır. 2015 Haziran seçimlerinde 53844 oy alarak tarihinin en yüksek oyunu almıştır. Bu oyların dağılımına bakıldığında, oy sayısının büyük bir bölümünün kırsal kesimden geldiği görülmektedir. 2015 Kasım seçimlerinde oy sayısı 48975'e düşmüş, 2018 seçimlerinde ise 41057'ye düşmüştür. 2023 seçimlerinde ise oy sayısı 45388'e yükselmiştir.

Merkez ilçesinde, parti 1995 yılında 7100 oy alarak iyi bir başlangıç yapmıştır. 1999'da oy sayısı 12484'e, 2002'de ise 13381'e yükselmiştir. 2015 Haziran seçimlerinde 35945 oy alarak tarihinin en yüksek oyunu almıştır. 2015 Kasım seçimlerinde oy sayısı 33644'e düşmüş, 2018 seçimlerinde ise 29321'e düşmüştür. 2023 seçimlerinde ise oy sayısı 33292'ye yükselmiştir.

Aralık ilçesinde, parti 1995'te 1109 oy alarak başlamış ve 1999'da 1936 oy alarak bu sayıyı artırmıştır. 2002'de oy sayısı 2177'ye, 2015 Haziran seçimlerinde ise 6494'e çıkmıştır. 2015 Kasım seçimlerinde oy sayısı 5638'e düşmüş, 2018 seçimlerinde ise 4000'e düşmüştür. 2023 seçimlerinde ise oy sayısı 4204'e yükselmiştir.

Karakoyunlu ilçesinde, parti 1995'te 825 oy alırken, bu sayı 1999'da 1171'e, 2002'de ise 1382'ye yükselmiştir. 2015 Haziran seçimlerinde 3900 oy alarak tarihinin en yüksek oyunu almıştır. 2015 Kasım seçimlerinde oy sayısı 3283'e düşmüş, 2018 seçimlerinde ise 2538'e düşmüştür. 2023 seçimlerinde ise oy sayısı 5064'e yükselmiştir.

Tuzluca ilçesinde ise, parti 1995'te 1824 oy alırken, bu sayı 1999'da 2621'e, 2002'de ise 3209'a yükselmiştir. 2015 Haziran seçimlerinde 7505 oy alarak tarihinin en yüksek oyunu almıştır. 2015 Kasım seçimlerinde oy sayısı 6410'a düşmüş, 2018 seçimlerinde ise 5198'e düşmüştür. 2023 seçimlerinde ise oy sayısı 2828'e düşmüştür.

Genel olarak bakıldığında, parti zaman içinde Iğdır'da oylarını sürekli olarak artırmayı başarmış, ancak 2015 Haziran seçimlerinden sonra bir düşüş yaşamıştır. Ancak bu düşüş, 2023 seçimlerinde bir miktar telafi edilmiştir. Bu durum, hem parti politikalarının hem de bölgesel ve genel politik dinamiklerin bir sonucu olabilir. Partinin özellikle kırsal kesimlerdeki güçlü performansı, bölgesel politik ve sosyo-ekonomik dinamiklerin bir yansıması olabilir.

4.7.7. MHP'nin aldığı oyların ilçelere göre dağılımı

MHP'nin 1995 - 2023 seçimlerinde aldığı oyların dağılımı tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24.MHP'nin Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı

		1995	1999	2002	2007	2011	2015 Haziran	2015 Kasım	2018	2023
İğdir İl Toplamı	Toplam	7582	10416	8204	9786	27554	25700	11790	21885	4581
	Şehir	3843	6465	4766	6324	18055	18353	7873	14847	
	Kır	3725	3929	3403	3397	9447	7347	3917	7038	
Merkez	Toplam	5104	7497	5954	7387	19778	19761	8585	16194	2951
	Şehir	2807	5274	4094	5175	14503	15495	6622	12431	
	Kır	2297	2223	1860	2212	5275	4266	1963	3763	
Aralık	Toplam	958	781	539	962	2212	1559	656	1682	903
	Şehir	446	398	360	712	1740	1264	474	1193	
	Kır	512	383	179	250	472	295	182	489	
Karakoyunlu	Toplam	1260	1430	1234	1019	2747	2394	1619	2160	283
	Şehir	468	557	248	331	913	875	447	711	
	Kır	792	873	986	688	1834	1519	1172	1449	
Tuzluca	Toplam	246	686	442	353	2765	1986	930	1849	444
	Şehir	122	236	64	106	899	719	330	512	
	Kır	124	450	378	247	1866	1267	600	1337	

Tablo incelendiğinde, 1995-2023 yılları arasında İğdir'da MHP'nin aldığı oy sayıları ve bu oyların ilçelere, şehir ve kırsal bölgelere göre dağılımı net bir şekilde görülebilmektedir. Bu verilerin analizi, partinin bu bölgedeki politik duruşunun ve seçim stratejilerinin zaman içinde nasıl değiştiğini göstermektedir.

1995 yılında İğdir il genelinde MHP'nin aldığı oyların neredeyse yarısı şehir bölgelerinden gelmektedir. Öte yandan, 2023 yılına gelindiğinde şehirlerden alınan oy sayısında ciddi bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu durum, belirli bir dönemden sonra MHP'nin şehirlerdeki etkisinin azaldığını göstermektedir.

Kırsal bölgelerde alınan oy sayısının da incelenmesi gerekmektedir. 1995 yılında MHP'nin kırsal bölgelerden aldığı oylar, şehirlerden aldığı oylara yakinken, 2023 yılında bu oran düşmüştür. Ancak, 2011 ve 2015 yıllarında kırsal alandaki oylarda belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Bu durum, partinin kırsal alandaki politikalarının belirli dönemlerde daha etkili olduğunu göstermektedir.

Merkez ilçe incelendiğinde, 1995-2023 yılları arasında şehirlerden alınan oy oranının genellikle kırsal alandan alınan oy oranından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, MHP'nin merkez ilçede şehirlerdeki seçmenlere yönelik politikalarının kırsal alandan daha etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, 2023 seçimlerinde MHP'nin merkez ilçede aldığı oy sayısında ciddi bir düşüş görülmektedir.

Bu durum, partinin bu ilçedeki politikalarının son dönemlerde etkisini kaybettiğini göstermektedir.

Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca ilçelerine bakıldığında ise, MHP'nin bu ilçelerde genellikle kırsal alandan daha fazla oy aldığı görülmektedir. Bu durum, MHP'nin bu ilçelerde kırsal alandaki seçmenlere yönelik politikalarının daha etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, bu ilçelerde de 2023 seçimlerinde MHP'nin aldığı oy sayısında ciddi bir düşüş görülmektedir. Bu durum, MHP'nin bu ilçelerdeki politikalarının son dönemlerde etkisini kaybettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, MHP'nin Iğdır'da 1995-2023 yılları arasında aldığı oy sayıları ve bu oyların ilçelere, şehir ve kırsal bölgelere göre dağılımı, partinin bölgedeki politik duruşunun ve seçim stratejilerinin zaman içinde nasıl değiştiğini göstermektedir. MHP'nin bu bölgede belirli dönemlerde kırsal alanda daha etkili politikalar izleyerek oylarını artırdığı, ancak son dönemlerde bu etkinliğini kaybettiği gözlemlenmektedir.

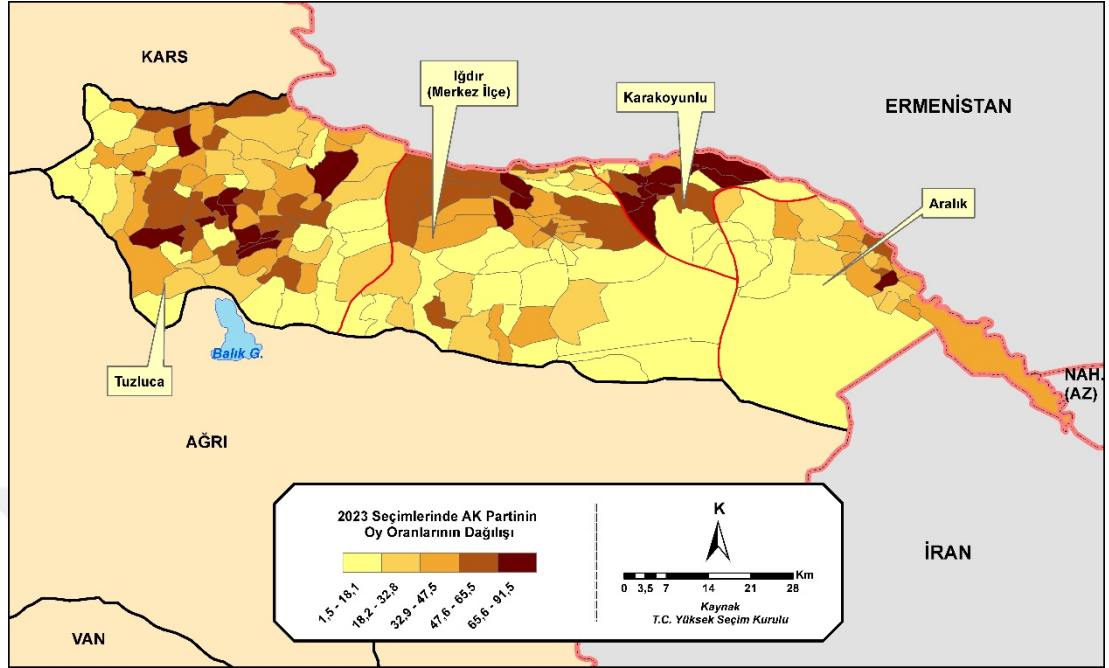
4.8. Iğdır İlinde 2023 Seçimlerinde Siyasi Partilerin Aldıkları Oyların Mekânsal Dağılımı

Araştırmanın 8. Alt problemi bağlamında Iğdır'da 2023 seçimlerinde siyasi partilerin aldıkları oyların mekânsal dağılımı incelenirken seçimde en yüksek oy oranına sahip 5 siyasi dikkate alınmıştır.

4.8.1. AK Partinin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen

2023 seçimlerinde mahalle ve köylere göre AK Partinin almış olduğu oy oranlarına ilişkin dağılım harita 2'de verilmiştir.

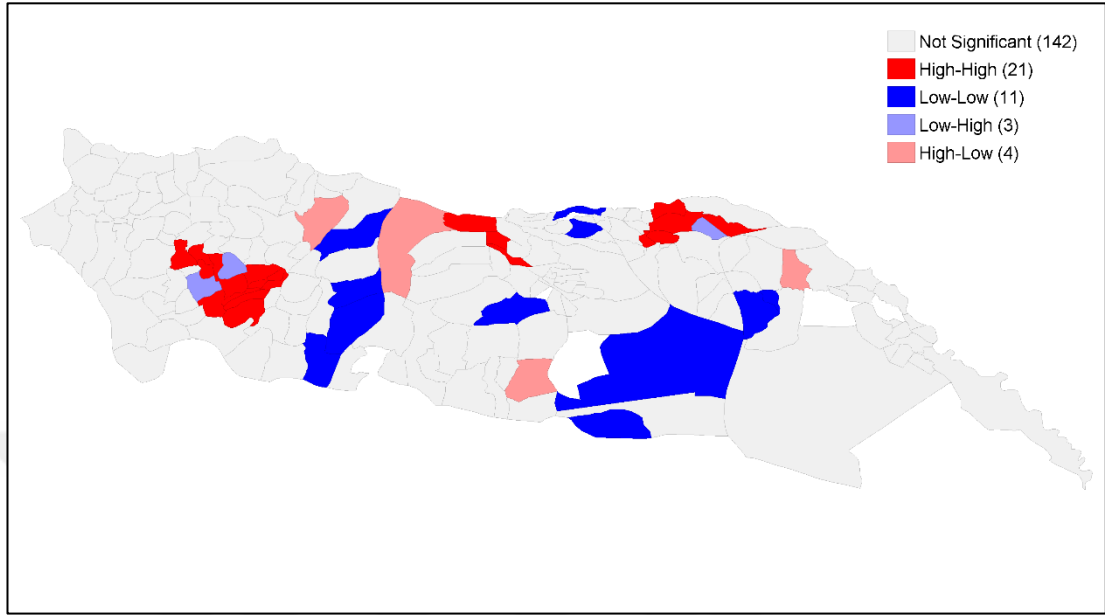
Harita 2.AK Partinin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi

Harita incelendiğinde genel anlamda Iğdır’da yüksek bir oy oranı olduğu görülmektedir. Ancak özellikle Karakoyunlu ilçesi başta olmak üzere Tuzluca ilçesinin iç kesimleri ve Merkez ilçenin kuzey kesimlerinde daha yüksek oy oranına sahip olduğu görülmektedir. Genel anlamda incelendiğinde Güneye doğru inildikçe AK Partinin oy oranlarında düşüş olduğunu söylemek mümkündür.

Oy oranlarının mekânsal dağılımına ilişkin yapılan LISA analizi sonucu harita 3’de verilmiştir.

Harita 3.Ak Partinin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi

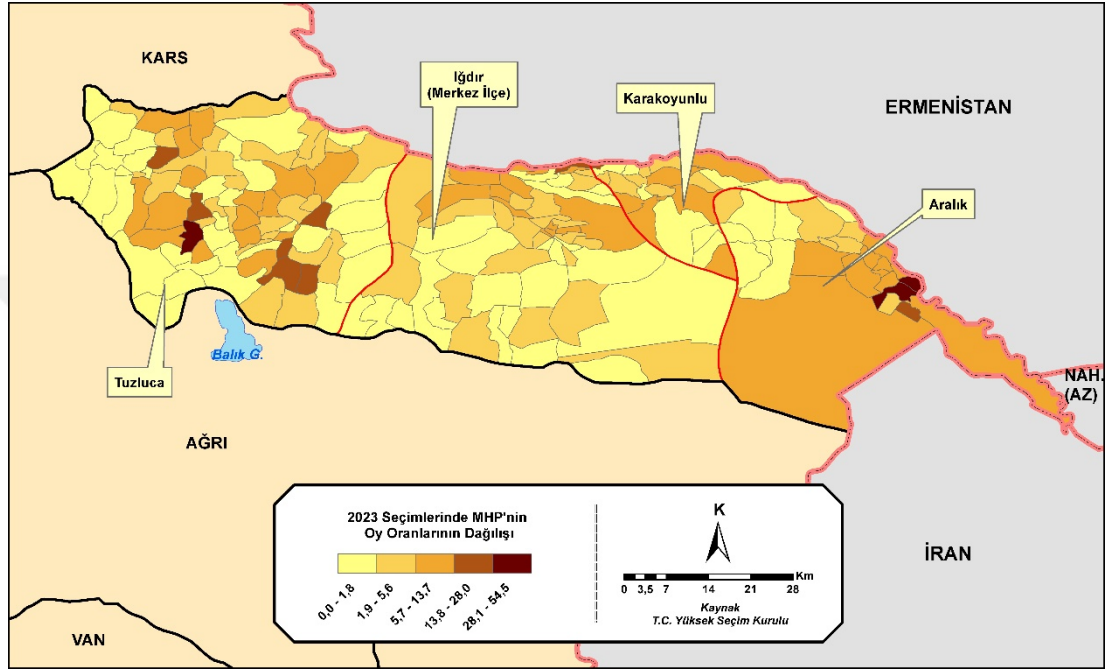

Harita incelendiğinde 191 yerleşim biriminin 142'sine anlamlı korelasyon bulunmadığı sadece 39 yerleşim biriminde anlamlı korelasyon bulunduğu görülmektedir. Kırmızı ile belirtilen alanlar yüksek-yüksek kategoride pozitif korelasyon bulunmaktadır. Yani bu bölgelerde AK Partinin oy oranı yüksek olduğu gibi bu alanların çevre bölgelerinde de oy oranı yüksektir. Mavi ile gösterilen alanlarda ise düşük-düşük pozitif korelasyon bulunmaktadır. Yani hem bu alanlarda hem de buraları çevreleyen alanlarda oy oranı düşüktür. Açık mavi renk ile gösterilen alanlarda ise düşük-yüksek negatif korelasyon bulunmaktadır. Yani bu alanlarda oy oranı düşük olmakla birlikte çevreleyen alanlarda oy oranının yüksek olduğu anlamını taşımaktadır. Son olarak pudra rengi ile gösterilmiş olan alanlarda ise yüksek-düşük negatif korelasyon bulunmaktadır. Yani bu bölgelerde partinin oy oranı yüksek olmakla birlikte çevreleyen alanlarda oy oranı düşüktür.

4.8.2. MHP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen

2023 seçimlerinde mahalle ve köylere göre MHP'nin almış olduğu oy oranlarına ilişkin dağılım harita 4'de verilmiştir.

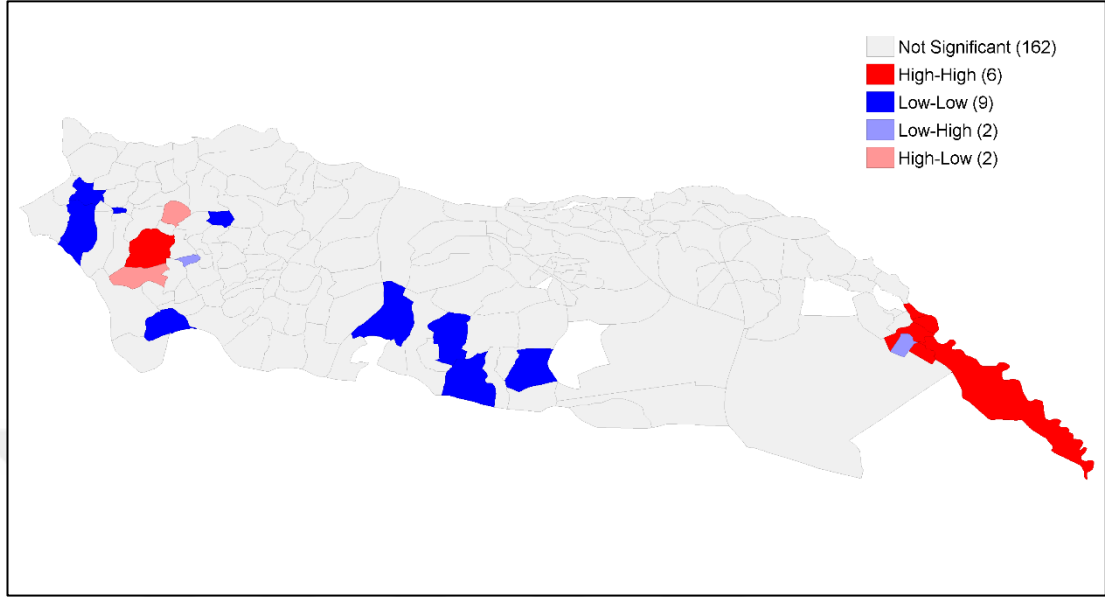
Harita 4. MHP'nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi

Harita 4 incelendiğinde MHP'nin sadece 2 yerleşim biriminde yüksek düzeyde oy aldığı görülmektedir. Tuzluca ilçesinin iç kesimleri, Karakoyunlu ve Merkez ilçenin kuzey bölgeleri MHP'nin oy oranının kısmen yüksek olduğu bölgelerdir.

Oy oranlarının mekânsal dağılımına ilişkin yapılan LISA analizi sonucu harita 5'de verilmiştir.

Harita 5.MHP'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi

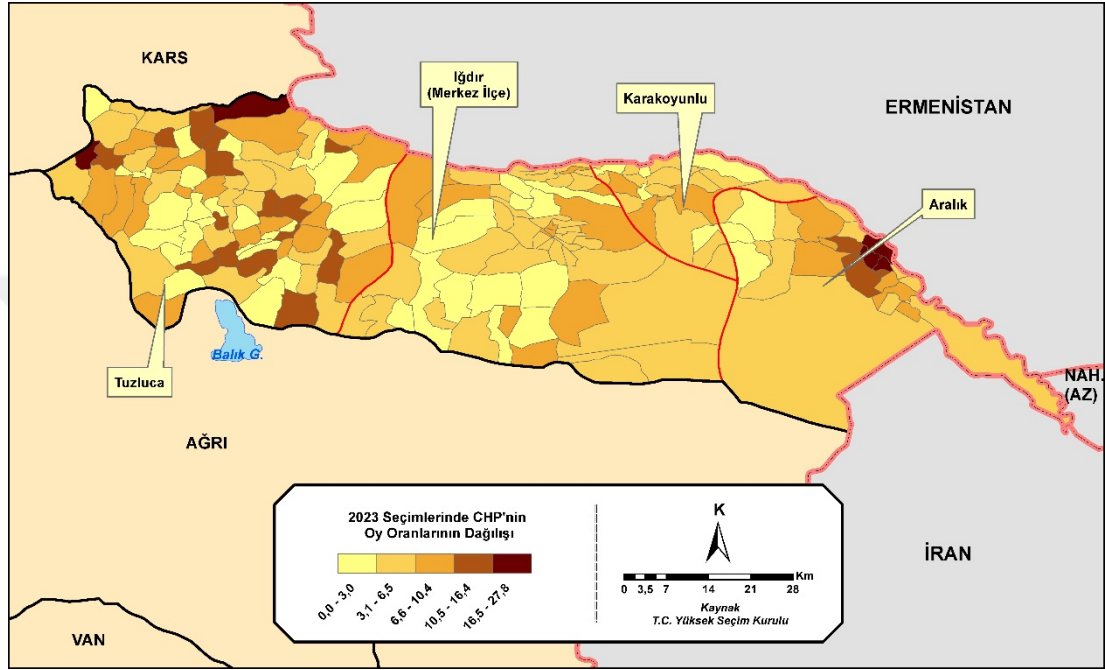

Harita 5 incelendiğinde 191 yerleşim biriminin 162'sinde anlamlı korelasyon bulunmadığı sadece 19 yerleşim biriminde anlamlı korelasyon bulunduğu görülmektedir. Bu korelasyonlardan 6'sı pozitif yüksek-yüksek düzeydedir. Harita kırmızı gösterilen bu bölgelerde ve bu seçim çevresini çevreleyen diğer seçim çevrelerinde partinin oy oranı yüksektir. Haritada mavi ile gösterilen 9 seçim çevresinde ise pozitif düşük-düşük düzeyde korelasyon bulunduğu belirlenmiştir. Bu yerleşim birimleri ve çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür. Haritada açık mavi renk ile gösterilmiş 2 seçim çevresinde ise negatif düşük – yüksek düzeyde korelasyon belirlenmiştir. Bu yerleşim yerlerinde partinin oy oranı düşükken çevreleyen seçim bölgelerinde oy oranı yüksektir. Harita pudra rengi ile gösterilen 2 yerleşim yerinde ise negatif yüksek – düşük düzeyde korelasyon saptanmıştır. Bu seçim çevresinde partinin oy oranı yüksekken çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür.

4.8.3. CHP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen

2023 seçimlerinde mahalle ve köylere göre CHP'nin almış olduğu oy oranlarına ilişkin dağılım harita 6' da verilmiştir.

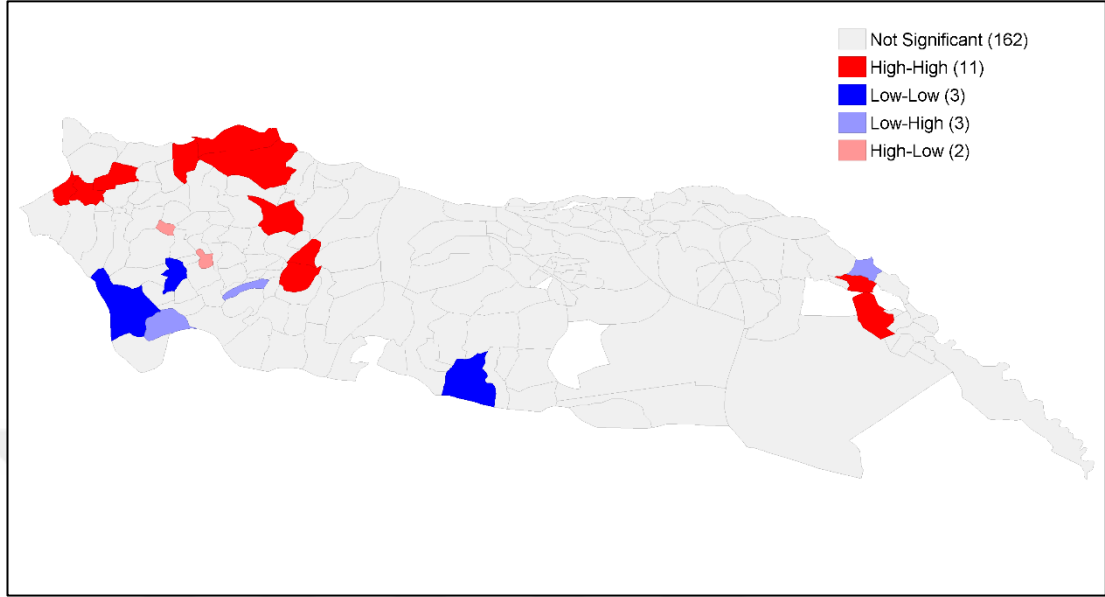
Harita 6. CHP'nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi

Harita 6 incelendiğinde CHP'nin oya oranının Karakoyunlu ve Merkez ilçede düşük olduğu, Aralık ve Tuzluca ilçelerinde bazı seçim çevrelerinde kısmen yüksek düzeyde oy aldığı görülmektedir.

Oy oranlarının mekânsal dağılımına ilişkin yapılan LISA analizi sonucu harita 7 'de verilmiştir.

Harita 7. CHP'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi

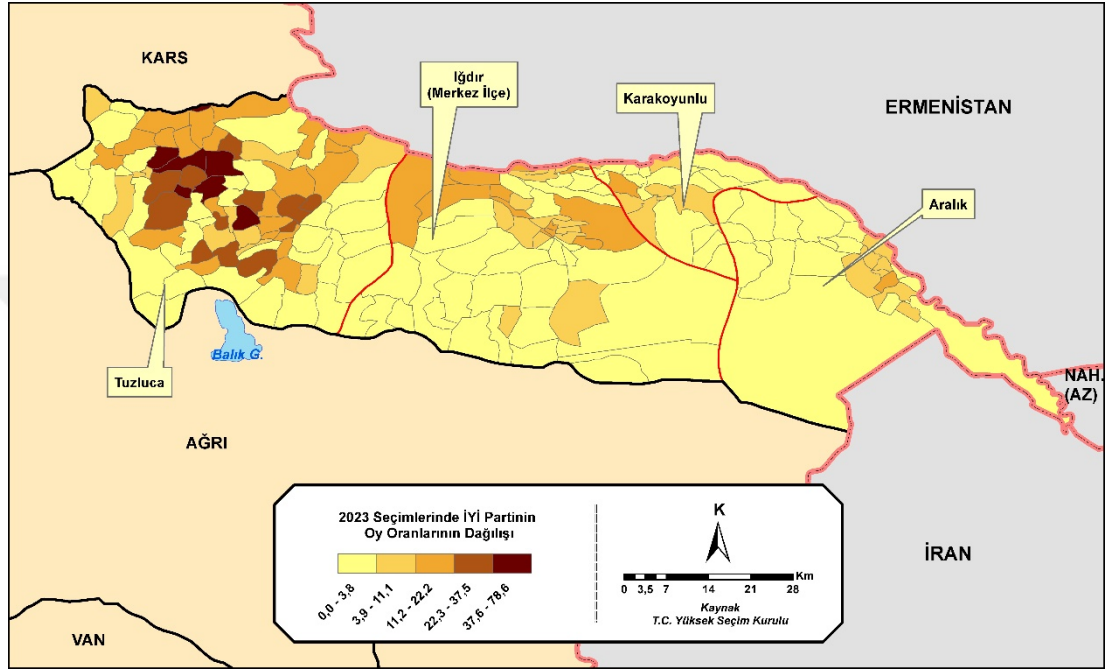

Harita 7 incelendiğinde 191 yerleşim biriminin 162'sinde anlamlı korelasyon bulunmadığı sadece 19 yerleşim biriminde anlamlı korelasyon bulunduğu görülmektedir. Bu korelasyonlardan 11'i pozitif yüksek-yüksek düzeydedir. Harita kırmızı gösterilen bu bölgelerde ve bu seçim çevresini çevreleyen diğer seçim çevrelerinde partinin oy oranı yüksektir. Haritada mavi ile gösterilen 3 seçim çevresinde ise pozitif düşük-düşük düzeyde korelasyon bulunduğu belirlenmiştir. Bu yerleşim birimleri ve çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür. Haritada açık mavi renk ile gösterilmiş 3 seçim çevresinde ise negatif düşük – yüksek düzeyde korelasyon belirlenmiştir. Bu yerleşim yerlerinde partinin oy oranı düşükken çevreleyen seçim bölgelerinde oy oranı yüksektir. Harita pudra rengi ile gösterilen 2 yerleşim yerinde ise negatif yüksek – düşük düzeyde korelasyon saptanmıştır. Bu seçim çevresinde partinin oy oranı yüksekken çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür.

4.8.4. İYİ Partinin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen

2023 seçimlerinde mahalle ve köylere göre İYİ Partinin almış olduğu oy oranlarına ilişkin dağılım harita 8’de verilmiştir.

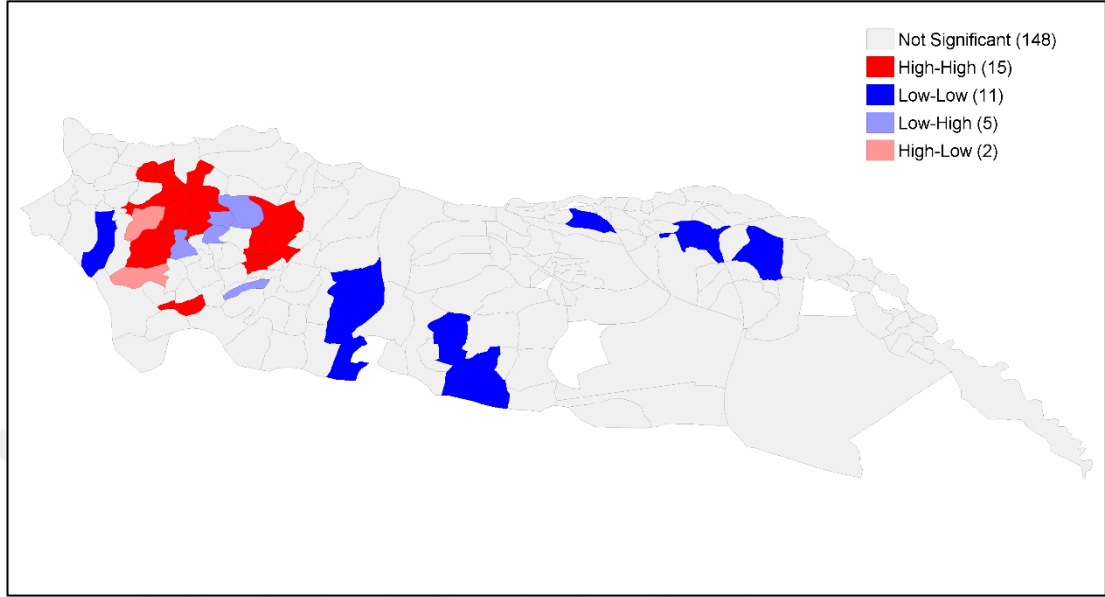
Harita 8.İYİ Parti’nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi

Harita 8 incelendiğinde İYİ Partinin oy oranının en yük olduğu yerin Tuzluca ilçesi olduğu görülmektedir. Diğer ilçelerde de kısmen yüksek düzeyde oy alabildiği seçim çevreleri bulunmakla birlikte genel anlamda Tuzluca dışındaki diğer ilçelerde oy oranının düşük olduğu söylenebilir.

Oy oranlarının mekânsal dağılımına ilişkin yapılan LISA analizi sonucu harita 9’da verilmiştir.

Harita 9. İYİ Parti'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi

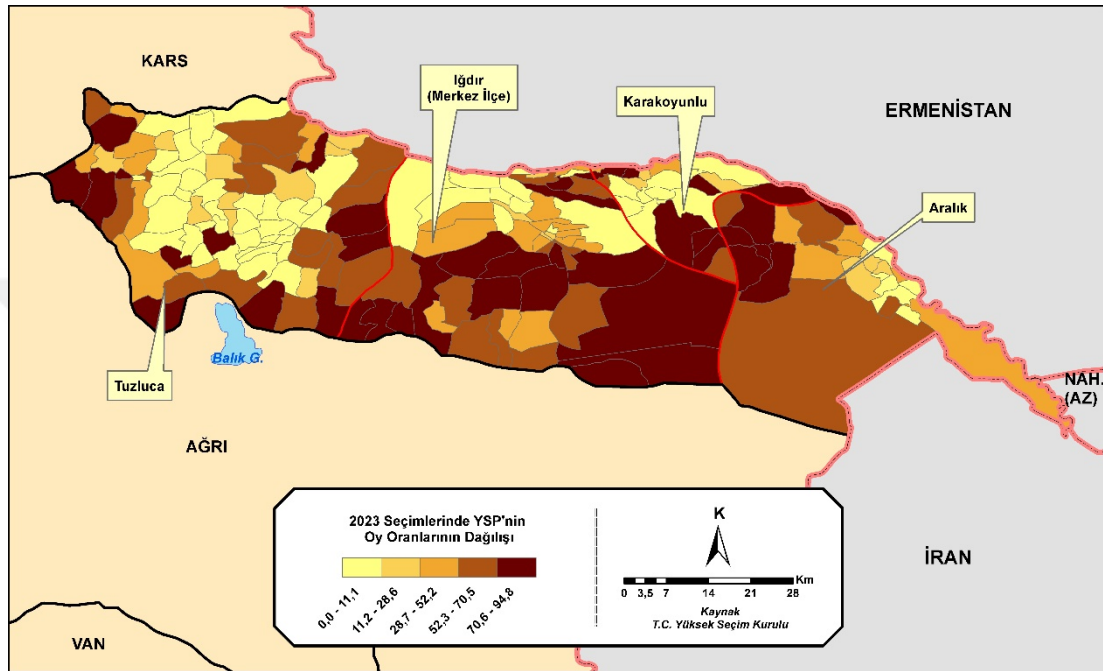

Harita 9 incelendiğinde 191 yerleşim biriminin 148'inde anlamlı korelasyon bulunmadığı 33 yerleşim biriminde anlamlı korelasyon bulunduğu görülmektedir. Bu korelasyonlardan 15'i pozitif yüksek-yüksek düzeydedir. Harita kırmızı gösterilen Tuzluca ilçesinin iç kesimlerinde ve bu seçim çevresini çevreleyen diğer seçim çevrelerinde partinin oy oranı yüksektir. Haritada mavi ile gösterilen 11 seçim çevresinde ise pozitif düşük-düşük düzeyde korelasyon bulunduğu belirlenmiştir. Bu yerleşim birimleri ve çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür. Haritada açık mavi renk ile gösterilmiş 5 seçim çevresinde ise negatif düşük – yüksek düzeyde korelasyon belirlenmiştir. Bu yerleşim yerlerinde partinin oy oranı düşükken çevreleyen seçim bölgelerinde oy oranı yüksektir. Harita pudra rengi ile gösterilen 2 yerleşim yerinde ise negatif yüksek – düşük düzeyde korelasyon saptanmıştır. Bu seçim çevresinde partinin oy oranı yüksekken çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür.

4.8.5. YSP'nin aldığı oyların mekânsal dağılımına ilişkin desen

2023 seçimlerinde mahalle ve köylere göre YSP'nin almış olduğu oy oranlarına ilişkin dağılım harita 10' da verilmiştir.

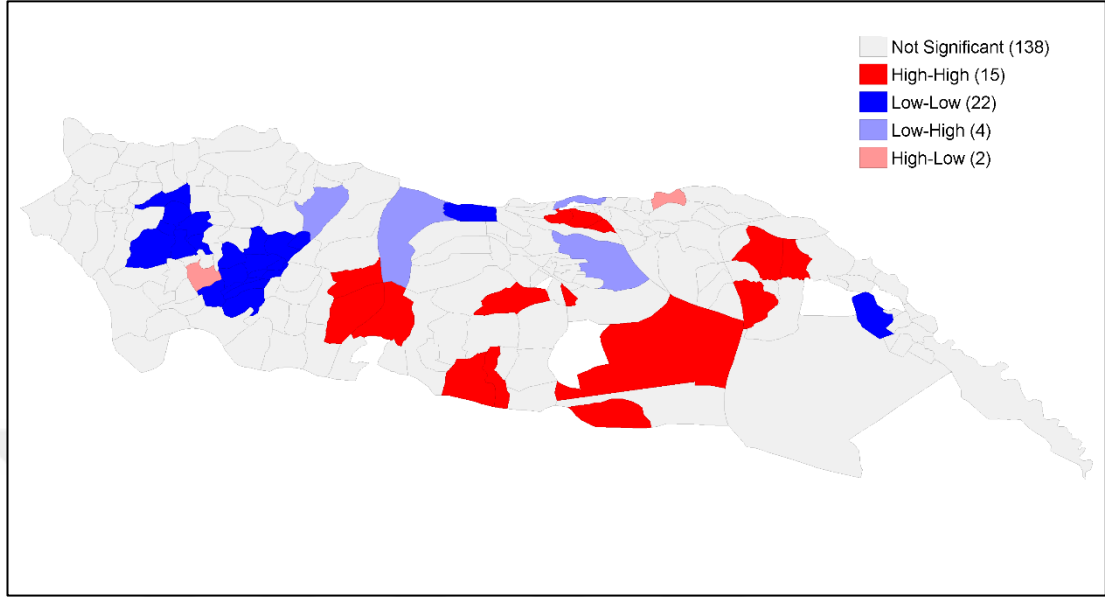
Harita 10. YSP'nin Aldığı Oyların Mekansal Değişimi

Harita 10 incelendiğinde YSP'nin il genelinde oy oranının genel anlamda yüksek olmakla birlikte Tuzluca ilçesinin iç kısımları il Merkez ve Karakoyunlu ilçelerinin güney kısımlarında yer alan seçim çevrelerinde oy oranının düştüğünü söylemek mümkündür.

Oy oranlarının mekânsal dağılımına ilişkin yapılan LISA analizi sonucu harita 11’de verilmiştir.

Harita 11. YSP'nin Oy Oranlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Yapılan LISA Analizi

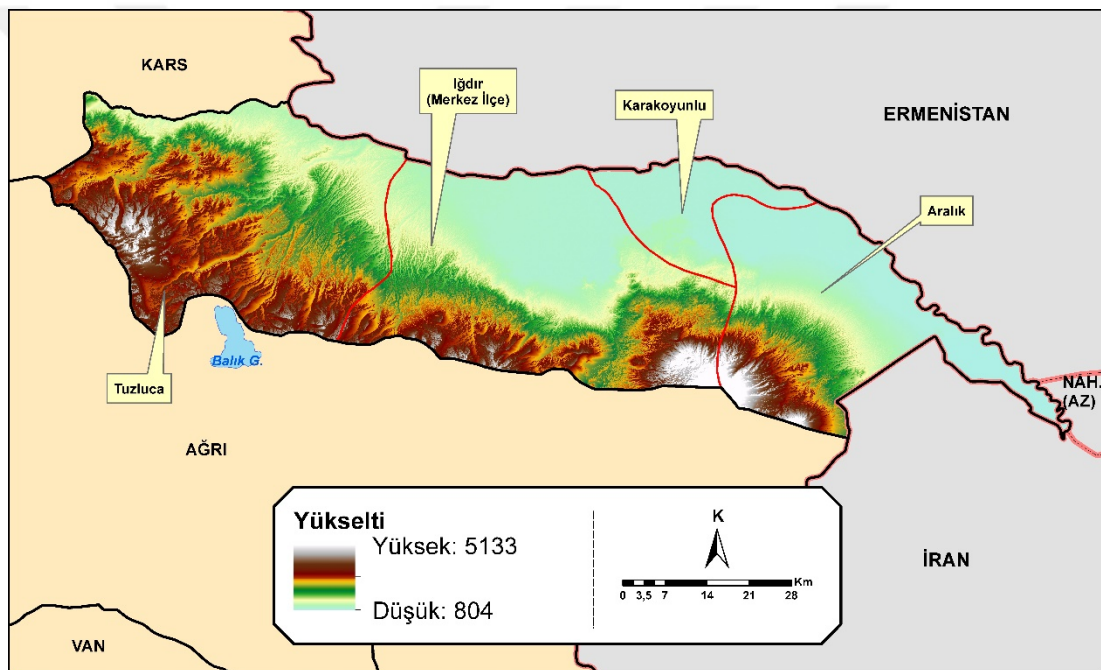

Harita 11 incelendiğinde 191 yerleşim biriminin 138'inde anlamlı korelasyon bulunmadığı 33 yerleşim biriminde anlamlı korelasyon bulunduğu görülmektedir. Bu korelasyonlardan 15'i pozitif yüksek-yüksek düzeydedir. Harita kırmızı gösterilen Tuzluca ilçesinin iç kesimlerinde ve bu seçim çevresini çevreleyen diğer seçim çevrelerinde partinin oy oranı yüksektir. Haritada mavi ile gösterilen 22 seçim çevresinde ise pozitif düşük-düşük düzeyde korelasyon bulunduğu belirlenmiştir. Bu yerleşim birimleri ve çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür. Haritada açık mavi renk ile gösterilmiş 4 seçim çevresinde ise negatif düşük – yüksek düzeyde korelasyon belirlenmiştir. Bu yerleşim yerlerinde partinin oy oranı düşükken çevreleyen seçim bölgelerinde oy oranı yüksektir. Harita pudra rengi ile gösterilen 2 yerleşim yerinde ise negatif yüksek – düşük düzeyde korelasyon saptanmıştır. Bu seçim çevresinde partinin oy oranı yüksekken çevreleyen seçim bölgelerinde partinin oy oranı düşüktür.

4.9. Iğdır İlinde 2023 Seçimlerinde Siyasi Partilerin Aldıkları Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltisiyle İlişkisi

İğdır ilinde 2023 seçimlerinde siyasi partilerin aldıkları oy sayıları ve oy oranlarının yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisiyle ilişkisi incelenirken öncelikle İğdır ilinde yerleşim yerlerinin yükseltisi detaylıca incelenmiş daha sonra yükselti oy sayısı ve oy oranı ilişkisi incelenmiştir. İğdır ilindeki yükseltinin değişimi Harita 12 de verilmiştir.

Harita 12. Iğdır İli Yükselti Basamakları

Harita 12 incelendiğinde; Iğdır ilinde yükseltinin genel anlamda güneyden kuzeye doğru azaldığını söylemek mümkündür. Iğdır’da yükselti 804 m ile 5133 m arasında değişmektedir.

İğdır ili geneli ve ilçelerinin ortalama yükseltisi ArcMap programında 12,5 m çözünürlüklü DEM verisinde hesaplatılarak tablo 25’te verilmiştir.

Aralık ilçesinde yer alan 27 yerleşim biriminin ortalama yükseltisi hesaplanarak tablo 26’da verilmiştir.

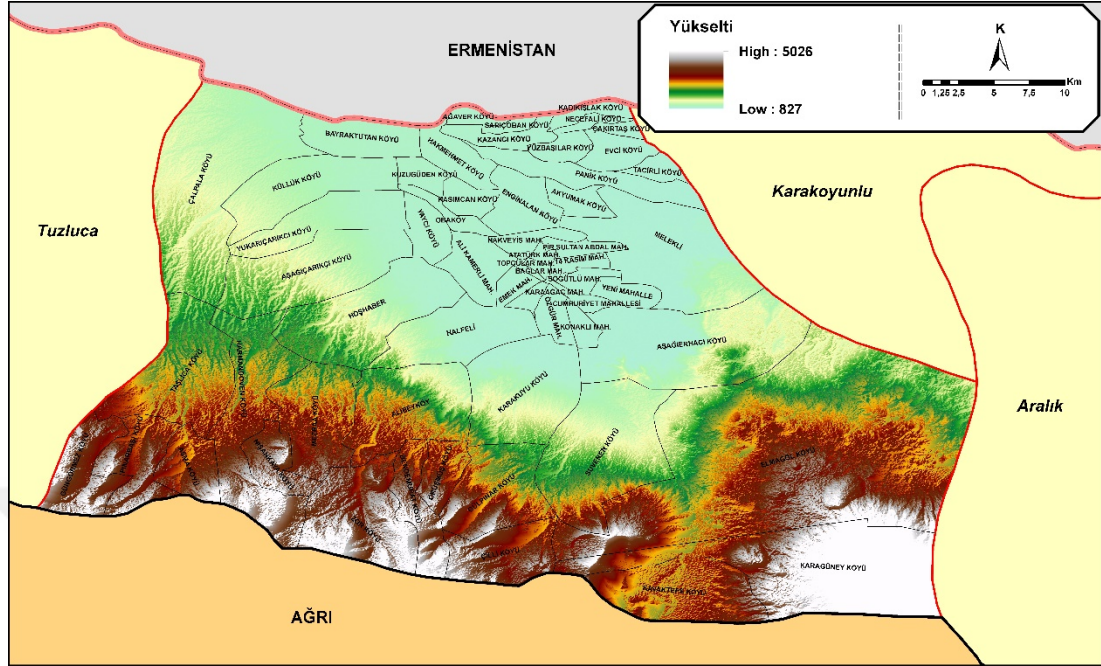
Tablo 26. Aralık İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltileri

Sıra	KÖY/ MAH. ADI	Ortalama Yükselti	Sıra	Köy/ Mah. Adı	Ortalama Yükselti
1	ADETLİ KÖYÜ	963,99	15	KARŞIYAKA MAH.	853,15
2	ARAS MAH.	836,32	16	KIRÇIÇEĞİ KÖYÜ	847,41
3	AŞAĞIARATAN KÖYÜ	855,98	17	KOLİKENT KÖYÜ	853,28
4	AŞAĞIÇAMURLU KÖYÜ	843,43	18	KÖPRÜLER MAH.	837,19
5	AŞAĞIÇİFTLİK KÖYÜ	834,73	19	ORTAKÖY MAH.	833,90
6	AŞAĞITOPRAKLI KÖYÜ	839,74	20	RAMAZANKENT KÖYÜ	844,16
7	BABACAN KÖYÜ	851,01	21	SARAÇLI KÖYÜ	839,38
8	EMİNCE KÖYÜ	838,64	22	TAZEKÖY	839,35
9	GÖDEKLİ KÖYÜ	824,42	23	YENİDOĞAN KÖYÜ	1791,65
10	HACIAGA KÖYÜ	841,69	24	YUKARIARATAN KÖYÜ	840,16
11	HASANHAN KÖYÜ	846,81	25	YUKARIÇAMURLU KÖYÜ	843,76
12	KARAHACILI KÖYÜ	997,12	26	YUKARIÇİFTLİK KÖYÜ	836,30
13	KARASU MAH.	835,97	27	YUKARITOPRAKLI KÖYÜ	874,36

Tablo 26 incelendiğinde Aralık ilçesinde yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisi 824 m (Gödekli Köyü) ile 1792 m (Yenidoğan Köyü) arasında değişmektedir. İlçede ortalama yükseltisi en fazla olan Yenidoğan Köyü dışındaki diğer 25 yerleşim biriminin ortalama yükseltisi 1000 m nin altındadır.

Iğdır Merkez ilçesindeki yükseltinin değişimi harita 14’te verilmiştir.

Harita 14. Iğdır Merkez İlçesi Yükselti Basamakları

Harita 14 incelendiğinde Iğdır Merkez ilçesindeki yükseltinin 827 m (Atatürk Mah.) ile 5026 m (Karagüney Köyü) arasında değiştiği görülmektedir. Yükseltisi en düşük olan yer ile yükseltisi en fazla olan yer arasında 4199 metre yükselti farkı bulunmaktadır.

Iğdır Merkez ilçesinde yer alan 57 yerleşim biriminin ortalama yükseltisi hesaplanarak tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Iğdır Merkez İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltileri

Sıra	Köy/ Mah. Adı	Ortalama Yükselti (m)	Sıra	Köy/ Mah. Adı	Ortalama Yükselti (m)
1	14 KASIM MAH.	878,14	30	KARAKUYU KÖYÜ	1005,44
2	AĞAVER KÖYÜ	890,45	31	KASIMCAN KÖYÜ	890,42
3	AKYUMAK KÖYÜ	879,05	32	KAVAKTEPE KÖYÜ	1817,42
4	ALİ KAMERLİ MAH.	884,66	33	KAZANCI KÖYÜ	887,72
5	ALİBEYKÖY	1460,17	34	KONAKLI MAH.	875,44
6	ASMA KÖYÜ	1976,71	35	KUZUGÜDEN KÖYÜ	897,11
7	AŞAĞIÇARIKÇI KÖYÜ	1064,78	36	KÜLLÜK KÖYÜ	957,22
8	AŞAĞIERHACI KÖYÜ	989,49	37	MELEKLİ	894,46
9	ATATÜRK MAH.	881,54	38	MEZRAA KÖYÜ	1749,02
10	BAĞLAR MAH.	883,84	39	NECEFALİ KÖYÜ	879,08
11	BAYRAKTUTAN KÖYÜ	907,70	40	NİŞANKAYA KÖYÜ	2197,04
12	BENDEMURAT KÖYÜ	2319,62	41	OBAKÖY	890,56
13	CUMHURİYET MAHALLESİ	877,62	42	ÖRÜŞMÜŞ KÖYÜ	1911,28
14	ÇAKIRTAŞ KÖYÜ	876,11	43	ÖZGÜR MAH.	877,13
15	ÇİLLİ KÖYÜ	2220,85	44	PANİK KÖYÜ	877,80
16	ELMAGÖL KÖYÜ	1683,15	45	PINARBAŞI KÖYÜ	2106,45
17	EMEK MAH.	880,78	46	PİR SULTAN ABDAL MAH.	878,79
18	ENGİNALAN KÖYÜ	883,89	47	SARIÇOBAN KÖYÜ	887,49
19	EVCİ KÖYÜ	876,85	48	SÖĞÜTLÜ MAH.	877,64
20	GÜLPINAR KÖYÜ	1776,87	49	SUVEREN KÖYÜ	1234,86
21	GÜNGÖRMEZ KÖYÜ	2351,68	50	TACİRLİ KÖYÜ	873,41
22	HAKMEHMET KÖYÜ	893,12	51	TAŞLICA KÖYÜ	1553,49
23	HAKVEYİS MAH.	882,25	52	TOPÇULAR MAH.	884,00
24	HALFELİ	940,29	53	YAYCI KÖYÜ	890,93
25	HARMANDÖVEN KÖYÜ	1869,41	54	YENİ MAHALLE	873,45
26	HOŞHABER	1088,00	55	YUKARIÇARIKCI KÖYÜ	958,55
27	KADIKIŞLAK KÖYÜ	876,65	56	YÜZBAŞILAR KÖYÜ	881,66
28	KARAAĞAÇ MAH.	879,15	57	ZOR KÖYÜ	2379,47
29	KARAGÜNEY KÖYÜ	2868,51			

Tablo 27 incelendiğinde Iğdır Merkez ilçesinde yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisi 873 m (Tacirli Köyü ve Yeni Mahalle) ile 2868 m (Karagüney Köyü) arasında değişmektedir.

Iğdır Karakoyunlu ilçesindeki yükseltinin değişimi harita 15 te verilmiştir.

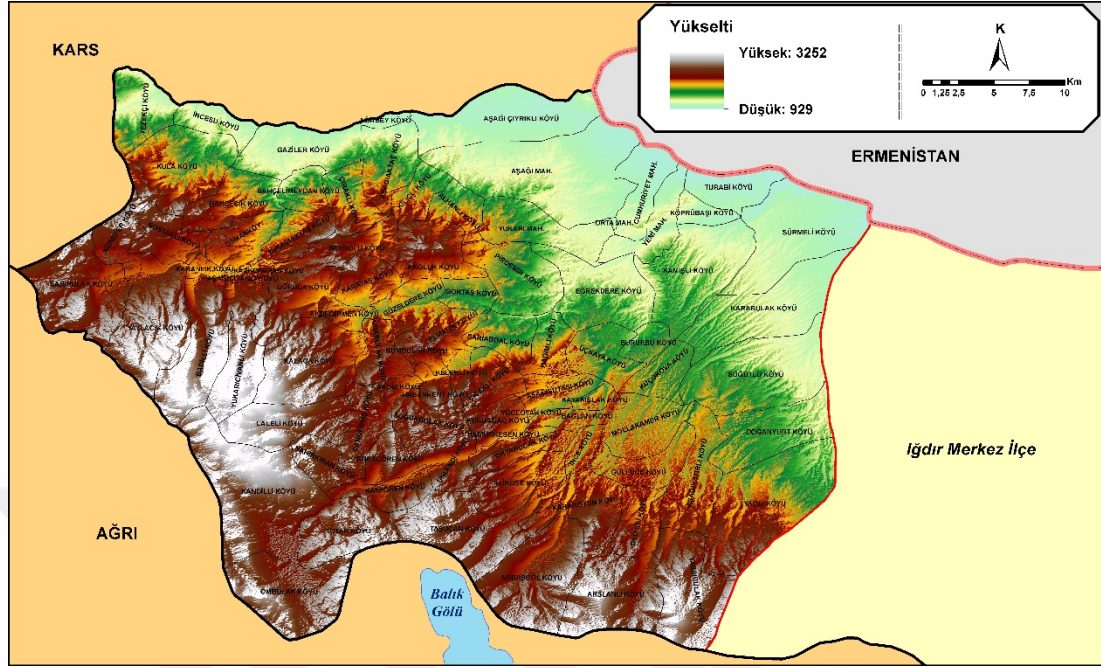
Tablo 28. Karakoyunlu İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltileri

Sıra	Köy/ Mah. Adı	Ortalama Yükselti (m)	Sıra	Köy/ Mah. Adı	Ortalama Yükselti (m)
1	AKTAŞ KÖYÜ	875,53	12	KACARDOĞANŞALI KÖYÜ	860,42
2	AŞAĞIALİCAN KÖYÜ	861,35	13	KERİMBEYLİ KÖYÜ	849,44
3	BAYATDOĞANŞALI KÖYÜ	863,96	14	KOÇKIRAN KÖYÜ	855,45
4	BEKİRHANLI KÖYÜ	856,12	15	MÜRŞİTALİ KÖYÜ	871,17
5	BULAKBAŞI KÖYÜ	940,40	16	ORTA ALİCAN KÖYÜ	865,93
6	CENNETABAT KÖYÜ	853,25	17	ŞIRACI KÖYÜ	867,45
7	ERGENEKON MAH.	903,90	18	TAŞBURUN KÖYÜ	859,37
8	FATİH MAH.	870,37	19	YAZLIK KÖYÜ	946,18
9	GÖKÇELİ KÖYÜ	866,02	20	YUKARIALİCAN KÖYÜ	868,11
10	GÖLKÖY	872,60	21	ZÜLFİKARKÖY	869,46
11	İSLAMKÖY	1064,16			

Tablo 28 incelendiğinde Iğdır Karakoyunlu ilçesinde yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisi 849 m (Kerimbeyli Köyü) ile 1064 m (İslamköy) arasında değişmektedir. Ortalama yükseltisi 1000 metrenin üzerinde olan tek yerleşim yeri İslamköy olup diğer 20 yerleşim yerinin ortalama yükseltisi 1000 metrenin altındadır.

Iğdır Tuzluca ilçesindeki yükseltinin değişimi harita 16'da verilmiştir.

Harita 16. Tuzluca İlçesi Yükselti Basamakları

Harita 16 incelendiğinde Iğdır Tuzluca ilçesindeki yükseltinin 929 m (Sürmeli Köyü) ile 3252 m (Yukarıcivanlı Köyü) arasında değiştiği görülmektedir. Yükseltisi en düşük olan yer ile yükseltisi en fazla olan yer arasında 2323 metre yükselti farkı bulunmaktadır.

Iğdır Tuzluca ilçesinde yer alan 86 yerleşim biriminin ortalama yükseltisi hesaplanarak tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Tuzluca İlçesi Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltileri

Sıra	Köy/ Mah. Adı	Ortalama Yükselti (m)	Sıra	Köy/ Mah. Adı	Ortalama Yükselti (m)
1	ABBASGÖL KÖYÜ	2280,29	45	KARAKOYUN KÖYÜ	2027,36
2	AĞABEY KÖYÜ	1038,78	46	KARANLIK KÖYÜ	1930,23
3	AKDEĞİRMEN KÖYÜ	1914,21	47	KARATAŞ KÖYÜ	2063,52
4	AKDİZ KÖYÜ	2108,42	48	KAYAKIŞLAK KÖYÜ	1677,77
5	AKOLUK KÖYÜ	2093,55	49	KAYAÖREN KÖYÜ	2125,09
6	ALHANLI KÖYÜ	1675,62	50	KAZKOPARAN KÖYÜ	1871,74
7	ALİKÖSE KÖYÜ	2046,45	51	KELEKLİ KÖYÜ	1975,96
8	ARSLANLI KÖYÜ	2439,57	52	KILIÇLI KÖYÜ	1676,65

9	AŞAĞI ÇIYRIKLI KÖYÜ	1034,30	53	KIRKBULAK KÖYÜ	2065,13
10	AŞAĞI MAH.	1130,89	54	KIZNEFER KÖYÜ	2333,05
11	AŞAĞIAKTAŞ KÖYÜ	1454,87	55	KÖPRÜBAŞI KÖYÜ	1103,72
12	AŞAĞICIVANLI KÖYÜ	1854,16	56	KULA KÖYÜ	1764,04
13	AŞAĞIKATIRLI KÖYÜ	1794,91	57	KUMBULAK KÖYÜ	2120,34
14	AŞAĞISUTAŞI KÖYÜ	1842,11	58	KURUAĞAÇ KÖYÜ	2135,11
15	BADİLLİ KÖYÜ	2531,02	59	KÜÇÜKOVA KÖYÜ	1569,06
16	BAĞLAN KÖYÜ	1757,71	60	LALELİ KÖYÜ	2700,36
17	BAHÇECİK KÖYÜ	1876,42	61	MOLLAKAMER KÖYÜ	1699,87
18	BAHÇELİMEYDAN KÖYÜ	1507,91	62	NAHIRKIRAN KÖYÜ	2438,08
19	BEYOĞLU KÖYÜ	2121,10	63	OMBULAK KÖYÜ	2438,60
20	BOSTANLI KÖYÜ	2249,71	64	ORTA MAH.	1100,27
21	BURUKSU KÖYÜ	1418,73	65	ORTABUCAK KÖYÜ	1990,89
22	CANDERViŞ KÖYÜ	2248,66	66	OSMANKÖY	1961,49
23	CUMHURİYET MAH.	1044,67	67	PİRDEMİR KÖYÜ	1562,45
24	ÇALPALA KÖYÜ	1041,41	68	SARIABDAL KÖYÜ	1619,19
25	ÇIRAKLI KÖYÜ	1775,84	69	SARIBULAK KÖYÜ	2296,90
26	ÇİÇEKLİ KÖYÜ	2027,01	70	SOĞUKBULAK KÖYÜ	2273,36
27	DOĞANYURT KÖYÜ	1453,58	71	SÖĞÜTLÜ KÖYÜ	1347,49
28	EĞREKDERE KÖYÜ	1300,28	72	SÜRMELİ KÖYÜ	1067,55
29	ELMALIK KÖYÜ	1934,71	73	TAŞUÇAN KÖYÜ	2357,57
30	GAZİLER KÖYÜ	1159,50	74	TEZEKÇİ KÖYÜ	1345,65
31	GEDİKLİ KÖYÜ	2020,16	75	TURABİ KÖYÜ	994,91
32	GÖKTAŞ KÖYÜ	1619,31	76	TUTAK KÖYÜ	2373,22
33	GÜLLÜCE KÖYÜ	1750,07	77	UĞRUCA KÖYÜ	2162,93
34	GÜZELDERE KÖYÜ	1815,75	78	ÜÇKAYA KÖYÜ	1609,54
35	HADIMLI KÖYÜ	1680,31	79	ÜNLENDİ KÖYÜ	2182,17
36	HAMURKESEN KÖYÜ	1930,96	80	YAĞLI KÖYÜ	1765,96
37	HASANKENT KÖYÜ	2080,01	81	YASSIBULAK KÖYÜ	2423,11
38	İNCE KÖYÜ	1782,68	82	YAYLACIK KÖYÜ	2340,76
39	İNCESU KÖYÜ	1174,70	83	YENİ MAH.	1136,31
40	KALAÇA KÖYÜ	2441,13	84	YUKARI MAH.	1404,29
41	KAMIŞLI KÖYÜ	1264,34	85	YUKARIAKTAŞ KÖYÜ	1910,15
42	KANDİLLİ KÖYÜ	2631,42	86	YUKARICIVANLI KÖYÜ	2620,35
43	KARABULAK KÖYÜ	1211,10	87	YÜCEOTAK KÖYÜ	1795,48
44	KARACÖREN KÖYÜ	2258,58			

Tablo 29 incelendiğinde Iğdır Tuzluca ilçesinde yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisi 995 m (Turabi Köyü) ile 2700 m (Laleli Köyü) arasında değişmektedir. Ortalama yükseltisi 1000 metrenin altında olan tek yerleşim yeri Turabi Köyü olup diğer 86 yerleşim yerinin ortalama yükseltisi 1000 metrenin üzerindedir.

Iğdır ilinde 2023 seçimlerinde en fazla oy alan 5 siyasi partinin yerleşim yerlerinden aldıkları oy sayısı ve oy oranları ile yerleşim yerlerinin ortalama yükseltisi arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılarak sonuçlar tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Iğdır İlinde Yerleşim Yerlerine Göre Kayıtlı Seçmen Sayısı, Siyasi Partilerin Oy Sayıları ve Oy Oranları İle Yerleşim Yerlerinin Ortalama Yükseltisi Arasındaki İlişki

Parti	Değişken	Yükselti ile Korelasyon	Yükselti ile P- değeri	Kayıtlı Seçmenler ile Korelasyon	Kayıtlı Seçmenler ile P-değeri
AK Parti	%	-0.068	0.351	-0.066	0.367
	Oy	-0.295	0.000	0.901	0.000
CHP	%	-0.023	0.749	-0.014	0.843
	Oy	-0.301	0.000	0.923	0.000
İyi Parti	%	0.195	0.007	-0.099	0.174
	Oy	-0.201	0.005	0.793	0.000
YSP	%	-0.006	0.939	0.106	0.144
	Oy	-0.318	0.000	0.842	0.000
MHP	%	-0.112	0.123	-0.037	0.611
	Oy	-0.273	0.000	0.801	0.000
Genel	Kayıtlı Seçmenler	-0.347	0.000	-	-

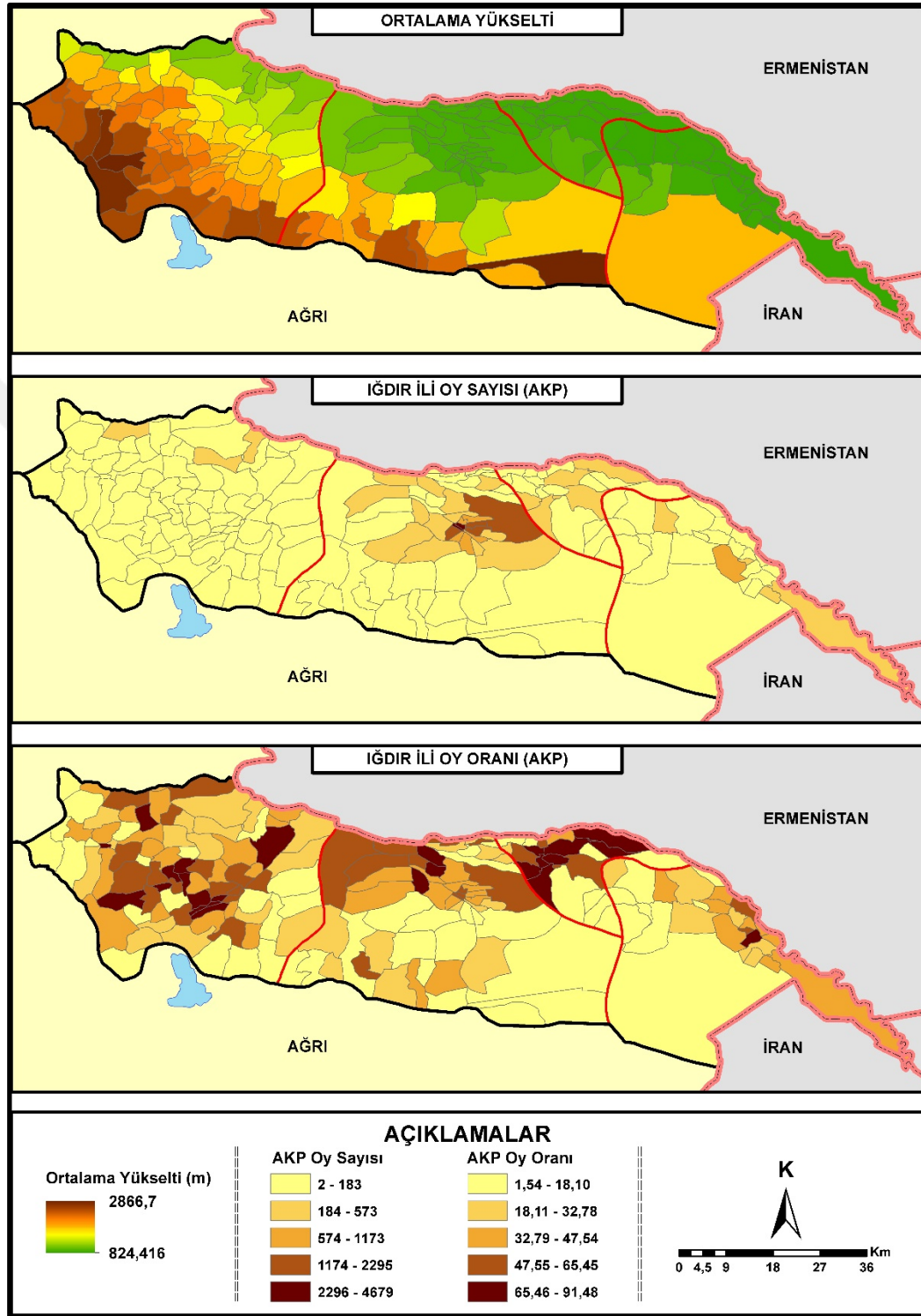
Tablo 30’a göre AK Parti’nin oy yüzdesi ile ortalama yükselti arasında zayıf negatif bir ilişki ($r=-0.068$) bulunmaktadır, ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Bu bulgu AK Partinin oy yüzdesinin yükseltiye göre önemli ölçüde değişmediğini göstermektedir. Kayıtlı seçmen sayısı ile AK Parti’nin oy yüzdesi arasında zayıf negatif bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0.066$), ancak bu ilişki de istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

AK Parti'nin oy sayısı ile ortalama yükselti arasında orta şiddette negatif bir ilişki ($r=-0.295$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır($p<0.05$). Bu bulguya göre yüksek rakımlı bölgelerde partinin oy sayısı azalmaktadır. Kayıtlı seçmen sayısı ile AK Parti'nin oy sayısı arasında güçlü pozitif bir ilişki ($r=0.901$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır($p<0.05$). Bu bulgu daha fazla seçmenin kayıtlı olduğu bölgelerde partinin daha fazla oy aldığını göstermektedir.

İstatistiki bilgilerden elde edilen bulgular harita 17'de gözlemlenebilmektedir.

Harita 17. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, AK Parti Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı

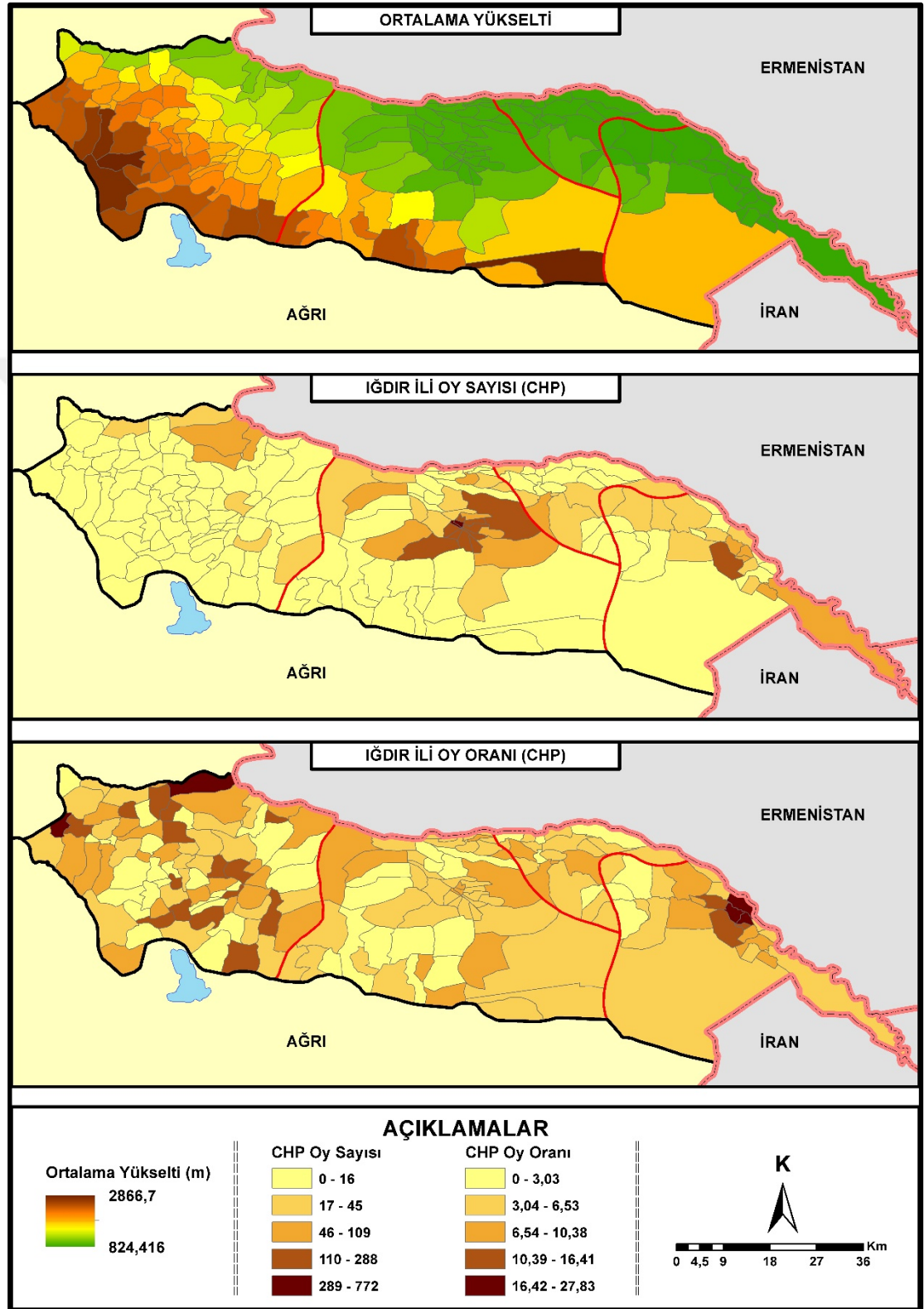
CHP'nin oy yüzdesi ile ortalama yükselti arasında çok zayıf negatif bir ilişki ($r=-0.023$) bulunmaktadır, ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Bu bulguya göre CHP'nin oy yüzdesi yükseltiye göre değişmemektedir. Kayıtlı seçmen sayısı ile CHP'nin oy yüzdesi arasında zayıf negatif bir ilişki bulunmakta ($r=-0.014$), ancak bu ilişki de istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

CHP'nin oy sayısı ile ortalama yükselti arasında orta şiddette negatif bir ilişki ($r=-0.301$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bulguya göre yüksek rakımlı bölgelerde partinin oy sayısı azalmaktadır. Kayıtlı seçmen sayısı ile CHP'nin oy sayısı arasında güçlü pozitif bir ilişki ($r=0.923$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bulgu daha fazla seçmenin kayıtlı olduğu bölgelerde partinin daha fazla oy aldığını göstermektedir.

İstatistiki bilgilerden elde edilen bulgular harita 18'de gözlemlenebilmektedir.

Harita 18. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, CHP Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı

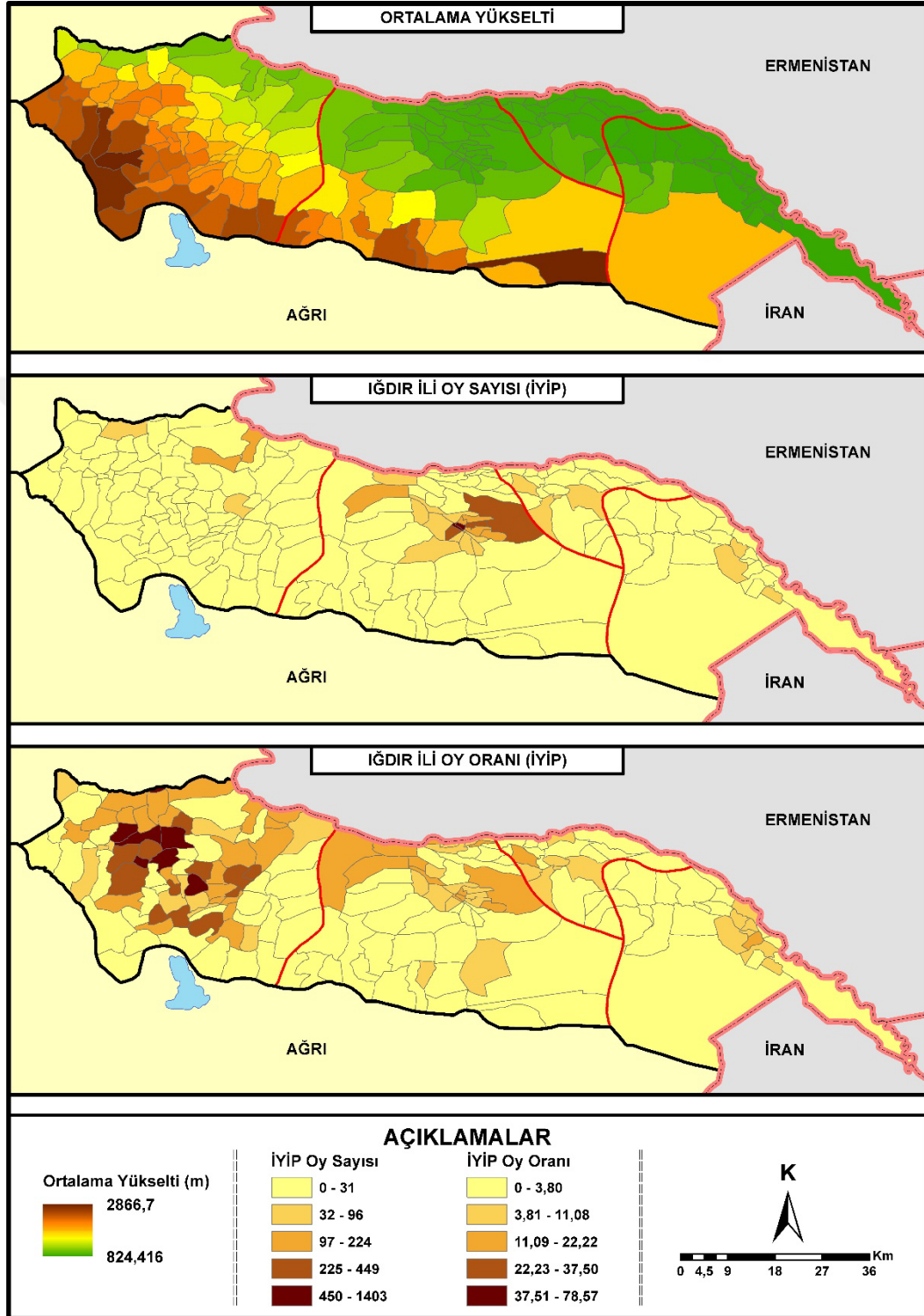

İyi Parti'nin oy yüzdesi ile ortalama yükselti arasında zayıf pozitif bir ilişki ($r=0.195$) bulunmaktadır, bu ilişki istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bulguya göre İyi partinin oy yüzdesi yükseltiye göre değişmektedir. İyi Parti yüksek rakımlı yerleşim yerlerinde daha yüksek oranda oy almaktadır. Kayıtlı seçmen sayısı ile İyi Parti'nin oy yüzdesi arasında zayıf negatif bir ilişki bulunmakta ($r=-0.099$), ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

İyi Parti'nin oy sayısı ile ortalama yükselti arasında orta şiddette negatif bir ilişki ($r=-0.201$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır($p<0.05$). Bu bulguya göre yüksek rakımlı bölgelerde partinin oy sayısı azalmaktadır. Kayıtlı seçmen sayısı ile İyi Parti'nin oy sayısı arasında güçlü pozitif bir ilişki ($r=0.793$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır($p<0.05$). Bu bulgu daha fazla seçmenin kayıtlı olduğu bölgelerde partinin daha fazla oy aldığını göstermektedir.

İstatistiki bilgilerden elde edilen bulgular harita 19'da gözlemlenebilmektedir.

Harita 19. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, İyi Parti Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı

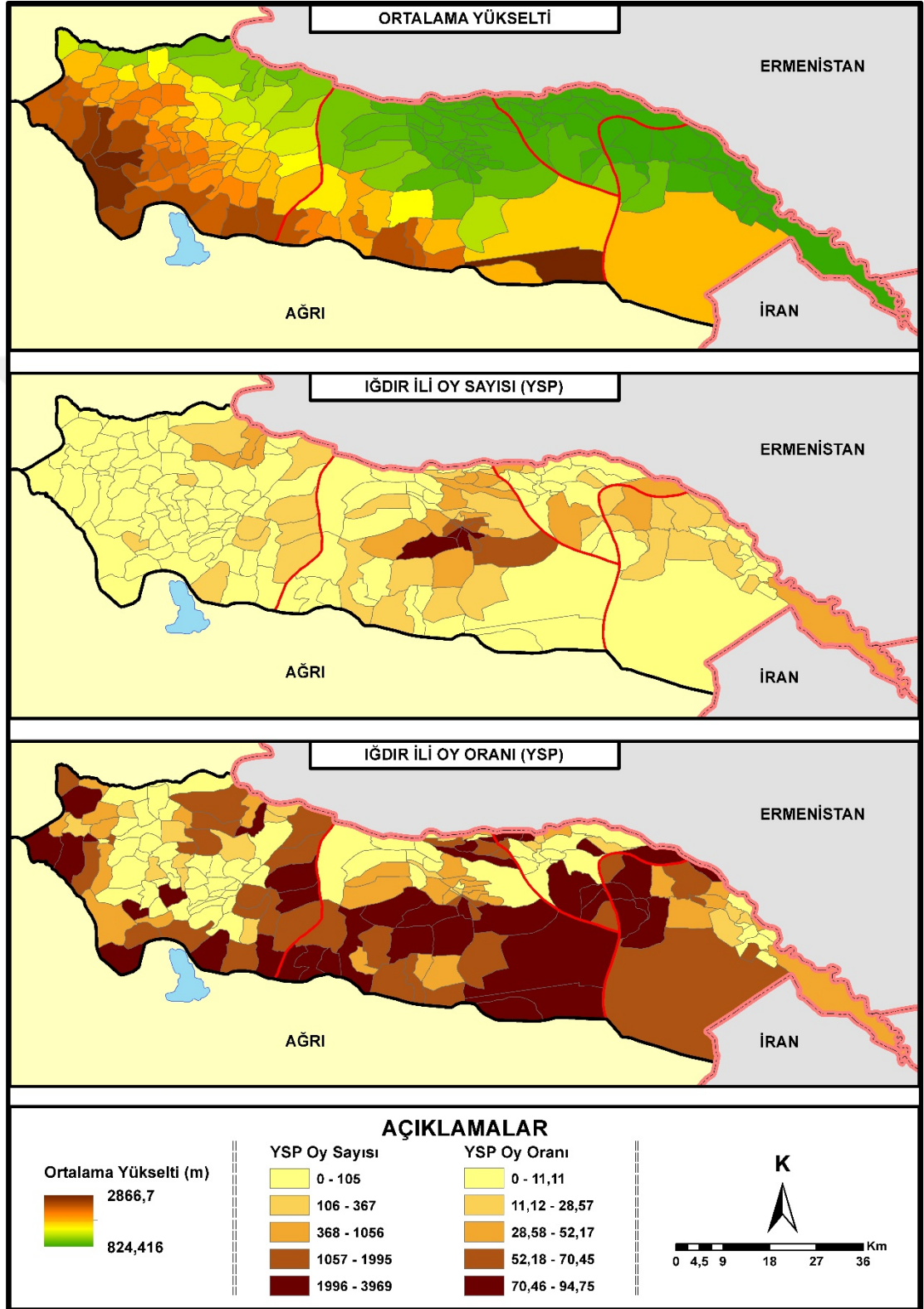

YSP'nin oy yüzdesi ile ortalama yükselti arasında çok zayıf negatif bir ilişki ($r=-0.006$) bulunmaktadır, ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Bu bulguya göre YSP'nin oy yüzdesi yükseltiye göre değişmemektedir. Kayıtlı seçmen sayısı ile YSP'nin oy yüzdesi arasında zayıf negatif bir ilişki bulunmakta ($r=-0.066$), ancak bu ilişki de istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

YSP'nin oy sayısı ile ortalama yükselti arasında orta şiddette negatif bir ilişki ($r=-0.318$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bulguya göre yüksek rakımlı bölgelerde partinin oy sayısı azalmaktadır. Kayıtlı seçmen sayısı ile YSP'nin oy sayısı arasında güçlü pozitif bir ilişki ($r=0.842$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bulgu daha fazla seçmenin kayıtlı olduğu bölgelerde partinin daha fazla oy aldığını göstermektedir.

İstatistiki bilgilerden elde edilen bulgular harita 20'de gözlemlenebilmektedir.

Harita 20. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, YSP Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı

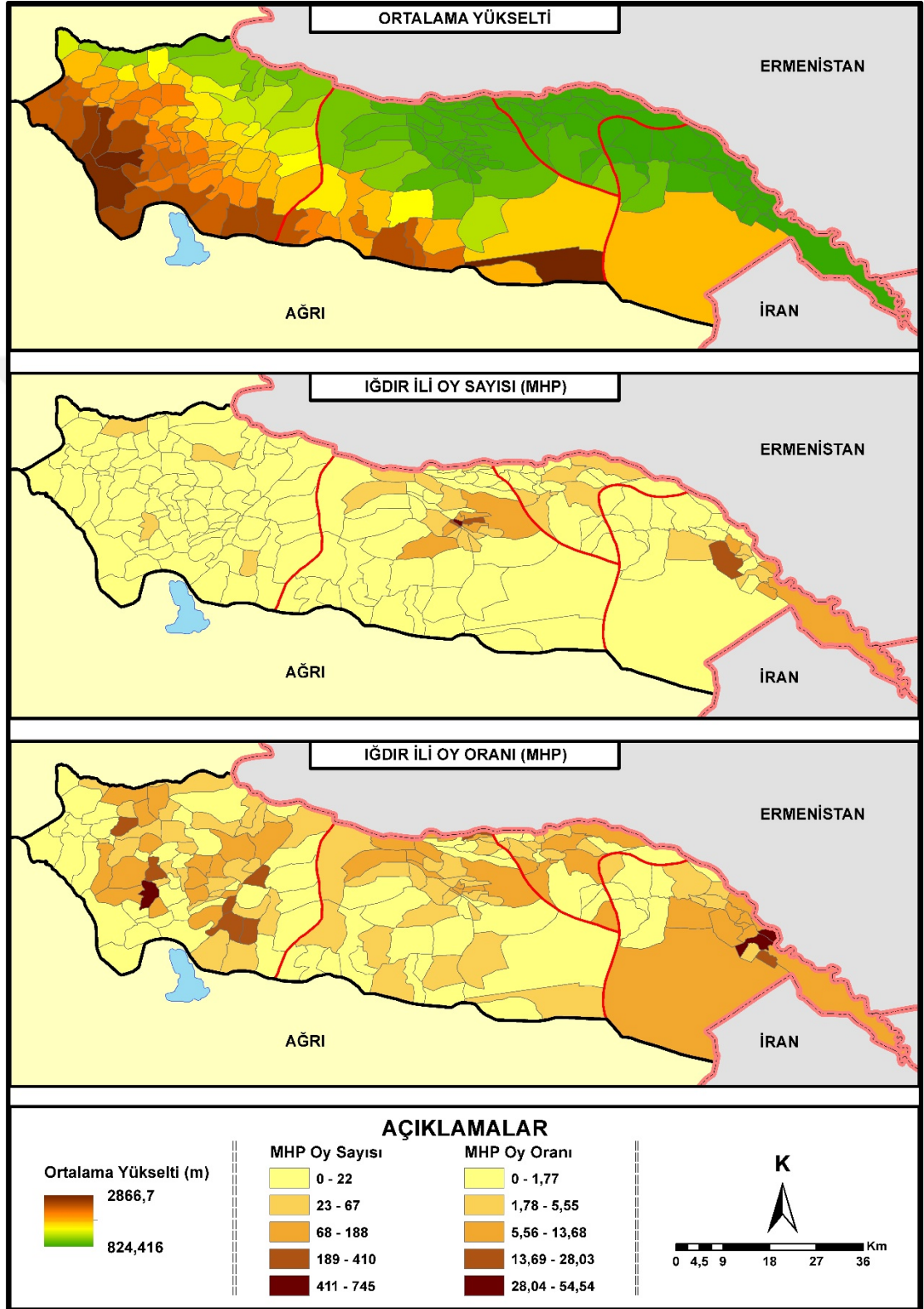

MHP'nin oy yüzdesi ile ortalama yükselti arasında zayıf negatif bir ilişki ($r=-0.112$) bulunmaktadır, ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Bu bulguya göre MHP'nin oy yüzdesi yükseltiye göre değişmemektedir. Kayıtlı seçmen sayısı ile MHP'nin oy yüzdesi arasında zayıf negatif bir ilişki bulunmakta ($r=-0.037$), ancak bu ilişki de istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

MHP'nin oy sayısı ile ortalama yükselti arasında orta şiddette negatif bir ilişki ($r=-0.273$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bulguya göre yüksek rakımlı bölgelerde partinin oy sayısı azalmaktadır. Kayıtlı seçmen sayısı ile MHP'nin oy sayısı arasında güçlü pozitif bir ilişki ($r=0.801$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak son derece anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bulgu daha fazla seçmenin kayıtlı olduğu bölgelerde partinin daha fazla oy aldığını göstermektedir.

İstatistiki bilgilerden elde edilen bulgular harita 21'de gözlemlenebilmektedir.

Harita 21. Iğdır İli Yerleşim Yerlerine Göre Ortalama Yükselti, MHP Oy Sayıları ve Oy Oranlarının Dağılışı

Yerleşim yerlerindeki kayıtlı seçmen sayısı ile yükselti arasındaki negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki ($r=-0.347$) bulunmaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak da anlamlıdır($p<0.05$). Araştırmadan elde edilen bu bulgu aslında daha önceki bulguları da açıklar niteliktedir. Bu bulguya göre Iğdır ilinde yerleşim yerlerinin yükseltileri arttıkça kayıtlı seçmen sayısı azalmaktadır. Bütün siyasi partilerin oy sayılarının yükselti arttıkça düşmesinin sebebinin, yükselti arttıkça seçmen sayısının düşmesinden kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir.

5. SONUÇLAR

Bu araştırma, 2023 Iğdır seçimlerinde partilerin mahalle ve köy bazında oy dağılımlarını ve bu dağılımların mekânsal korelasyonlarını incelemektedir. Elde edilen bulgular, seçim sonuçlarının coğrafi olarak oldukça heterojen olduğunu göstermektedir. Hem AKP, CHP, İYİ Parti, hem de YSP'nin oy oranları, yerleşim birimleri ve ilçeler arasında belirgin farklılıklar göstermiştir. Yapılan LISA analizleri, oy oranları ile coğrafi dağılım arasında belirgin bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçlar, seçmen eğilimlerinin coğrafi faktörlerle etkileşim içinde olduğunu ve bu faktörlerin politik dinamikleri şekillendirebileceğini göstermektedir.

Bu çalışmanın ilk alt problemi olarak, Iğdır ve ilçelerindeki seçmen sayılarının 1995-2023 arası değişimi analiz edilmiştir. Araştırma, genel ve ilçe bazında belirgin artışları ortaya koymuştur. Iğdır genelinde 1995'teki 65,568 seçmen, 2023'te %104 artarak 133,968'e yükselmiştir. Bu artış, nüfus artışı, göç ve genç nüfusun seçme yaşına ulaşmasıyla ilişkilidir.

Özellikle, Merkez ilçede seçmen sayısı %148 artışla 38,257'den 95,186'ya çıkmıştır. Bu, bölgedeki demografik ve sosyo-ekonomik değişimlere işaret eder. Ayrıca, Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca'da genel trende paralel artışlar gözlenmiştir. Bu artışlar, bölgenin demografik ve politik dinamiklerinde istikrarlı bir gelişmeyi göstermektedir. Sonuç olarak, bu bulgular Iğdır ve ilçelerindeki demografik ve politik değişimi nicel ve nitel olarak belgelemektedir.

Bu çalışmanın ikinci alt problemi, 1995-2023 yılları arasında Iğdır ilinde ve ilçelerinde sandık sayılarının analizini kapsamaktadır. Sonuçlar, Iğdır genelinde ve ilçelerinde sandık sayılarında belirgin bir artış olduğunu göstermektedir. 1995'te 324 olan Iğdır genelindeki sandık sayısı, 2023'te 474'e çıkmıştır, bu durum seçmen sayısındaki artışın bir yansımasıdır ve seçim süreçlerinin yönetiminde daha fazla kaynak ve dikkat gerektiğini vurgulamaktadır.

Özellikle, Merkez ilçesinde sandık sayısı %83.9'luk bir artışla 155'ten 285'e yükselmiştir, bu da nüfus yoğunluğunun arttığını ve şehrin büyüdüğünü gösterir. Diğer

ilçelerde de sandık sayıları artmıştır; Aralık'ta %22, Karakoyunlu'da %3.2 ve Tuzluca'da %10.3 oranında artış gözlenmiştir.

Bu bulgular, seçim süreçlerinin yönetiminin önemini ve sandık sayısının artışının seçimlere katılımı kolaylaştırabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, bu artışın seçimlerin yönetilmesi ve düzenlenmesi üzerindeki etkisi, demokratik sürecin daha da geliştirilmesi için dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi, 1995-2018 yılları arasında Iğdır ilinde ve ilçelerinde seçimlere katılım oranlarının analizini kapsamaktadır. Iğdır genelinde ve ilçelerinde genellikle yüksek seçim katılım oranları görülmüştür, ancak belirli dönemlerde dalgalanmalar olduğu da belirlenmiştir.

1995'ten 2018'e Iğdır genelinde ve Merkez ilçesinde seçim katılım oranlarında genel bir düşüş olmuş, fakat 1999 ve 2015'te ciddi artışlar görülmüştür. Diğer yandan, Aralık ve Karakoyunlu ilçelerinde, seçim katılım oranları 1995'ten 2018'e genel olarak düşüş göstermiştir. Tuzluca ilçesinde ise, seçim katılım oranı 1995'ten 2018'e hafif bir düşüş göstermiştir, ancak 2015 Haziran seçimlerinde oranın %80'e çıktığı gözlemlenmiştir.

Sonuçlar, seçim katılım oranlarının, politik iklim, seçim sürecinin yönetimi, seçmenlerin politikaya olan ilgisi ve güveni, yerel demografik dinamikler gibi faktörlere bağlı olarak değiştiğini göstermektedir.

Bu çalışmanın dördüncü alt problemi, 1995-2018 yılları arasında Iğdır ilinde ve ilçelerinde seçimlere verilen oyların geçerli olma yüzdesinin analizini kapsamaktadır. Sonuçlar, genel olarak yüksek geçerli oy oranlarının olduğunu, ancak belirli dönemlerde dalgalanmaların meydana geldiğini göstermektedir.

1995'ten 2018'e kadar Iğdır genelinde ve Merkez, Aralık, ve Karakoyunlu ilçelerinde geçerli oy oranlarında genel bir artış görülmüştür. 2007 ve 2015 yıllarında, özellikle yüksek geçerli oy oranları kaydedilmiştir. Bununla birlikte, Tuzluca ilçesinde 1995'ten 2018'e kadar geçerli oy oranında hafif bir düşüş yaşanmıştır, ancak 2015'te oranın yükseldiği belirlenmiştir.

Sonuçlar, geçerli oy oranlarındaki değişimlerin, seçmenlerin oy kullanma sürecindeki bilgi ve becerileri, seçim sürecinin organizasyonu ve seçmenlerin demokratik sürece olan anlayışı ve katılımı gibi faktörlere bağlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, seçimlerin düzgün bir şekilde düzenlenmesi ve seçmen eğitiminin, demokratik sürecin sağlıklı bir şekilde işlemesi açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmanın beşinci alt problemi kapsamında Iğdır'daki seçim sonuçlarının partilere göre dağılımı seçim dönemleri esas alınarak incelenmiştir. 1995 Iğdır seçim sonuçlarına göre, partiler arasında belirgin oy dağılım farkları görülmektedir. HADEP, her ilçede önemli bir oy potansiyeline sahip olmuş ve Merkez ilçesinde en yüksek oyu almıştır. Bu, HADEP'in demografik yapının ve politik tercihlerin önemli bir yansıması olabilir. DYP, Iğdır genelinde ve özellikle Merkez ve Tuzluca'da önemli oy alırken, MHP'nin Merkez ve Karakoyunlu'da belirgin oy potansiyeli olduğu görülüyor. RP ve DSP de Merkez ilçesinde belirgin bir oy potansiyeli göstermiştir.

Buna karşın, ANAP ve CHP'nin Iğdır genelinde ve ilçelerinde daha düşük oy potansiyeli olduğu görülürken, İP, Millet Partisi, YDH, YDP, Yeni Parti ve BĞMZ gibi partiler genel olarak daha düşük oy oranlarına sahip olmuştur. Bu, bu partilerin bölgedeki politik etkisinin sınırlı olduğunu veya belirli demografik gruplara veya politik tercihlere hitap ettiğini gösteriyor olabilir. Bu bulgular, seçim sonuçlarının çeşitli faktörlerden etkilendiğini ve bölgedeki demografik ve politik eğilimlerin önemini göstermektedir.

1999 Iğdır seçim sonuçları incelendiğinde, HADEP'in her ilçede en yüksek oy oranına sahip olduğu görülmektedir, özellikle Iğdır ve Merkez ilçelerinde seçmenlerin büyük bir çoğunluğunun oyunu kazanmıştır. Bu, bölgedeki demografik yapı ve politik tercihlerin HADEP'e kaydığını gösterebilir. MHP, FP, ANAP, DSP ve DYP de belirgin oy potansiyeline sahipken, MHP ve FP'nin 1995'teki seçimlere kıyasla oy potansiyelini koruduğu görülmektedir. Ancak, MHP oylarında artış varken, FP'nin oyları düşmüştür.

ANAP, DSP ve DYP'nin oylarında ise 1995'e kıyasla belirgin bir düşüş gözlemlenmiştir, bu bölgedeki siyasi eğilimlerin değiştiğini işaret ediyor olabilir.

DTP, BBP ve DP gibi partilerin ise genellikle daha düşük oy oranlarına sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular, seçim sonuçlarının bölgedeki demografik yapı ve politik tercihlerden büyük ölçüde etkilendiğini göstermektedir.

2002 yılı Iğdır seçim sonuçları incelendiğinde, DEHAP'ın en çok oy alan parti olduğu görülüyor. Bu sonuç, özellikle Iğdır ve Merkez ilçelerinde belirgin bir destekle, bölgedeki politik eğilimlerin DEHAP lehine olduğunu ortaya koymaktadır. Yeni kurulan AK PARTİ'nin ise beklenildiği üzere daha düşük oy alması, partinin ilk seçimlerinden olduğunu gösterirken, bunun partinin gelecekteki başarısının habercisi olabileceği yorumu yapılabilir. CHP ve MHP oyları birbirine yakın olup, özellikle Merkez ilçede CHP'nin daha yüksek oy aldığı görülürken, MHP oylarının dengeli bir dağılım gösterdiği saptanmıştır. DYP ve BĞMZ'nin ise belirli ilçelerde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Küçük partilerin genelde düşük oy aldığı görülürken, bu durum bu partilerin belirli bir yerel tabana hitap edebileceğini göstermektedir. Bu sonuçlar, 1999 ve 2002 yılları arasında Iğdır'daki politik dinamiklerin önemli ölçüde değiştiğini ve seçmen tercihlerinin döneme göre farklılaştığını göstermektedir.

2007 Iğdır seçim sonuçlarına göre, Bağımsızlar toplamda en fazla oyu alarak seçmenlerin büyük kısmının desteğini kazanmıştır. Bu durum, DEHAP'ın bağımsız adaylarla katıldığı ve büyük destek aldığı bir gerçeği yansıtmaktadır. Ayrıca, AK PARTİ geniş bir seçmen kitlesi tarafından desteklenmiş ve her ilçede önemli oy oranları elde etmiştir. 2002'den 2007'ye DEHAP ve AK PARTİ'nin oy oranlarında ciddi artışlar görülürken, CHP'nin oy sayısı azalmıştır. Bu, CHP'nin bu dönemde siyasi stratejisinin veya politikalarının seçmenler nezdinde beklenen ilgiyi çekmediğini işaret etmektedir. MHP ise bu dönemde oy sayısında artış yaşayarak, seçmen tabanını genişletmiş ve daha fazla desteği kazanmıştır.

2011 Iğdır seçim sonuçlarına göre, MHP en çok oy alarak bölgede önemli bir siyasi etki oluşturmuştur. İkinci en yüksek oyu BĞMZ alırken, bu grup 2007'ye kıyasla oy kaybetmiştir. Öte yandan, AK PARTİ oy sayısını artırarak Iğdır'da sürekli bir popülerlik kazanmıştır. Özellikle Merkez ilçede güçlü bir seçmen tabanına sahip olduğu görülmektedir. CHP ise oy sayısını düşürmüş ve beklenen popülerliği yakalayamamıştır. İlçe bazında genellikle MHP ve AK PARTİ'nin en çok oy aldığı gözlemlenirken, Tuzluca ve Karakoyunlu ilçelerinde BĞMZ'nin öne çıktığı

görülmüştür. DSP, BBP ve DP gibi partilerin düşük oy oranlarına rağmen varlığını sürdürdüğü görülerek, Iğdır'daki seçmenin çeşitli siyasi tercihlere sahip olduğu sonucuna varılmaktadır.

7 Haziran 2015 Iğdır seçim sonuçları, HDP'nin bölgedeki en popüler parti olduğunu ortaya koymaktadır. HDP, toplamda 53,844 oy alarak tüm ilçelerde en yüksek oy sayısına ulaşmıştır. Bu durum, partinin bölgede güçlü bir destek bulduğunu göstermektedir. MHP, 25,700 oy ile ikinci sırada yer alırken, AK PARTİ 10,293 oy ile üçüncü sırayı almıştır. CHP'nin ise 3,409 oy alarak dördüncü sırada yer aldığı görülür. AK PARTİ ve MHP'nin oylarında 2011 seçimlerine göre düşüş olduğu gözlenirken, HDP'nin oylarında artış olduğu belirlenmiştir. Bu durum, Iğdır'daki seçmenlerin politik tercihlerinde belirgin bir değişim olduğunu işaret etmektedir. Bu sonuçlar, Iğdır'daki seçmen tabanının, çeşitli politik dinamiklerin etkisi altında olduğunu ve bu dinamiklerin zaman içinde değişebildiğini göstermektedir.

Iğdır'da 1 Kasım 2015 genel seçimlerine yönelik sonuçlar, HDP'nin bölgedeki dominant politik güç olduğunu teyit etmektedir. 48,975 oy ile birinci sırada yer alan HDP'yi, 28,816 oy ile AK PARTİ ve 11,790 oy ile MHP takip etmektedir. Bu üç parti, genel oy tabanının büyük bir kısmını temsil ederken, diğer partilerin oy sayıları önemli ölçüde daha düşük kalmıştır. İlçe bazında değerlendirildiğinde, HDP'nin her ilçede önde olduğu, fakat AK PARTİ ve MHP'nin de önemli oranda destek bulduğu görülmektedir. CHP ise Iğdır'da daha sınırlı bir seçmen kitlesi tarafından desteklenmektedir. 7 Haziran 2015 seçimleri ile karşılaştırıldığında, HDP'nin oy sayısında düşüş, AK PARTİ'nin oy sayısında ise artış gözlemlenmiştir. Bu durum, bölgenin seçmen tercihlerinde ve politik dinamiklerinde belirgin değişiklikler olduğunu işaret edebilir. Bu değişikliklerde partinin gösterdiği adayın etnisitesi öne çıktığı söylenebilir. Ayrıca, Türkiye genelindeki politik gelişmelerin etkisi olabileceği düşünülmektedir.

2018 Iğdır seçim sonuçları, siyasi dinamiklerdeki belirgin değişiklikleri gözler önüne sermektedir. HDP'nin yine en çok oy alan parti olmasına rağmen, 2015'e kıyasla önemli bir oy kaybı yaşadığı görülmektedir. Bunun yanında, AK PARTİ'nin oy sayısında da ciddi bir düşüş yaşandığı görülürken, MHP'nin oylarında belirgin bir artış gözlenmiştir. Bu durum, Iğdır'daki seçmenlerin siyasi tercihlerindeki değişimi ve

özellikle MHP'ye olan ilginin artışı göstermektedir. Ayrıca, diğer küçük partilerin Iğdır'da hala nispeten düşük bir oy oranına sahip olduğu görülmekte olup, bu durum siyasi eğilimlerin büyük oranda üç ana parti (HDP, MHP ve AK PARTİ) arasında yoğunlaştığını göstermektedir. Iğdır'ın ilçe bazlı seçim sonuçları, her ilçenin kendi özgün siyasi dinamiklerine sahip olduğunu ve bu dinamiklerin bölgesel siyasi tercihlerde belirleyici bir rol oynadığını da göstermektedir.

2023 Iğdır seçim sonuçlarına bakıldığında, Yeşil Sol Parti'nin 45388 oy ile birinci sıradaki parti olduğu görülüyor. Bu, seçimde aday göstermeyen HDP'nin büyük destek tabanının Yeşil Sol Parti'ye aktığını ve seçmenlerin özellikle partinin politikaları ve adaylarına odaklandığını gösteriyor. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ) ise 35252 oy ile ikinci sıradaki parti olarak dikkat çekiyor. Bu, AK PARTİ'nin Iğdır'daki etkinliğinin ve popülerliğinin arttığını gösteriyor. İYİ PARTİ'nin oylarında belirgin bir artış olmasına rağmen, AK PARTİ ve Yeşil Sol Parti'nin oy sayılarına hala yetişememiştir. CHP ve MHP'nin oy kayıpları ise, bu partilerin Iğdır'daki popülerliklerinin azaldığını gösteriyor. Bu sonuçlar, Iğdır'daki siyasi dinamiklerin sürekli evrim geçirdiğini ve bu değişikliklerin bölgesel siyasi tercihler üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın altıncı alt problemi kapsamında Iğdır'da seçim dönemlerinde siyasi partilerinin çıkardıkları milletvekili sayıları incelenmiştir. 2023 seçimlerinde Iğdır'dan TBMM'ye seçilen milletvekilleri AK Parti ve YSP partilerindendir. AK Parti'nin bir önceki seçimde temsilci çıkaramamasına rağmen, bu seçimde bir milletvekili çıkarmış olması, partinin Iğdır'daki popülerliğinin ve siyasi etkinliğinin arttığını gösterir. YSP'nin bir milletvekili çıkarması ise, HDP'nin seçime katılmama kararının YSP'ye geniş bir destek tabanı sağladığına işaret edebilir. MHP'nin 2018'deki başarısının devam ettirilememesi, partinin Iğdır'da belirli dönemlerde daha güçlü bir taban bulabildiğini, ancak bu tabanın devamlılığını sağlamada zorlandığını gösterir. CHP, FP, DSP ve DYP'nin eski dönemlerde milletvekilleri çıkarmış olmalarına rağmen, sonraki dönemlerde bu başarıyı sürdürememeleri, bu partilerin değişken Iğdır politik iklimine ayak uydurmakta güçlük çektiklerini ortaya koyar. Ayrıca, 2002 yılındaki bağımsız adayın kazanmasının diğer partilerin ülke barajına takılmalarından 2007 ve

2011 yıllarındaki bağımsız milletvekillerinin, aslında HDP'nin bağımsız aday stratejisi sonucunda meclise girdiğini görmekteyiz.

Araştırmanın 7. Alt problemi kapsamında siyasi partilerin aldıkları oyların ilçelere göre dağılımı analiz edilmiştir. Ancak tüm partiler değil sadece bugüne kadar Iğdır'da milletvekili çıkarabilmiş partiler dikkate alınmıştır.

2002 ile 2023 arasında Iğdır ilinde AK Parti'ye verilen oyların genel bir artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Toplam oy sayısı 2002'de 4015 iken, 2023'te 35252'ye yükselmiştir. Bu genel trende rağmen, ilçelere ve şehir-kır ayrımına göre değişiklikler görülmektedir. Merkez ilçede, şehir oylarında daha belirgin bir artış gözlemlenmiş, kırsal alandan alınan oyların ise daha az arttığı görülmüştür. Diğer ilçelerde ise hem şehir hem de kırsal alanda artışlar görülse de, kırsal alandan alınan oylardaki artışın daha belirgin olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, politik tercihlerde hem coğrafi hem de sosyoekonomik farklılıkların etkili olduğunu göstermektedir. Böylece, politik eğilimlerin zaman ve mekân çerçevesinde nasıl değişebileceğini ve bu değişimin, yerel seçmen davranışlarına nasıl yansıdığını daha iyi anlamamızı sağlamaktadır.

1995-2023 yılları arasında Iğdır ilinde gerçekleşen seçimlerde CHP'nin oy dağılımında dalgalı bir değişim görülmüştür. En net dalgalanma Iğdır merkez ilçesinde, 1995'te 4941 olan oy sayısının 2023'te 4105'e düşmesine rağmen 2023'te yaşanan belirgin bir artışla gözlenmiştir. Aynı dönemde Aralık ve Tuzluca ilçelerinde ise CHP'ye verilen oylarda genel bir artış yaşanmıştır. Karakoyunlu ilçesi bu genel eğilimin dışında kalmış, CHP'nin oy sayısı 1995'teki 916'dan 2023'te 310'a düşmüştür. Bu bulgular, Iğdır ilinde CHP'ye verilen oyların hem ilçeler arasında hem de şehir-kır ayrımında farklı dinamiklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. 2023 seçimlerinde gözlenen artış, belirli ilçelerde ve özellikle şehir merkezlerinde CHP'ye olan eğilimin arttığını göstermektedir.

1995-2015 yılları arasında Iğdır ilindeki seçim sonuçlarına göre Demokratik Sol Parti'nin (DSP) oy alımındaki değişiklikler incelendiğinde, belirgin bir düşüş trendi gözlemlenmektedir. 1995'te Iğdır'daki en yüksek oyu alan parti, bu seçimde vekil çıkarması ilde birinci olan HADEP ve üçüncü olan MHP 'nin ülke seçim barajını

aşamamasından dolayıdır. Sonraki yıllarda önemli bir oy kaybı yaşamıştır. Bu düşüş, hem şehir hem de kırsal bölgelerde benzer bir oranda gerçekleşmiştir. Özellikle 2002 seçimlerinden itibaren partinin aldığı oylardaki düşüş daha belirgindir. 2015 seçimlerine gelindiğinde, DSP'nin Iğdır'da aldığı oy sayısının oldukça düşük seviyelere gerilediği gözlenmektedir. Bu veriler, DSP'nin Iğdır bölgesinde eski popülaritesini yitirdiğini ve bölgede seçmenin partiyi giderek daha az tercih ettiğini göstermektedir. Bu eğilim, Iğdır'daki politik dinamiklerin yanı sıra ulusal seviyede DSP'nin genel performansı ile da ilişkilendirilebilir.

1995-2015 yılları arasında Iğdır il ve ilçelerinde DYP'nin aldığı oyların dağılımı incelendiğinde, partinin belirli dönemlerde farklı performanslar sergilediği görülmektedir. 1995 yılında Iğdır genelinde en yüksek oyu alan DYP, 2002 yılında bir artışla tekrar ivme kazanmış, fakat 2007 yılında önemli bir düşüş yaşamıştır. İlçeler bazında incelendiğinde, her ilçenin kendi içinde farklı eğilimler gösterdiği anlaşılmaktadır. Karakoyunlu'da 2002'de gözlemlenen artış ve Tuzluca'da 2007'de yaşanan sıradışı oy artışı, DYP'nin yerel dinamiklere göre farklı sonuçlar alabildiğini göstermektedir. Genel olarak, DYP'nin Iğdır'da 2000'lerin başlarında popülaritesini artırdığı fakat sonrasında bu ivme Türkiye genelinde olduğu gibi Iğdır'da da korunamadığı söylenebilir.

Fazilet Partisi'nin (FP) Iğdır ilindeki seçim performansı, 1995-2023 yılları arasında belirgin dalgalanmalar göstermiştir. FP'nin oy oranı 1995'te 4716 iken, 1999'da 7921'e yükselerek zirveye ulaşmış ve partinin milletvekili çıkardığı tek dönem olmuştur. 1995'te üçüncü sırada olan parti ilde en fazla oyu alan HADEP'in ülke seçim barajına takılmasından dolayı vekil çıkarabilmiştir. Ancak, 2002 seçimlerinde bu rakam dramatik bir şekilde 306'ya düşmüş, ve bu düşüş sonraki seçimlerde devam etmiştir. 2018'de ise FP'nin toplam oy sayısı 1836'ya çıkmıştır. İlçe bazında incelendiğinde, FP'nin en yüksek oy aldığı dönem genellikle 1999 seçimleridir. Ancak, 2002 sonrasında tüm ilçelerdeki oy oranları belirgin şekilde düşmüş, 2018'de hafif bir artış gözlemlenmiştir. FP'nin Iğdır'da aldığı oyların bu dağılımı ve zaman içindeki değişimi, partinin bölgedeki seçmenler nezdindeki değişen konumunu ve etkisini net bir şekilde göstermektedir.

Iğdır ilinde 1995-2023 yılları arasındaki seçimlerde, HDP ve önceki halleri olan HADEP ve DEHAP'ın oylarında genel bir artış görülmekte; ancak 2015'ten itibaren düşüş yaşandığı belirlenmiştir. Özellikle 2015 Haziran seçimlerinde alınan en yüksek oy, partinin belirgin bir ivme kazandığını göstermektedir. Ancak, 2015 Kasım ve 2018 seçimlerinde oy sayılarındaki düşüş, bu ivmenin kısmen yitirildiğini işaret etmektedir. 2023 seçimlerinde yaşanan oy artışı, bu düşüşün kısmen telafi edildiğini gösteriyor. İlçe bazında incelendiğinde, partinin oylarının büyük bölümünün kırsal kesimden geldiği görülürken, Merkez ilçesi dışındaki ilçelerde 2023 seçimlerinde oylarda düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu durum, hem parti politikalarının etkisini hem de bölgesel ve genel politik dinamiklerin değişimini yansıtmaktadır.

1995-2023 yılları arasında MHP'nin Iğdır'daki oy dağılımı, genel olarak şehir ve kırsal alanlarda farklılık göstermektedir. 1995 yılından itibaren, partinin şehir bölgelerindeki oyları önemli ölçüde düşmüştür, bu durum MHP'nin kentlerde etkinliğinin azaldığını işaret etmektedir. Öte yandan, kırsal alanlardaki oyların 1995 yılından 2015 yılına kadar genel bir artış eğilimi göstermesine rağmen, 2023 yılında bu alandaki oyların da azaldığı görülmüştür. Bu, belirli dönemlerde MHP'nin kırsal alana yönelik politikalarının daha etkili olduğunu, ancak son yıllarda bu etkinliğin azaldığını göstermektedir. Özellikle merkez ilçede, MHP'nin aldığı oyların çoğunun şehirlerden geldiği, ancak 2023 seçimlerinde bu oyların da düştüğü görülmüştür. Diğer yandan, Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca ilçelerinde MHP'nin kırsal alanlardan daha fazla oy aldığı, ancak 2023 seçimlerinde bu oyların da azaldığı görülmüştür. Bu bulgular, MHP'nin Iğdır'daki seçim stratejilerinin zaman içinde nasıl değiştiğini ve belirli dönemlerde kırsal alanlardaki politikalarının daha etkili olduğunu, ancak son dönemlerde bu etkinliğin azaldığını göstermektedir. Öte yandan seçimlerde MHP'nin oy sayısının azaldığı seçimlerde AK Parti ve diğer sağ partilerin oylarının arttığının, MHP'nin oylarının arttığı seçimlerde AK Parti ve diğer sağ partilerin oylarının azaldığı görülmektedir. Bu durumda bu partiler arasında ay geçişleri yaşandığı söylenebilir.

Araştırmanın 8. Alt problemi bağlamında Iğdır'da 2023 seçimlerinde siyasi partilerin aldıkları oyların mekânsal dağılımı incelenirken seçimde en yüksek oy oranına sahip 5 siyasi parti dikkate alınmıştır.

Iğdır'daki 2023 seçimlerine dair mekânsal analiz, AK Parti'nin seçim sonuçları üzerinde coğrafi faktörlerin önemli rol oynadığını göstermiştir. Karakoyunlu, Tuzluca'nın iç kesimleri ve Merkez ilçenin kuzey bölgelerinde yüksek oy oranları elde eden parti, güneye indikçe oy oranında düşüş yaşamıştır. Yapılan LISA analizi, çoğu yerleşim yerinde anlamlı bir korelasyon olmadığını ortaya çıkarmıştır. Ancak, bazı bölgelerde, yüksek oy oranlarına sahip olan alanlarla çevre bölgelerinde de yüksek oranlar elde edildiği belirlenmiştir. Öte yandan, bazı alanlarda çelişkili durumlar belirlenmiş, yüksek oy oranlarına sahip bölgelerin çevresinde düşük oranlar veya tam tersi gözlemlenmiştir. Bu bulgular, Iğdır'daki seçmen davranışının karmaşıklığını ve yerel dinamiklerin seçim sonuçları üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

2023 Iğdır seçimlerine dair analiz, MHP'nin oylarının mekânsal dağılımının oldukça seçici olduğunu göstermiştir. Parti, sadece iki yerleşim biriminde yüksek düzeyde oy alabilmiştir; bu bölgeler genellikle Tuzluca'nın iç kesimleri, Karakoyunlu ve Merkez ilçenin kuzey kısımlarıdır. LISA analizi, yerleşim birimlerinin büyük çoğunluğunda anlamlı bir korelasyon olmadığını, sadece 19 yerleşim biriminde anlamlı bir korelasyon olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, MHP'nin seçmen tabanının belirli bölgelere odaklandığını, ancak genel olarak Iğdır'da yaygın bir destek olmadığını göstermektedir. Ayrıca, belirli yerleşim birimlerinde partinin yüksek oy oranına rağmen, bu birimleri çevreleyen alanlarda partinin oy oranının düşük olduğunu gösteren korelasyonlar da bulunmuştur. Bu, MHP'nin oy oranının yerleşim birimlerine göre önemli ölçüde değişebildiğine işaret etmektedir.

2023 Iğdır seçimleri analizinde, CHP'nin oy dağılımı özellikle belirli ilçelerde yoğunlaşmıştır. Özellikle Karakoyunlu ve Merkez ilçelerinde düşük, Aralık ve Tuzluca ilçelerinde ise kısmen yüksek oy oranları görülmüştür. LISA analizi, 191 yerleşim biriminden 162'sinde anlamlı bir korelasyon olmadığını, sadece 19 yerleşim biriminde anlamlı bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Bu korelasyonlar çerçevesinde, belirli bölgelerde CHP'nin oy oranının yüksek olduğu ve bu bölgeleri çevreleyen seçim çevrelerinde de yüksek oy oranı olduğu görülmektedir. Diğer yandan, bazı seçim çevrelerinde CHP'nin oy oranı düşükken, bu çevrelerin çevresinde oy oranı yüksek olmuştur. Bu sonuçlar, CHP'nin oy dağılımının Iğdır'daki farklı yerleşim birimlerinde önemli ölçüde değiştiğini göstermektedir. Özellikle Aralık ve

Tuzluca ilçelerinde yoğunlaşan destek, partinin belirli demografik ve coğrafi gruplardan önemli bir destek alabildiğini göstermektedir.

2023 Iğdır seçimleri analizinde, İYİ Parti'nin en yüksek oy oranını Tuzluca ilçesinden aldığı görülmüştür. Genel olarak, parti Tuzluca dışındaki diğer ilçelerde düşük oy oranlarına sahip olmuştur, fakat yine de bazı seçim çevrelerinde kısmen yüksek oy oranları elde etmiştir. LISA analizine göre, 191 yerleşim biriminden 148'inde anlamlı bir korelasyon bulunmamış, sadece 33 yerleşim biriminde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Özellikle Tuzluca ilçesinde ve çevresinde yüksek oy oranlarına sahip olan parti, diğer yerleşim birimlerinde ise düşük oy oranları elde etmiştir. Korelasyon analizinin sonuçları, İYİ Parti'nin oy oranlarının coğrafi olarak dağılımının belirli bölgelerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu bulgular, İYİ Parti'nin belirli yerleşim birimlerinde ve coğrafi bölgelerde önemli bir destek alabildiğini ortaya koymaktadır.

2023 Iğdır seçimlerine ilişkin analiz, YSP'nin il genelinde yüksek oy oranlarına sahip olduğunu, ancak Tuzluca ilçesinin iç kesimleri ve Merkez ile Karakoyunlu ilçelerinin güney bölgelerinde yer alan seçim çevrelerinde oy oranının düşük olduğunu göstermektedir. Yapılan LISA analizi sonucunda, 191 yerleşim biriminden 138'inde anlamlı korelasyon bulunmadığı, 33 yerleşim biriminde ise anlamlı korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Yüksek korelasyonlu yerleşim birimlerinin çoğunda, partinin oy oranı yüksekken, düşük korelasyonlu yerleşim birimlerinde partinin oy oranı genellikle düşük çıkmıştır. Korelasyon analizi, coğrafi dağılım ve oy oranları arasında belirgin bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, YSP'nin seçmen desteğinin belirli yerleşim birimleri ve coğrafi bölgeler arasında farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Yapılan korelasyon analizine göre, AK Parti, CHP, İyi Parti, YSP ve MHP'nin oy yüzdeleri ve sayıları ile yerleşim yerlerinin ortalama yükseltileri arasında farklı derecelerde ilişkiler tespit edilmiştir. Özellikle, AK Parti ve CHP'nin oy sayıları ile yükselti arasında orta şiddette negatif bir ilişki bulunmuş, bu da yüksek rakımlı bölgelerde bu partilerin oy sayılarının azaldığını göstermektedir. İyi Parti ise yükselti ile oy yüzdesi arasında zayıf pozitif bir ilişki sergilemiştir, bu da yüksek rakımlı yerleşim yerlerinde bu partinin oy oranının arttığını işaret etmektedir.

Ayrıca, kayıtlı seçmen sayısı ile siyasi partilerin oy sayıları arasında genellikle güçlü pozitif ilişkiler görülmüştür. Bu, daha fazla seçmenin kayıtlı olduğu bölgelerde partilerin daha fazla oy aldığını göstermektedir.

Yerleşim yerlerindeki kayıtlı seçmen sayısı ile yükselti arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Bu, yükseltisi artan yerleşim yerlerinde kayıtlı seçmen sayısının azaldığını göstermektedir. Bu durum, yükselti arttıkça siyasi partilerin oy sayılarının düşmesinin temel sebebinin, seçmen sayısının azalması olduğunu düşündürmektedir.

Iğdır ilinde 2023 seçimlerinde, yerleşim yerlerinin yükselti değerlerinin, siyasi partilerin oy sayıları ve oranları üzerinde belirgin etkileri olduğu ve bu etkinin partiden partiye değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu bulgular, coğrafi koşulların seçim sonuçları üzerindeki etkisinin somut bir örneğini oluşturmakta ve bölgesel siyasi tercihlerin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Açar, M. K. (2022). *Aras Nehir Havzasındaki Yağış Ve Sıcaklık Verilerinin Trend Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Şanlıurfa.
- Agnew, J. A. (2014). *Place And Politics: The Geographical Mediation Of State And Society*. Routledge.
- Akengin, H. (2010). *Siyasi Coğrafya: İnsan ve Mekan Yönetimi*. Pegem Akademi.
- Akengin, H., & Gürçay, H. K. (2014). Coğrafya, Demokrasi Ve Yönetim Sorunu Üzerine Bir Bölgesel Değerlendirme: Ortadoğu ve Kuzey Afrika Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(33), 19-40.
- Alım, M. (1998). *Doğu Iğdır Ovasında Doğal Çevre Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Alım, M. (2009). Bir Kültürel Coğrafya Çalışması: Iğdır'da Nevruz. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 231 - 238.
- Alım, M., & Kaya, G. (2005). Iğdır'da Kayısı Tarımı ve Başlıca Sorunları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(14), 47-65.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social Media And Fake News In The 2016 Election. *Journal Of Economic Perspectives*, 31(2), 211-236.
- Altıkat, S., & Çelik, A. (2011). Iğdır İlinin Tarımsal Mekanizasyon Özellikleri. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 1(4), 99-106.
- Altıntaş, V. (2017). *Türkiyede Üniversitelerin Bölgesel Ve Yerel Gelişmeye Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Altun, A. (2016). Askeri Darbelerin Türkiye-Avrupa İlişkileri Üzerindeki Etkileri: 1960, 1971 ve 1980 Askeri Darbelerinin Bir İncelemesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(26), 417-458.
- Anaz, N. (2015). Siyasi Coğrafyada Disipliner Gelişmeler ve Türkiye'de Siyasi Coğrafya Çalışmaları. İçinde L. Sunar (Ed.), *Sosyal bilimlerde yeni eğilimler içinde* (ss. 185-218). Nobel Yayınevi.
- Andrews, P. A., & Benninghaus, R. (1989). *Ethnic groups in the Republic of Turkey* (Vol. 1). Reichert Wiesbaden.
- Anselin, L. (1982). A Note On Small Sample Properties Of Estimators In A First-Order Spatial Autoregressive Model. *Environment and Planning A*, 14(8), 1023-1030.
- Anselin, L. (1988). *Spatial Econometrics: Methods And Models* (Vol. 4). Springer Science & Business Media.
- Anselin, L. (1995). Local Indicators Of Spatial Association—LISA. *Geographical analysis*, 27(2), 93-115.
- Anselin, L. (2005). Exploring spatial data with GeoDaTM: a workbook. *Center for spatially integrated social science*, 1963, 157.
- Anselin, L. (2019). The Moran Scatterplot As An ESDA Tool To Assess Local Instability In Spatial Association. In *Spatial analytical perspectives on GIS* (ss. 111-126). Routledge.
- Anselin, L. (2021). GeoDa (Spatial Statistical Program). *The Encyclopedia of Research Methods in Criminology and Criminal Justice*, 2, 839-841.
- Anselin, L., & Rey, S. J. (2014). Modern spatial econometrics in practice: A guide to GeoDa, GeoDaSpace and PySAL.

- Anselin, L., Syabri, I., & Kho, Y. (2009). Geoda: An Introduction To Spatial Data Analysis. içinde *Handbook Of Applied Spatial Analysis: Software Tools, Methods And Applications* (ss. 73-89). Springer.
- Antonakis, J., Fenley, M., & Liechti, S. (2011). Can charisma be taught? Tests of two interventions. *Academy of Management Learning & Education*, 10(3), 374-396.
- Arı, E., Yılmaz, V., & Başkan, E. (2015). Seçmen Oy Verme Davranışlarının Betimlenmesi İçin Bir Yapısal Eşitlik Model Önerisi: Yalova İli Mahalli İdareler Seçimi Örneği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(3), 1-17.
- Arslan, M. (2019). *Moderniteden Küreselleşmeye Milliyetçiliğin Ve Ulus Devletin Dönüşümü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Arzheimer, K., Lewis-Beck, M. S., & Evans, J. (2016). *The Sage Handbook Of Electoral Behaviour*.
- Aydın, R. (2018). Ulus, Uluslaşma ve Devlet: Bir Modern Kavram Olarak Ulus Devlet. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 229-256.
- Aydın, T. (2015). Iğdır Şehrinde Önemli Bir Çevresel Sorun Oluşturan Hava Kirliliğinin Coğrafi Açidan İncelenmesi. *Kültür ve Tarih Bağlamında Iğdır Uluslararası Sempozyumu, Iğdır*.
- Aydoğan Ünal, B. (2016). Oy Verme Davranışı Modelleri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 95-119.
- Aydoğan Ünal, B. (2020). Türkiye Seçmen Tercihlerinin Kümeleme Analizi: 24 Haziran 2018 Seçimleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(39), 21-32.
- Bakırcı, E. (2022). *Genel Seçimler Bağlamında Türkiye'de İlçe Temelli Seçim Coğrafyaları, 2011-2018*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Bakırcı, M. (2020). Ulaşım ve Coğrafya: Türkiye’de Ulaşım Coğrafyası Literatür Analizi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 17(34), 381-420.
- Bakshy, E., Messing, S., & Adamic, L. A. (2015). Exposure To Ideologically Diverse News And Opinion On Facebook. *Science*, 348(6239), 1130-1132.
- Balinski, M. L., & Young, H. P. (2010). *Fair Representation: Meeting The Ideal Of One Man, One Vote*. Rowman & Littlefield.
- Baltacı, C., & Eke, E. (2012). Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisine Yönelik Seçmen Algısı: Isparta Örnek Olayı. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 115-126.
- Batan, N., Özdemir, T., & Alataş, M. (2013). Bryophyte flora of the Iğdır province (Turkey). *Phytologia Balcanica*, 19(2), 179-191.
- Bayat, G. (2018). Ağrı Dağı’nın Kırsal Turizm Potansiyeli Ve Iğdır Halkı’nın Ağrı Dağı İle İlgili Algıları. *Turan-Sam*, 10(39), 40-48.
- Baydaş, A., & Tan, A. (2017). Seçmen Özelliklerinin Oy Verme Davranışı Üzerindeki Etkileri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(13), 592-622.
- Beren, F. (2013). Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler Ve Seçim Güvenliği: Şanlıurfa İli Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 191-214.
- Birnie, J. K. (2006). *Ethnicity And Electoral Politics*. Cambridge University Press.
- Bivand, R. S., Pebesma, E. J., Gómez-Rubio, V., & Pebesma, E. J. (2008). *Applied Spatial Data Analysis With R* (Vol. 747248717). Springer.

- Bond, R. M., Fariss, C. J., Jones, J. J., Kramer, A. D., Marlow, C., Settle, J. E., & Fowler, J. H. (2012). A 61-Million-Person Experiment In Social Influence And Political Mobilization. *Nature*, 489(7415), 295-298.
- Boots, B. N., & Getis, A. (2020). Point pattern analysis.
- Brunsdon, C., & Comber, L. (2014). *An Introduction To R For Spatial Analysis And Mapping*. Sage.
- Budge, I., Crewe, I., & Farlie, D. (2010). *Party Identification And Beyond: Representations Of Voting And Party Competition*. ecpr Press.
- Canakay, M. (2004). *Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ve Çanakkale'nin Seçim Coğrafyası*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale.
- Caprara, G. V., Vecchione, M., Barbaranelli, C., & Fraley, R. C. (2007). When Likeness Goes With Liking: The Case Of Political Preference. *Political Psychology*, 28(5), 609-632.
- Chainey, S., & Ratcliffe, J. (2013). *GIS and Crime Mapping*. John Wiley & Sons.
- Chainey, S., Tompson, L., & Uhlig, S. (2008). The Utility Of Hotspot Mapping For Predicting Spatial Patterns Of Crime. *Security journal*, 21, 4-28.
- Ciddi, S. (2009). *Kemalism in Turkish politics: the Republican People's Party, secularism and nationalism* (Vol. 10). Routledge.
- Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W., & Starnini, M. (2021). The Echo Chamber Effect On Social Media. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(9), 1-8.
- Cizre, Ü. (2008). *Secular and Islamic politics in Turkey: The making of the Justice and Development Party*. Routledge.
- Cizre, Ü., & Yeldan, E. (2005). The Turkish Encounter With Neo-Liberalism: Economics And Politics In The 2000/2001 Crises. *Review of International Political Economy*, 12(3), 387-408.
- Clem, R. S. (2006). Russia's electoral geography: A review. *Eurasian Geography and Economics*, 47(4), 381-406.
- Clem, R. S., & Craumer, P. R. (2005). Shades Of Orange: The Electoral Geography Of Ukraine's 2004 Presidential Elections. *Eurasian Geography and Economics*, 46(5), 364-385.
- Clem, R. S., & Craumer, P. R. (2008). Orange, Blue And White, And Blonde: The Electoral Geography Of Ukraine's 2006 And 2007 Rada Elections. *Eurasian Geography and Economics*, 49(2), 127-151.
- Cliff, A. D., & Haggett, P. (1992). *Atlas Of Disease Distributions: Analytic Approaches To Epidemiological Data*. Basil Blackwell.
- Clifford, P., & Richardson, S. (1985). Testing The Association Between Two Spatial Processes. *Statistics and Decisions*, 2(Supp. issue), 155-160.
- Coşkun, B., & Çetin, M. Ş. (2019). Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler: Muş Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 241-255.
- Craumer, P. R., & Clem, J. I. (1999). Ukraine's Emerging Electoral Geography: A Regional Analysis Of The 1998 Parliamentary Elections. *Post-Soviet Geography and Economics*, 40(1), 1-26.
- Cunningham, K. G., Dahl, M., & Frugé, A. (2017). Strategies of Resistance: Diversification and Diffusion. *American Journal of Political Science*, 61(3), 591-605. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/ajps.12304>

- Çağlar, A. (2020). İllerin Yaşam Kalitesi: Türkiye İstatistik Kurumu Verileriyle Veri Zarflama Analizi'ne Dayalı Bir Endeks. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(3), 875-902.
- Çakır, Y. (1994). Ağrı Diyadin ve Iğdır Dolayının Jeoloji Etüdü. *MTA Raporu*, (yayınlanmamış).
- Çelik, E., Durmuş, A., & Türkoğlu, M. (2021). Iğdır İli ve Yakın Çevresinin Ornitoturizm Perspektifinde Değerlendirilmesi. *Journal of Academic Tourism Studies*, 2(1), 32-44.
- Çitçi, O. (2005). *Yerel Seçimler Coğrafyası 1963-1999*. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Dahl, R. A. (2020). *On Democracy*. Yale University Press.
- Dalton, R. J. (2016). Party Identification And Its Implications. *Oxford Research Encyclopedia Of Politics*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.72>
- Daly, C., Halbleib, M., Smith, J. I., Gibson, W. P., Doggett, M. K., Taylor, G. H., Curtis, J., & Pasteris, P. P. (2008). Physiographically Sensitive Mapping Of Climatological Temperature And Precipitation Across The Conterminous United States. *International Journal of Climatology: a Journal of the Royal Meteorological Society*, 28(15), 2031-2064.
- Davis, R., Bacha, C. H., & Just, M. R. (2016). *Twitter And Elections Around The World: Campaigning In 140 Characters Or Less*. Routledge.
- De Smith, M. J., Goodchild, M. F., & Longley, P. (2007). *Geospatial Analysis: A Comprehensive Guide To Principles, Techniques And Software Tools*. Troubador publishing ltd.
- Demir, Y., & Terzi, N. (2020). Modern Devletin Gelişimi: Küreselleşme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 12(22), 1-11.
- Demircan, M. (2022). Iğdır'ın, İklimi ve İklim Değişikliği. içinde T. Aydın (Ed.), *Doğal Ve Beşeri Bilimler Açısından Iğdır-I* (ss. 77-112). Astana Yayınları.
- Demirci, A. (2005). Küreselleşen Dünyamızda Coğrafyanın Siyasal Gücü ve Türkiye Ölçeğindeki Rolü. *Marmara Coğrafya Dergisi*(12), 1-16.
- Deniz, A., Yeşilyurt, C., & Batu Ağırkaya, M. (2014). Sınır Ticaretinde Tüketicilerin Iğdır İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri. *Atatürk İletişim Dergisi*(7), 203-226.
- Doğan, H., & Uludağ, A. S. (2018). Yenilenebilir Enerji Alternatiflerinin Değerlendirilmesi Ve Uygun Tesis Yeri Seçimi: Türkiye'de Bir Uygulama. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(2), 157-180.
- Doğan, M., & SertkayaDoğan, Ö. (2022). Türkiye'nin Jeopolitiği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5(2), 320-339.
- Duran, M. (2023). Erken Çocukluk Eğitiminde İklim Değişikliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(32), 100-114.
- Ek, S. (2022). *Erzurum İli Seçim Coğrafyası: (2015-2018 Milletvekili Genel Seçimleri)*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Çanakkale.
- Elliott, P., & Wartenberg, D. (2004). Spatial Epidemiology: Current Approaches And Future Challenges. *Environmental health perspectives*, 112(9), 998-1006.
- Eren, E. (2018). Ulus Devletlerde Toplumsal, Kültürel ve Siyasal Bir Etmen Olarak Kimlik Algısı: Türkiye Bağlamında Ulusal Kimlik Merkezli Dil Ve Eğitim

- Politikaları. *Turkish Studies Economics, Finance and Politics*, 13(22), 225-237.
- Esen, B., & Gumuscu, S. (2021). Why Did Turkish Democracy Collapse? A Political Economy Account Of AKP's Authoritarianism. *Party Politics*, 27(6), 1075-1091.
- Feroz, A. (2002). *The Making Of Modern Turkey*. Routledge.
- Findley, C. V. (2010). *Turkey, Islam, Nationalism, And Modernity: A History, 1789-2007*. Yale University Press.
- Fortna, B. C. (2016). *The Circassian: A Life of Esref Bey, Late Ottoman Insurgent and Special Agent*. Oxford University Press.
- Fotheringham, A. S., Brunsdon, C., & Charlton, M. (2003). *Geographically Weighted Regression: The Analysis Of Spatially Varying Relationships*. John Wiley & Sons.
- Fotheringham, A. S., & Rogerson, P. A. (2009). *The SAGE Handbook Of Spatial Analysis*. Sage.
- Frey, W. H., & Teixeira, R. A. (2008). *The Political Geography of Pennsylvania: Not Another Rust Belt State*. Metropolitan Policy Program, Brookings Institution.
- Fukuyama, F. (2012). *Devlet İnşası: 21. Yüzyılda Yönetişim Ve Dünya Düzeni*. Profil Yayıncılık.
- Furlong, J. (2019). The Changing Electoral Geography Of England And Wales: Varieties Of "Left-Behindness". *Political geography*, 75, 1-12.
- Gahegan, M. (2005). Beyond Tools: Visual Support For The Entire Process Of Giscience. In *Exploring geovisualization* (ss. 83-99). Elsevier.
- Gençkaya, Ö. F., & Bakırcı, E. (2022). Türkiye'de Seçim Coğrafyası: 24 Haziran 2018 Seçimleri Üzerine İlçe Temelli Bir Analiz. *Yasama Dergisi*(46), 73-112.
- Getis, A., & Ord, J. K. (1992). The Analysis Of Spatial Association By Use Of Distance Statistics. *Geographical Analysis*, 24(3), 189-206.
- Gimpel, J. G., Lee, F. E., & Kaminski, J. (2006). The Political Geography Of Campaign Contributions In American Politics. *The Journal of Politics*, 68(3), 626-639.
- Goodchild, M. F. (1987). A Spatial Analytical Perspective On Geographical Information Systems. *International journal of geographical information system*, 1(4), 327-334.
- Goodchild, M. F. (2009). What Problem? Spatial Autocorrelation And Geographic Information Science. *Geographical Analysis*, 41(4), 411-417.
- Goodchild, M. F., Anselin, L., Appelbaum, R. P., & Harthorn, B. H. (2000). Toward Spatially Integrated Social Science. *International Regional Science Review*, 23(2), 139-159.
- Goodchild, M. F., Longley, P. A., Maguire, D. J., & Rhind, D. W. (2005). *Geographic Information Systems And Science*. Wiley & Sons, West Sussex, UK, 17, 517.
- Goovaerts, P. (1999). Geostatistics in soil science: state-of-the-art and perspectives. *Geoderma*, 89(1-2), 1-45.
- Göle, N. (1996). *The Forbidden Modern: Civilization And Veiling*. University of Michigan Press.
- Graber, D. A., & Graber, D. A. (1984). *Media Power In Politics*. CQ Press Washington, DC.
- Gravetter, F. J., Wallnau, L. B., Forzano, L.-A. B., & Witnauer, J. E. (2020). *Essentials Of Statistics For The Behavioral Sciences*. Cengage Learning.

- Griffith, D., & Chun, Y. (2014). Spatial Autocorrelation And Spatial Filtering. *Handbook Of Regional Science*, 1477-1507.
- Grofman, B. (1998). *Race and Redistricting in the 1990s* (Vol. 5). Algora Publishing.
- Grubestic, T., Pridemore, W., Parker, R. N., & Asencio, E. K. (2016). *GIS and Spatial Analysis for the Social Sciences: Coding, Mapping, and Modeling*. Routledge.
- Gulliver, J., & Briggs, D. J. (2005). Time-Space Modeling Of Journey-Time Exposure To Traffic-Related Air Pollution Using GIS. *Environmental Research*, 97(1), 10-25.
- Gumuscu, S., & Sert, D. (2009). The Power Of The Devout Bourgeoisie: The Case Of The Justice And Development Party In Turkey. *Middle Eastern Studies*, 45(6), 953-968.
- Gümüşçü, O. (2010). Siyasi Coğrafiya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye'de Sınır Kavramı. *Bilig / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(52), 79-104.
- Günel, N. (2013). Türkiye’de İklimin Doğal Bitki Örtüsü Üzerindeki Etkileri. *Acta Turcica*, 1, 1-22.
- Gündüz, A. (2016). Sömürgecilik Kavramı Ve Sömürgeci Devletlerin Uyguladıkları Taktikler" Ortadoğu Örneği". *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 9(15), 763-784.
- Güner, İ. (1991). *Iğdır Ovası ve Çevresi'nin Beşeri Coğrafiyası*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Güner, İ. (1995). Iğdır Ovası ve Çevresinde Yaylacılık. *Doğu Coğrafiya Dergisi*, 1(1), 229-145.
- Güneş Ayata, A. (1994). Roots And Trends Of Clientelism In Turkey. *Democracy, Clientelism And Civil Society*, 49-63.
- Gürçam, S., & Konuralp, E. (2022). Küreselden Yerele Çevresel Politika Yapımı: Iğdır İl Özel İdaresi Üzerine Bir Memorandum. *Iğdır University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*(6), 65-84.
- Güzel, S. Ç. (2021). "Postmodern" Darbe Üzerine Gramsciyan Bir Okuma: Bir Hegemonya Girişimi Olarak 28 Şubat Süreci. *Şarkiyat*, 13(1), 204-219.
- Hacısalıhoğlu, Y. (2006). Kuramsal Ve Kavramsal Bir Çözölme: Mekan-Güç-Çatışma ve Jeopolitik. *Türk Coğrafiya Dergisi*(47), 1-14.
- Haining, R. P. (2003). *Spatial Data Analysis: Theory And Practice*. Cambridge University Press.
- Hale, W. (2013). *Turkish Politics And The Military*. Routledge.
- Hale, W., & Özbudun, E. (2009). *Islamism, Democracy And Liberalism In Turkey: The Case Of The AKP* (Vol. 11). Routledge.
- Hanioğlu, M. Ş. (2008). *A Brief History Of The Late Ottoman Empire*. Princeton University Press.
- Heper, M., & Sayari, S. (2013). *The Routledge Handbook Of Modern Turkey*. Routledge.
- Hilbig, H., & Riaz, S. (2022). Natural Disasters and Green Party Support. In: OSF Preprints.
- Inglehart, R., & Klingemann, H.-D. (1976). Party Identification, Ideological Preference And The Left-Right Dimension Among Western Mass Publics. *Party Identification And Beyond*, 243-273.
- İşcan, İ. H. (2004). Uluslararası İlişkilerde Klasik Jeopolitik Teoriler Ve Çağdaş Yansımaları. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(2), 47-79.

- Işık, M. (2017). *Antalya Merkez İlçeleri Seçim Coğrafyası (1980-2015)*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Şanlıurfa.
- Iyengar, S., & Kinder, D. R. (2010). *News That Matters: Television And American Opinion*. University Of Chicago Press.
- Johnston, R. (2002). Manipulating Maps And Winning Elections: Measuring The Impact Of Malapportionment And Gerrymandering. *Political Geography*, 21(1), 1-31.
- Johnston, R., & Sidaway, J. D. (2015). *Geography And Geographers: Anglo-American Human Geography Since 1945*. Routledge.
- Johnston, R. J. (2014). *The Geography Of English Politics: The 1983 General Election*. Routledge.
- Kaban, S., & Korkusuz, T. (2022). Korhan Yaylasında (Iğdır) Yaylacılık Faaliyetleri ve Turizm Potansiyeli. *Belgü*(6), 21-34.
- Kakışım, C., & Erdoğan, S. (2018). Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve 15 Temmuz Darbe Girişimin Ardından Yaşanan Gelişmeler. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(18), 399-420.
- Kalaycıoğlu, E. (2005). *Turkish Dynamics: Bridge Across Troubled Lands*. Springer.
- Kapan, K., & Coşanar, G. (2020). Sınır Yerleşmelerine Jeopolitik Açidan Bakmak: Iğdır Örneği. *Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 4(2), 175-197.
- Karabağ, S. (2006). Sınır Ticaretinin Bölgesel Kalkınmadaki Etkileri. TÛCAUM IV. Coğrafya Sempozyumu, Ankara.
- Karaoğlu, M. (2011). Zirai Meteorolojik Açidan Iğdır İklim Etüdü. *Journal Of The Institute Of Science And Technology*, 1(1), 97-104.
- Karaoğlu, M., & Çelım, Ş. (2018). Doğu Anadolu Bölgesi Ve Iğdır'in Jeolojisi Ve Toprak Özellikleri. *Journal of Agriculture*, 1(1), 14-26.
- Karaoğlu, M., & Erdel, E. (2022). Iğdır İli Arazi Kullanımı/Örtü Değişiminin Corine İzlemesi İle Değerlendirilmesi. *Journal Of The Institute Of Science And Technology*, 12(4), 2543-2557.
- Karataş, A. (2022). Erken Demir Çağında Coğrafi Bilginin Mekânsal Organizasyonda Kullanımı: Orta Aras Havzası Örneği. *Amisos*, 1(Özel Sayı (Orta Aras Havzası)), 37-55.
- Karpat, K. H. (2015). *Turkey's Politics: The Transition To A Multi-Party System* (Vol. 2395). Princeton University Press.
- Kasaba, R., & Bozdoğan, S. (2000). Turkey At A Crossroad. *Journal Of International Affairs*, 1-20.
- Kaufmann, K. M. (2017). The Gender Gap. içinde *Beyond Red State And Blue State* (ss. 104-120). Citeseer.
- Kaya, F. (2015). Iğdır İli'nin İdari Coğrafya Analizi. *Journal Of International Social Research*, 8(41), 703-716.
- Kaya, F. (2016). Ağrı Dağı'nın Turizm Potansiyeli Ve Değerlendirme Durumu. *Marmara Coğrafya Dergisi*(34), 217-229.
- Kedersiz, A. B. (2014). *After Year 2000, Spatial Analysis And Electoral Geography Approach Of The Turkish General Elections: Case Of İzmir*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Kocaman, S., & Kaya, F. (2014). *Ağrı İlinin Turizm Coğrafyası*. Zafer Ofset Matbaacılık.
- Koç Akgül, S., & Pazarbaşı, B. (2020). *Dijital (In) Ritmi İletişim, Medya Ve Kültür Alanlarında Yeni Perspektifler*. Hiperlink Eğitim. İlet. Yay. San. Tic. Ve Ltd. Sti.

- Kulldorff, M., & Nagarwalla, N. (1995). Spatial Disease Clusters: Detection And Inference. *Statistics In Medicine*, 14(8), 799-810.
- Kumbaracıbaşı, A. C. (2014). Cumhuriyet Halk Partisi Oylarının Birikimli Düzey Analizi Ve Türkiye'de Merkez Solun Seçim Coğrafyasının İncelemesi. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(4).
- Kyriakidis, P. C., & Yoo, E. H. (2005). Geostatistical Prediction And Simulation Of Point Values From Areal Data. *Geographical Analysis*, 37(2), 124-151.
- Landau, J. M., & Heper, M. (2016). *Political Parties And Democracy In Turkey*. Routledge.
- Lawson, A. B. (2018). *Bayesian Disease Mapping: Hierarchical Modeling In Spatial Epidemiology*. CRC Press.
- Lawson, K., & Merkl, P. H. (2014). *When Parties Fail: Emerging Alternative Organizations* (Vol. 911). Princeton University Press.
- Leigh, A. (2005). Economic Voting And Electoral Behavior: How Do Individual, Local, And National Factors Affect The Partisan Choice? *Economics & Politics*, 17(2), 265-296.
- Lesage, J., & Pace, R. K. (2009). *Introduction To Spatial Econometrics*. Chapman And Hall/CRC.
- Lewis-Beck, M. S., Norpoth, H., Jacoby, W. G., & Weisberg, H. F. (2009). *The American Voter Revisited*. University Of Michigan Press.
- Li, J., & Heap, A. D. (2011). A Review Of Comparative Studies Of Spatial Interpolation Methods In Environmental Sciences: Performance And Impact Factors. *Ecological Informatics*, 6(3-4), 228-241.
- Lodge, M., & Taber, C. S. (2013). *The Rationalizing Voter*. Cambridge University Press.
- Longley, P. (2005). *Geographic Information Systems And Science*. John Wiley & Sons.
- Maroko, A. R., Maantay, J. A., Sohler, N. L., Grady, K. L., & Arno, P. S. (2009). The Complexities Of Measuring Access To Parks And Physical Activity Sites In New York City: A Quantitative And Qualitative Approach. *International Journal Of Health Geographics*, 8(1), 1-23.
- Mazlum Aksoy, C. (2021). Milliyetçi İdeolojinin Tarihsel Gelişimi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(30), 659-677.
- Mccarty, N., Poole, K. T., & Rosenthal, H. (2009). Does Gerrymandering Cause Polarization? *American Journal Of Political Science*, 53(3), 666-680.
- Mccarty, N., Rodden, J., Shor, B., Tausanovitch, C., & Warshaw, C. (2013). Geography And Polarization. Annual Meeting Of The American Political Science Association, Chicago, IL,
- Mccarty, N., Rodden, J., Shor, B., Tausanovitch, C., & Warshaw, C. (2019). Geography, Uncertainty, And Polarization. *Political Science Research And Methods*, 7(4), 775-794.
- Miller, W. E. (1991). Party Identification, Realignment, And Party Voting: Back To The Basics. *American Political Science Review*, 85(2), 557-568.
- Moore, D. S. (2009). *Introduction To The Practice Of Statistics*. WH Freeman And Company.

- Morrill, R., Knopp, L., & Brown, M. (2007). Anomalies In Red And Blue: Exceptionalism In American Electoral Geography. *Political Geography*, 26(5), 525-553.
- Müftüler Baç, M. (2020). Turkish Foreign Policy, Its Domestic Determinants And The Role Of The European Union. In *Turkey And The EU: Accession And Reform* (Ss. 71-82). Routledge.
- Norrander, B., Frankovic, K. A., Clark, C., Clark, J. M., Carroll, S. J., Dolan, K. A., Omero, M., Greene, S., Elder, L., & Huddy, L. (2010). *Voting The Gender Gap*. University Of Illinois Press.
- O'Sullivan, D., & Unwin, D. (2010). *Geographic Information Analysis*. John Wiley & Sons.
- Oğlakçı, B. (2021). *Sosyal Medya Madenciliği Ile Seçim Coğrafyası: 31 Mart 2019 Yerel Seçimi Örneğinde Ankara*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.
- Ömer, K., Toroğlu, E., & ADIGÜZEL, F. (2011). 2011 Genel Seçimlerinde Partilerin Aldığı Oy Oranlarının İlçeler Ölçeğinde Mekânsal Analizi. *Coğrafya Dergisi*(31), 1-13.
- Öngör, S. (1963). Siyasi Coğrafya Ve Jeopolitik. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 18(01), 301-316.
- Öniş, Z. (2004). Turgut Özal And His Economic Legacy: Turkish Neo-Liberalism In Critical Perspective. *Middle Eastern Studies*, 40(4), 113-134.
- Öniş, Z., & Yılmaz, Ş. (2009). Between Europeanization And Euro-Asianism: Foreign Policy Activism In Turkey During The AKP Era. *Turkish Studies*, 10(1), 7-24.
- Özdemir, A., & Nişancı, Ş. (2019). Türkiye’de Ve Dünyada Seçim Kavramı Ve Olgusunun Gelişimi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(46), 73-96.
- Özdemir, T. (2020). Iğdır Ovası Ve Yakın Çevresinde Tarımsal Faaliyetler: Özellikler Ve Dağılışı (2004-2019). *Turan-Sam*, 12(45), 223-239.
- Özel, N. (2016). Bilgi Ve İletişim Teknolojilerinin Etkisiyle Değişen Bilgi Kaynakları, Hizmetleri Ve Öğrenme Ortamları. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 270-294.
- Özilmen, M. (2019). *Siyasi Coğrafya Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Genel Seçimleri (1985-2018)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Özsavaşatay, S. (2016). Klasik Jeopolitik Yaklaşımlar Ve Eleştirel Jeopolitik Söylem. *Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 144-155.
- Öztürk Küçük, H., & Toklu, İ. T. (2020). Seçimlerde Oy Verme Davranışını Ne Etkiler? Z Kuşağı Üzerine Bir Araştırma. *BMIJ*, 8(5), 4546-4574. <https://doi.org/10.15295/Bmij.V8i5.1679>
- Pallant, J. (2020). *SPSS Survival Manual: A Step By Step Guide To Data Analysis Using IBM SPSS*. Mcgraw-Hill Education (UK).
- Parker, R. N., & Asencio, E. K. (2009). *GIS And Spatial Analysis For The Social Sciences: Coding, Mapping, And Modeling*. Routledge.
- Persson, M. (2015). Education And Political Participation. *British Journal Of Political Science*, 45(3), 689-703.
- Peterson, A. T. (2014). *Mapping Disease Transmission Risk: Enriching Models Using Biogeography And Ecology*. JHU Press.

- Polat, İ. (2017). *Seçim Coğrafyası Bağlamında Gaziantep İlindeki Genel Seçimlerin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Şanlıurfa.
- Przeworski, A. (2010). *Democracy And The Limits Of Self-Government*. Cambridge University Press.
- Redlawsk, D. P. (2002). Hot Cognition Or Cool Consideration? Testing The Effects Of Motivated Reasoning On Political Decision Making. *Journal Of Politics*, 64(4), 1021-1044.
- Reilly, B. (2001). *Democracy In Divided Societies: Electoral Engineering For Conflict Management*. Cambridge University Press.
- Rodríguez, C., Avalos, A., Yılmaz, H., & Planet, A. I. (2013). *Turkey's Democratization Process*. Routledge.
- Rykiel, Z. (2011). Polish Electoral Geography And Its Methods. *Przestrzeń Społeczna*, 1, 1-32.
- Sakınç, S. (2022). *Seçim Coğrafyası Kapsamında 2014-2019 Yılları Arasındaki Seçimlerin Mekansal Analizi: Karaman Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Savaş, İ., Yılmaz, İ., & Yanar, M. (2019). Iğdır İlinde Göçer Hayvancılık Ve Bazı Yapısal Özellikleri. *Journal Of The Institute Of Science And Technology*, 9(1), 552-561.
- Sayari, S., & Esmer, Y. R. (2002). *Politics, Parties, And Elections In Turkey*. Lynne Rienner Publishers.
- Schurr, C. (2013). Towards An Emotional Electoral Geography: The Performativity Of Emotions In Electoral Campaigning In Ecuador. *Geoforum*, 49, 114-126.
- Sesli, M., & Arslanel, M. N. (2022). Üniversite Gençliğinin Sosyo-Kültürel Özelliklerinin Siyasal Rızaları Üzerine Etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(4), 1359-1382.
- Sevinç, H., & Erol, S. Y. (2021). Eğitim Ve Kalkınma İlişkisi: TRA2 Bölgesi Örneği. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 16(64), 1787-1807.
- Sevindi, C., & Daşdemir, D. (2011). Kuruluşu, Gelişmesi Ve Fonksiyonel Özellikleri Açısından Midyat Şehri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(46), 135-182.
- Shin, M. (2015). Electoral Geography In The Twenty-First Century. *The Wiley Blackwell Companion To Political Geography*, 279-296.
- Šimon, M. (2015). Measuring Phantom Borders: The Case Of Czech/Czechoslovakian Electoral Geography. *Erdkunde*, 139-150.
- Sinemillioğlu, M. O. (2009). Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma Ve Türkiye Süreci. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 245-268.
- Steel, G. (2022). *What Women Want: Gender And Voting In Britain, Japan And The United States*. University Of Michigan Press.
- Stephanopoulos, N. O., & Mcghee, E. M. (2015). Partisan Gerrymandering And The Efficiency Gap. *The University Of Chicago Law Review*, 831-900.
- Şahin, K., & Gürsoy, A. K. (2016). Iğdır İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Sosyo Ekonomik Yapısı. *Nevşehir Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 5, 118-129.
- Şıktaş, O., & Künü, S. (2021). Iğdır İli Sağlık Turizmi Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(114), 29-52.
- Şimşek, O. (2005). *Tuzluca İlçesinin Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Erzurum.

- Şimşek, O. (2018). Iğdır İlinin Nüfus Özellikleri. *Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi*, 5(14), 180-210.
- Şimşek, O., & Alım, M. (2009). Iğdır İli'nin Turizm Potansiyeli. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 1(3), 1-26.
- Taş, M. (2018). *İstanbul'un Seçim Coğrafyası: 2002-2015 Genel Seçimlerinin Mekânsal Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale.
- Taydaş, O. (2021). Seçmenlerin Oy Tercihlerinin Belirlenmesinde Etkili Faktörler Ve Aday İmajının Bu Süreçteki Etkisi: 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Sivas Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(1), 129-152.
- Turan, İ. (2015). *Turkey's Difficult Journey To Democracy: Two Steps Forward, One Step Back*. OUP Oxford.
- Turner, B., Janetos, A. C., Verbug, P. H., & Murray, A. T. (2013). Land System Architecture: Using Land Systems To Adapt And Mitigate Global Environmental Change. *Global Environmental Change*(23), 395-397.
- Tüfekçioğlu, H., Bozkurt, V., & Karahan Uslu, Z. (2017). Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışına Etki Eden Faktörler: Kocaeli Örneği. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(3), 1-18.
- Türkes, M. (2012). Türkiye'de Gözlenen Ve Öngörülen İklim Değişikliği, Kuraklık Ve Çölleşme. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-32.
- Türkoğlu, M. (2019). Iğdır'ın Konumu Ve Flora, Fauna Zenginliği. Naxçıvan-Türkiye Diplomatik Əlaqələri Yeni Müstəvidə, Nahçıvan.
- Ulaş, H. (2022). Iğdır İlinde Hava Kirliliği. *Social Sciences Studies Journal (Sssjournal)*, 8(103), 3519-3526.
- Wall, M. M. (2004). A Close Look At The Spatial Structure Implied By The CAR And SAR Models. *Journal Of Statistical Planning And Inference*, 121(2), 311-324.
- Wang, S. (2016). Three Tests For Practical Evaluation Of Partisan Gerrymandering. 68 *Stanford Law Review*, 1263-1321. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2671607>
- Ward, M. D., & Gleditsch, K. S. (2018). *Spatial Regression Models* (Vol. 155). Sage Publications.
- Ware, A. J. (2015). *The Logic Of Party Democracy*. Springer.
- Warf, B. (2011). Geographies Of Global Internet Censorship. *Geojournal*, 76, 1-23.
- West II, W. J. (2005). Regional Cleavages In Turkish Politics: An Electoral Geography Of The 1999 And 2002 National Elections. *Political Geography*, 24(4), 499-523.
- Yardımcıel, A. (2014). Orta Aras Havzası'nın Tarihi Ve Kültürel Zenginliği. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 1(14), 121-128.
- Yaşar, A., & Akengin, H. (2020). Siyasi Coğrafya Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 17(34), 421-439.
- Yavuz, M. H. (2001). Five Stages Of The Construction Of Kurdish Nationalism In Turkey. *Nationalism And Ethnic Politics*, 7(3), 1-24.
- Yavuz, M. H. (2009). *Secularism And Muslim Democracy In Turkey* (Vol. 28). Cambridge University Press.
- Yiğit, H. H. (2018). 1980-2000 Yılları Arasında Türkiye'de Gerçekleşen Genel Seçim Sonuçları Üzerine Mekânsal Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(22), 117-137.

- Yıldırım, T., & Karaaslan, A. (2015). Türkiye'deki Refah Devleti Uygulamalarının TR33 Bölgesi Özelinde Değerlendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 39-56.
- Yılmaz, M. (2022). TRA2 Düzey-2 Bölgesinde (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) 2007-2019 Yılları Arasında Nüfusun Gelişimi Ve Demografik Yapının Değişimi. *Türk Ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(6), 106-144.
- Yılmaz, S. (2013). Jeopolitik Ve Strateji. *Jeopolitik Aylık Strateji Dergisi*, Yıl, 8, 74-77.
- Zaman, S., & Coşkun, O. (2015). The Concept Of Border In Terms Of Political Geography And The Border Between Turkey And Nakhchivan. *International Journal Of Academic Research In Business And Social Sciences*, 5(12), 2222-6990.
- Zarycki, T. (2015). The Electoral Geography Of Poland: Between Stable Spatial Structures And Their Changing Interpretations. *Erdkunde*, 107-124.
- Zayani, M. (2015). *Networked Publics And Digital Contention: The Politics Of Everyday Life In Tunisia*. Oxford University Press.
- Zor, M. (2014). Türkiye'nin Sulak Alanları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(1), 129-157.
- Zürcher, E. J. (2014). *The Young Turk Legacy And Nation Building: From The Ottoman Empire To Atatürk's Turkey*. Bloomsbury Publishing.
- Zürcher, E. J. (2017). *Turkey: A Modern History*. Bloomsbury Publishing.